

**RAPOARTELE DE CERCETARE
ARHEOLOGICĂ PREVENTIVĂ**

LISTA SITURILOR ARHEOLOGICE (CERCETĂRI PREVENTIVE)

109. Aiud, jud. Alba	241
Punct: Biserica Reformată	
110. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]	242
Punct: str. Gemenilor, nr. 6, cartier Partoș (proprietatea Cristian Filipescu)	
111. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]	244
Punct: str. Digului f.n., cartier Partoș (proprietatea Radu Petrușel)	
112. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]	245
Punct: Dealul Furcilor-Podei - str. Izvorului, f.n.	
113. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]	250
Punct: str. Viilor, nr.64 (proprietatea Gheorghe Lăncrăjan)	
114. Alba Iulia, jud. Alba	251
Punct: Lumea Nouă, str. Bayonne f.n. (proprietatea Emil Rusu)	
115. Alba Iulia, jud. Alba	253
Punct: Palatul Arhiepiscopiei romano-catolice, str. Mihai Viteazul nr. 21	
116. Alba Iulia, jud. Alba	254
Punct: Str. Brîndușei	
117. Armășeni, com. Bunești-Averești, jud. Vaslui	256
Punct: Armășeni-Muncel	
118. Balotești, com. Balotești, jud. Ilfov	258
Punct: malul drept al Cociovaliștei str. Florilor, tarlăua 103, parcela A381/31–36 (fost sat Preoțești)	
119. Bărcănești, com. Bărcănești, jud. Prahova	259
Punct: Autostrada București-Ploiești, km. 58+100-58+400	
120. Bistrița, jud. Bistrița-Năsăud	260
Punct: Biserica evanghelică - Piața Centrală	
121. Bocșa, com. Bocșa, jud. Sălaj	261
Punct: Dealul Bancului	
122. Brașov, jud. Brașov	262
Punct: Biserica evanghelică „Sf. Martin“, str. Dealu de Jos (Unteres Berggasschen) nr. 12	
123. Brașov, jud. Brașov	264
Punct: Ansamblul Bisericii „Sf. Bartolomeu“, str. Lungă nr. 251	
124. Brăduț, com. Brăduț, jud. Covasna	265
Punct: Dealul Rotund – Muntele de Piatră	
125. Brăila, jud. Brăila	265
Punct: Orașul Vechi	
126. Brănești, com. Brănești, jud. Gorj	266
Punct: Biserica „Sfântul Nicolae” și „Sfinții Voievozi”	
127. București	267
Punct: Băneasa Lac, str. Străulești, nr. 102-104	
128. București	268
Punct: Centrul Istoric. Hanul „Sfântul Gheorghe Nou“ – str. Băniei	
129. București	269
Punct: Centrul Istoric. Pasajul Francez	
130. București	270
Punct: Centrul Istoric. Str. Gabroveni	
131. București	271
Punct: Centrul Istoric. Str. Sf. Dumitru, str. N. Tonitza	
132. București	272
Punct: Dămăroaia – str. Coralilor nr. 89-91	
133. București	273
Punct: Biserica „Sf. Nicolae“ Udricani, str. Iuliu Barasch, nr. 11	
134. București	275
Punct: Ciurel - str. Amilcar C. Săndulescu, nr. 6, 8, 10	
135. București	277
Punct: Biserica „Trei Ierarhi“ Colțea	

136. Buftea, jud. Ilfov	279
Punct: Flămânzi (str. Independenței, T8, parcela 140)	
137. Câmpina, jud. Prahova	281
Punct: Biserica „Sf. Nicolae”, cartier Slobozia	
138. Cefa, com. Cefa, jud. Bihor	283
Punct: Biserica ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril”, nr. 237	
139. Cehei, oraș Șimleu Silvaniei, jud. Sălaj	284
Punct: Nove, str. Pustă	
140. Cluj-Napoca, jud. Cluj	285
Punct: Muzeul de Artă	
141. Cluj-Napoca, jud. Cluj	287
Punct: str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14	
142. Cluj Napoca, jud. Cluj	288
Punct: Dealul Lomb	
143. Constanța, jud. Constanța [Tomis]	290
Punct: Str. Mihai Viteazu f.n. (sediul OCPI Constanța)	
144. Constanța, jud. Constanța [Tomis]	292
Punct: str. Traian, nr. 76-80	
145. Copăcelu, mun. Râmnicu Vâlcea, jud. Vâlcea	293
Punct: cartier Copăcelu-Valea Râii, str. Ghiocelilor	
146. Crețești, com. Crețești, jud. Vaslui	295
Punct: La Intersecție	
147. Dolhești, com. Dolhești, jud. Iași	297
Punct: La Ulm	
148. Focșani, jud. Vrancea	299
Punct: Ansamblul Mănăstiresc „Sf. Ioan Botezătorul” (Piața Unirii și Grădina Publică - Focșani)	
149. Fulgeriș, com. Pâncești, jud. Bacău	301
Punct: Dealul Fulgeriș/La 3 cireși	
150. Gheorghieni, com. Feleacu, jud. Cluj	303
Punct: Valea Mare	
151. Giurgiu, jud. Giurgiu	305
Punct: Biserica „Adormirea Maicii Domnului”	
152. Halmeu, com. Halmeu, jud. Satu Mare	306
Punct: Vamă – zona Duty Free Shop	
153. Hunedoara, jud. Hunedoara	308
Punct: Castelul Corvinilor – Turnul nou de poartă	
154. Hunedoara, jud. Hunedoara	308
Punct: Dealul Sânpetru	
155. Hunedoara, jud. Hunedoara	309
Punct: str. Rotarilor, nr. 32	
156. Hunedoara, jud. Hunedoara	309
Punct: str. Viilor, nr. 6 C	
157. Hunedoara, jud. Hunedoara	309
Punct: str. Pomilor, nr. 4	
158. Hunedoara, jud. Hunedoara	310
Punct: Piața Obor (Direcția Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor a jud. Hunedoara)	
159. Iepurești, com. Iepurești, jud. Giurgiu	311
Punct: La Izlaz	
160. Independența, com. Gherghița, jud. Prahova	311
Punct: Pe terasă	
161. Lelești, com. Lelești, jud. Gorj	313
Punct: Biserica „Sfântul Ioan Gură de Aur” – cătun Ursăței	
162. Mangalia, jud. Constanța [Callatis]	313
Punct: str. Mihai Eminescu nr. 11	
163. Mangalia, jud. Constanța [Callatis]	314
Punct: str. Ștefan cel Mare nr.12	
164. Mangalia, jud. Constanța [Callatis]	314

Punct: str. Oituz nr. 2 – Școala generală nr. 5	
165. Mangalia, jud. Constanța [Callatis]	316
Punct: șos. Constanței	
166. Mănăstirea Cașin, com. Mănăstirea Cașin, jud. Bacău	317
Punct: Mănăstirea Cașin	
167. Moieciu, com. Moieciu, jud. Brașov	318
Punct: Peștera Coacăzei	
168. Negrilești, com. Negrilești, jud. Galați	319
Punct: Curtea Școlii	
169. Odorheiu Secuiesc, jud. Harghita	320
Punct: Lok (tarla Kadicsfalvi-rét)	
170. Olteni, com. Bodoc, jud. Covasna	323
Punct: Cariera de nisip/Tag, Situl B	
171. Orăștie, jud. Hunedoara	326
Punct: ansamblul urban Piața Aurel Vlaicu	
172. Pasărea, com. Brănești, jud. Ilfov	327
Punct: La sud de sat, Calea București, f.n., T 73, P 269/20, Lot 2	
173. Ploieștiori, com. Blejoi, jud. Prahova	328
Punct: Mall Ploiești	
174. Porț, com. Marca, jud. Sălaj	330
Punct: Paliș	
175. Porț, com. Marca, jud. Sălaj	331
Punct: Pădurea Jidovului	
176. Rapoltu Mare, com. Rapoltu Mare, jud. Hunedoara	332
Punct: Șeghi	
177. Răducăneni, com. Răducăneni, jud. Iași	332
Punct: Bazga-Cetățuie	
178. Răscruci, com. Bonțida, jud. Cluj	336
Punct: Râțul boilor/Râțul lui Bánffy	
179. Râfov, com. Râfov, jud. Prahova	337
Punct: Autostrada București-Brașov, km. 53+000-53+600	
180. Recea Mare, com. Vârșolț, jud. Sălaj	338
Punct: Valea Sulduba	
181. Rotăria, com. Ciorțești, jud. Iași	339
Punct: Pe Runc	
182. Sadoveni, com. Manoleasa, jud. Botoșani	341
Punct: Lutărie	
183. Sibiu, jud. Sibiu	342
Punct: str. Manejului (zidul Cetății)	
184. Sibiu, jud. Sibiu	343
Punct: str. Manejului și Șelarilor (Biserica Franciscanilor)	
185. Simeria, jud. Hunedoara	344
Punct: DN 7, CF 584N, 18N, 964N	
186. Snagov, com. Snagov, județul Ilfov	344
Punct: Coadă Chiot	
187. Socu, com. Bărbătești, jud. Gorj	345
Punct: Cioaca Boia	
188. Stolna, com. Săvădisla, jud. Cluj	347
Punct: Podurile Domnești, Autostrada Brașov-Borș, tronson 2B, sector Săvădisla-Gilău, km 46+300-46+650	
189. Stolniceni, mun. Râmnicu Vâlcea, jud. Vâlcea	348
Punct: str. Buridava	
190. Șimleu Silvaniei, jud. Sălaj	350
Punct: str. A. Mureșanu nr. 11/b	
191. Șimleu Silvaniei, jud. Sălaj	351
Punct: Castelul Bathory	
192. Șimleu Silvaniei, jud. Sălaj	352
Punct: str. Cetății f.n.	

193. Tâlmăciu, jud. Sibiu	353
Punct: Cetatea Landskrone	
194. Tâlmăcel, oraș Tâlmăciu, jud. Sibiu	354
Punct: La turn	
195. Târgu Jiu, jud. Gorj	355
Punct: Catedrala ortodoxă „Sfinții Voievozi Mihail și Gavril”	
196. Urdari, com. Urdari, jud. Gorj	356
Punct: Biserica „Sfântul Nicolae” și „Sfântul Ioan Botezătorul”	
197. Vadu Anei, com. Brănești, jud. Ilfov	357
Punct: strada Stoiciului, f.n., T 96, p. 376, nr. cadastral 2322/1/11	
198. Voluntari, jud. Ilfov	358
Punct: Pipera, str. Emil Racoviță nr. 8	
199. Vorniceni, com. Vorniceni, jud. Botoșani	359
Punct: Pod Ibăneasa	
200. Zalău, jud. Sălaj	360
Punct: str. Unirii nr. 13	
201. Zalău, jud. Sălaj	361
Punct: Valea Miței- Școala Veche	

109. Aiud, jud. Alba**Punct: Biserica Reformată**

Cod sit: 1222.05

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 174/2008

Colectiv: Ioan Fedor Pascu - responsabil, Daniela Marcu Istrate (SC Damasus SRL), Horea Pop, Emanoil Pripon (MJIA Zalău), Paul Scrobotă (M Aiud)

Cercetările, efectuate în vederea definitivării proiectului de restaurare, au fost organizate de SC Damasus SRL din Brașov. Obiectivul cercetării a fost acela de a identifica structurile zidite ale construcțiilor de sub actualul nivel de călcare, din corul bisericii, dar și urmărirea stratigrafiei din interiorul și din jurul acestuia, a datelor tehnice legate de structurile zidite și a informațiilor privind habitatul uman și al acțiunilor antropice din spațiul cercetat.

Biserica este un monument istoric de categoria A, respectiv o clădire importantă în cadrul istoriei artei și a arhitecturii transilvănene. Cercetarea s-a concentrat pe latura de N (S2, S3), S (S1) a bisericii, în exteriorul ei, dar și în interiorul acesteia, în navă (S5) și în cor (S4, S6, S7). Au fost trasate 7 unități de cercetare notate de la 1 la 7.

S1 (3 x 3 m) a fost trasată, pe latura sudică a corului la îmbinarea cu extinderea navei bisericii, pentru obținerea informațiilor privind structurile zidite din acest sector și raportul dintre acestea, verificarea presupunerii legate de existența unui contrafort mai vechi.

S2 (3 x 3 m) a fost trasată pe latura de N a corului bisericii la îmbinarea cu sacristia. Scopul trasării S2 a fost acela de a identifica sistemul de construcție al zidurilor, baza fundației și posibilitatea existenței unui contrafort în acest sector.

S3 (2,65 x 2,3 m) a fost trasată pe latura de N a navei bisericii, la colț cu unul din contraforti, în dreptul unei ferestre zidite. Scopul trasării S3 a fost acela de a identifica sistemul de construcție al zidului bisericii și relația cu contrafortul, baza fundațiilor acestora.

S4 (12,45 x 1,5 m) a fost trasată pe centrul corului, pe lungimea acestuia, cu scopul de a identifica stratigrafia din interiorul acestuia, faze de construcție, posibile înmormântări.

S5 (3,5 x 1,8 m) a fost trasată pe latura sudică a navei, în interior, în preajma porticului de acces, între doi piloni, cu scopul de a identifica baza fundațiilor acestora, stratigrafia în acest sector.

S6 (2,2 x 1,7 m) a fost trasată la E de intrarea din cor în sacristie, în vederea stabilirii bazei pilastrului de susținere a arcului de boltă gotică și pentru verificarea posibilelor structuri zidite surprinse în S4.

S7 (2,2 x 1,8 m) a fost trasată la V de intrarea din cor în sacristie, pentru surprinderea bazelor arcului de triumf și a pilastrului care susține arcul de boltă gotică.

Suprafața S1

Stratigrafia: între -2,6 -3,4 m argilă sterilă. În această suprafață au fost descoperite 16 schelete mai mult sau mai puțin întregi. Două (M66, 67) au fost descoperite în primul nivel

de înmormântări (Profil sudic și vestic). Scheletul M66 avea la umărul stâng o monedă emisă la 1344. Acest prim nivel de înmormântări a fost practicat înainte de extinderea navei, craniul M66 fiind distrus la construirea acesteia. Mormintele au fost săpate în nivelul roman surprins (între -2 -2,6 m). Celelalte morminte (14), mai târzii, au apărut între -1,1 -2 m, într-un nivel când deja decroșul fundației era acoperit de umpluturi. Acest nivel de înmormântări este suprapus de un strat din țigle și moloz fin în care au fost descoperite 4 monede care datează nivelul la mijlocul sec. XVII. Deci îngropările nu au fost practicate mai târziu în acest sector. Pot fi datate eventual între sec. XV-XVI.

Nivelul de țigle a fost suprapus de o groapă de var, probabil de la începutul sec. XIX când a fost refăcută biserica în manieră barocă. O monedă din anul 1800 poate fi un argument pentru această variantă.

Un strat de moloz suprapune și acest nivel. Acest strat de moloz poate proveni de la demolarea în anul 1866 a capelei luterane vechi. În nivelul superior a fost descoperită o monedă din anul 1881.

Suprafața S2

Stratigrafia: între -3,5 -3,8 m argila sterilă. În această suprafață au fost descoperite 20 schelete mai mult sau mai puțin întregi. Nouă (M57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65) au fost descoperite în primul nivel de înmormântări din acest sector. Mormintele au fost săpate într-un nivel surprins între -2 -2,7 m. Celelalte morminte (11), mai târzii (M8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18), au apărut între -1,3 -2 m, într-un nivel când deja decroșul fundației era acoperit de umpluturi. Varul din zona vestică a depunerilor poate fi un indiciu privind moartea datorată unei epidemii.

Suprafața S3

Stratigrafia: între -3,05 -3,3 m argila sterilă în profilul estic. În profilul sudic și vestic apare la doar -2,6 m. În această suprafață au fost descoperite 19 schelete mai mult sau mai puțin întregi. Șapte (M45, 46, 47, 48, 49, 50, 55) au fost descoperite în primul nivel de înmormântări între -2,35 -3 m. Scheletele M45-48 sunt de altfel distruse parțial de Z5 și Z6. Acest prim nivel de înmormântări a fost practicat înainte de extinderea navei și construirea contrafortului. Mormintele au fost săpate în nivelul roman surprins (între -2,35-3,0 m). Celelalte morminte (12), mai târzii, au apărut între -1,7 -2,35 m. Acest nivel de înmormântări este suprapus de un strat din țigle și moloz fin descoperit și în S1 în care au fost descoperite patru monede care datează nivelul la mijlocul sec. XVII. Deci îngropările nu au fost practicate mai târziu în acest sector. Pot fi datate eventual între sec. XV-XVI.

Nivelul de țigle este suprapus de un strat subțire din lemn putrezit provenind de la un acoperiș căzut, poate de la încăperea descrisă de Z7, sau de la acoperișul din paie și mai apoi din șindrilă care a funcționat între anii 1736-1794.

Suprafața S4

Stratigrafia: în ambele profile lungi ale suprafeței S4 stratigrafia este relativ identică. Argila sterilă apare undeva la -3 -3,2 m. Toate zidurile se opresc sau intră în aceasta, ca și primele înmormântări (M30-34, 53, 56).

Argila este suprapusă de nivelul roman de locuire surprins pe alocuri pe o grosime de 0,8 m. Și acesta a fost deranjat de pătrunderile ulterioare. Nivelul următor negru amestecat cu argilă sterilă, dar și cu oase umane ține foarte probabil de amenajarea zidurilor Z11 și Z12 și în acest nivel au fost practicate înmormântările corespunzătoare acestui posibil lăcaș de cult și cele de mai târziu. Mormintele M 30-32 par a fi fost depuse după mijlocul sec. XV (după o monedă de la Matei

Corvin 1465, între -2,6-3 m), dar piesa monetară descoperită sub nivelul de construcție al corului 1, care se datează la 1373-1382, poate coborî datarea edificiului, descris de Z11 și Z12, undeva la finalul sec. XIV, dacă nu cumva cu această piesă datăm mai degrabă prima fază a corului actual.

Primul nivel de construcție al corului actual este marcat printr-un strat relativ uniform și constant de mortar. Excepție face doar zona în care au părut zidurile Z11 și Z12. Nivelul corului vechi apare în general la -2,2 m, dar și mai sus la -1,75 m. Nivelul de călcare însă, în această fază, era pe nivelul 14, la -1,9 m. Între cele două faze de construcție ale corului actual a fost depusă o nivelare peste care a fost descoperit stratul de mortar corespunzător fazei a doua, care în general apare la -0,9 -1,2 m. Datarea acestui nivel ar putea fi asigurată la mijlocul sec. al XV-lea de o monedă datată între 1444-1446. Acest nivel al doilea de călcare în cor a fost suprapus, probabil la mijlocul sec. XIX, pentru ridicarea nivelului corului, de un strat consistent (grosime între 0,6-1,0 m), dar foarte instabil, de moloz provenit din demolarea bisericii luterane vechi. Aducerea la cota actuală a corului a fost probabil realizată tot atunci, dar pardoseala din cărămidă a fost amenajată probabil abia în perioada interbelică. Suprafața S5

Stratigrafia: pe argila sterilă, surprinsă la -1,7 m, au fost construiți pilonii. Aceștia taie un nivel de locuire romană, care a fost suprapus de un strat gros de 1 m de sol în care apar oase umane care pot să aparțină unei faze anterioare chiar celei gotice, deoarece a fost suprapus de un nivel de nisip și var, de construcție, care suprapune și posibila groapă de fundare a zidului Z14.

Acest nivel de construcție a fost suprapus de un strat de moloz provenit probabil de la prăbușirea bolților gotice (?) la începutul sec. XVIII. Un strat subțire din mortar fin, care urmează, pare mai degrabă o tencuială care s-a erodat și a căzut în timp. O nivelare groasă de 0,2-0,3 m aduce nivelele la cel de unde fundația pilonilor cunosce supraînălțarea barocă. Această amenajare este marcată și de un strat subțire din mortar surprins lângă pilon (încep sec. XIX). O umplutură groasă de 0,7 m, inclusiv cu argilă marnoasă și moloz din capela luterană demolată (?), a ridicat nivelul la acela de construcție propriu-zisă a elevației pilonului interior, probabil la 1866.

Suprafața S6

Stratigrafia nu diferă de cea din S4.

Suprafața S7

Stratigrafia este simplă și în linii mari identică cu ce observată la suprafețele cercetate în cor, S4 și S6.

Cercetarea din acest an, prin cele 7 unități de săpătură excavate, a dezvelit ruine și a oferit date despre 18 ziduri. Au fost descoperite 67 schelete mai mult sau mai puțin întregi de adulți, adolescenți sau copii. Toți defuncții au fost depuși în general pe spate cu capul spre V și picioarele spre E. Doar unul singur face excepție de la această regulă.

Inventarul funerar este extrem de sărac. Doar trei aveau monedă în zona capului, iar dintre aceștia unul avea chiar una romană suberată (M19). Unora li s-au pus table mici din bronz.

Materialul arheologic descoperit în cele 7 sondaje este preponderent ceramic.

Pentru epoca romană ceramica descoperită se înscrie în situația caracteristică Provinciei. Ceramica exclusiv lucrată la roata olarului, arsă oxidant, dar și reducător, nu face excepție de la formele (oale, străchini, amforete, urcioare) consacrate în sec. II-III p.Chr.

Pentru evul mediu ceramica nu este prea numeroasă. Cele câteva fragmente ceramice din perioada arpadiană finală (prima

jumătate a sec. XIV) pot sprijini datarea primului edificiu religios din incinta cetății, fie el și reprezentat de zidurile Z11 și Z12. În general materialul ceramic este dominat de cel databil mai târziu, probabil în sec. XVII-XVIII. Numeroase sunt oalele și țiglele, dar și fragmentele de cahle.

Materialul metalic este dominat de elemente de construcție (de cuie, scoabe), unelte (o sapă), cuie de sicriu. Numeroase sunt și fragmentele de ochiuri de geam, provenite mai ales din molozul adus în cor după demolarea capelei luterane.

O serie de pietre profilate din arce gotice au fost descoperite în săpătură, dar originea acestora este greu de stabilit. Fragmente de pietre și inscripții funerare au fost descoperite în suprafața S4. Pragul actual al corului pare să fie realizat din trei elemente care făceau parte dintr-o lespede funerară cu reprezentarea defunctului în basorelief.

Cele 18 monede descoperite, nu foarte numeroase, ajută totuși la stabilirea unor repere cronologice pentru unele din descoperirile făcute de noi. [Horea Pop]

110. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]

Punct: str. Gemenilor, nr. 6, cartier Partoș (proprietatea Cristian Filipescu)

Cod sit: 1026.02

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 352/2008

Colectiv: Anca Timofan, Gabriel Bălan (MNUAI)

Cercetarea arheologică preventivă a fost efectuată în scopul descărcării de sarcină arheologică a suprafeței destinate construirii unei locuințe unifamiliale aflate pe str. Gemenilor, nr. 6, cartier Partoș, Alba Iulia.

Suprafața destinată cercetării se află în partea nordică a cartierului Partoș. Din punct de vedere geografic, zona este marcată de râul Mureș, cartierul fiind situat în lunca acestuia, pe partea dreaptă.

Au fost practicate două secțiuni: S1 cu dimensiunile de 7 x 9 m și S2 cu dimensiunile de 5,30 m x 9 m; între cele două unități de săpătură a existat un martor stratigrafic cu lățimea de 0, 80 m.

Săpătura arheologică s-a efectuat manual, urmărindu-se atât elementele de stratigrafie orizontală și planimetrică a complexelor și structurilor arheologice cât și informațiile oferite de analiza stratigrafiei verticale a profilelor. În S1 și S2 săpătura a atins adâncimea constantă de - 2,20/ 2,30 m corespunzătoare primei faze de locuire romană (prima jumătate a sec. II p.Chr). În S1, adâncimea maximă a săpăturii a ajuns la -3,30 m în interiorul gropii G, necercetate exhaustiv datorită atingerii pânzei freactice.

A fost cercetată arheologic o suprafață de 100 m² din totalul de 146 m² al suprafeței construite.

Stratigrafia generală a suprafeței cercetate prezintă următoarele nivele (nivelul actual de călcare reprezintă cota 0 de calculare a adâncimilor):

0 -0,40 m: strat arabil

-0,40 -0,80 m: strat de umplere de culoare gri conținând pe alocuri fragmente ceramice romane.

-0,80 -1,20 m: strat de dezafectare de culoare gri deschis conținând fragmente ceramice și tegulare romane.

-1,20 -1,30 m: strat de nivelare maro închis.

-1,30 –1,65 : strat de dezafectare conținând fragmente de țigle și olane romane.

-1,65 –2,10 m: strat de nivelare maroniu – gălbui conținând urme de mortar, tencuială și fragmente ceramice romane.

-2,10 –2,25/2,30 m: strat maroniu negricios cu pigmenți de cărbune și fragmente ceramice romane.

-2,30 –2,50 m: strat steril nisipos lutos de culoare galbenă.

Analiza stratigrafică a complexelor și structurilor arheologice din acest punct al sitului Apulum I a scos în evidență fazele de locuire aparținând epocii romane precum urmează (în ordine cronologică):

Faza I a fost sesizată stratigrafic la adâncimea de -2,10 m , fiind reprezentată de un strat maroniu negricios cu pigmenți de cărbune și urme de arsură, aparținând probabil unei locuințe de lemn, precum și de un perete fragmentar.

Z8 – perete fragmentar (surprins pe o lungime de aproximativ 2 m, l - 0,30 m, h – 0,40 m) având orientarea NNE-SSV, realizat din pământ lutos maroniu deschis, tencuiala sa de culoare albă păstrându-se parțial pe ambele fețe.

Podea surprinsă parțial între Z3 și Z4 pe o lungime de 2,40 m și o lățime maximă de 1,10 m amenajată dintr-un strat compact de mortar cu grosimea de 0,01/0,02 m.

În lipsa unor elemente de cronologie concludente, această fază poate fi datată în sec. II p.Chr. pe baza succesiunii stratigrafice. Ulterior acestei faze a fost efectuată o nivelare cu grosimea de cca. 0,40/0,45 m după care au fost implementate fundațiile zidurilor (piloni) fazei II.

Faza II a fost sesizată stratigrafic la adâncimea de -1,40/-1,50 m prin apariția unui strat uniform de tegulae, olane și cărămizi romane reprezentând acoperișul construcției și elevația zidurilor prăbușite.

Au fost descoperite postamentele din cărămidă a cinci ziduri independente reprezentând probabil pilonii unei mari clădiri - hală sau depozit de mărfuri de epocă romană. Un argument în acest sens ar putea fi descoperirea mai multor fragmente de amfore și a unui grup de 9 urciorașe întregi și întregibile (de același tip) descoperit lângă baza pilonului Z5 în partea superioară.

În S1 au fost descoperite bazele Z3 și Z4 care prezintă o înclinație pronunțată datorită gropii G care a bulversat stratigrafia în această parte a suprafeței cercetate și parțial în S2, unde baza pilonului Z5 prezintă aceeași poziție înclinată spre extremitatea sa sudică. Între Z4 și Z5 se presupune existența celui de al șaselea pilon, distrus probabil de marea groapă G.

Z3 - bază pilon conturată la -1,90 m cu dimensiunile de L 1,60 m, l 0,64 m, h 0,50 m și orientare NNE-SSV; este construită în *opus latericium* fiind alcătuită din 6 asize (păstrate) de cărămizi amplasate în direcția lungimii pe două rânduri și având dimensiunile de 0,40 x 0,28 x 0,04 m. Zidul prezintă sub ultima asiză de cărămizi un pat de amenajare din pietriș și nisip.

Z4 - bază pilon fragmentară conturată la -1,85 m, puternic afectată de groapa G, cu dimensiunile păstrate de L 0,64 m, l 0,85 m, h 0,50 m și orientare NNE-SSV; zidul este construit în *opus latericium* fiind alcătuit din 5 asize (păstrate) de cărămizi amplasate în direcția lățimii pe două rânduri și având dimensiunile de 0,40 x 0,28 x 0,04 m. Baza prezintă sub ultima asiză de cărămizi un pat de amenajare din pietriș și nisip.

Între Z3 și Z4 este compartimentat un spațiu cu lungimea de 1,40 m unde, la adâncimea de 2,35 m, a fost sesizată o podea aparținând primei faze de locuire, fiind suprapusă de bazele pilonilor, descoperită parțial pe o lungime de 2,40 m și o lățime maximă de 1,10 m. Aceasta a fost amenajată dintr-un strat compact de mortar cu grosimea de 0,01/0,02 m.

Z5 - bază pilon conturată la -1,75 m cu dimensiunile de L 1,70 m, l 0,25 m (vizibilă parțial datorită faptului că Z5 a fost surprins în profilul estic al S2), h 0,33 m și orientare NNE-SSV; zidul este construit în *opus latericium* fiind alcătuit din 5 asize (păstrate) de cărămizi amplasate în direcția lățimii și având dimensiunile de 0,40 x 0,28 x 0,04 m. Baza prezintă sub ultima asiză de cărămizi un pat de amenajare din pietriș și nisip.

Z6 - bază pilon conturată la -1,84 m cu dimensiunile de L 1,40 m, l 0,40 m, h 0,12 m și orientare NNE-SSV; zidul este construit în *opus latericium* fiind alcătuit din 2 asize (păstrate) de cărămizi amplasate în direcția lățimii pe un singur rând și având dimensiunile de 0,40 x 0,28 x 0,04 m. Baza prezintă sub ultima asiză de cărămizi un pat de amenajare din pietriș și nisip.

Între Z5 și Z6 este compartimentat astfel un spațiu cu lungimea de 1,40 m, unde au fost descoperite numeroase fragmente de urciorașe și 9 vase de acest tip, întregi și întregibile, concentrate lângă zidul Z5.

Z7 - bază pilon conturată la -1,74 m cu dimensiunile de L 1,40 m, l 1 m, h 0,12 m și orientare NNE-SSV; zidul este construit în *opus latericium* fiind alcătuit din 2 asize (păstrate) de cărămizi amplasate în direcția lungimii pe trei rânduri și având dimensiunile de 0,40 x 0,28 x 0,04 m. Baza prezintă sub ultima asiză de cărămizi un pat de amenajare din pietriș și nisip.

Între Z6 și Z7 este compartimentat astfel un spațiu cu lungimea de 1,50 m.

Z1 - zid perimetral al clădirii sesizat stratigrafic la -0,60/-0,70 m de-a lungul profilelor de S ale S1 și S2. Zidul a fost descoperit pe întreaga lungime a suprafeței cercetate (14,10 m) din lățimea sa totală fiind vizibilă doar o porțiune de 0,40 m. Secționarea masivului de dărâmtură în S2 pe o lățime de 0,70 m a relevat tehnica de construcție în *opus incertum*. Materialul de construcție utilizat a fost gresia verzuie legată cu mortar; pe alocuri au fost folosite și blocete de calcar. Structura este alcătuită din 8 asize regulate care se desfășoară pe o înălțime (cercetată) de 1,50 m. Se poate presupune existența unui pat de amenajare din piatră de râu amestecată cu nisip. În S2, pe o lungime de cca. 0,50 m s-a păstrat o primă asiză alcătuită din două cărămizi care suprapune o șapă de mortar cu grosimea de 0,10 m.

Masivul de dărâmtură al zidului descoperit în cele două secțiuni, dar mai ales în S1, indică faptul că înălțimea zidului Z1 era considerabilă acesta fiind construit probabil în *opus mixtum* prin alternarea asizelor de gresie verzuie cu mortar (*opus incertum*) cu cele de cărămizi (*opus latericium*, *opus testaceum*).

În S1, aproape de profilul estic o parte a elevației s-a prăbușit acoperind o parte a bazei pilonului Z3, 5 asize de cărămizi fiind descoperite în poziția în care au căzut, pe cant, legate cu mortar. Această elevație prăbușită aparține probabil unui zid Z2, paralel cu Z1, aflat la o distanță de cca. 2,60 m de acesta și care făcea un unghi drept cu linia bazei pilonului Z3. Structura în cauză nu continuă adiacent cu Z1, fiind surprinsă parțial pe o lungime de aprox. 2 m. Elevația prăbușită a acestui zid avea o înălțime de aprox. 3 m și lățimea (surprinsă parțial) de 2 m.

Din punct de vedere cronologic, atât zidul Z1 cât și cel paralel descoperit în partea de E a secțiunii S1, ar putea aparține marii clădiri construite pe piloni, Z1 reprezentând probabil zidul principal perimetral al edificiului.

Această clădire având probabil funcționalitatea unui mare antrepozit se datează pe baza materialului arheologic, a succesiunii stratigrafice și a tehnicii de construcție în prima jumătate a sec. III p.Chr.

Groapa G - a apărut inițial în S1, fiind sesizată la o adâncime de 0,90 m. Forma gropii este aproximativ circulară în plan cu un diametru de cca. 6 m, și trapezoidală în secțiune. Așa cum s-a constatat în urma analizei profilului de V al S1, unde aceasta a fost secționată, groapa a fost practică într-un moment ulterior funcționării complexelor descoperite, bulversând aproape întreaga stratigrafie, mai ales în S1. Datorită efectului acesteia zidurile Z3, Z4 și Z5 prezintă o înclinație evidentă spre S, groapa atingând adâncimea de 3,30 m, baza sa nefiind descoperită datorită acumulării de apă prin atingerea la această cotă a pânzei freatice.

Materialul arheologic este reprezentat de fragmente ceramice romane (se remarcă o cantitate importantă de fragmente de amfore și urciorașe fragmentare și întregi), monedă (dupondius Caracalla – 215), fibulă romană cu piciorul întors pe dedesubt din bronz argintat (mijlocul sec. III p.Chr.)¹, sticlă romană, fragmente de tencuială pictată, cuie și piroane din fier.

Cercetarea arheologică preventivă efectuată în zona de N a sitului roman Apulum I, a evidențiat importante aspecte legate de succesiunea fazelor de locuire corespunzătoare evoluției sale urbanistice și istorice.

Au fost descoperite urmele unei prime locuiri datate în sec. II și o mare clădire construită pe piloni având probabil funcționalitatea unui depozit datând din prima jumătate a sec. III p.Chr.

Tehnica de construcție dar mai ales elementele de cronologie relativă fac legătura între aceste faze de locuire și etapele dezvoltării urbanistice de la statutul de *pagus* al *Coloniae Ulpia Traiana Sarmizegetusa*, în prima fază, apoi cel de *municipium Aurelium Apulense* după 160 p.Chr. și, în fine, acordarea statutului de *colonia Aurelia Apulensis* între la sfârșitul sec. II – al treilea sfert al sec. III p.Chr.

Note:

1. S. Cociș, *Fibulele din Dacia romană*, Cluj Napoca, 2004, tipul 37a8a, p. 142-147, PL. CXL, CXLI.

Abstract:

The rescue archaeological excavation was carried out in Alba Iulia, Partos district, 6, Gemenilor Street, with the purpose to investigate a surface for a new house. The area is situated in the northern part of the Partos district. We discovered the traces of the first Roman occupation dating to the 2nd century A.D. and a large warehouse build on pillars dating to the first half of the 3rd century A.D. The archaeological investigation carried out in this area of the Roman site Apulum I showed us important aspects concerning the occupation phases corresponding to its urban and historic evolution.

111. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]

Punct: str. Digului f.n., cartier Partoș (proprietatea Radu Petrușel)

Cod sit : 1026.02

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 452/2008

Colectiv: Vasile Moga -responsabil, Anca Timofan, Gabriel Bălan (MNUAI)

Cercetarea arheologică preventivă a fost efectuată în scopul descărcării de sarcină arheologică a suprafeței destinate construirii unei locuințe unifamiliale aflate pe str. Digului, f.n., cartier Partoș, Alba Iulia.

Suprafața destinată cercetării se află în partea de S a cartierului Partoș. Din punct de vedere geografic, zona este marcată de râul Mureș, cartierul fiind situat în lunca acestuia, pe partea dreaptă.

Au fost practicate două secțiuni: S1 cu dimensiunile de 4 x 10 m și S2 cu dimensiunile de 3 x 11 m; între cele două unități de săpătură a existat un martor stratigrafic cu lățimea de 0,70 m.

Săpătura arheologică s-a efectuat manual, urmărindu-se atât elementele de stratigrafie orizontală și planimetrică a complexelor și structurilor arheologice cât și informațiile oferite de analiza stratigrafiei verticale a profilelor. În S1, adâncimea maximă a săpăturii a ajuns la -1,70 m iar în S2, -1,60 m.

Stratigrafia generală a suprafeței cercetate prezintă următoarele nivele (nivelul actual de călcare reprezintă cota 0 de calculare a adâncimilor):

0 -0,40 m: strat arabil

-0,40 -1 m: strat de umplere de culoare brun închis conținând material tegular și ocazional ceramică romană.

-1 -1,20 m: nivel de călcare reprezentat de lutuiei, podea de *cocciopesto* (*opvs signinvm*) în S1 (sf. sec. II - sec. III p.Chr.).

-1,20m -1,40 m: strat de culoare neagră conținând pigmenti de cărbune și material ceramic roman (sec. II p.Chr.).

-1,40 m -1,70 m: strat steril brun-roșcat, nisipos, lutos.

Analiza stratigrafică a complexelor și structurilor arheologice din acest punct al sitului Apulum I a scos în evidență fazele de locuire aparținând epocii romane precum urmează (în ordine cronologică):

Faza I (sec. II p.Chr.) este reprezentată de lutuiei subțiri și un strat constant de culoare neagră conținând pigmenti de cărbune aparținând probabil unei structuri din lemn.

Faza II (sec. II – începutul sec. III p.Chr.) este marcată de trasele a șase ziduri aparținând unei clădiri romane multi-compartimentate, probabil ansamblu de locuințe de tip *insula* orientată NE-SV. Majoritatea zidurilor au fost dezafectate descoperindu-se doar șanțurile de scoate a acestora. Lățimea zidurilor variază între 0,50-0,60 m iar înălțimea maximă surprinsă este de aprox. 0,70 m.

În S1 la -1 m adâncime, în interiorul unei camere, a fost surprins un paviment realizat în *opvs signinvm* (*cocciopesto*) având grosimea de 0,17 m și dimensiunile de 3,30 x 1m (pavimentul continua sub martor, oprindu-se în Z6).

Sub nivelul pavimentului, la -1,30 m, a fost descoperită o groapă de var de formă circulară, cu diam. de 1 m și având adâncimea de 0,15 m.

Materialul arheologic prelevat conține fragmente ceramice romane, fibulă cu corpul în formă de T,¹ sticlă romană, obiecte din bronz, cuie și piroane de fier.

Cercetarea arheologică preventivă efectuată în zona de N a sitului roman Apulum I, a evidențiat importante aspecte legate de succesiunea fazelor de locuire corespunzătoare evoluției sale urbanistice și istorice.

Au fost descoperite urmele unei prime locuiri datate în sec. II și o clădire romană, probabil locuință, datând de la sfârșitul secolului II - începutul sec. III p.Chr., fază de locuire corespunzătoare statutului de *colonia Aurelia Apulensis*.

Note:

1. S. Cociș, *Fibulele din Dacia romană*, Cluj Napoca, 2004, 148, tipul 39.

Abstract:

The rescue archaeological excavation was carried out in Alba Iulia, Partos district, Digului Street, on a surface for a new house. The excavated area is situated in the southern part of the Partos district. We discovered the traces of the first Roman occupation dating to the 2nd century A.D. and also a Roman building, probably an apartment house (*insula* type), dating to the end of the 2nd – beginning of the 3rd centuries A.D., which corresponds with the occupation phase of the *Colonia Aurelia Apulensis*.

112. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]

Punct: Dealul Furcilor-Podei - str. Izvorului, f.n.

Cod sit: 1026.03

Autorizațiile de cercetare arheologică preventivă nr. 407/2008, 406/2008

Colectiv: Mihai Gligor - responsabil, Paula Mazăre, Ștefan Lipot, Tudor Borșan, George Voicu, Gabriel Balteș, Radu Arcuș (Univ. Alba Iulia)

Zona arheologică Dealul Furcilor este binecunoscută în literatura de specialitate. Aici este situată necropola mare a orașului Apulum¹, între Cetate și Partoș, pe „Podei”. La 50 m de str. Izvor, în apropierea Fabricii de Porțelan, cu prilejul efectuării unor săpături de descărcare de sarcină arheologică, au fost dezvelite morminte de epocă romană², de inhumăție și incinerăție. În anul 2005, instituția noastră a realizat, de asemenea, cercetări preventive pe un teren aflat pe partea dreaptă a str. Izvorului, săpături finalizate cu depistarea unui mormânt de inhumăție³ în sarcofag de cărămidă.

Proprietatea Bucur Vasile (Sp. I/2008)

Localizare administrativă: Zona Dealul Furcilor-Podei se află situată în partea de SV a orașului Alba Iulia, pe prima terasă a râului Mureș. Perimetrul supus cercetării este poziționat pe partea stângă a drumului de acces dinspre B-dul Încoronării spre Fabrica de Porțelan S.C. Apulum S.A., str. Izvor, f.n., în apropierea sitului arheologic „Recea-Monolit”.

S-a urmărit descărcarea de sarcină arheologică a unei suprafețe cu dimensiunea de 770 m², destinată construirii a două locuințe colective.

S-au trasat și deschis 7 secțiuni, numerotate cu SI-SVI, cu dimensiunile de 12 x 3 m, fiecare cu câte 4 carouri de 3 x 3 m, numerotate de la N la S. SI A a fost deschisă între SI și SII, ca urmare a concentrării de morminte depistate în această zonă. Pentru dezvelirea și cercetarea complexelor, a mai fost deschis un număr de 8 casete: Cas. 1/S. I=2 x 2 m, pe latura vestică; Cas. 2/S. I=2,5 x 1,5 m, pe latura estică; Cas. 1/SIA =2 x 2,5 m, pe latura estică; Cas. 2/SI A=1,5 x 2 m, pe latura estică; Cas. 1/SII=1,5 x 2 m, pe latura nordică; Cas. 2/SII=2 x 2 m, pe latura vestică; Cas. 3/SII=1 x 2 m, pe latura estică; Cas. 1/SIV=1,5 x 2 m, pe latura vestică.

În urma săpăturilor arheologice efectuate în Sp.I/2008, au fost descoperite și cercetate un număr de 21 morminte aparținând necropolei romane de la Alba Iulia „Dealul Furcilor-Podei”. 17 sunt morminte de inhumăție (M1, M3, M6, M7, M8, M9, M10, M11, M12, M14, M15, M16, M17, M18, M19, M20, M21), iar patru sunt morminte de incinerăție (M2, M4, M5, M13).

M1 (SI) - sarcofag calcar L=2 m; l=0,90 m; h=0,87 m; Adâncimea=0,76 m; Gros.=0,16 m. Orientare NNW – SSE. Sarcofagul, de formă dreptunghiulară, s-a conturat de la adâncimea de 0,25 m față de nivelul actual de călcare. Spre latura estică a sarcofagului, la baza acestuia, a fost dezvelit un fus de coloană, de formă circulară, secționată longitudinal, confecționată din calcar, iar pe latura sa nord-vestică a fost găsit, sub mai multe bucăți din calcar sparte, un fragment din partea posterioară a unui leu funerar, probabil toate făcând parte original dintr-o aedicula. Mormântul a fost jefuit din vechime; nu au fost descoperite resturi scheletice, de asemenea lipsește inventarul. Pe fundul sarcofagului a fost identificat un strat de var.

M2 (SI) - mormânt de incinerăție, deranjat de groapa de jefuire a M17. Mormântul s-a conturat la adâncimea de 0,80 m față de nivelul actual de călcare. Fără inventar.

M7 (SI) - sarcofag cărămidă L=1,05 m; l int.=0,70 m; l=0,37 m; l int.=0,30 m; Adâncimea=0,25 m; Asize=5; L cărămidă=30 cm; l cărămidă=14 cm. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Orientare ESE – VNW (cap - V). Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 1,20 m față de nivelul actual de călcare. Cărămizile sunt legate cu pământ, capacul a fost realizat tot din cărămizi, iar fundul a fost săpat direct în steril. Tot din structura capacului sunt și resturile lemnoase depistate în interiorul sarcofagului, în stare foarte bună. S-au prelevat probe pentru analize antracologice. M7 este un mormânt de copil, s-au găsit fragmente din calota craniană. Spre fundul sarcofagului a fost identificat, în special în zona capului, un strat consistent de var, pe care a fost așezat decedatul. Nu a fost identificat inventar funerar, un motiv în plus să considerăm că acest mormânt a fost jefuit. Mormântul a fost deranjat, groapa de jefuire se observă cu claritate pe profilul de E al secțiunii.

M8 (SI/Cas. 2) - Cistă cărămidă L=1,35 m; l=0,37 m; Adâncimea=0,30 m; L cărămidă=40 cm; l cărămidă=30 cm. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Orientare ESE – VNW. Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 1,70 m față de nivelul actual de călcare, în c.1, spre latura de E a secțiunii. A fost deschisă Cas. 2 pentru cercetarea mormântului. Capacul mormântului a fost realizat din cărămizi, așezate pe latura scurtă și nu a prezentat urme că ar fi fost deranjat. Mormântul propriu-zis constă din cărămizi așezate în cant, pe latura lungă. Pe fundul mormântului, săpat în steril, am depistat din nou bulgări de var. După dimensiuni, mormântul aparține unui copil. Nu am găsit resturi osoase umane sau inventar.

M9 (SI) - sarcofag cărămidă L=2,58 m; l int.=2 m; l=1,10 m; l int.=0,50 m; Adâncimea= 0,28 m; Asize=6; L cărămidă=40 cm; l cărămidă=30 cm. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Orientare E – V (cap - V). Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 2,10 m față de nivelul actual de călcare, fiind suprapus pe latura de V de M.1. Cărămizile sunt legate cu pământ. Pe fundul sarcofagului, am identificat un strat consistent de var și din nou resturi lemnoase. După poziția acestora, nu excludem ca fundul mormântului să fi fost realizat din lemn. În sarcofag a fost înhumat un individ de talie mare, aprox. 1,80 m lungime. La marginea mormântului, de exterior, a fost depistată o monedă. O considerăm inventar funerar, foarte probabil, a fost dislocată în momentul jefuirii mormântului.

M10 (SI) - Sarcofag cărămidă L=1 m; l int.=0,60 m; l=0,60 m; l int.=0,24 m; adâncimea=0,20 m; Asize=3; L cărămidă=39 cm; l cărămidă=0,20 cm. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Orientare ESE – VNW. A fost depistat în momentul săpării Cas. 2 pentru dezvelirea M8. Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 0,72 m față de nivelul actual de călcare. Este realizat din materiale refolosite, atât cărămidă cât și piatră,

legate cu pământ. Capacul a fost confecționat din plăci de calcar, iar la colțuri se observă fragmente de olane. Pe fundul mormântului, săpat în steril, am depistat din nou var. După dimensiuni, mormântul a aparținut unui copil. Nu am găsit resturi osoase umane sau inventar. Cronologic, M10 este mai târziu decât M8, pe care îl suprapune cu latura vestică. Credem că reutilizarea materialului de construcție la edificarea acestui mormânt semnifică o etapă târzie a necropolei și o perioadă de declin a vieții urbane la Apulum.

M15 (SI) - Sarcofag cărămidă L=1,70 m; L int.=1,40 m; l=0,95 m; l int.=0,43 m; Adâncimea=0,20 m; Asize=4; L cărămidă=39 cm; l cărămidă=27 cm. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Orientare NNV – SSE (cap – NV). Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 1,50 m față de nivelul actual de călcare. Cărămizile sunt legate cu pământ. Capacul a fost realizat tot din cărămizi. Mormântul a fost săpat direct în steril. S-a păstrat scheletul de la bazin în jos și fragmentar calota craniană. Groapa de jefuire se observă cu claritate pe profilul vestic al SI M15 suprapune M16 pe latura nordică a sarcofagului. Mormântul a fost jefuit. Nu am descoperit inventar funerar.

M16 (SI) - Sarcofag cărămidă L=1,95 m (?); l=0,96 m; l int.=0,37 m; Adâncimea=0,25 m; Asize=1; L cărămidă=38 cm; l cărămidă=28 cm. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Orientare E - V (cap – V). Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 1,70 m față de nivelul actual de călcare. Capacul sarcofagului a fost confecționat din plăci de calcar refolosite. Pe fundul sarcofagului, am identificat un strat consistent de var, resturile scheletice sunt răvășite. Mormântul a fost săpat direct în steril. Mormântul a fost jefuit. Nu am descoperit inventar funerar.

M17 (SI) - Sarcofag cărămidă L=2,15 m (?); L int.=2,07 m; l=0,98 m; l int.=0,34 m (?); Adâncimea=0,30 m; Asize=6; L cărămidă=40 cm; l cărămidă=30 cm. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Orientare ESE – VNV (cap – E). Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 1,72 m față de nivelul actual de călcare. Cărămizile sunt legate cu pământ. Capacul a fost realizat tot din cărămizi. Înhumatul a fost "învelit" într-un strat de var. Este un matur având cel puțin 1,75 m, destul de bine conservat. Mormântul a fost săpat direct în steril. Mormântul a fost jefuit. Nu am descoperit inventar funerar. Este suprapus pe latura vestică de M16 și M15.

M19 (SI) - Sarcofag cărămidă L=2,15 m; L int.=1,60 m; l=0,90 m; l int.=0,30 m; Adâncimea=0,35 m; Asize=7; L cărămidă=40 cm; l cărămidă=30 cm. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Orientare ESE – VNV. Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 2,10 m față de nivelul actual de călcare. Capacul sarcofagului a fost confecționat din plăci de calcar refolosite. Resturi scheletice umane, dezarticulate au fost descoperite atât deasupra lespezilor de calcar, cât și în interiorul mormântului. Cărămizile sunt legate cu pământ. Mormântul a fost săpat direct în steril. Mormântul a fost jefuit. Nu am descoperit inventar funerar.

M11 (SIA) - Sarcofag cărămidă L=1,80 m; L int.=1,56 m; l=0,65 m; l int.=0,40 m; Adâncimea=0,38 m; Asize=7; L cărămidă=40 cm; l cărămidă=14 cm. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Orientare ENE - VSV. Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 2,05 m față de nivelul actual de călcare. Capacul sarcofagului a fost confecționat din plăci de calcar refolosite, depistate în poziție secundară. Resturi scheletice umane, dezarticulate s-au observat în momentul cercetării mormântului, scoase din sarcofag și împrăștiate în urma jefuirii. Cărămizile din care este confecționat sarcofagul sunt legate cu pământ, iar fundul a fost realizat tot din cărămizi, dispuse pe latura lungă. Mormântul a fost jefuit. Nu am descoperit inventar funerar, nici

var pe fundul mormântului.

M13 (SIA) – Incinerare - mormânt de tip ustrinum. În C3 s-a conturat o lentilă de asură, de la adâncimea de 0,45 m, care marca marginea unei gropi de formă ovală. Resturile cinerare, arse până la calcifiere, au fost identificate într-o groapă cu diametrul de aprox. 0,50 m. În apropiere a fost descoperit un vas ceramic întreg, posibil legat de ofranda funerară asociată mormântului de incinerare sau a unui alt mormânt jefuit sau dezafectat, din imediata vecinătate.

M18 (SIA) - Sarcofag cărămidă L=1,64m; L int.=0,80 m; l=0,90 m; l int.=0,35 m; Adâncimea=0,15 m; Asize=3; L cărămidă=40cm; l cărămidă=30cm. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Orientare E – V (Cap – V). Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 1,86 m față de nivelul actual de călcare, spre profilul de E al S. IA. Pentru cercetarea mormântului, a fost deschisă Cas. 1/SIA. Cărămizile din care este confecționat sarcofagul sunt legate cu pământ. Mormântul a fost săpat direct în steril. M18 este suprapus pe latura E de M21. Mormântul a fost jefuit. Nu am descoperit resturi osteologice umane, inventar funerar, nici var pe fundul mormântului. După dimensiuni, mormântul a aparținut unui copil.

M21 (SIA) - Sarcofag cărămidă L=1,25 m; L int.=0,74 m; l=0,75 m; l int.=0,30 m; Adâncimea=0,35 m; Asize=6; L cărămidă=40 cm; l cărămidă=14 cm. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Orientare NNV – SSE. Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 1,15 m față de nivelul actual de călcare, fiind descoperit în momentul deschiderii Cas. 1, pentru cercetarea M18. Cărămizile din care este confecționat sarcofagul sunt legate cu mortar, iar pe interior acesta prezintă o fățuială de mortar, parțial căzută. Mormântul a fost săpat direct în steril. Capacul sarcofagului a fost edificat tot din cărămizi. Nu am descoperit resturi osteologice umane, inventar funerar, doar var pe fundul mormântului. După dimensiuni, mormântul a aparținut unui copil.

M20 (SIA) - Sarcofag cărămidă L=2,40 m; L int.=1,80 m; l=0,90 m; l int.=0,40 m; adâncimea=0,45 m; Asize=6; L cărămidă=40 cm; l cărămidă=25 cm. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Orientare E–V (Cap spre V). Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 1,73 m față de nivelul actual de călcare, spre profilul de E al SIA. Pentru cercetarea mormântului, a fost deschisă Cas. 2/SIA. Cărămizile din care este confecționat sarcofagul sunt legate cu mortar, iar pe interior acesta prezintă o fățuială din mortar. Mormântul a fost săpat direct în steril. Capacul sarcofagului a fost edificat tot din cărămizi. Mormântul este jefuit, însă scheletul nu a fost deranjat și s-a păstrat destul de bine. A fost găsit un strat consistent de var, inclusiv pe peretele sarcofagului. Din inventarul M20 menționăm un ac de os, aproape întreg, lipsește doar vârful.

Din SIA mai menționăm două complexe adâncite, C31 (-2,45 m) și C32 (-2,55 m) considerate inițial ca fiind tot morminte. După cercetarea lor, s-a constatat că sunt doar simple gropi, săpate probabil pentru jefuirea unor morminte, neidentificate însă în teren.

M3 (SII) - Sarcofag cărămidă L=1,50 m; L int.=1 m; l=0,70 m; l int.=0,30 m; Adâncimea=0,35 m; Asize=2 fragmente calcar; L cărămidă=0,40 m; l cărămidă=0,14 m. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Orientare VSV–ENE. Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 0,55 m față de nivelul actual de călcare, spre profilul de N al SII. Pentru cercetarea mormântului, a fost deschisă Cas. 1/SII. Cărămizile și fragmentele de calcar din care este confecționat sarcofagul sunt legate cu pământ. Capacul sarcofagului a fost edificat tot din cărămizi. Mormântul a fost săpat direct în steril. Pe fundul mormântului am depistat

var. Mormântul a fost jefuit. Nu am descoperit inventar funerar. După dimensiuni, mormântul a aparținut unui copil.

Latura scurtă, de V, a sarcofagului încorporează un fragment de monument sculptural din calcar. După demontarea mormântului, monumentul a fost transportat la laboratorul de conservare-restaurare al Univ. Alba Iulia, unde a fost curățat și întregit cu fragmentele de mai mici dimensiuni, aflate de asemenea în componența mormântului M3. Cu mare probabilitate, monumentul este parte componentă a unei aedicule⁴. Monumentul, de o calitate și finețe a sculpturii remarcabile, prezintă scena banchetului funerar în care pot fi identificate două personaje: un bărbat și o femeie. Pe masă se poate observa un pește, femeia înmoaie cu mâna dreaptă pâine într-un vas aflat tot pe masă, în timp ce în mâna stângă ține un pahar. Bărbatul din scenă are în mâna dreaptă un pahar. Sculptura prezentată poate avea o mare importanță, cunoscut fiind faptul că peștele este un simbol creștin. Rămâne de stabilit o datare pentru aedicula funerară din care fragmentul în cauză este parte componentă. Menționăm faptul că monumentul a fost refolosit în structura mormântului M3.

Monumente funerare care redau scena banchetului funerar, în care sunt reprezentate elemente paleocreștine, se mai cunosc de la Turda și Gilău⁵.

M4/SII Incinerare (?) În Cas. 1/SII s-au conturat de la adâncimea de aprox. 0,40 m resturile unui posibil mormânt de incinerare, sub forma unei urme de arsură. L=55 cm; l=35 cm, grosimea stratului de arsură este de 3-4 cm. Nu am descoperit resturi osteologice umane sau inventar funerar.

M6 (SII) - Cistă cărămidă L=1,50 m; L int.=1,05 m; l=0,55 m; l int.=0,27 m; Adâncimea= 0,35 m; Asize=40/30 - cant; L cărămidă=40 cm; l cărămidă=14 cm. Orientare ESE-VNV. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 1,90 m față de nivelul actual de călcare. Mormântul a fost săpat direct în steril. Capacul sarcofagului a fost construit din lemn. Mormântul este jefuit, urmele scheletului se mai văd în stratul consistent de var, cu care decedatul a fost "înfășurat". După dimensiuni și aspectul mulajului din var, mormântul a aparținut unui copil.

M12 (SII) - Sarcofag cărămidă L=2,50 m; L int.=1,70 m; l=1,15 m; l int.=0,47 m; Adâncimea=0,56 m; Asize=9; L cărămidă=40 cm; l cărămidă=30 cm. Orientare E - V (cap - V). Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 1,35 m față de nivelul actual de călcare. Cărămizile din care este confecționat sarcofagul sunt legate cu mortar. Capacul sarcofagului a fost edificat tot din cărămizi. Mormântul are pe fund cărămizi așezate pe latura lungă. Mormântul este jefuit, iar scheletul a fost puternic deranjat. Înhumatul a fost o persoană matură. Nu am descoperit inventar funerar. Pereții interiori ai sarcofagului au fost acoperiți în întregime cu un strat de mortar.

M14 (SII) - Sarcofag cărămidă L= 1,15 m?; L int.=0,85 m?; l=0,85 m; l int.= 0,27 m; Adâncimea=0,35 m; Asize=4; L cărămidă=40 cm; l cărămidă=30 cm. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Orientare NV - SE. Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 1,42 m față de nivelul actual de călcare. Latura estică a sarcofagului este practic latura nordică a M12. Cărămizile din care este confecționat sarcofagul sunt legate cu pământ. Capacul sarcofagului a fost edificat tot din cărămizi. Mormântul are pe fund cărămizi așezate pe latura lungă. Nu am descoperit resturi osteologice umane, inventar funerar, nici var pe fundul mormântului. După dimensiuni, mormântul a aparținut unui copil.

M5 (SIII) – Incinerare mormânt de tip *ustrinum*. Mormântul s-a conturat la adâncimea de 0,90 m. S-au păstrat urme ale

cremației, sub forma unor oase calcificate. Nu a fost descoperit inventar funerar.

Din SIII mai menționăm două complexe adâncite, C33 (-2,20 m) și C34 (-1,50 m) considerate inițial ca fiind tot morminte. După cercetarea lor, s-a constatat că sunt doar gropi săpate probabil pentru jefuirea unor morminte, fără ca acestea să fie descoperite.

În SIV, în C2, la adâncimea de 1,28 m s-a conturat un monument din calcar, numerotat C9. A fost deschisă caseta Cas. 1/S. IV, pentru dezvelirea integrală a monumentului. S-a constatat că este o bază de monument, cu perforație circulară în zona mediană, de formă patrulateră, cu latura de 0,90 m.

În SV și VI, s-au conturat și au fost golite mai multe complexe adâncite, de formă neregulată, numerotate C1-C3 în S.V (C1 - 1,57 m; C2 - 1,80 m; C3 - 1,43m) și C4 - C8 în SVI (C4 - 1,80m; C5-1,40m; C6-1,45m; C7-1,45m; C8- 1,68m). Din inventarul lor, menționăm fragmente ceramice lucrate la roată, tipice pentru perioada romană. Sterilul a fost atins la adâncimea de 1,27m în SV, respectiv la adâncimea de 1 m în SVI.

În aceste două secțiuni nu au fost identificate morminte, fapt ce întărește ipoteza de lucru că necropola are concentrarea de morminte spre buza terasei, în zona de expunere maximă, spre strada Viilor.

În SV, la adâncimea de 0,45 m, C2-3, a fost descoperit denar din argint, de la Septimius Severus (193-211 p.Chr.), foarte bine păstrat. În SI, la adâncimea de 2,10 m, la 10 cm distanță de latura de N a sarcofagului de cărămidă M9, a fost descoperită o monedă de la Severus Alexander (222-235 p.Chr.), bătută pentru coloniile grecești. În SII, la adâncimea de 0,35 m, a fost descoperit un opaiț întreg iar în SIII, un ac de os și o statueta de teracota, înfățișând-o pe Venus, păstrată în stare fragmentară.

Proprietatea Bucur Vasile (Sp.II/2008)

Sp.II este situată în prelungirea Sp.I, la 162 m, pe același aliniament, spre str. Izvor (NV).

S-a urmărit descărcarea de sarcină arheologică a unei suprafețe de 1176 m², destinată construirii a 3 locuințe colective.

S-au trasat și deschis 10 secțiuni, numerotate cu SI - SIX, cu dimensiunile de 12 x 3 m, fiecare cu câte 4 carouri de 3 x 3 m, numerotate de la E la V. Excepție face S. II, care are dimensiunile de 8 x 3 m, datorită faptului că spre capătul de E este amplasat un stâlp de ciment pentru transportul rețelei electrice a orașului Alba Iulia. SV A, cu dimensiunile de 4 x 4 m, a fost deschisă între SV și SVI, pentru elucidarea contextului arheologic. Menționăm faptul că pe zona unde a fost trasată SVII, a fost identificat traseul uneia din conductele de alimentare cu apă potabilă ale orașului. O altă conductă, traversează Sp.II/2008, fiind surprinsă în SV A. Direcția conductelor este NE-SV. Pentru dezvelirea și cercetarea complexelor apărute în urma săpăturilor, au mai fost deschise un număr de 3 casete: Cas. 1/ S. I=1,3 x 3,3 x 4,3 m; Cas. 2/S. III=2 x 3 m; Cas. 3/S. VI=0,20 x 1,10 x 1,30 x 4,30 x 1,80 x 0,60 m.

SI - Stratigrafia:

0 -0,25 (0,30) m - stratul vegetal;

-0,25 (0,30) m - sterilul arheologic, de culoare gălbuie, nisipos.

În c. 4, de la adâncimea de -0,30 m, s-a conturat o aglomerare de pietre, material ceramic și tegular. A fost deschisă Cas. 1, pentru cercetarea C1. Complexul C1 are o formă rectangulară, ușor neregulată, cu dimensiunile surprinse în săpătură de 4 x 1,75 m. Precizăm faptul că trasarea Cas. 1 pe latura de S a trecut de spațiul construit și nu a mai fost posibilă extinderea unității de cercetare, deoarece se depășea limita proprietății.

Așadar, nu cunoaștem exact cât se mai întindea această structură pe latura sudică a S I. După demontarea nivelului constând din pietre și ceramică, care avea la partea superioară material tegular - ce provenea cu certitudine de la acoperiș – a fost depistată și fundația, păstrată ca un strat compact de pietriș și mortar.

Asupra funcționalității structurii identificate în C1 nu ne putem pronunța la acest stadiu al cercetărilor. Forma construcției este aceea a unei structuri de aspect rectangular, de mici dimensiuni, care a beneficiat de un acoperiș. Inventarul complexului constă din resturi osteologice de animale și o cantitate apreciabilă de ceramică uzuală lucrată la roată. Avansăm ipoteza de lucru a unui spațiu legat de practicarea banchetului funerar, dată fiind proximitatea necropolei.

SII - Stratigrafia: 0 -0,25 (0,30) m – stratul vegetal; 0,25 (0,30) m - sterilul arheologic, de culoare gălbuie, nisipos. Pentru siguranță, s-a mai practicat un nivel de săpare. În c.1, spre profilul de E a fost depistată împământarea de la stâlpul de curent electric, aflat în imediata apropiere a secțiunii.

SIII - Stratigrafia: 0 -0,25 (0,30) m – stratul vegetal; 0,25 (0,30) m - sterilul arheologic, de culoare gălbuie, nisipos. În C. 3-4, de la -0,40 m s-a conturat un complex adâncit, complexul C2 din SIII, numerotat în continuare șanțul St.1. Din umplutura șanțului (0,60 m) s-a recuperat o cantitate mare de material ceramic, artefacte metalice, precum și doi denari argințați de la Severus Alexander (222-235 p.Chr). Traseul șanțului este orientat NV-SE, are o formă de U cu fundul drept pe profilul de V și cu fundul rotunjit pe profilul de E. Deschiderea la partea superioară a șanțului este de 2,9 m, la fund de 1,36 m, iar adâncimea maximă este de 1,81 m. Utilitatea acestui șanț se poate lega de delimitarea/protejarea necropolei romane, ce se întinde spre E, iar descoperirea monedelor de la Severus Alexander în umplutura șanțului, certifică faptul că acesta a fost practicat înainte de anul 222 p.Chr.

SIV - Stratigrafia: 0 -0,25 (0,30) m – stratul vegetal; 0,25 (0,30) m - sterilul arheologic, de culoare gălbuie, nisipos. Pentru siguranță, s-a mai practicat un nivel de săpare.

SV: A dat două complexe. Complexul C3 s-a conturat în c.2-3, de la adâncimea de 0,35-0,40m, sub forma unui nivel extrem de compact de pietriș și balast, cu un aspect neregulat. Grosimea acestei aglomerări se observă cu claritate pe profilul de E, de aprox.0,35m. După demontarea complexului, în c.2 spre profilul vestic s-a conturat o nouă aglomerare de fragmente din calcar. A fost deschisă c.2 pentru cercetarea complexul C5 (M4).

M4/SV - sarcofag calcar L=1,10 ; L int.=0,93m; l=0,50m; l int.=0,33 ; h=0,80 m; Adâncimea=0,45 m; Gros.=10 m; Orientare NNV-SE. Sarcofagul, de formă dreptunghiulară, s-a conturat de la adâncimea de 0,50 m față de nivelul actual de călcare. Capacul sarcofagului, în două ape, a fost spart în momentul jefuirii mormântului. După dimensiuni, M4 este un mormânt de copil, pe fundul sarcofagului a fost găsit un strat consistent de var. Nu au fost identificate resturi scheletice sau inventar funerar, un motiv în plus să considerăm că mormântul a fost jefuit.

SVA a fost deschisă între SV și SVI, pentru elucidarea contextului arheologic rezultat din conturarea complexului C3. Aglomerarea compactă de pietriș din SV nu a mai fost surprinsă în această secțiune, care nu a dat nici un complex arheologic.

SVI: a dat trei morminte de înhumăție în sarcofag de cărămidă. M1/SVI – sarcofag cărămidă L=2,10 m; L int.=1,50 m; l=1 m; l int.=0,40 m; Adâncimea=0,20 m; Asize=4; L cărămidă=40 cm; l cărămidă=30 cm; Orientare NNV-SSE. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 0,35 m față de nivelul actual de călcare.

Cărămizile din care este confecționat sarcofagul sunt legate cu pământ. Capacul sarcofagului a fost edificat tot din cărămizi. Mormântul are pe fund cărămizi așezate pe latura lungă. Lipsesc resturile scheletice, nu am descoperit inventar funerar, nici var. Mormântul a fost jefuit.

M2/SVI – sarcofag cărămidă L=2,10m; L int.=1,50 m; l=1 m; l int.=0,40 m; Adâncimea=0,20 m; Asize=4; L cărămidă=40 cm; l cărămidă=30 cm; Orientare N-NV – S-SE. Este poziționat paralel cu M1, la 0,25m distanță. Prezintă caracteristici constructive și un context arheologic identic cu M.1.

M3/SVI – sarcofag cărămidă L=1,90 m; L int.=1,30 m; l=1 m; l int.=0,40 m; Adâncimea=10 cm; Asize=2; L cărămidă=40 cm; l cărămidă=30cm; Orientare E - V. Grosimea medie a cărămizilor este de 5 cm. Mormântul s-a conturat de la adâncimea de 0,35 m față de nivelul actual de călcare. Cărămizile din care este confecționat sarcofagul sunt legate cu pământ. Capacul sarcofagului a fost edificat tot din cărămizi. Mormântul are pe fund cărămizi așezate pe latura lungă. Lipsesc resturile scheletice, nu am descoperit inventar funerar, nici var. Mormântul a fost jefuit.

În c.2-3, la adâncimea de 0,40 m, au fost descoperite fragmente de calcar fasonate, precum și un pin funerar, secționat pe latura lungă. Considerăm că aceste artefacte, notate ca aparținând complexului C4 țin de un monument funerar dezafectat.

În SVII a fost surprins șanțul uneia dintre cele două conducte de alimentare cu apă a orașului; de asemenea SVIII și SIX, nu au dat nici un fel de materiale sau complexe arheologice. Se observă cum sterilul arheologic „cade” ușor de la V la E în SpII/2008, astfel că dacă în SI a fost surprins la adâncimea de 0,30 m, în SIX este depistat la aprox. 0,65-0,70 m.

Cercetarea mormintelor de înhumăție depistate în Sp.I-II/2008 nu a condus în cele mai multe cazuri la depistarea resturilor scheletice aparținând celor decedați sau a inventarului funerar. Este evident că mormintele au fost deranjate, foarte probabil în momentul jefuirii acestora. Practica este frecventă⁶, fiind foarte probabil ca jefuirea să se producă în epocă⁷. Dimensiunile reduse ale unor sarcofage conduc la ipoteza de lucru că au fost edificate pentru persoane cu înălțime ce nu depășea 1-1,40 m. Considerăm așadar că sarcofagele au fost destinate înhumării unor copii/adolescenți, iar aciditatea solului a condus la degradarea scheletelor, urmată de distrugerea sau îndepărtarea lor completă prin jefuirea ulterioară a mormintelor.

Depistarea în mai multe cazuri a unor fragmente de lemn, aduce o contribuție la mai buna cunoaștere a elementelor constructive a sarcofagelor de cărămidă. De asemenea, prezența varului în interiorul mormintelor semnifică în opinia noastră o practică legată de igiena zonei.

Pornind de la clasificarea lui D. Protase⁸, potrivit căreia, în cazul mormintelor de incinerăție, resturile cinerare puteau fi depuse și în ciste de piatră, nu excludem în totalitate ca cistele și sarcofagele de cărămidă descoperite să fi fost de incinerăție și nu de înhumăție, cu atât mai mult cu cât în interiorul lor nu au fost găsite resturi osteologice, dar nici urme ale cremației. În Dacia, după cucerirea romană, se întâlnesc atât morminte de incinerăție, cât și morminte de înhumăție, dar, până la sfârșitul sec. III, când treptat, înhumăția se generalizează, incinerăția era mai frecventă, situație asemănătoare cu aceea din alte provincii romane⁹.

Mormintele cercetate în Sp. I/2008 se datează cel mai probabil în sec. III¹⁰ Lipsa inventarului funerar, datorită jefuirii mormintelor, face dificilă, în stadiul actual al cercetărilor, o datare foarte precisă. Constatăm predilecția pentru utilizarea

unui spațiu restrâns pentru înmormântare, de unde și suprapunerea multor dintre sarcofagele descoperite.

Pe teritoriul anticului Apulum, morminte de aceeași factură se mai cunosc de la necropola mare a orașului Apulum - „Podet”¹¹, la cimitirul „Apulum II”¹², din apropierea șoselei Alba Iulia-Zlatna, precum și de la Apulum II – „Stadion”¹³.

În stadiul actual al cercetărilor, putem afirma că descoperirile din Sp. I-II/2008 confirmă faptul că ne aflăm în fața unor morminte aparținând necropolei romane deja cunoscute, de la „Dealul Furcilor-Podei”.

Note:

1. Dumitru Protase, *Necropola orașului Apulum. Săpăturile din anii 1970-1971*, Apulum 12, 1974, p. 134; fig. 6/1-5; Repertoriul Arheologic al județului Alba, Bibliotheca Musei Apulensis 2, 1995, p. 40-41.
2. Radu Ciobanu, *Raport privind săpăturile arheologice de la Alba Iulia-Dealul Furcilor, Întreprinderea Apulum S.A. Alba Iulia*, CCA 2003, p. 25-26.
3. Mihai Gligor, Paula Mazăre, Marius Breazu, *Un mormânt din epoca romană descoperit la Alba Iulia – Dealul Furcilor (str. Izvor, f.n.)*, Annales Universitatis Apulensis Series Historica, 9/1, 2005, p. 251-261.
4. *Enciclopedia civilizației romane*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 291-292, fig. 197; *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României*, Ed. Enciclopedică, București, 1996, Vol. II, p. 106, fig. 37.
5. Mircea Rusu, *Paleocreștinismul din Dacia Romană*, Ephemeris Napocensis 1, 1991, p. 91, Pl. IX/9-10.
6. Aurel Dragotă, Gabriel T. Rustoiu, *Raport privind cercetările executate pentru descărcarea de sarcină arheologică a terenului din str. Calea Moșilor, F.N. (Obiectiv: complex comercial Profi)*, Patrimonium Apulense 3, 2003, p. 132.
7. Dumitru Protase, *op.cit.*, p. 135.
8. Dumitru Protase, *Riturile funerare la daci și daco-romani*, Biblioteca de Arheologie, XVI, București, 1971, p. 83-110.
9. Alexandru Sonoc, *Observații cu privire la propunerile de clasificare a mormintelor din necropolele romane provinciale din Dacia*, Brukenthal. Acta Musei 1/1, 2006, p. 89-112.
10. Dumitru Protase, *op. cit.*, p. 154-157; Vasile Moga, *Cercetări arheologice la Apulum*, Apulum 24, 1987, p. 166; Aurel Dragotă, Gabriel T. Rustoiu, *op. cit.*, p. 132-133; Mihai Bărbulescu (coord.), *Funeraria dacoromana. Arheologia funerară a Daciei Romane*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003, p. 58.
11. Dumitru Protase, *op. cit.*, 134; fig.6/1-5; Repertoriul Arheologic al județului Alba, Bibliotheca Musei Apulensis 2, 1995, p. 40-41.
12. Vasile Moga, *op. cit.*, p. 166; fig. 7/1-4.
13. Constantin Inel, Matei Drâmbărean, Adrian Gligor, Aurel Dragotă, Radu Ciobanu, Gabriel T. Rustoiu, Dorin O. Dan, *Raport preliminar privind cercetările arheologice de la Alba Iulia-Apulum II-"Stadion"-campania martie-aprilie 2002*, Patrimonium Apulense 2, 2002, p. 142-145.

Abstract:

During September 8 – November 12 2008, on Bucur Vasile property, situated in Alba Iulia, on Dealul Furcilor-Podei, we carried out two preventive archaeological investigations. The archaeological area Dealul Furcilor-Podei, situated in the south-western side of Alba Iulia city, is well known in the literature because here, in antiquity, was the large necropolis of Apulum Roman city. The objective of the investigation was the

archaeological clearance of two surfaces meant for building 5 collective dwellings: Sp. I having 770 square metres, and Sp. II having 1176 square metres.

Within Sp. I perimeter we uncovered 21 graves, 17 of them being used for burials and 4 of them for cremation, as well as some other complexes with a less clear assignation. 9 of the burial graves were for adults (M.1, M.9, M.15 – M.17, M.19/ S.I; M.11, M.20/ S. IA; M.12/ S.II), and 8 for children (M. 7, M. 8, M. 10/S I; M. 18, M. 21/ S. IA, M. 3, M. 6, M. 14/S. II). The majority of the graves were robbed, except 7 of them, in which the funeral remains were preserved (M. 7, M. 9, M. 15, M. 16, M. 17, M. 19/S. I; M. 12/S. II). Only one of the graves (M.1/S.I) had a limestone sarcophagus, next to which was found a sectioned trunk of a column and a funeral lion fragment. 14 graves (M. 7 - M. 9, M. 15 - M. 17, M.19/ SI; M. 18 (S. IA); M11, M. 20, M. 21/S. IA; M. 6, M. 12, M. 14/ S. II) had sarcophaguses or cists of brick, most of them being tied with clay, but also with plaster (M. 20, M. 21/S. IA; M. 12/S. II), the latter being smoothed on the inside. The sarcophaguses were covered either with bricks or with reused limestone plaques (M16, M.19/S.I; M.11/ S/IA). Two of the sarcophaguses (M.10/ S.I; M.3/S. II) considered to be even older, were made up from reused materials, both brick, but also limestone blocks. The sarcophagus M.3/S. II, for which was used an *aedicule* fragment, having on it the scene of the funeral banquet is notable. In some of the graves we found wooden pieces, probably from the top or the bottom of the sarcophagus (M. 7, M. 9/S I; M. 3, M. 6/ S. II). Most of the graves had a consistent layer of lime. Generally, the graves were orientated East-West, with slightly deviations to East-Southeast – West-Northwest, East-Northeast – West-Southwest, Northwest-Southeast or North-Northwest – South-Southeast. Excepting M20/ S. IA in which was discovered a bone needle, the other graves had no inventory.

The fourth cremation graves (M2/ S.I; M.13/ S.IA; M.4/ S.II; M.5/ S.III) were interpreted as being of *ustrinum* type; cremated remains were found only in two of them (M.15, M.5).

Along with the graves there were also identified some complexes seen as possible grave robbing pits (C 31- C 32/S.IA; C 33 - C 34/S.III). In S. IV section, C2, at 1.28 m deep was found a limestone monument base (C9), of quadrangular shape, one side having 0.90 m. In V and VI section were shaped and were emptied more deepened complexes, of irregular shape: C1-C3 in S.V and C4-C8 in S.VI. From their inventory we mention wheel-made ceramic fragments, typical for the Roman period. In S.V the sterile was reached at 1.27m deep and in S.VI at 1.00m deep. No graves were identified in these two sections, which consolidate the hypothesis according to which the necropolis has the concentration of graves towards the edge of the terrace, in the maximum exposing area, towards Viilor Street.

As small finds, in Sp. I we discovered: a silver denarius from Septimius Severus (193-211 A.D.), a coin from Severus Alexander (222-235 A.D.) (in S. V) issued for the Greek colonies (near M.9/S.I); a complete rush light (in S.II), a bone needle and a terracotta statue, showing Venus, preserved in a fragmentary condition (in S. III). Unlike Sp. I, in this area we discovered only four graves, all of them being robbed, with no skeleton remains. A baby sarcophagus (M4) made of limestone, orientated North-Northwest – South-Southeast was found in S.V. The grave M4 was discovered under a 0.35 m compact gravel agglomeration (C3). In S. VI, a group of 3 sarcophaguses (M1-M3) were discovered, made of brick, tied with clay, orientated North-Northwest – South-Southeast (M1 and M2), and orientated East-West (M3). Also, in the squares 2-3 we uncovered the C4

feature, consisting of a funeral pine fragment and other wrought limestone fragments, probably from a disabled funeral monument.

A ditch was identified in SIII, named St.1, having a Northwest-Southeast orientated track. An important quantity of ceramic material was recovered from the filling of the ditch and also metallic artifacts and two silver denarii from Severus Alexander (222-235 A.D.). The utility of this ditch may be connected to the delimitation/protection of the Roman necropolis.

113. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]

Punct: str. Viilor, nr.64 (proprietatea Gheorghe Lăncrăjan)

Cod sit: 1026.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 6/2008

Colectiv: Vasile Moga - responsabil, Anca Timofan (MNUAI)

Cercetarea arheologică a fost efectuată în scopul descărcării de sarcină arheologică a suprafeței destinate construirii unui spațiu comercial care urmează a fi amplasat în Alba Iulia, str. Viilor, nr. 64.

Suprafața destinată cercetării se află în partea estică a Dealului Furcilor, pe panta care coboară de pe prima terasă a Mureșului, la extremitatea nordică a cartierului Partoș și reprezintă cel mai apropiat punct al necropolei romane (cercetat arheologic până în prezent) de centrul urban Apulum I - *Colonia Aurelia Apulensis*.

Dealul Furcilor-Podei cuprinde teritoriul de la SV de castrul Legiunii XIII Gemina, și se întinde până aproape de cartierul Partoș (*Colonia Aurelia Apulensis*). Vechile cercetări arheologice dar mai ales cercetările arheologice preventive recente au identificat o vastă necropolă romană birituală plană. Au fost descoperite și cercetate morminte romane de incinerare și de inhumare dateabile în sec. II-III p.Chr.

Se cunoștea faptul ca în vile de pe panta estică a Dealului Furcilor, se afla un mare cimitir al celor două orașe romane *Colonia Aurelia Apulensis* și *Municipium Septimium Apulense*, descoperindu-se, cu deosebire în cursul lucrărilor viticole, numeroase sarcofage de piatră și un bogat material funerar, observat și achiziționat de B. Cserni pentru Muzeul Alba Iulia.¹ Cercetările efectuate între 1956-1958 și 1970-1971 de către D. Protase au dus la descoperirea a 135 de morminte romane de incinerare și inhumare de sec. II-III p.Chr.²

Au fost deschise inițial două secțiuni: S1 (7 x 3 m) și S2 (5,5 x 5 m) separate de un maror stratigrafic având lățimea de 0,5 m. Ulterior marorul a fost eliminat rezultând o singură suprafață orientată NE-SV. Pentru conturarea și cercetarea exhaustivă a complexelor arheologice au fost practicate 5 casete. Adâncimea maximă de cercetare în interiorul suprafeței a fost de -1,40 m. Cotele au fost calculate în funcție de nivelul de călcare actual.

Ridicarea topografică a complexelor arheologice a fost realizată cu stația totală Leica TCR705 iar descărcarea datelor s-a făcut cu ajutorul software-ului de transfer Leica Survey Office, prelucrarea lor prin programul TopoSys 4.2. Raportarea punctelor și realizarea planului topografic s-a realizat cu ajutorul programului AutoCAD.

Cercetarea arheologică preventivă a fost efectuată manual, urmărindu-se atât elementele de stratigrafie orizontală și planimetrică a complexelor și structurilor arheologice cât și informațiile oferite de analiza stratigrafiei verticale a profilelor.

Suprafața cercetată reprezintă 63 m² din cei aproximativ 80 m² ai suprafeței construite.

Stratigrafia generală a suprafeței cercetate este următoarea:

0 – 0,15 m: strat arabil

-0,15 – 0,40 m: strat brun-marونی - depunere

-0,40 – 1,30 m: strat gri închis – nivel de conturare al complexelor funerare de epocă romană (morminte de incinerare și de inhumare).

-1,30 – 1,70 m: strat argilos galben marونی – steril arheologic.

Cercetarea arheologică preventivă efectuată în această zonă a necropolei plane birituale Dealul Furcilor-Podei, a dus la identificarea și înregistrarea a 18 morminte romane dintre care 13 de incinerare (6 busta – M1, M3, M4, M6, M7, M18 și 7 ustrina – M2, M5, M8, M9, M10, M11, M13), 4 de inhumare (4 sarcofage din cărămidă – M12, M15, M16, M17) și un cenotaf (M14).

Ritul incinerării este reprezentat de complexe funerare de tip *bustum*, orientate NE-SV, având groapa sepulcrală de formă rectangulară în plan și concavă/rectangulară în secțiune. Dimensiunile gropilor sunt în general de 1,90/2 m x 0,80/1 m iar resturile cremației au grosimea de 0,10/0,20m și sunt dispuse uniform în partea inferioară a gropii. Mormintele romane de tip *ustrinum* au orientări diverse (NE-SV, N-S, E-V) și dimensiuni de 0,50/0,90m x 0,30/0,60m. Gropile sepulcrale sunt fie arse în prealabil, având forma ovală în plan și concavă în secțiune, fie nearse de formă rectangulară/ovală în plan și rectangulară/concavă în secțiune. Resturile cremației (oase calcinate, cărbune, cenușă,) sunt depuse central, în partea inferioară a gropii.

Mormintele de inhumare sunt reprezentate de 4 sarcofage din cărămidă, de formă rectangulară, orientate NNV-SSE (M15) și NE-SV (M12, M16, M17).

M15 și M16 au dimensiuni reduse (1,10 x 0,50 x 0,20/1,18 x 0,50 x 0,35 m) aparținând unor copii. Sarcofagele sunt construite din cărămizi cu dimensiunile tip 0,40 x 0,15 x 0,05 m dispuse pe 4 asize regulate legate cu lut și pe alocuri cu mortar. Structurile funerare au fost descoperite nederanjate fiind sigilate cu capace de cărămizi (0,40 x 0,26 x 0,04/0,40 x 0,15 x 0,05 m). Scheletele au apărut în dreptul celei de a treia asize de cărămidă, în interiorul sarcofagelor. Acestea erau întinse în decubit dorsal cu craniul spre NNV (M15) și spre NE (M16). În ambele cazuri s-a constatat tratarea cu var a corpurilor. Această practică a fost întâlnită și în alte zone ale necropolei de pe Dealul Furcilor fiind remarcată de D. Protase cu ocazia campaniilor sale din 1956-1958, 1970-1971.³ O analogie recentă este oferită de cercetările arheologice din necropolele orașului Londinium unde, această practică a fost interpretată, în urma analizelor, ca fiind una de igienizare (funcția rituală rămânând sub semnul întrebării), varul contribuind la accelerarea descompunerii țesuturilor moi dar și la absorbția lichidelor și a mirosului.⁴

Sarcofagele M12 și M 17, orientate NE-SV sunt de mari dimensiuni în interiorul acestora fiind înhumați adulți.

M12 (2 x 1 m) este construit din cărămizi cu dimensiunile tip 0,40 x 0,26 x 0,04 m dispuse pe 6 asize regulate legate cu pământ și mortar. S-a constatat faptul că sarcofagul fusese deschis și evident deranjat, în stratul de umplere al acestuia fiind descoperite oase fragmentare și fragmente ceramice iar în partea inferioară a sarcofagului (în dreptul celei de a 5-a asize),

oasele scheletului nu erau dispuse anatomic. S-a observat și în acest caz tratarea cu var a cadavrului, la extremitatea de NE a spațiului sepulcral, probabil în zona craniului, descoperindu-se un strat consistent de var nestins gros de 0,08 m. Unghiul de N suprapune colțul vestic al sarcofagului M17.

M17 (2,40 x 1,40 m) este un sarcofag dublu construit din cărămizi cu dimensiunile tip 0,40 x 0,26 x 0,04 m dispuse pe 5 asize regulate legate cu pământ și mortar. Structura funerară a fost descoperită deschisă, păstrându-se o singură cărămidă a capacului (0,54 x 0,50 x 0,04 m) la extremitatea de NE a cistei. Scheletul a apărut în dreptul celei de a treia asize de cărămidă, la -0,10m în interiorul sarcofagului. Acesta era întins în decubit dorsal cu craniul spre SV, ușor întors spre dreapta, și oasele brațelor încrucișate în zona ventrală. Lângă oasele labelor picioarelor, în exterior, au fost descoperite amprente oxidate ale tălpilor încălțăminteii (*caliga*) și niturile de prindere din fier. Defunctul a fost așezat în jumătatea stângă a sarcofagului, partea dreaptă fiind marcată de două cărămizi așezate în X, una peste alta. Cele două *tegulae* ale bazei sarcofagului M16 suprapun aproape integral scheletul cu excepția craniului, a oaselor umerilor și a brațului stâng. Această situație stratigrafică indică posibilitatea unui grup de morminte familiale. Baza sarcofagului a fost amenajată din cărămizi cu dim. 0,40 x 0,26 x 0,04 m. Sarcofagul M16 suprapune astfel M17, fiind construit în interiorul primului.

Cenotaful M14 reprezintă o amenajare funerară simbolică de formă rectangulară cu dimensiunile de 1,66 x 0,52 x 0,20 (lespedea) x 1,90 x 0,70 m (cadru rectangular de calcar și piatră de râu), orientată NV-SE. Structura funerară este constituită dintr-o lespede dreptunghiulară din calcar friabil înconjurată pe margini de un cadru din calcar și piatră de râu care sigilează mormântul. După îndepărtarea plăcii de calcar, de la -1,40 m la -1,80 m adâncime, a fost sesizat stratul steril galben argilos.

Din punct de vedere stratigrafic, inițial s-au conturat mormintele de incinerare (-0,40/-0,60 m) și ulterior au fost identificate cele 4 morminte de inhumare de la -1 m adâncime. Această ordine stratigrafică nu marchează și o succesiune cronologică, mormintele descoperite făcând parte din același orizont de înmormântări de epocă romană, datat în sec. II-III p.Chr pe baza inventarului funerar descoperit.

Inventarul funerar descoperit este bogat, fiind reprezentat de tipuri ceramice specifice (*turibula*, *ulciorașe*, *cupe*, *opaite*), monede (as Antoninus Pius – 138-161, denar Hadrianus - 134-138, as Caracalla – 211-217, as Lulia Mamaea – 222-235), oglindă din plumb, ac de cusut din os, inel din bronz, inele din rășină de brad (imitații după inelele din chihlimbar), figurină-teracotă (jucărie), amuletă de tip *lunula* din argint, amuletă falică (*fascinum*) din sticlă, nituri de *caliga* din fier, cuie din fier.

Note:

1. A. Cserni, *Alsófehérvármegye monográphiája*, 2/1, 149, 247-275, 23, 24, 31, *Aiud*, 1901; V. Moga, H. Ciugudean, *Repertoriul Arheologic al Județului Alba, Alba-Iulia*, 1995, 40, 21.
2. D. Protase, *Șantierul arheologic Apulum*, MCA 5, 1958, 435-442; 6/1959, 397-400; 7/1961, 407-410.
3. D. Protase, *Necropola orașului Apulum*, *Apulum* 12, 1974, 135, nota 3.
4. B. Barber, D. Bowsher, K. Whittaker, *Recent Excavations of a Cemetery of Londinium*, *Britannia* 21, 1990, 9, nota 14.

Abstract:

The rescue archaeological excavation was carried out in Alba Iulia, 64, Viilor Street, on the surface destined for a warehouse building.

The investigated area is situated in the eastern part of the Roman necropolis from Dealul Furcilor, on the slope which descends from the first terrace of the Mureș River. The respective terrain lies also at the northern end of the Partoș district and it represents the closest explored part of the cemetery to the Roman town *Colonia Aurelia Apulensis*.

There were discovered and recorded 18 Roman graves: 13 cremation graves (6 of them were *bustum* type – M1, M3, M4, M6, M7, M18 and 7 *ustrinum* type – M2, M5, M8, M9, M10, M11, M13), 4 inhumation graves in brick sarcophagi – M12, M15, M16, M17 and a cenotaph – M14. These Roman graves belong to the same burial horizon dated to the 2nd – 3rd centuries A.D., on the basis of the funerary inventory.

114. Alba Iulia, jud. Alba

Punct: Lumea Nouă, str. Bayonne f.n. (proprietatea Emil Rusu)

Cod sit: 1026.05

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 213/2008

Colectiv: Mihai Gligor - responsabil, Ștefan Lipot (Univ. Alba Iulia)

Cercetarea din anul 2008 este o continuare a săpăturilor întreprinse în anii anteriori¹ la Lumea Nouă de către Univ. Alba Iulia.

Terenul pe care s-a efectuat cercetarea preventivă este în proprietatea d-lui Emil Rusu și este situat pe str. Bayonne f.n., la aprox. 450-500 m de clădirea supermarket-ului Profi, spre NV, în imediata apropiere a fermei Arhiepiscopiei Romano-Catolice, pe partea opusă (Zona A/Sectorul I).

Obiectivul cercetării a fost descărcarea de sarcină arheologică a unei suprafețe cu dimensiunile de 120 m², destinată construirii unei locuințe unifamiliale.

S-a trasat și deschis Sp. I/2008, împărțită în 4 carouri, cu dimensiuni de 4 x 4,5 m și martori stratigrafici cu grosimea de 1 m; carourile au fost notate cu A-D, de la E la V.

Stratigrafia rezultată în urma cercetărilor arheologice din Sp. I/2008 este următoarea: 0 -0,25 (0,30) m – stratul vegetal în care au fost găsite sporadic și artefacte arheologice de factură romană; -0,25 (0,30) -0,55 (0,60) m strat cenușiu deschis, afânat, cu materiale aparținând grupului Foeni; -0,55 (0,60) -1 m strat cenușiu închis, maroniu, aparținând culturii Vinča, faza B; 1,00 m - sterilul arheologic, de culoare gălbuie, nisipos.

În CA, stratului vinčian îi atribuim un complex arheologic (C1), cel mai probabil resturile unei locuințe de suprafață, nearse, de formă rectangulară, cu latura de aprox. 3m. Pe profilul de V și S, precum și pe profilul de N din c. C se observă consistența depunerii arheologice considerate de noi ca aparținând locuinței L1. Din inventarul locuinței menționăm o mare cantitate de ceramică tipică fazei B2 a culturii Vinča (cupe cu picior, ceramică ornamentată în banda incizat-punctată), precum și greutatea din lut ars, cu perforație circulară, incizate și podoabe din scoică *Spondylus*. Din aceeași locuință a fost recuperat un topor de piatră, cu urme de pictură de culoare roșie.

Din stratul Foeni pleacă groapa G1, care străpunge stratul vinčian până în steril, la 1,30 m adâncime. Alte gropi (G2-G4), țin de stratul vinčian.

În CB, de la partea inferioară a stratului Foeni, la adâncimea de 0,55 m față de nivelul actual de călcare, s-a conturat o aglomerare de chirpici ars, pietre și ceramică, având o formă aproximativ circulară, într-un perimetru înscris între laturile unui pătrat cu latura de aprox. 2 m (C2); inițial părea că s-a conturat bolta unui cuptor, plecând de la consistența și forma arsului de culoare cărămizie. Bucățile de chirpici prezintă în marea majoritate urme de pari și nulele de diferite dimensiuni, precum și fățuială; s-a constatat o ardere foarte intensă pe unele fragmente de chirpici, ce a condus la vitrifiere. Din activitatea de ardere, evidentă, a rezultat și o mare cantitate de cenușă. La demontarea complexului C2, au fost descoperite trei plăci perforate din lut ars, în stare fragmentară, fățuite, cu colțurile rotunjite.

Placa 1 prezintă următoarele date: dimensiune 37 x 37 cm; grosime 6 cm; 4 rânduri de perforații, dispuse câte 3 și 2; diametrul perforațiilor este de 2-3 cm; din cele 12 perforații, 11 au străpuns placa de tot. Placa 2 prezintă următoarele date: dimensiune 29 x 35 cm; grosime 7 cm; diametrul perforațiilor este de 1-2 cm; perforațiile sunt dispuse pe 3 rânduri; am identificat 8 perforații, dintre care 3 au străpuns placa complet. Placa 3 prezintă următoarele date: dimensiune 27 x 42 cm; grosime 4,5 cm; 70 de perforații, cu diametrul cuprins între 1,5-2 cm; nici o perforație nu a străpuns placa până pe partea opusă.

Sub plăcile de lut ars au fost identificate resturile unui perete din chirpici, având orientarea NE-SV, cu lungimea de aprox. 1,50-1,70 m și grosimea de 0,30-0,35 m. În privința utilității, considerăm că întreg complexul C2 să fi aparținut unei instalații de foc², foarte probabil un cuptor de la care s-au păstrat plăcile sau resturile unor vetre mobile.

Complexul C2 suprapune groapa unui bordei, notat B1, aparținând culturii Vinča. Locuința adâncită are forma circulară, cu diametrul de aprox. 3,30 m, se conturează de la aprox. 1,00m față de nivelul actual de călcare și atinge sterilul la aprox. 1,90 m.

În CC, stratului vinčian aparține complexul adâncit C3, de fapt un șanț (Șt. 1), orientat NE-SV, cu o deschidere de aprox. 1,20 m, cu partea inferioară albiată și cu pietriș pe fund. Se conturează de la aprox. 0,90m adâncime. Spre profilul de E a fost surprinsă și demontată o vatră fățuită, dezafectată, notată V1, la adâncimea de 0,80-1 m.

În C. D, s-au conturat în steril mai multe gropi (G5-G8), de diferite forme și dimensiuni, din stratul vinčian; mai amintim o groapă G9, vizibilă pe profilul N, aparținând stratului Foeni, în care au fost descoperite coarne de bovine.

Ceramica pictată Lumea Nouă a fost găsită într-o cantitate apreciabilă. Ca și în precedentele săpături, o identificăm numai în asociere cu ceramică vinčiană, în stratul sau complexe atribuite acestor comunități. Ornamentica este tipică acestor artefacte ceramice: pe fondul-angobă alb-gălbui se pictează - cu nuanțe de roșu cel mai adesea și mai rar cărămiziu - motive geometrice constând din benzi de linii, spirale, etc.

Pentru produsele ceramice Foeni sunt tipice ceramica neagră lustruită și ceramica black-topped. Formele cel mai des întâlnite sunt de străchini, castroane tronconice și bitronconice, castroanele cu carena rotunjită, ce prefigurează carena unghiularizată, specifică purtătorilor culturii Petrești.

În categoria materialului special mai includem un fragment ceramic cu ornamentică excizată realizată în șiruri de „dinți de lup”, specific Precucuteniului I. A fost descoperit în stratul Foeni, fapt ce confirmă încă odată prezența acestui tip de materiale

arheologice la Lumea Nouă în contextul stratigrafic menționat mai sus.

Zona A/Sectorul I se dovedește perimetrul cu cea mai consistentă locuire neolitică la Lumea Nouă. Cercetarea de pe proprietatea Rusu Emil confirmă că cea mai timpurie locuire în cadrul sitului este în vremea culturii Vinča. Și cu acest prilej, în stratul vinčian și în complexe aferente locuirii vinčiene, a fost depistată ceramică pictată Lumea Nouă, tipică pentru prima fază de dezvoltare. Stratul cu depuneri arheologice aparținând culturii Vinča, faza B2 este suprapus de stratul aparținând grupului Foeni, cu ceramică tipică. Datele C¹⁴ AMS obținute din probele prelevate din complexe Foeni oferă intervalul 5770±40 BP - 5650±40 BP, așadar palierul cronologic 4690-4450 cal BC³, ce corespunde etapei dezvoltate din evoluția grupului Foeni.

Note:

1. I. Paul, M. Ciută, G. T. Rustoiu, P. Mazăre, C. Florescu, M. Gligor, *Raport asupra rezultatelor săpăturii de salvare efectuate în cadrul sitului arheologic de la Alba Iulia-Lumea Nouă, punctul „Ferma Romano-Catolică”*, Patrimonium Apulense 2, 2002, p. 127-130; I. Paul, M. Gligor, C. Florescu, *Raport asupra săpăturilor de eliberare de sarcină istorică efectuate în situl arheologic de la Alba Iulia-Lumea Nouă*, Patrimonium Apulense 3, 2003, p. 114-117; M. Gligor, *O figurină antropomorfă aparținând culturii Petrești, de la Alba Iulia-Lumea Nouă*, Sargetia 31, 2003, p. 51-60; I. Paul, M. Gligor, C. Florescu, *Cercetări arheologice preventive efectuate pe teritoriul județului Alba în anul 2004*, Patrimonium Apulense 4, 2004, p. 138-146; M. Gligor, *Înmormântări multiple în așezarea preistorică de la Alba Iulia-Lumea Nouă*, Revista Română de Medicină Legală 14, (1), 2006, p. 16-21; M. Gligor, C. Florescu, M. Breazu, T. Borșan, I. Maican, Ș. Lipot, C. Toth, P. Mazăre, B. Ciută, *Raport asupra cercetărilor arheologice preventive de la Alba Iulia-Lumea Nouă*, CCA, 2006, p. 55-59; M. Gligor, *Cercetări arheologice preventive la Alba Iulia-Lumea Nouă. O descoperire aparținând grupului Foeni*, Apulum 44, 2007, p. 1-28; M. Gligor, *New data about Foeni communities at Alba Iulia-Lumea Nouă*, în C. Cosma, S. Varvara, M. Gligor (Ed.), *Vârste absolute prin metode nucleare de datare*, Ed. Quantum, Cluj-Napoca, 2008, p. 140-159; B. Fabbri, S. Gualtieri, S. Varvara, M. Gligor, *Archaeometric characterisation of Foeni pottery from the Alba Iulia-Lumea Nouă archaeological site (Romania)*, în C. Cosma, S. Varvara, M. Gligor (Ed.), *Vârste absolute prin metode nucleare de datare*, Ed. Quantum, Cluj-Napoca, 2008, p. 128-139.
2. L. Scarlat, *Instalații pentru foc cu utilizare casnică în culturile Precucuteni și Cucuteni*, în N. Ursulescu (ed.), *Dimensiunea europeană a civilizației eneolitice est-carpatică*, Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza” Iași, 2007, p. 157-161, fig. 7.
3. M. Gligor, *Situl arheologic de la Alba Iulia-Lumea Nouă. Istorical cercetărilor*, Annales Universitatis Apulensis, Series Historica 11/1, 2007, p. 171-172, nota 63.

Abstract:

During May 25 – June 12, 2008, at Rusu Emil property, located on *Lumea Nouă* site from Alba Iulia (A area/sector I) a preventive archaeological excavation was carried out. The object of the investigation pursued the archaeological discharge of a surface meant for building a house of 120 square meters.

Sp I/2008 was marked out and opened, divided in 4 squares, of 4 x 4.5m dimension and stratigraphic baulks of 1 m thickness; the squares were noted from A to D. The stratigraphy resulted from Sp.I/2008 is the following: 0-0,25 (0.30) m – the vegetal

layer; 0.25 (0.30) m – 0.55 (0.60) m – loose, light grey layer, containing materials belonging to Foeni group; 0.55 (0.60) m – 1.00 m – a dark grey, brown layer, belonging to Vinča culture, B phase; 1.00 m – the archaeological sterile, yellow, sandy.

To Vinča level from A square we assign an archaeological complex (C1), most likely the remains of an unburned, rectangular surface dwelling, having one side of approx. 3m. From the inventory of the dwelling we point out a large quantity of ceramic, characteristic for Vinča culture, B2 phase, weights of burned clay, circular perforated and incised and Spondylus shell ornaments.

In B square, from the lower part of the Foeni layer, at 0.55 m deep to the actual stepping level, was revealed an agglomeration of burned adobe, stones, and pottery, having an approx. circular shape, within a perimeter comprised between the sides of a 2m square. When dismantling C1 complex were discovered three plates of burned clay, in a fragmentary condition, smoothed, having rounded corners, to which most perforations did not punched the lower part of the plate. Is likely that the entire C1 complex to have belonged to an unrigged combustion installation, an oven or a large hearth. From the obvious burning activity resulted an even larger quantity of ashes.

A ditch Northeast-Southwest orientated, belonging to the Vinča level was revealed in the C square, having an opening of approx. 1.20 m, the lower part being slightly deepened and containing gravel on the bottom. It is contoured from approx. 0.90 m deep.

The *Lumea Nouă* painted pottery was found in a considerable quantity. As in our previous excavations, we identify it only in association with Vinča (B) pottery, in the layer or complexes attributed to those communities.

Black polished and black-topped ceramic, of very high quality is characteristic for the Foeni ceramic materials.

In special finds category we include a ceramic shred with an excised ornamentation, made in "wolf teeth" rows, characteristic to Precucuteni I. It was uncovered in the Foeni layer, proving the stratigraphic position in which this kind of ceramic material is present at Alba Iulia-*Lumea Nouă*.

115. Alba Iulia, jud. Alba

Punct: Palatul Arhiepiscopiei romano-catolice, str. Mihai Viteazul nr. 21

Cod sit: 1026.07

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 208/2008

Colectiv: Daniela Marcu Istrate, Anca Mătiș, Valentin Deleanu (SC Damasus SRL)

Palatul arhiepiscopal se află pe partea de S a Catedralei romano-catolice din Alba Iulia. Forma actuală înglobează clădiri construite începând din partea a doua a sec. XII și până în sec. XX.

Clădirea care a fost parțial cercetată arheologic se prezintă ca o sală cu dimensiunile 18,5 x 6,3 m, formată din:

- Palatul I, o clădire de la finele sec. XII, reprezentând compartimentul din partea de E, cu o lungime interioară de 9,68 m.

- Palatul III (într-o proporție neclară), o construcție din jurul anului 1400, reprezentând partea vestică a camerei actuale.

Deoarece clădirea prezintă mari probleme de umiditate, s-a presupus că acestea ar putea fi explicate prin calitatea umpluturii din interior. După demontarea pardoselii și evacuarea suportului acesteia s-a constatat că în interiorul clădirii depunerile istorice se află *in situ*. Pentru a investiga această situație și a încerca să găsim un răspuns la problema umidității, am efectuat 7 casete în interiorul clădirii. Menționăm faptul că, din diferite motive, nu a fost posibilă o cercetare completă a interiorului, deși era în mod evident o șansă unică pentru reconstituirea planimetriei acestei părți a palatului episcopal. Săpăturile din interiorul palatului au fost considerate casete și numerotate de la 1 la 7. Zidurile descoperite au fost de asemenea numerotate de la Z1 la Z8. Complexele descoperite sunt notate de la Cx.1 la Cx.6. Legenda straturilor este comună pentru toată săpătura. Mormintele sunt numerotate în continuarea celor din anii precedenți, de la M.187 la M.189.

Palatul I

În săpături au fost dezvelite laturile de E, V și N ale acestei clădiri, ceea ce ne-a permis interesante observații asupra paramentului. Studiarea stratigrafiei a permis reconstituirea unei matrice stratigrafice a interiorului și reconstituirea evoluției nivelului de călcare.

Palatul I a fost o construcție dreptunghiulară sau pătrată, cu lungimea pe axa E-V de 9,68 m și o lățime mai mare de 6 m. Nu suntem siguri, în acest stadiu al cercetărilor, dacă peretele sudic actual corespunde, ca traseu, Palatului I. Fundațiile au avut lățimi de maxim 1,40 m, marcate prin decroșuri foarte inegale. Așa după cum am constatat și în cazul altor construcții vechi din perimetrul episcopiei, în șanțurile de fundare au fost așezați bolovani de piatră de dimensiuni mari, fără mortar, formând un fel de talpă. Presupunem că meșterii au optat pentru această variantă deoarece săpătura de fundare se adâncea într-un pământ negru cleios, cu multe resturi din construcțiile romane, chiar cu urme de oase umane, aparent destul de instabil. Peste această talpă au fost așezate blocuri mari de piatră combinate cu asize de cărămidă, formându-se un fel de soclu decroșat. În jurul cotei de -1 m sesizăm în interior partea superioară a acestui soclu, de la care s-a înălțat o zidărie perfect verticală.

Pereții de E și V au fost înzestrați cu mai multe guri de tragere, probabil la intervale regulate una față de cealaltă. Gurile aveau o formă paralelipipedică, îngustându-se foarte mult în grosimea peretelui, astfel că ajung în exterior la dimensiuni cu 1/3 mai reduse decât în interior. Baza gurilor de tragere se situează la cote variabile: -0,33/0,45/0,55 m.

În peretele vestic au apărut două nișe modelate din cărămidă romană pătrată, cu partea inferioară situată la -0,45/0,50 m.

Stratigrafia din interiorul clădirii este extrem de simplă, fiind alcătuită în principal dintr-un strat de moloz ce poate ajunge la o grosime de 2 m. În aceste condiții, orice discuție legată de evoluția nivelului de călcare trebuie să se bazeze pe structura zidăriei. Analizând toate informațiile obținute, putem propune un nivel inițial în jurul cotei de -1,70 m, ceea ce înseamnă că se călca aproape de talpa fundației. De la acest nivel puteau fi accesibile gurile de tragere, la -0,50 m sau puțin mai sus, de asemenea cele două nișe a căror parte inferioară este la aceeași cotă.

Rezultă de aici că Palatul I a avut o fundație lată, solidă dar foarte puțin adâncă. Probabil că în elevație nu avea mai mult decât două nivele.

Parterul acestei clădiri era acoperit cu o boltă, ale cărei urme se păstrează la extremitatea sudică a pereților de E și V.

De asemenea în structura ruinei peretelui vestic se observă, la o distanță de 2,50 m față de colțul nordic al încăperii, un rost în zidărie și o asiză de 3 cărămizi așezate în poziție oblică, ce par a fi constituit baza unui picior de boltă. În structura peretelui estic se observă de asemenea că este vorba despre piciorul unei bolți, în consecință ne putem gândi cel mai probabil la o boltă în cruce. Probabil la demolarea acestei bolți peretele de N a fost efectiv cioplit, pentru ștergerea urmelor bolții – în vreme ce paramentul exterior a fost păstrat. Identificarea ruinei peretelui sudic ne-ar putea ajuta, probabil, să determinăm forma bolții acestei încăperi.

Nu putem identifica prin ce transformări a trecut această clădire. Dacă cronologia Palatului III se va confirma prin cercetări viitoare, atunci trebuie să admitem că, prin construirea acestuia rolul defensiv al Palatului I a fost serios diminuat prin scoaterea din funcțiune a gurilor de tragere orientate spre V. Este însă puțin probabil ca Palatul I să fi cunoscut modificări directe la construirea Palatului III.

Probabil că bolta a fost demolată într-o etapă ulterioară, concomitent cu peretele de V, spațiul fiind reorganizat prin crearea unei săli mai mari și modificarea radicală a destinațiilor acestui spațiu, care a devenit un fel de atelier meșteșugăresc. Elevația interiorului nu păstrează nimic din paramentul original.

Palatul III

Clădirea care prelungeste spre V Palatul I este considerată a fi Palatul III, un corp care a unit palatul romanic (I) cu cel gotic (II) în jurul anului 1400.

Peretele de N al acestei clădiri este adosat Palatului I, așa după cum de altfel se observă și în elevație. La baza fundației se află o zidărie legată cu lut galben, cu partea inferioară la – 1,90 m și o înălțime de maxim 0,30 m. Peste aceasta apare o zidărie uniformă legată cu mortar nisipos de culoare gri, un parament regulat cu urme de tencuială. Peretele sudic al acestei clădiri nu este cunoscut cu siguranță, dar s-a presupus că el ar putea coincide cu peretele actual. Totuși, această ipoteză este incertă, în condițiile în care la decapare se observă structura ușor diferită a elevațiilor celor două.

La un moment dat Palatul III a fost compartimentat. I s-a adosat zidul 5, creându-se un spațiu lat de 3,75 m față de zidul 3 (Palatul I). Această încăpere pare să fi avut un acces dinspre curtea interioară (actuală) a palatului situat în imediata vecinătate a zidului 3, respectiv în colțul de SE. În paramentul peretelui sudic actual se observă clar urmele unui gol, atât la limita casei 3 cât și în profilul realizat pe perete.

Peretele sudic actual al clădirii cercetate parțial de noi este cu siguranță construit în mai multe etape. Paramentul actual relativ uniform ar putea chiar sugera intervenții majore, de demantelare a etapelor anterioare până la un anumit nivel și refacere a peretelui.

Infrastructura Palatului I este în mod evident cea mai veche clădire medievală din Alba Iulia cunoscută în acest moment și parțial vizibilă deasupra nivelului de călcare. Această clădire este singura ce poate fi legată direct de începuturile episcopiei, ea fiind construită înainte de deschiderea șantierului catedralei actuale.

În aceste condiții, având în vedere importanța ei, considerăm că merită să fie cercetată, restaurată și reabilitată în mod corect.

Recomandăm beneficiarului următoarele:

- coborârea nivelului de călcare la o cotă istorică. Având în vedere caracterul actual al încăperii, propunem cota –1/–1,20 m (cca 2,40 m de la pervazul ferestrelor nordice), care ar corespunde atât cu decroșul soclului de zidărie al Palatului I cât și cu pardoselile din cărămidă din Palatul III. Aceasta ar permite

punerea în valoare a gurilor de tragere și a zidăriei istorice din Palatul I, care prezintă o structură deosebit de frumoasă și originală. De asemenea pot fi puse în valoare nișele înzidite din peretele vestic și pot fi sugerate pornirile bolților.

Menționăm faptul că un astfel de nivel ar corespunde și cu nivelul istoric din exterior, de pe partea de N a clădirii, la care există de asemenea intenția de a se reveni.

- marcarea ruinelor zidurilor 3 și 5, astfel încât să fie evident faptul că ele aparțin unor etape diferite;

- evidențierea clară în plan a Palatului I;

- deschiderea accesului din colțul de SE, peretele sudic, al cărui ancadrament din piatră, vizibil pe cealaltă parte a peretelui, se află într-o stare de conservare foarte proastă și este expus degradărilor, cel puțin mecanice;

- desigur, în condițiile în care se va proceda la o restaurare corectă a acestei clădiri, propunem continuarea investigațiilor prin efectuarea unor sondaje pe laturile de V și S pentru clarificarea relațiilor dintre ziduri. De asemenea ar fi utile sondaje exterioare, pentru a contura planimetria Palatului I și pentru a stabili un nivel de călcare convenabil.

În ceea ce privește cauzele umidității, remarcăm faptul că umplutura din interior este neobișnuită, fiind alcătuită în principal din resturi de construcții, moloz și foarte multă cărămidă. Aceste materiale stau pe un strat de lut negru cleios care în tot timpul anului este umed. Pentru o expertizare corectă a acestei situații, din punct de vedere tehnic, considerăm necesar a se solicita opinia unui geolog.

116. Alba Iulia, jud. Alba

Punct: Str. Brîndușei

Cod sit: 1026.09

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 175/2008

Colectiv: Aurel Dragotă, Raul Todor (ULB Sibiu), Gabriel Tiberiu Rustoiu (MNUAI), Matei Drâmbărean (DCCPCN Alba), Silviu Oța (MNIR), Lazăr Cătălin (Liceul Sanitar din Sibiu), Cosmin-Marcel Urian (Sighișoara), Alexandru Furdui, Mihai Alin Joița, Damaris Mailat, Marius Făină, Ioana Părau, Alexandru Cosma, Cătălin Theodorescu, Victor Cîmpeanu, Radu Nistor, Mădălin Popa, Mihai Fodor, Liana Păucean, Ioana Todoran (studenți ULB Sibiu)

Cercetările arheologice preventive în zona necropolei de pe str. Brîndușei s-au desfășurat în perioada 21 iulie – 8 august 2008, pe terenul proprietate particulară al doamnei Mărginean Floarea. Mormintele au fost numerotate în continuarea celor descoperite în anii anteriori: 1997-2007. Zona cercetată - 14 x 10 m - se află amplasată între proprietățile Stan Ioan (V) și Bozdog Dumitru Flaviu (E).

M212: adâncime=0,32 m, lungime schelet=0,54 m, orientat V-E. Copil deșus în decubit dorsal cu poziția antebrațelor greu de precizat; stare de conservare: precară; fără inventar funerar.

M213: adâncime=0,53-0,60 m, lungime schelet=0,50 m; deșus în decubit dorsal cu craniul culcat pe dreapta, brațul drept pe lângă corp iar stângul așezat pe abdomen. Inventar funerar: inel de păr cu o extremitate în "S" cu canelură/parte stângă a craniului; clopoțel fără decor/stânga bazinului, lângă cot; două inele de păr în „S”/la demontare în dreapta craniului.

M214: adâncime=0,68-0,72 m, lungime groapă=2 m, lățime groapă=0,50 m, lungime schelet=1,54 m, orientat NV-SE. Schelet de adult depus în decubit dorsal cu craniul căzut pe partea stângă. Oasele antebrățelor sunt așezate pe bazin. Omoplatul stâng este deplasat. Marginea gropii este delimitată cu material litic - pe partea dreaptă a craniului și toracelui se aflau trei bucăți de piatră informă, iar pe stânga craniului o bucată. Groapa este de formă dreptunghiulară. Sub craniu, pe partea stângă se afla o cărămidă; fără inventar funerar.

M215: adâncime=0,80-0,81 m, orientat NV-SE, lungime schelet=1,70 m; stare de conservare bună. Schelet de adult depus în decubit dorsal cu oasele antebrățelor așezate pe bazin; fără inventar funerar.

M216: adâncime=0,65 m, lungime schelet=1,78 m, orientat V-E. Schelet depus în decubit dorsal cu craniul ușor aplecat spre stânga. Oasele antebrățului drept erau așezate pe bazin, iar cele de la stângul pe lângă corp. Groapă de formă rectangulară. Stare de conservare satisfăcătoare. Inventar funerar: monedă Aba Samuel (1041-1044) - în gură; amuletă din colț de câine - între membrele inferioare.

M217: adâncime=0,58-0,85 m, orientat V-E. Schelet de copil depus în decubit dorsal, în stare de conservare precară. S-au mai păstrat doar craniul și câteva resturi osteologice din membrele inferioare. Marginea gropii era amenajată cu bucăți informale de piatră. Inventar funerar: o monedă Aba Samuel (1041-1044) - lângă oasele craniului.

M218: adâncime=0,72 m, orientat V-E. Schelet de copil din care s-au mai păstrat doar resturi de coaste; fără inventar funerar.

M219: adâncime=0,53-0,63 m, lungime schelet=0,80 m, orientat V-E. Groapa mormântului era bordată cu piatră și calcar în zona picioarelor, bazinului și craniului. Schelet de copil depus în decubit dorsal cu oasele antebrățului drept pe lângă corp. Conservat precar. Oasele gambei stângi, bazinul și mâna stângă nu s-au mai păstrat; fără inventar funerar.

M220: adâncime=0,60 m, orientat NV-SE, lungime schelet=0,64 m. Schelet de copil conservat precar. Inventar funerar: inel de păr în „S” cu canelură - partea dreaptă a craniului.

M221: adâncime=0,57-0,80 m, lungimea gropii=1,58 m, lățimea gropii=0,60 m, lungime schelet=1,41 m, orientat V-E. Membrele superioare erau așezate pe lângă corp. Schelet depus în decubit dorsal cu craniul distrus. Inventar funerar: brățară rombică (forma 7 Giesler) - mâna stângă; inel pentru deget, circular în secțiune - la mâna stângă; două inele de păr în „S” - de o parte și alta a craniului (la demontare).

M222a-b: Mormânt dublu de copii; adâncime=0,80-0,84 m, lungime schelet=1,24 m. Scheletul din M222a era depus în decubit dorsal, cu oasele antebrățului drept pe lângă corp iar cele de la stângul ușor aduse spre bazin. M222b: orientat V-E, lungime schelet=0,40 m. Sugar așezat pe dreapta umărului și craniului scheletului din M222a. Stare de conservare precară. Fără inventar funerar.

M223: adâncime=0,56-0,70 m, orientat V-E cu o ușoară deviație, lungime schelet=1,70 m. Schelet de adult depus în decubit dorsal cu palma dreaptă pe bazin iar stânga adusă spre umăr. Stare de conservare satisfăcătoare. Oasele membrului inferior stâng sunt flectate și aduse sub dreptul. Inventar funerar: mărgea din pastă albă - sub bazin pe partea dreaptă.

M224: adâncime=1,25 m, orientat V-E. Adult depus în decubit dorsal cu mâna dreaptă pe lângă corp. Oasele antebrățului stâng lipsesc. Stare de conservare precară. Inventar funerar: o monedă Ștefan I (1000-1038) - sub craniu.

M225: adâncime=0,55 m, orientat V-E, lungime schelet=0,57 m. Schelet de copil depus în decubit dorsal cu palma dreaptă pe bazin. Maxilarul inferior a fost găsit pe torace iar craniul era

aplecat spre stânga. Oasele bazinului și cele de la membrul superior stâng lipsesc. Stare de conservare precară. Inventar funerar: o monedă Andrei I (1046-1060) - sub craniu pe partea dreaptă; o monedă Ștefan I (1000-1038) - pe torace; ambele piese sunt prevăzute cu o perforație.

M226: adâncime=0,50 m, lungime schelet=0,47 m, orientat V-E. Copil depus în decubit dorsal, stare de conservare precară; fără inventar funerar.

M227: adâncime=0,83 m, lungime groapă=1,90 m, lățime groapă=0,80 m, lungime schelet=1,60 m, orientat SV-NE. Stare de conservare mediocră. Groapă de formă ovală. Schelet depus în decubit dorsal cu brațele dislocate. Humerus-ul drept era așezat pe torace. Inventar funerar: inel pentru deget (forma 29 Giesler) - mâna dreaptă; două inele de păr în „S” din argint aurit - la temporalul drept și stâng.

M228: adâncime=0,90 m, orientat SV-NE, lungime schelet=1,58 m. Schelet depus în decubit dorsal. Humerus-ul stâng a fost găsit pe abdomen iar oasele antebrățelor nu s-au mai păstrat. Stare de conservare precară. Inventar funerar: inel din bară circulară - la mâna stângă; două inele cu un capăt în „S”/stânga și dreapta craniului; monedă Ștefan I (1000-1038) - sub craniu.

M229: adâncime=0,55 m, orientat V-E, lungime schelet=0,85 m. Copil așezat în decubit dorsal cu mâna stângă pe lângă corp și oasele de la dreapta lipsă. Craniul era aplecat spre stânga. Stare de conservare mediocră; fără inventar funerar.

M230: adâncime=1,60 m, orientat NV-SE, lungime groapă=1,95 m, lățime groapă=0,60-0,63 m, lungime schelet=1,68 m. Schelet de femeie (?) depus în decubit dorsal, cu oasele antebrățului stâng așezate pe torace și cele de la dreptul pe bazin. În pământul de umplutură s-au identificat resturi de lemn carbonizat. Groapa mormântului era tăiată în zona picioarelor de M219. Inventar funerar: opt vase ceramice diferite ca tip - trei pe partea dreaptă a corpului (1,2,6) și cinci pe stânga corpului (5, 4, 7, 3, 8); șirag de mărgelă - la gât; o cataramă - deasupra vasului 3; o fusaolă - la tibia stângă; un pandantiv din colț de urs cu o verigă; o verigă din fier - partea stângă a gambei; ofrandă de ou - lângă oasele gambei drepte; două fibule: una pe dreapta toracelui și alta depusă în vasul 6; un cerc din bronz - pe oasele gambei stângi.

M231: adâncime=0,89-0,97 m, orientat V-E, Lungime groapă=2,16 m, lățime groapă=0,80 m, lungime schelet=1,70 m. Adult depus în decubit dorsal cu oasele antebrățului stâng și drept pe lângă corp. Capul aplecat spre stânga. În partea stângă a craniului s-au observat urmele unei trepanații. Inventar funerar: inel (forma 29 Giesler) - la mâna dreaptă; monedă Andrei I (1046-1060) - lângă mandibulă.

În anul 2008 s-au dezvelit 20 de morminte (bărbați, femei și copii) orientate pe axul V-E sau NV-SE. Obiceiul folosirii materialului litic la amenajarea mormintelor s-a constatat în câteva situații: M214, M217 și M219. Inventarul funerar este specific secolului al XI-lea și a fost compus din: inele pentru deget (forma 29 Giesler), inele de păr cu o extremitate în „S”, clopoțel, pandantiv din os, brățară (forma 7 Giesler) și denari ardieni, uneori prevăzuți cu perforații (Ștefan I, Aba Samuel, Andrei I). Singura excepție o reprezintă M230, databil în sec. IV și atribuit culturii Sîntana de Mureș-Cerneahov. În conformitate cu protocolul de colaborare încheiat, tot inventarul funerar a intrat în custodia MNUAI.

Față de cercetările arheologice anterioare, nu a intervenit vreo modificare în privința încadrării cronologice (sec. X-XI).

Abstract:

The archaeological excavations in the area of the necropolis in Alba Iulia-Brîndușei Street took place between the 21st of July

and the 8th of August 2008, on the property of Mrs. Mărginean Floarea (authorization for preventive archaeological excavation no. 175/2008). As for the graves discovered in 2008, their number followed the numbers given in the previous years (1997-2007). The explored area (14 x 10 m) is located between the properties of Ioan Stan (to the West) and D. Bozdog Flaviu (to the East).

In 2008, 20 burials were discovered (men, women and children), oriented V-E or NV-SE. Several tombs were bordered with unshaped stones: M. 214, M. 217 and M. 219. Funerary inventory is specific for the 11th century and consist in: finger rings (form 29 Giesler), hair rings with the ends bent in an "S" shape, bell, bone pendant, brățelet (form 17 Giesler) and coins issued by the kings of Arpadian dynasty, sometimes perforated (Stefan I, Aba Samuel, Andrei I). The graves discovered in 2008 in Alba Iulia-Brîndușei Str. were dated similarly with those discovered in the previous years (10th-11th century), with the exception of M230, dated in the 4th century and attributed to the Sântana de Mureș-Cerneahov culture.

117. Armășeni, com. Bunești-Averești, jud. Vaslui

Punct: Armășeni-Muncel

Cod sit: 162942.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 291/2008

Colectiv: Vicu Merlan - responsabil, Paul Salomeia (MM Huși)

Obiectivul cercetării arheologice a fost salvarea vestigiilor arheologice afectate de alunecările de teren și prăbușirile gravitaționale din partea de N și NE a sitului arheologic.

A fost trasată o noua secțiune SIII pe direcția NV-SE (15 x 2 m; adâncime max. 1,60 m), paralelă cu SIII (2007). Pe suprafața lucrată au fost descoperite două gropi menajere cu resturi aparținând culturii Cucuteni A3 și latura nord-estică a locuinței L1 surprinsă și în secțiunile realizate anterior (SI/2006; SIII/2007).

Între secțiunea SIII și SII a fost lăsat un martor de cca. 0,40 m, care la finalizarea lucrării a fost demontat și cercetat amănunțit.

L1 surprinsă anul acesta în colțul sud-vestic al SIII în c. 14-15 pe o suprafață de cca. 2 m², continuă și în afara secțiunii spre S. Lutuiala de perete poartă amprente de pari și nuiiele de mărmi diferite.

Printre resturile de perete s-au descoperit: o statueta cu incizii pe ambele părți, ceramica grosieră de la un vas de provizii, fragmente de polonic și cozi de linguri din lut ars; fragmente ceramice vitrificate de la un vas pictat policrom cu motive în spirală, contorsionate de la un incendiu de proporții.

Resturile locuinței L1 apar de la adâncimea de -0,70 m până la -0,90 m.

Groapa G3 a fost surprinsă între -0,75 -1,20 m pe o suprafață de cca. 6 m². Forma gropii: aprox. ovală, prelungindu-se și în afara secțiunii SIII în martorul dintre SII/SIII și înspre N, celelalte laturi fiind surprinse în perimetrul secțiunii descoperite (latura de E și S).

În umplutura gropii G3 au fost descoperite următoarele piese; lame și așchii din silex de Prut, așchie din silicolit cu urme de uzura, lipitură de perete cu impresiuni de nuiiele, statuete antropomorfe fragmentare, pietre de vatră înroșite din

gresie silicioasă și calcar oolitic, valve de scoici de apă dulce de baltă, corn de bovină prelucrat, fragmente de la o râșniță de mână, lemn pietrificat, bucăți de chirpici, unelte ascuțite și șlefuite din oase de animale.

După materialul descoperit groapa G3 este de factură cucuteniană. Prin adâncime străpunge nivelurile inferioare.

Groapa G4 a fost descoperită între c. m. 6-m. 8, fiind surprinsă stratigrafic la adâncimea de -0,80 m, adâncindu-se până la -1,07 m. Are o formă aproximativ dreptunghiulară.

În umplutura gropii s-au descoperit: două topoare cvasidreptunghiulare (unul din șist negru șlefuit fin, altul din silicolit), așchii din silex de Prut, un corn de bovidu de 30 cm lungime cu vârful șlefuit, o nicovală masivă din gresie dură, valve de scoici, chirpici ars cu urme de lodbe de lemn, o statueta feminină fragmentară, oase de animale, falloid.

Unelte și arme din silex și piatră descoperite în SIII:

- așchie din silex de Prut, cu urme de cortex, desprinsă dintr-un nucleu masiv, descoperit la m. 4 (-0,40 m).

- gratoar cvasicircular carenat, din silex de Prut, de culoare neagră, retușat pe toate laturile, cu partea activă ușor concavă, iar talonul bine conturat.

- nicovală ușor cilindrică confecționată dintr-o gresie silicioasă de duritate medie descoperită la m. 2 în G3.

- nucleu din silex (m. 4/G3) puternic afectat de intruziunile calcaroase.

În umplutura gropii s-au mai găsit:

- o râșniță fragmentară, albită, de formă aproximativ dreptunghiulară;

- fragment de gardină de la o vatră de foc;

- o nicovală ușor cilindrică din gresie;

- nucleu din silex, prezintă urme de rulare și o spărtură, dar nu se văd urme de desprinderi lamelare.

- lamă fragmentară (m. 1) cu retușe pe laturi care prezintă în zona talonului o pojghiță de cortex rulat (L=3 cm, l=1,7 cm);

- așchie din silex cu mici retușe (m. 1);

- așchie cu urme de uzură, cu o suprafață neprelucrată unde se întâlnește cortex rulat (m. 5);

- așchie din cuarț prelucrată neglijent în special datorită durității și a proprietății de a se desprinde (m. 10);

- două așchii din silex calcinat (m. 9);

- așchie cu urme de uzură (L= 4cm, l= 2,5cm) descoperite la m. 5;

- așchie subțire semitransparentă de culoare albicioasă (L= 2,5cm, l=1,8cm), care păstrează talonul și prezintă urme de uzură pe ambele părți (m. 3);

- lamă cu urme de uzură fără talon, de culoare cenușie (m. 6) (L= 3,4cm, l= 1cm);

- așchie retușată (m. 15) cu partea activă dreaptă și talonul bine pronunțat;

- așchie cu urme de uzură cu urme de cortex. Păstrează talonul de percuție și un accident petrogenetic umplut cu calcit (m. 8);

- așchie din silex balcanic de culoare galben-maronie, cu urme de uzură, zimțat (m. 15);

- așchie din silicolit retușată (m. 6) (L= 5 cm, l= 3,5 cm);

- așchie cu retușe pe o latură (m. 7/-0,78 m) cu urme de cortex pe carena stângă. Păstrează vizibil talonul de percuție;

- 3 nuclee neregulate, din care unul este calcinat (m. 6);

- lamă de culoare neagră cu urme laterale de uzură (m. 7);

- gratoar pe așchie cu partea activă dreaptă (m. 12/-0,80m/L1);

- vârf de săgeată triunghiular, prelucrat în tehnica în pojghiță (m. 11/-0,80 m) cu desprinderi în solzi pe ambele fețe. Vârful este bine ascuțit, iar la bază o ușoară subțiere pentru introducerea suportului. Este de culoare alb-gălbuie L= 4 cm; l_{bază}= 2,3 cm;

grosime = 0,6 cm;

- vârf de săgeată cu partea activă (vârf) ruptă din vechime (aprox. 1/5), prelucrat în tehnica în pojghiță cu desprinderi în solzi (L= 2,8cm; l= 1,5cm);

- străpungător pe lamă din silex de Prut, de culoare neagră (m. 10), retușat fin pe cca. 1/3 din lungime, însă cu retușe laterale până la talon. Partea activă este retușată pe ambele fețe. Pe partea dorsală lama este carenată până la partea activă, unde a fost prelucrată și transformată în străpungător. L=7 cm; l=1,8 la talon; l=0,2 cm la partea activă;

- percutor cvasidreptunghiular cu urme de tăiere (m. 2), realizat dintr-o gresie rulată de râu;

- topor cvasidreptunghiular descoperit în G4 la m. 7 (-0,90 m) confecționat din silicilit. Pe o latură păstrează urme de desprindere inițială, iar pe cealaltă este fin șlefuită împreună cu muchia și umerii. Taișul este știrb în zona centrală, dar se păstrează bine ascuțit în restul părții active. Muchia este ușor tocită. L=7 cm, l_{taiș}=4,7 cm, l_{muchie}=2,8 cm, grosime_{max}=1cm;

- topor rectangular din bazalt descoperit în c. m. 8 la -0,95 m în groapa G4. Are o duritate foarte bună, fiind de culoare neagră. Este bombat lateral și fin șlefuit pe ambele fețe, prezentând un luciu metalic. Muchia este aproximativ dreaptă. Prezintă o desprindere accidentală pe una din laturi de cca. 3 cm lungime și 0,3 cm lățime. Grosimea toporului este de 1 cm. Taișul este foarte bine ascuțit fiind capabil să taie și astăzi. Are o știrbitură de cca. 1 cm, probabil în urma unei lovituri puternice primite detașându-se o mică așchie din acea zonă. Lateralele au fost prelucrate prin desprinderi grosolane. L=7 cm; l_{taiș}=3,8 cm, l_{muchie}=2,5 cm, grosime_{max}=1,8 cm;

- topor cvasidreptunghiular descoperit la m. 13 în afara L1 (latura de N) la -0,80 m. A fost confecționat din silicilit de culoare alb-gălbuie, fiind fin șlefuit cu mici desprinderi lamelare în zona muchiei și pe umerii acestuia. Muchia este ușor oblică cu grosimea de 1,3 cm. Taișul este știrbit pe întreaga parte activă a acestuia. Pe un colț prezintă o înroșire (datorată arderii în zona unei vetre de foc). (L = 6,8cm, l_{taiș}=5cm, l_{muchie}=2,5 cm, grosime=1,3 cm);

- corn de bovină din os folosit ca unealtă (străpungător) sau armă cu diametrul_{baza}=3,5 cm și vârful prelung (ascuțit intenționat) descoperit la m. 7 în groapa G4 la -1,05 m, L=27,5 cm.

- corn din os de bovină descoperit în groapa G3 la m. 4 (-1,10m) cu urme de prelucrare spre vârf fiind șlefuit: diametrul =4 cm; L=19,5 cm

Plastica. Statuetele:

- statueta feminină de dimensiuni mici, cu incizii pronunțate pe întregul corp (m. 1/-0,50 m). Privită din profil statueta prezintă o curbura pronunțată în zona bazinului. Zona șoldurilor este exagerat de lată în comparație cu celelalte părți anatomice (L=3,8 cm; l=1,5 cm); lipsește zona capului care fiind destul de fragilă a fost ruptă din vechime. Statueta a fost confecționată din lut ars, având culoare cărămizie. Picioarele sunt fusiforme, subțiate vizibil spre partea inferioară și ușor arcuite în zona genunchilor;

- picior de statueta (m. 1/0,50 m), fără urme de incizii (L=3,5 cm; l=1,5 cm), rupt în două pe grosime. Se păstrează din zona bazinului (fără zona fesieră) până la genunchi, dar este ruptă în două din vechime. L=2,8 cm; l_{bazin}=1,5cm;

- fragment de statueta feminină incizată, ruptă din vechime în două (m. 5). Păstrează o fesă (stânga) și jumătate din piciorul stâng L=2 cm; l=1,8 cm;

- statueta feminină din lut ars, de mărime mijlocie fragmentată (m. 11). Păstrează zona trunchiului până la gât, iar la nivelul inferior până la coapse. Fesele sunt scoase în relief, trunchiul ușor prelung subțindu-se de la nivelul taliei spre zona pieptului.

Sunt ușor schițați sânii prin doua aplice punctiforme. Din loc în loc pot fi identificați pigmentii roșii de vopsea naturală, care a fost aplicată ca o peliculă subțire peste suprafața statuetei. Datorită acidității solului aceasta a fost corodată chimic. L=5 cm; l_{bazin}=2,5 cm, l_{sâni}=1,8 cm, grosime=2,5cm; statueta a fost confecționată dintr-o pastă bine frământată și arsă, compactă, de culoare cărămizie.

- statueta feminină descoperită în groapa G3. Este ruptă din vechime în două, păstrând doar piciorul și coapsa stângă până la ombilic. Nu poartă urme de incizii, însă din loc în loc sunt vizibile urme de pictură roșie. L=6,5cm; l_{bazin}=3,5cm, l_{genunchi}=1,7cm;

- fragment de statueta feminină cu incizii paralele în formă de romb (symbolism solar). Se păstrează din zona sânilor până la bazin. Este de calitate bună, iar pasta fiind de culoare cenușie. L=3 cm, l_{bazin}=3,2cm; l_{talie}=2,2 cm;

- fragment de statueta feminină cu incizii descoperită în groapa G3 (m. 3/-0,87 m), de culoare cenușie spre cărămizie. Arderea este bună spre mediocră. Statueta este ruptă din vechime, păstrând doar partea dreaptă de la genunchi până la sâni.

- fragment de statueta feminină cu incizii, descoperită în groapa G3/m. 3/-0,90 m. L=4,5 cm, l_{bazin}=1,5 cm, l_{genunchi}=0,6 cm;

- cap de statueta antropomorfă descoperită în groapa G3 (m. 4/-0,90 m). Calitatea este foarte bună. Statueta este ruptă din vechime; păstrează zona umerilor, gâtul și capul. Zona facială este schițată prin străpungere în zona ochilor a 14 găuri de prins sfoara. În relief se conturează zona nasului printr-o apăsare laterală și adâncirea pomeților. Privită de deasupra, zona capului are formă triunghiulară cu vârful în jos (spre față). Pe partea din față este incizată de la baza gâtului iar pe partea opusă, inciziile încep din zona cefei. Au formă de V cu vârful în jos, iar apoi pornesc oblic în jos;

- pandativ din lut ars (fragment) descoperit la m. 15/-0,80 m, în perimetrul nordic al L1. Este găurit marginal (găuri de mărmi diferite: diametrul =1-2mm) iar calitatea acestuia este foarte bună. Are o formă circulară, iar văzut de sus ușor conică, diametrul (păstrat)=3,7 cm; l=5,3 cm;

- corn de taur descoperit la m. 14 (-0,80 m) în L1, de culoare cărămizie. L=5,4cm; l_{baza}=2cm;

- phaloid din lut ars cu gaura centrală, descoperit la m. 8 în groapa G4 la -1 m. La partea inferioară este prevăzut cu un postament, care îi dă formă de cizmă. La partea superioară păstrează urme de culoare roșie (pictură). Este de culoare cenușie, de calitate foarte bună și ardere bună. Diametrul la partea superioară este de 2 cm, iar la partea inferioară de 2,7 cm; l=1,5 cm; L=7,5 cm;

- corn de taur din lut ars, păstrat în proporție de 1/4. Este de culoare cărămizie și de calitate bună spre foarte bună (m. 11). L=5,5 cm; l_{baza}=1,5cm; l_{vârf}=0,5 cm;

- corn de taur de mărime mică ce păstrează și o parte din bucraniu (rupt din vechime) (m. 14) L=1,8 cm; l=0,5 cm;

- corn de taur, păstrat cam în proporție de 1/2 descoperit la m. 12; L=2,5cm; l_{baza}=1,8 cm; l_{vârf}=0,7cm;

- corn de taur ascuțit cu grosimea max. de 1 cm, iar la vârful de 0,3 cm. Se păstrează cam 3/4, fiind de culoare cărămizie (m. 15), L=3 cm;

- corn de taur din lut ars de culoare cărămizie, păstrat cam 1/3, cu vârful intact, descoperit la m. 3 (-0,70 cm) (L=3,5 cm; l=1,4 cm);

- corn de taur de culoare cenușie, rupt din zona bucraniului prelungit printr-o curbura ușoară L=3,5 cm; l=1,2 cm;

- fragment de recipient de tip măsuță de altar, de formă cvasidreptunghiulară, cu grosimea cuprinsă între 2,5-3 cm (G3). Partea superioară este fin fățuită. În pastă sunt întălnite

fragmente mici de pietriș și cioburi pisate, fără urme de pleavă sau paie. Calitatea bună spre foarte bună;

- coadă de polonic din lut ars, bine arsă, păstrată în proporție de cca. 2/3, fiind ruptă din vechime (m. 6);

- polonic păstrat în proporție de 1/2 din cupă. Păstrează urme de pictură pe ambele părți. La 1/4 din cupă are o gaură cu diametrul de 0,3 cm;

- 6 fragmente de cozi de linguri sau polonice din lut ars;

Pe ansamblu, în SIII săpată în campania din iulie 2008 au fost descoperite încă două gropi menajere (G3 și G4) care au oferit un bogat material ceramic (statuete antropomorfe și zoomorfe, cozi de polonic, un pandantiv din lut ars, un phaloid, arme și unelte din silex și piatră, din care chiar un topor din rocă vulcanică (granit) de calitate foarte bună, ace din os, străpungătoare din coarne de vită etc. S-a delimitat de asemenea latura nordică și nord-estică a locuinței cucuteniene (L1) descoperită încă din 2006 și 2007. Majoritatea ceramicii păstrează urme de pictură sau chiar pictură policromă având ca motive geometrice spirale, elipse, romburi etc. fiind atât de uz casnic cât și de ritual.

Ceramica precucuteniană (nivel aflat între cultura Cucuteni A3 și cultura Criș) este de calitate foarte bună spre bună, fiind de culoare cenușiu-cărămizie și mai rar de culoare neagră, cu incizii prelungi sau punctiforme. Este întâlnită la adâncimea de peste -0,60 m.

În campania din 2007 au apărut câteva falusuri miniaturale, iar anul acesta (2008), un phaloid de 7,5 cm, cu gaura pe mijloc, obiect folosit în ritualurile magice ale șamanilor cucutenieni.

Bibliografie:

Vicu Merlan, *Arme și unelte din silex și piatră din eneoliticul Moldovei dintre Carpați și Prut*, Editura Lumen, Iași, 2005; ediția II, 2008.

Vicu Merlan, Paul Salomeia, *Averești - Armășeni-Muncel*, în CCA2006; CCA2007.

Vicu Merlan, Paul Salomeia, *Situl arheologic Armășeni Muncel*, Prutul 27, 2008, p. 16.

Vicu Merlan, *Contribuții monografice asupra Depresiunii Hușilor*, Editura Lumen, Iași, 2008.

Vicu Merlan, *Noi descoperiri arheologice în situl arheologic Armășeni, „Muncel”*, Lohanul 5, 2008, p. 2-3.

Abstract:

In 2008 we excavated the trench ȘIII and discovered the North-East side of the house L1, found in 2006. The archaeological site has several levels: Neolithic – Cris Culture, Precucuteni II, Cucuteni A3, Bronze Age, Iron Age.

118. Balotești, com. Balotești, jud. Ilfov

Punct: malul drept al Cociovaliștei str. Florilor, tarlaua 103, parcela A381/31–36 (fost sat Preotești)

Cod sit: 100978.02

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 480/2008

Colectiv: Paul Damian – responsabil, Ovidiu Țentea, Corina Borș, Sorin Cleșiu, Mihai Florea, Alexandru Rațiu (MNIR)

Potențialul arheologic al zonei Balotești este relativ bine cunoscut încă din anii '80, ca urmare a unor periegeze

efectuate în zonă cu ocazia unor preconizate lucrări de îmbunătățiri funciare¹ sau mai recent, în urma elaborării PUG Balotești. Astfel, până în prezent, de-a lungul văii Cociovaliștei, sunt cunoscute numeroase semnalări ale unor situri arheologice (în special așezări), datând din perioade istorice diverse. În cursul ultimelor trei decenii, multe dintre acestea au fost însă semnificativ afectate în contextul evoluției urbanistice a Bucureștiului, respectiv al localităților - limitrofe capitalei - din zona de N a județului Ilfov, dar și de marile lucrări de amenajare a teritoriului din ultimii ani ai perioadei comuniste. Cea mai recentă sursă de informare asupra potențialului arheologic al zonei este reprezentată de Lista Monumentelor Istorice (2004), care semnalează existența unei așezări de epocă geto-dacică².

Având în vedere datele existente, precum și rezultatele evaluării teoretice și de teren efectuate de o echipă a MNIR în zona terenului deținut de S.C. Flower City S.R.L. în comuna Balotești, în perioada lunilor octombrie–noiembrie 2008 a fost efectuată o cercetare arheologică preventivă, demers necesar pentru obținerea avizelor legale în vederea eliberării autorizației de construire pentru proiectul de dezvoltare imobiliară al firmei amintite.

Evaluarea teoretică și de teren efectuată de specialiștii MNIR a urmărit, deopotrivă, o documentare teoretică, dar și realizarea unor observații directe pe teren pentru identificarea zonelor susceptibile să conțină vestigii arheologice, având în vedere semnalările anterioare. Suprafața întregului teren (3 ha) a fost inițial investigată prin efectuarea unor secțiuni de sondaj în vederea stabilirii existenței unor vestigii arheologice și delimitării zonei cu potențial arheologic. A fost astfel delimitată o suprafață de 0,75 ha unde s-au observat urme de intervenții antropice istorice.

Pornind de la această bază documentară, într-o a doua etapă s-a avut în vedere realizarea cercetării arheologice preventive, obiectivele campaniei arheologice constând în identificarea eventualelor complexe arheologice din zonă și cercetarea efectivă a acestora în vederea aplicării procedurii de descărcare de sarcină arheologică. Desfășurate în perimetrul delimitat ca urmare a evaluării de teren, cercetările au necesitat realizarea - pe două axe longitudinale, ce străbat proprietatea aproximativ de la N la S și de la V la E, în partea de SSE a terenului în discuție - a 9 suprafețe și secțiuni de cercetare, cu dimensiuni și orientări variabile. În ceea ce privește modalitatea de înregistrare a cercetării și rezultatelor acesteia, au fost utilizate metode descriptive uzuale în arheologie, cât și metode grafice digitale (plan topografic și ortofotoplan vectorizat, grunduri și profile, imagini aeriene, fotografii).

În cadrul etapei de cercetare arheologică preventivă stratigrafia verticală³ a sitului și implicit a complexelor identificate s-a făcut contextual și anume au fost definite cinci niveluri, respectiv: context 1 – nivel vegetal actual, de culoare brun cenușiu închis (negru), frecvente rădăcini actuale și urme de rădăcini, permeabil, cu foarte puține materiale contemporane remaniate, rar și materiale arheologice, grosime de cca. 0,30 m; context 2 – nivel antropoc, discontinuu, sediment de culoare cenușiu mediu, conține fragmente ceramice de mici dimensiuni, oase, pigmenți de cărbune, bucățele de chirpic în poziție secundară, grosime de cca. 0,25 m; context 3 – strat de argilă, de culoare galbenă, compact, omogen, permeabil, conținând carbonați și aparținând bazei terasei, steril din punct de vedere arheologic, grosime de cca. 0,30 m; context 4 – sediment de culoare neagră-cenușie, constituind umplutura complexelor arheologice, cu fragmente ceramice, oase, pigmenți de cărbune, fragmente de vatră și chirpic, grosime de cca. 0,55-1,20 m; context 5 – nivel steril, sediment de culoare alb-gălbui,

conținând carbonați și echivalent din punct de vedere arheologic contextului 3, stratigrafic fiind situat sub acesta, grosime de cca. 0,20 m.

Datele legate de stratigrafia orizontală au fost completate prin efectuarea cercetărilor arheologice preventive, observațiile astfel efectuate indicând o distribuție spațială a complexelor arheologice, aparent uniformă, cu o concentrare evidentă în partea de SSE a terenului, spre malurile apei⁴. Nu au fost însă surprinse contexte arheologice certe care să permită identificarea unor relații între cele 3 complexe descoperite. Totuși, caracteristicile complexelor/contextelor în discuție se încadrează - în general - în categoria descoperirilor specifice așezărilor.

După cum s-a indicat anterior, în cele 9 suprafețe și secțiuni de cercetare au fost surprinse 3 complexe arheologice, din care a fost recoltat material ceramic destul de fragmentar, care se încadrează din punct de vedere cronologic în perioada Latène (sec. II-I a.Chr.)⁵.

Materialul ceramic descoperit în aceste gropi este alcătuit din tipuri de vase modelate cu mâna sau lucrată la roată ce aparțin perioadei geto-dace clasice (sec. II-I a.Chr.). Materialul este fragmentar, puține vase fiind întregibile, acestea provenind de la vase de tip „fructieră” sau vase borcan, câni, platouri, vase de provizii, amfore (torți și fragmente de corp) și strecurători. Analogii pentru aceste materiale, dar și pentru contextul arheologic general al văii Cociovaliștei sunt reprezentate de o serie situații arheologice de pe valea Mostiștei⁶ (zonă situată la ESE de cea investigată), documentate în anii '70-'80 de către G. Trohani și D. Șerbănescu.

Note:

1. V. Sandu, *Cercetări arheologice*, București, 4, 1992, p. 309–319; PUG și PUZ Balotești.
2. LMI 2004, MO, nr. 646 bis din 16 iulie 2004, vol. II, p. 1570–1572.
3. Observații de ordin sedimentologic efectuate de Constantin Haită (MNIR–CNCP).
4. Analiza imaginilor aeriene și o periegheză indică o serie de posibile urme arheologice la S de perimetrul investigat, pe ambele maluri ale Cociovaliștei.
5. Autorii raportului mulțumesc dr. George Trohani (MNIR) pentru observațiile asupra materialului ceramic.
6. D. Șerbănescu, G. Trohani, în *Ilfov. File de istorie*, 1978, p. 17-42; G. Trohani, *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos 2*, 1988, p. 15–33.

Abstract:

The preventive archaeological excavation undertaken on the right bank of the Cociovaliște river, at Balotești village, confirmed the existence of certain occupation traces (3 pits) in the area. Heavily damaged by subsequent agricultural works and other human activities, the archaeological contexts provided a rather large quantity of fragmentary ceramics, dated to the 2nd – 1st c. A.D., with good analogies to the discoveries made during the '80 on the Mostiștea Valley (situated E-SE from the investigated area).

119. Bărcănești, com. Bărcănești, jud. Prahova

Punct: Autostrada București-Ploiești, km. 58+100-58+400

Cod sit: 130561.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 462/2008

Colectiv: Eugen-Cristian Paveleț - responsabil, Marinela Peneș, Alin Anton (MJIA Prahova)

Situl arheologic a fost descoperit la cca. 1500 m E de DN 1 (km 55), pe terenul extravilan al com. Bărcănești, jud. Prahova. Zona este de câmpie, aflată în apropierea dealurilor subcarpatice.

Cercetările noastre au fost efectuate ca urmare a solicitării venite din partea S.C. Spedition UMB SRL, care a demarat în acel perimetru lucrări de construire a unui tronson al autostrăzii București-Brașov. Situl pus aici în discuție a fost semnalat între km. 58+100 și km. 58+400.

Cercetări arheologice au fost întreprinse în lunile octombrie-noiembrie 2008.

Ca urmare a decopertării solului arabil de pe traseul autostrăzii, am descoperit fragmente ceramice și resturi de chirpic ars oxidant. Fragmentele ceramice descoperite pe tronsonul de autostradă cuprins între km. 58+100-58+400 au putut fi încadrate cultural în a doua epocă a fierului (Latène).

Pe partea sud-estică a autostrăzii, paralel cu aceasta, am trasat șase secțiuni cu lungimi ce variază între 50 m și 165 m și lățimea de 1 m (S1 - S6). Pe partea nord-vestică a autostrăzii am trasat alte două secțiuni 30 x 1 m (S7 și S8).

În afara acestor secțiuni am mai trasat 8 casete pentru a cerceta integral complexele descoperite în secțiuni.

S1 a avut lungimea de 165 m și lățimea de 1 m. A fost trasată mecanizat, la 5 m de marginea sud-estică a autostrăzii, între km. 58+050 – 58+215. Profilele acestei secțiuni au fost realizate manual. Această primă secțiune a fost trasată pentru a stabili limita nord-vestică a așezării.

S2 a avut lungimea de 125 m și lățimea de 1 m. A fost trasată mecanizat, paralele cu S1, la 2 m de marginea sud-estică a autostrăzii, între km. 58+090 – 58+215. Profilele acestei secțiuni au fost realizate manual.

S3 a avut lungimea de 90 m și lățimea de 1 m. A fost trasată mecanizat, paralele cu S1 și S2, la 10 m de marginea sud-estică a autostrăzii, între km. 58+125 – 58+215. Profilele acestei secțiuni au fost realizate manual.

S4, S5 și S6 au avut lungimea de 50 m și lățimea de 1 m. Au fost trasate manual, în linie cu S3, între km. 58+230 – 58+280, fiind paralele între ele.

S7 și S8 - 30 x 1 m au fost trasate manual, paralel cu S4 - S6, între km. 58+230 – 58+280, dar pe partea nord-vestică a autostrăzii.

În urma cercetărilor arheologice am stabilit că fragmentele ceramice și urmele de chirpic ars oxidant, provenit de la complexe incendiate, sunt sesizabile de la km. 58+100 al autostrăzii. Complexe arheologice am descoperit începând din dreptul km. 58+163 și continuând spre km 58+300.

Pe profilele secțiunilor trasate am sesizat prezența mai multor complexe arheologice. Pentru cercetarea cât mai completă a complexelor am deschis mai multe suprafețe.

Astfel pe profilele S1 și S2, între km. 58+165 – 58+185 am sesizat urmele a două complexe arheologice ce ne indicau prezența unor locuințe de suprafață incendiate. Pentru cercetarea lor am deschis șase casete, cu lungimea de 4 m și

lățimea de 2 m. Acestea au fost deschise între S1 și S2. Între aceste casete am cruțat martori pentru controlul stratigrafic - 0,30 m.

C1 a fost trasată între km. 58+163 – 58+167, C2 între km. 58+167 – 58+171, C3 între km. 58+171 – 58+175, C4 între km. 58+175 – 58+179, C5 între km. 58+179 – 58+184 și C6 între km. 58+184 – 58+188.

În C1, C2 și C3 au fost cercetate resturile unei locuințe de suprafață incendiate. Acestea se prezentau sub forma unor depuneri de lipitură de lut arsă oxidant, foarte fărâmițată, dar dispusă concentrat. Urmele acestor complexe încep să apară la adâncimea de 0,30 m, 0,35 m și au grosimea de maxim 0,15 m. În interiorul complexelor am descoperit fragmente ceramice, fusaiole, oase de animale și pietre. Limitele complexului nu au putut fi stabilite cu exactitate, dar putem afirma că probabil acesta era de formă dreptunghiulară cu lungimea ce nu depășea 5 m și lățimea de maxim 3,5 m.

În C5 a fost descoperit un alt complex de tip locuință. Acesta era ușor adâncit față de nivelul antic de călcare. Complexul a fost sesizat la adâncimea de 0,30-0,35 m, iar grosimea lui a fost de maxim 0,20 m. În partea de NV a acestui complex arheologic am descoperit o groapă, adâncă de 0,35-0,40 m, în care se aflau resturile sparte ale mai multor vase de dimensiuni medii. Probabil era o groapă ce făcea parte din locuință (groapă de provizii). Această locuință a fost de formă dreptunghiulară cu lungimea de cca. 3 m și lățimea de 2,5 m. În umplutura ei am descoperit foarte multe fragmente ceramice. Unele forme se întregesc. Nu am găsit vetre în nici unul din complexele descrise mai sus.

Un complex interesant a fost cercetat în întregime prin deschiderea suprafeței notate Cas. A. Aceasta a fost deschisă deoarece în profilele S3 am sesizat existența unui complex adâncit. Cas. A a avut lungimea de 8 m și lățimea de 7 m. A fost deschis între km. 58+191 – 58+198. La adâncimea de 0,30 m am observat o aglomerare de materiale ceramice, amestecate cu oase de animale și fragmente fărâmițate de chirpic ars oxidant. Complexul s-a adâncit până la -0,70 m. Locuința semiîngropată era de formă aproximativ ovală, cu diametrul maxim de 4 m și diametrul minim de aprox. 3 m. Era orientată pe direcția NV-SE. În colțul sud-vestic al locuinței am descoperit un cuptor. Acesta era de formă aproximativ rotundă, cu diametrul de 1,33 m. Pereții cuptorului au fost lutuiți, iar în urma arderilor aceștia au devenit duri. Grosimea pereților este de cca. 0,05 m. Cuptorul avea două camere de ardere, despărțite printr-un perete de pământ galben probabil cruțat în timpul săpării bordeiului, din solul natural. Probabil era un cuptor cu cupolă. Alimentarea cuptorului se făcea prin partea de N a acestuia. Vatra instalației de combustie era amenajată cu lipitură de lut, și ea arsă datorită folosirii repetate. Cuptorul a fost sesizat între adâncimile de 0,50 m și 0,67 m. Se pare că o parte sudică a lui a fost săpată în peretele locuinței. În interiorul cuptorului nu am găsit materiale arheologice.

Trebuie menționat că în jumătatea vestică a locuinței am descoperit o groapă ce se adâncea până la 0,90 m. Aceasta era de formă ovală. În compoziția ei am descoperit fragmente ceramice fărâmițate.

Materialul arheologic descoperit în L3 a fost foarte bogat. Pe lângă o cantitate mare de fragmente ceramice am descoperit și două fusaiole și o mărgică de sticlă. Materialele arheologice sunt getice și pot fi încadrate între sec. IV-I a.Chr.

Am mai descoperit urmele unor complexe și în S6 trasat, pe traiectoria S2, între km. 58+230-58+280. În dreptul km. 58+230 am descoperit o altă locuință semiîngropată. Pentru cercetarea integrală a acestui complex arheologic am deschis caseta 7

(C7), lungă de 5 m și lată de 4 m. Locuința, orientată pe direcția N-S, era de formă ovală, cu diametrul maxim de cca. 3,5 m, iar diametrul minim de 3,2 m, adâncă de 1,15 m. În colțul sud-vestic al complexului am identificat o groapă cu diametrul de cca. 1 m, ce se adâncea până la -1,45 m față de nivelul actual de călcare. După ce locuința a fost părăsită zona a devenit menajeră. În perimetrul locuinței am descoperit multe fragmente ceramice, oase de animale, trei fusaiole, fragmente de sticlă, un pandantiv de os, un cuțit și bucăți de lipitură finisată arsă și perforată ce probabil provin de la o vatră.

În S6, în dreptul km. 58+250, am descoperit urme de lipitură arsă oxidant, ce provine probabil de la un complex de suprafață, o locuință. Zona a fost foarte bogată în materiale ceramice. Adâncimea la care a fost descoperit complexul a fost de -0,30-0,40 m. În această zonă am trasat caseta 8 (C8), pentru a dezvelii în totalitate acest complex. Din păcate contururile acestuia nu au putut fi stabilite cu exactitate. Locuința pare să fie orientată pe direcția E-V. În compoziția ei am descoperit fragmente de lipitură arsă oxidant și ceramică.

Toate complexele arheologice descoperite sunt getice, putând fi datate sec. IV-I a.Chr.

Cercetările vor fi continuate anul viitor.

Materialele arheologice descoperite sunt în curs de prelucrare și restaurare, fiind depozitate la MJIA Prahova. [Eugen Paveleț]

120. Bistrița, jud. Bistrița-Năsăud

Punct: Biserica evanghelică - Piața Centrală

Cod sit: 32401.04

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 135/2008

Colectiv: Corneliu Gaiu – responsabil, Gabriela Rădulescu (CMJ Bistrița Năsăud)

Biserica evanghelică din Bistrița este amplasată în Piața orașului – Kornmarkt – dominând prin silueta și volumetria sa peisajul. Inițial biserica parohială cu hramul Sf. Nicolae a fost o bazilică cu două turnuri pe fațada de V, flancând intrarea. În goticul matur biserica parohială cunoaște o serie de transformări, care se pot descifra în elementele de piatră vizibile sau încastrate în zidirea actuală. În a doua jumătate a sec. XV se trece la un plan de tip hală, spațiul dintre nave fiind despărțit prin șiruri de coloane ce susțin bolti ale căror nervuri devin tot mai elaborate dinspre V spre E, marcând etape constructive distincte.

Ultima fază constructivă la biserica parohială din Bistrița intervine între anii 1560 – 1563 când este adus meșterul Petrus Italus pentru refacerea bisericii.

În jurul bisericii a funcționat cimitirul care a rămas în uz până în sec. al XVIII-lea – în 1639 se pune problema, în cadrul consiliului orașului, strămutării cimitirului întrucât noile înmormântări antrenează vechile schelete, fenomen contrar spiritului creștin. Împrejmuirea și dughenele breslelor vor fi și ele înlăturate în anul 1852 degajând piața. Ultima construcție care a rămas în vecinătatea bisericii – școala, refăcută în 1565 și înlocuită cu o alta în anul 1832 a fost demolată și ea în anul 1935.

Primele cercetări arheologice de proporții reduse, legate de intrarea monumentului într-un program de restaurare, au fost efectuate în anul 1993 de către Gabriela Rădulescu, fiind

înregistrate nivelele de călcare din navă, identificate fundații dintr-o fază ce precede actuala construcție și dezvelite numeroase resturi funerare, atât în interior cât și în afara bisericii, unele morminte au fost distruse de fundațiile bisericii gotice.

Secțiunile arheologice determinate de realizarea rețelei de canalizare pluvială perimetrală bisericii au ținut seama de pozarea acesteia și au fost amplasate pe laturile de S și de N ale navei, lângă contrafortii nr. 4-5 și 6 de pe latura de S respectiv nr. 5, notați dinspre V spre E.

Prima secțiune a fost amplasată perpendicular pe perețele de S a navei, la V de porticul dintre contraforturile 4 și 5 ale fațadei, cu dimensiunile de 7 x 2 m. Fundația navei a fost clădită din bolovani de piatră prinși cu mortar alb-gri, pentru ca la nivelul soclului în masa de zidărie să fie completată și cu fragmente de cărămidă. Zidăria subterană nu depășește, în acest segment, lățimea soclului. Talpa fundației se adâncește la -2,60 m, ultima asiză fiind realizată din bolovani de râu care stă pe pietrișul geologic.

Actualul contrafort cu un soclu continuu cu nava, are un decroș de 0,15 m. Fundația acestuia suprapune fundația unui picior de zidărie care aparține contrafortului unei faze constructive anterioare, în decroș cu 0,80 m față de latura sa lungă și care depășește linia contraforturilor laturii sudice cu 0,70 m, având o grosime de 1,10 m. Baza sa de fundare atinge aceeași cotă cu cea a fundației navei. În partea superioară zidăria contrafortului și cea a navei nu sunt țesute, în acest sector elevația navei a suferit o refacere vizibilă și prin fragmentele de pietrărie profilată înzidite.

Cea de-a doua secțiune a fost amplasată lângă contrafortul de la capătul estic al laturii sudice a navei la îmbinarea acesteia cu absida bisericii și a avut dimensiunile de 5 x 2 m. În acest sector la nivelul fundației peretelui navei are un decroș de 0,25 m. Zidurile navei se țin pe cele ale contrafortului dispus oblic care sprijină colțul estic al navei. Un zid gros de 1,20 m, paralel cu perețele navei a fost intersectat de secțiune între m. 1,60 și 2,80, zid care a aparținut unei construcții a cărei perete estic este încălecat parțial de fundația contrafortului. De pe nivelul pavajului care căpăcuiește ruinele acestei fundații provine o monedă din anul 1786. Spațiul delimitat de respectiva fundație și perețele navei este probabil destinat unei capele funerare adosată corului. În vederea precizării dimensiunilor acestui spațiu a fost deschisă o a treia secțiune paralelă cu cea anterioară, SIII de 5 x 2 m, la E de porticul accesului de pe latura de S a bisericii, perpendiculară pe perețele navei. Stratigrafic a fost înregistrată aceeași succesiune de situații ca și în secțiunea anterioară. Fundația navei în acest sector este identică cu zidăria din sectorul secțiunii S2 și pare să dovedească că în dreptul contrafortului nr. 5 era situat decroșul dintre navă și corul dintr-o etapă anterioară mijlocului secolului al XV-lea când a avut loc extinderea spre E a navei.

SIV trasată pe latura nordică a bisericii, cu dimensiunile de 5 x 2 m, în stânga porticului de pe acea latură a înregistrat aceeași succesiune a depunerilor. Imediat sub solul vegetal deșus pentru amenajarea squarului din jurul bisericii a fost evidențiat un pavaj din bolovani de râu, urmat de stratul de umplură constituit din dărâmături și lut amestecat. Pe acest strat zăceau mai multe lespezi care s-a dovedit că proveneau din placajul soclului contrafortului, desprinse înainte de amenajarea pavajului din jurul bisericii. Fundația peretelui navei era constituită în această zonă din blocuri de piatră, cărămidă și cu elemente de arhitectură din vechea structură a bisericii - două blocuri din piatră cioplită fiind găsite chiar la talpa fundației, în zidăria subterană a navei alternând bolovani de

piatră și bucăți de cărămidă. Perețele navei încalcă latura vestică a unei construcții ale cărei asize sunt prinse cu mortar alb. Fundația acesteia va folosi apoi ca bază pentru contrafortul halei care a înlocuit vechiul plan bazilical, dar latura acesteia depășește linia contrafortului și se prelungeste pe o lungime de 1,30 m de la latura de N a contrafortului printr-o zidărie cu aceeași compoziție continuarea formând-o o substrucție din blocuri prinse cu un mortar nisipos, care a aparținut unei alte etape constructive. Fundația construcției adosate laturii de N a emporiei a avut zidurile prinse cu un mortar din nisip gălbui, diferit de cel al contrafortului. Talpa acesteia este înfiptă în stratul de pietriș care formează nivelul geologic din perimetrul edificiului, aflat la 2,70 m, păstrându-se pe o înălțime de 0,80 m. Un strat de moloz gros de 0,20 m marchează demolarea construcției. Lentila de mortar care o suprapune și care poate fi asimilată momentului reluării șantierului și extinderii înspre E a navei argumentează ipoteza renunțării la această construcție odată cu lărgirea spațiului liturgic. Lărgimea spațiului dintre perețele actual al navei și fundația dinspre N a construcției are 3,50 m. Un document din 17 iunie 1561 amintește de lucrările de demolare ale capelei și vechii sacristii în contextul refacerii emporiului de către echipa lui Petrus Italus de Lugano. În suprafața dezvelită au fost găsite mai multe schelete, majoritatea răvășite de înmormântările succesive, resturi de schelete fiind consemnate chiar și sub nivelul tălpii fundației navei. Două morminte, prinse doar parțial în secțiune erau nederanjate, depuse în coșciuge de lemn. Nici unul dintre morminte nu a avut inventar.

Résumé:

A la suite des fouilles archéologiques imposées par la réalisation du réseau de canalisation du périmètre de l'église évangélique de Bistrița, on a découvert quatre sections, trois du côté sud et une du côté nord de la nef à la proximité des contreforts 4,5 et 6 du côté sud, respectivement no 5 au N, enregistrés de l'ouest à l'est.

On a établi la stratigraphie autour de l'église, l'excavation atteignant dans tous les cas le niveau de fondation de la nef, situé à 2,6 m, qui plonge jusqu'à la couche géologique. Au niveau de la dernière travée, du côté du chœur on a identifié, les traces de deux constructions dont les fondations ont été achevées par les fondations de l'actuelle nef, du côté N, probablement l'ancienne sacristie, et du côté sud, une chapelle funéraire. Sur les deux côtés on constate l'extension de la nef vers l'Est, réalisée lors du passage du plan initial de la basilique type halle, à la fin du XVème siècle. Dans les murs de la nef il y a des fragments architecturaux de facture gothique mûre.

Autour de l'église il y avait un cimetière où les enterrements successifs ont bouleversé la majorité des squelettes. Ce n'est que du côté nord qu'on a découvert trois tombeaux aux cercueils en bois, sans inventaire, intacts.

121. Bocșa, com. Bocșa, jud. Sălaj

Punct: Dealul Bancului

Cod sit: 140333.02

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 354/2008

Colectiv: Ioan Bejinariu – responsabil (MJIA Zalău)

Cercetarea arheologică preventivă desfășurată la Bocșa, punctul „Dealul Bancului” a fost determinată de intenția

construirii unei locuințe în acest punct aflat în Lista monumentelor istorice a județului Sălaj. Localitatea se află în jumătatea vestică a Sălajului, pe valea Zalăului. Situl este amplasat la V de centrul localității, pe malul stâng al pârului „Valea Carpenilor”. A fost evidențiat grație materialelor arheologice donate prin anul 1976 de către proprietarul casei cu nr. 123, care au ajuns în colecția muzeului din Zalău și a școlii din localitate. Aceste materiale, atribuite de către É. Lakó, culturii Wietenberg, din perioada mijlocie a epocii bronzului nu mai pot fi identificate astăzi în cadrul celor două colecții. Cercetări arheologice anterioare lipsesc, cu excepția unor cercetări de suprafață efectuate în anul 1998, ocazie cu care au fost descoperite spre limita estică a dealului, în mijlocul satului, materiale ceramice medieval-târzii. Caracterul sitului este greu de apreciat doar pe baza cercetărilor de suprafață și a săpăturii de amploare redusă din august a.c. Integritatea sitului este amenințată actualmente de factori naturali (înclinarea accentuată a terenului) cât și de extinderea zonei locuite. În acest scop, zona sitului a fost marcată pe PUG-ul com. Bocșa.

Intervenția noastră a fost determinată de intenția proprietarilor de a construi o locuință în grădina casei cu nr. 123, pe o suprafață de cca. 85 m². Săpăturile au fost efectuate manual. Stratigrafia este simplă. Sub nivelul cenușiu-deschis afectat de lucrările agricole, apare un nivel lutos, de culoare galben-muștar în care s-au conturat doar două complexe arheologice. Este vorba despre două gropi: G1 apărută în suprafața C1, respectiv G2 surprinsă parțial către peretele estic al suprafeței C2. Prima groapă are un inventar mai interesant constând dintr-un vas parțial întregibil, un cuțit din fier și o mărgea din pastă de sticlă, precum și oase de animale. În groapa nr. 2 au apărut fragmente de lipitură de vatră, oase și câteva fragmente ceramice atipice. Pe baza puținului material arheologic descoperit, cele două complexe pot fi atribuite intervalului sec. VII-VIII.

O primă constatare, în urma acestei săpături preventive este că avem de-a face cu descoperiri care nu pot fi atribuite în nici un caz perioadei mijlocii a epocii bronzului – respectiv culturii Wietenberg. Inventarul celor două gropi și în mod pregnant inventarul primei, indică fără echivoc că este vorba despre indicii ale locuirii acestei zone în așa-zisa perioadă a migrației popoarelor. Avem de-a face cu ceramică lucrată cu mâna și doar finisată la roata înceată, iar în groapa nr. 2 apar și fragmente, chiar atipice, de o calitate superioară și lucrute deja la roata. Foarte importantă pentru datarea acestor descoperiri este mărgeaua conică din pastă de sticlă, decorată cu intarsii din sticlă albă. Pe baza consultării unei bibliografii minimale, se pare că în mormintele primei perioade avare din Câmpia Tisei, acest gen de podoabe este frecvent întâlnit. Chiar și unul dintre fragmentele ceramice din groapa nr. 2, lucrat la roată, din pastă fină cu o culoare vineție, face trimitere spre o specie ceramică caracteristică descoperirilor acestei perioade, adică aproximativ sec. VII – prima jumătate a sec. VIII.

În ciuda faptului că este vorba despre o excavație la scară redusă, cu doar două complexe descoperite, importanța descoperirilor este evidentă nu doar la nivel județean, ci chiar și regional, în contextul zonei nord-vestice a României, unde descoperirile acestei perioade nu sunt deloc numeroase. Ca atare, orice nouă raportare a unui sit aparținând acestei perioade este menită să acopere un gol pe harta descoperirilor. Întrucât pe o suprafață de peste 80 m² doar două complexe au fost descoperite și dat fiind lipsa unui strat de cultură, se pare că ne aflăm în afara sau cel puțin la periferia unei stațiuni arheologice din această perioadă. Observând topografia terenului, stațiunea respectivă ar putea fi plasată ceva mai la N

sau nord-est de zona cercetată de noi, acolo unde terenul, relativ plat, permite amplasarea unei așezări sau utilizarea locului pentru înmormântări. Nu în ultimă instanță, această descoperire impune pe viitor o mai atentă supraveghere a zonei mai ales în perspectiva, așteptată, a edificării unor noi construcții în zona „Dealul Bancului” din loc. Bocșa. Acest fapt va permite continuarea cercetărilor arheologice preventive pentru completarea bazei de date inițiate în vara acestui an. [Ioan Bejinariu]

Abstract:

In august 2008 we opened a preventive archaeological excavation in Bocșa locality (Sălaj county), *Dealul Bancului* spot. On the 85 m² surface we discovered only two archaeological features (2 pits). The inventory of pit no. 1 consists in a quasi-entire vessel, an iron knife, a glass-paste bead, and few animal bones. Pit no. 2 has a scanty inventory, consisting in few ceramic fragments, animal bones and remains of hearth. Based on such scanty elements, dating of discoveries from Bocșa is not simple. Preliminarily, we think to be the 7th-8th centuries.

122. Brașov, jud. Brașov

Punct: Biserica evanghelică „Sf. Martin”, str. Dealu de Jos (Unteres Berggasschen) nr. 12

Cod sit: 40205.22

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 470/2008

Colectiv: Daniela Marcu Istrate – responsabil, Gabriel Izdrailă (SC Damasus SRL)

Amplasat pe promontoriul nord-vestic al Dealului Cetățuii, ansamblul este format din biserică, cimitir, casa parohială, anexe și fragmente din zidul de incintă.

Biserica actuală este o sală cu cor nedecroșat, cu absidă cu 3 laturi și sacristie pe latura de S a corului. Edificiul conservă sectorul de V al sălii gotice, cu contraforturi oblice de colț, 3 portaturi și tribuna de V; aceasta este susținută de doi stâlpi legați prin arce semicirculare și de trei bolți în cruce, cu nervuri de piatră și chei de boltă cu reliefuri sculptat. Partea de E a sălii și corul sunt construite în 1796, când s-au instalat și plafoanele de lemn decorate cu medalioane de stucatură baroce. Din zidul de incintă, din piatră, cu contraforturi spre exterior, se păstrează un fragment pe latura de V, între camera rece a cimitirului și casa parohială.

Prima atestare documentară datează din 1395 „*Capela Beati Martini in monte Brassoviensi seu Corona exstructa*”: regele Sigismund de Luxemburg face, cu ocazia șederii lui la Brașov între 13 februarie și 7 martie 1395, o danie anuală de 40 de guldeni pentru slujbe în capela cu hramul "Sf. Martin". Un document din 1427 menționează capela "Sf. Martin" ca fiind în construcție, indicând transformarea vechii capele (sec. XIV ?) în biserică-sală gotică din care se păstrează până azi fațada, portalul și tribuna de V. Biserica a suferit alte intervenții în sec. XVI, iar la finele sec. XVIII a căpătat forma actuală fiind prelungită spre E.

Restaurarea din anii 1961 – 1962 a lăsat vizibilă zidăria de piatră a fațadelor, potrivit concepțiilor de restaurare din epocă.

Cercetarea a fost inițiată ca parte componentă a investigațiilor preliminare pentru întocmirea expertizei de

rezistență și a celei geo-tehnice. Amplasarea secțiunilor a fost stabilită în funcție de solicitările inginerilor și arhitecților, dar s-a urmărit de asemenea dezvelirea fundațiilor în toate punctele importante, la întâlnirea diferitelor compartimente ce alcătuiesc cădirea actuală. În interiorul corului a fost efectuată o săpătură mai amplă, determinată de necesitatea descărcării terenului de sarcină istorică pentru amplasarea unei orgi. În total au fost realizate 14 secțiuni, au fost cercetate 7 structuri zidite (numerotate de la Z1 la Z7, și au fost cercetate parțial 31 de morminte (notate M), 3 complexe (notate Cx). Stratigrafia a fost înregistrată într-o legendă unică care conține 40 de straturi.

Scopul cercetării arheologice de la Biserica evanghelică Sfântul Martin din Brașov a fost de a clarifica, cel puțin în mod sumar, evoluția planimetrică și cronologică a monumentului, și de a pune la dispoziția proiectantului principalele informații tehnice despre clădire: structura și cotele de fundare, stratigrafia generală, evoluția nivelului de călcare. Cele 14 suprafețe au fost amplasate în punctele de interes atât din interiorul cât și din exteriorul bisericii, după cum urmează:

- pe latura de N în exterior s-au realizat S1, S4 și S8;
- pe latura de V în exterior se află S2 și S7;
- pe latura de S au fost deschise pe exterior S3, S9 și S6;
- pe latura de E s-au trasat pe exterior S5 și S10;
- în interior au fost realizate S11-14.

Biserica Sf. Martin a fost construită pe un monticul stâncos: terenul natural este o stâncă roșcată, dură, care prezintă o înălțime maximă în zona altarului acestei biserici, coborând apoi mai mult sau mai puțin accentuat atât spre V cât și spre E. În S2 (la limita vestică a bisericii vechi) stânca apare la -2,30 -2,60 m, la mijlocul laturii nordice actuale se află aproximativ la -0,50 m, iar în extrema estică a bisericii actuale coboară din nou la -1,94 m.

La partea superioară a stâncii native apare uneori o porțiune mai friabilă, un strat de pietriș gălbui cu mult calcar (stratul 3). Peste stâncă și peste stratul 3 s-a depus în mod natural un strat roșcat, având în compoziție lut amestecat cu fragmente mici de piatră și granule de calcar. Stratul 2 nu conține material arheologic și nici o altă urmă care să ne determine să credem că a fost deranjat vreodată de activități umane. În acest strat s-au adâncit fundațiile și gropile mormintelor medievale (stratul 10). De asemenea de la partea superioară a acestui strat este săpată groapa de provizii descoperită pe partea de N a bisericii. La mijlocul laturii nordice stratul 2 este suprapus pe cea mai mare parte a suprafeței direct de solul vegetal actual. Pe laturile de N și E peste solul viu întâlnim în general puține depuneri, pe care le putem lega de șantierul de construcții care au activat pe acest amplasament și de asemenea de practicarea înmormântărilor.

Biserica veche, reprezentând partea de V a bisericii actuale, a fost cercetată atât din exterior prin S1, 8, 4, 2, 7, 3 și 9, cât și parțial din interior prin S12. Structurile specifice acestei etape au fost notate cu Z2 (zidurile exterioare) și Z7 (fundația pragului portalului principal vestic).

S-a constatat că fațada de V a bisericii a fost prevăzută din construcție cu cele două contraforturi. În săpătură au fost de asemenea surprinse extremitățile estice ale navei bisericii, în S2 și S9; faptul că acestea nu au contraforturi ne determină să avansăm ipoteza unui sanctuar semicircular, ușor decroșat în plan.

Pe latura de S a bisericii a funcționat o construcție, probabil un fel de sacristie (Z3). După cum arată zidul vestic al acesteia, singurul investigat, aceasta a fost adăugată la un moment dat bisericii vechi, comunicarea între ele fiind asigurată prin

intermediul portalului, astăzi înzidit, al cărui ancadrament se păstrează totuși într-o formă reconstituibilă.

În jurul bisericii s-a dezvoltat un cimitir, concentrat pe laturile de V, S și E ale acesteia. Presupunem că spațiul situat la N de biserică avea scopuri administrative, legate de funcționarea casei parohiale care se află și astăzi la limita parcelei. Doar o astfel de situație ar explica de ce în această zonă lipsesc înmormântările medievale, și de asemenea de ce sacristia a fost amplasată, în mod mai puțin obișnuit, pe partea de S a navei. Dealtfel, menționăm faptul că amplasarea acestui compartiment nu reprezintă o noutate, exemple similare fiind cunoscute în arhitectura săsească din evul de mijloc.

Din punct de vedere tehnic, biserica se caracterizează printr-o fundație regulată, construită din fragmente de piatră locală (în general de dimensiuni mici și medii), legate cu un mortar de var amestecat cu pietriș grosier, folosit în cantitate insuficientă. Talpa fundației se află la cote variabile, situație care credem că a fost determinată de configurația naturală a terenului. Fără excepție, fundația a fost așezată în solul viu (de regulă stratul 2, un lut roșcat dur, o depunere sterilă la partea superioară a rocii native). Talpa fundației peretelui nordic coboară de la cota 0 la -1,44 m (cote la cele două extremități), în același strat de sol viu, urmând fără îndoială linia pantei existente în acel moment la nivelul terenului. Fundația peretelui vestic coboară în adâncime până la -1,60 m, iar cea a peretelui sudic de la 6 la -0,75 m.

În structura actuală a zidăriei este dificil să delimităm o fundație propriu-zisă. Peretele este segmentat printr-un soclu, marcat de un element profilat (teșit oblic) deasupra căruia se mai află încă un șir de blocuri așezate orizontal. Ambele elemente sunt lucrate dintr-o gresie extrem de friabilă, maronie, care s-a erodat mult din cauza agenților atmosferici. Profilul este astfel destul de denaturat. Partea superioară a elementului profilat urmează linia pantei de la +1,15 la +0,50 m (E-V). Sub elementul profilat (în general cu grosimi de 0,30-0,40 m) zidăria a fost cosmetizată la ultima restaurare pe o înălțime de 0,60-0,75 m. Astfel, ceea ce putem vedea este o zidărie uniformă, acoperită cu o tencuială pierdută, ce coboară ușor sub nivelul actual de călcare. Sub acest nivel și până la talpă ne apare o zidărie din bolovani de piatră, de dimensiuni în general mici, legați cu puțin mortar (de fapt între pietre sunt mai mult goluri), cu o față denivelată dar fără decroșuri sau cezuri evidente. Această parte a fost în orice caz îngropată din vechime, dar până la ce nivel nu putem preciza.

Putem concluziona așadar că biserica veche a avut fundații puțin adânci, așezate însă în solul virgin la limita straturilor dure sau chiar a stâncii. Configurația terenului nu pare să se fi modificat foarte mult în timp.

Biserica nouă

Din punct de vedere tehnic, această a doua fază se caracterizează printr-o elevație alcătuită din piatră amestecată cu cărămidă, legate cu mortar var-nisip de culoare gri. În structura zidăriei fundația se evidențiază prin decroșuri de grosimi variabile, iar talpa ei a fost așezată fără excepție pe stâncă, urmând denivelările acesteia – ceea ce a avut drept consecință adâncimi extreme de inegale, așa cum am constatat și în cazul bisericii vechi. În situațiile în care stânca se află la adâncimi mici, constructorii au încercat să compenseze acest inconvenient prin lățirea fundațiilor al căror decroș ajunge la 0,60 m. Este de asemenea de remarcat și faptul că latura sudică a corului prezintă un decroș neregulat, atât pe orizontală cât și pe verticală. Ezitățile din această zonă a fundației precum și faptul că latura estică a corului este dezaxată, ne determină

să avansăm ipoteza că aceasta a suprapus, eventual chiar a refolosit, o parte din zidul de incintă al bisericii vechi.

Bisericii din etapa a doua i-a fost adăugată la un moment dat o sacristie, de asemenea pe latura de sud. Structurile specifice acesteia au fost inventariate la poziția Z4.

Cimitirul

Un alt obiectiv al cercetării arheologice a fost identificarea ariei de răspândire a mormintelor din jurul bisericii. Au fost identificate 31 de morminte de inhumăție, atât în exterior cât și în interior. În stadiul actual al cercetării, putem spune că aria de inhumare nu atinge latura de N a bisericii, astfel că cea mai mare concentrație a înhumărilor se află pe laturile de S și V ale bisericii. Datorită faptului că majoritatea sondajelor din interior au fost pe latura de SE a bisericii, și doar o secțiune pe latura de V a bisericii, putem spune că situația înhumărilor din interior este asemănătoare cu cea din exterior.

În interior, în perimetrul bisericii vechi, (S12), la o adâncime de -1,20 m, au fost descoperite 5 morminte în care s-au păstrat aproape intact sicriile de lemn. Cât despre celelalte morminte au fost găsite în groapă simplă, sau cu urme de lemn putrezit de la sicriu împrejurul scheletului, unele cu obiecte de inventar cum sunt mormintele M3, M13, M18, M21 din S2; M22 în S3 sau M9, M15, M16. din S7, altele deranjate de înmormântările ulterioare sau chiar schelete întregi. Scheletele apar într-un strat roșcat, lutos cu pigment de mortar având grosimea cuprinsă între 0,50-1 m.

Bibliografie:

Das Burzenland, dritter Band Kronstadt, I. Teil, Herausgegeben von Erich Jekelius Kronstadt, 1928, Verlag Burzenlander Sachs. Museum, Kronstadt, 154-Eduard Morres

123. Brașov, jud. Brașov

Punct: Ansamblul Bisericii „Sf. Bartolomeu“, str. Lungă nr. 251

Cod sit: 40205.99

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 495/2008

Colectiv: Daniela Marcu Istrate - responsabil, Gabriel Izdrai (SC Damasus SRL)

Ansamblul bisericii Sf. Bartolomeu din Brașov este compus din biserică (sec. XIII), casa parohială (sec. XVIII-XIX) și un zid de incintă, bănuț a fi rezultatul mai multor etape de refacere (sec. XIII-XVIII). Casa parohială se află pe partea de N a bisericii, fiind o construcție din epoca modernă ce a înglobat și suprapus structurile unei clădiri medievale. Intenția proprietarului de a construi o anexă în prelungirea acestei clădiri, spre incinta bisericii, a creat posibilitatea realizării primelor sondaje arheologice în acest sit.

Sondajele au avut scopul de a prospecta terenul și de a crea condițiile necesare definitivării studiului geo-tehnic. În consecință, amplasarea secțiunilor a fost stabilită de inginerul geolog împreună cu arhitectul șef de proiect.

Săpăturile au fost notate cu S și numerotate de la 1 la 3. Zidurile descoperite au fost numerotate de la Z1 la Z6, iar complexele de la Cx.1 la Cx.3. Legenda straturilor este comună pentru toată săpătura. Mormintele sunt numerotate de la M1 la M9.

Secțiunea 1

În săpătură a fost descoperită ruina zidului vechi de incintă (Z2), un cuptor pentru ars piatra de var construit în afara incintei și mai multe morminte de inhumăție. De asemenea a fost cercetată fundația actualului zid de incintă (Z1).

Cuptorul de var (Cx. 3)

În c. 1-3 a fost găsit un cuptor de var amenajat în exteriorul zidului incintei vechi. Cuptorul a avut formă circulară, cu diametrul interior de 2,50 m, delimitat de un zid din piatră cu grosimea de 1 m. Pe latura de N cuptorul s-a alipit zidului de incintă, dar în stadiul actual al cercetărilor nu am reușit să delimităm în structura zidului o diferență clară între partea aparținând incintei și cea aparținând cuptorului. Materialul de construcție este identic, dar se păstrează într-o stare destul de alterată, fiind puternic ars. Presupunem că peretele cuptorului avea de asemenea o lățime de cca. 1 m. În stadiul actual al cercetărilor complexul nu poate fi datat. Pe baza analogiilor cu descoperiri similare în conjuncturi de același fel, presupunem că este vorba despre o instalație folosită în evul mediu pentru construirea bisericii.

Cuptorul a fost abandonat cu ultima încărcătură de var în interior. Diferite intervenții ulterioare pe această suprafață au răspândit praful de var în jurul cuptorului pe o arie destul de întinsă.

Zidul vechi de incintă

În c. 2-3 a fost identificată o fundație (Z2), probabil zidul vechi de incintă. Partea superioară a zidului apare la -0,80 m, iar talpa fundației nu a fost determinată cu claritate. Spre S zidăria se unește cu aceea a cuptorului de var, astfel că lățimea totală ajunge la 2,25 m, și coboară în adâncime la -3 m. Probabil că lățimea inițială a zidului era însă de cel mult 1,5 m.

Zidul actual de incintă

La limita săpăturii a fost dezvelită fundația zidului actual de incintă (Z1), a cărei talpă coboară la -0,72 m.

S2 s-a trasat în curtea interioară a Casei Parohiale, orientată NV-SE, cu dimensiunile de 4 x 1,5 m. Nu au fost descoperite vestigii arheologice, secțiunea fiind situată în afara incintei vechi.

S2A - pe latura de N a apărut un zid notat cu Z4, ce pare a fi continuarea lui Z2 din S1, totuși cu o diferență de nivel de cca. 2 m. Zidul este din piatră locală legată cu mortar alb gălbui sfârmicios cu mult nisip și are o lățime de cca. 1,15 m; probabil a fost scos din uz la o utilizare modernă. Ruina a apărut în partea inferioară a stratului 30 la -0,26 m, are un decroș cu lungimea de 0,60 m la -0,80; talpa fundației s-a găsit la -1,40 m.

S3 s-a trasat în interiorul incintei bisericii, la colțul NE al Casei Parohiale cu dimensiunile 1,50 x 1 m. Au fost cercetate fundațiile casei și pridvorului acesteia.

Săpăturile arheologice efectuate în apropierea Casei Parohiale din Ansamblul Bisericii Bartolomeu au avut drept principale rezultate:

- identificarea zidului vechi de incintă;
- stabilirea faptului că în interiorul incintei s-au realizat înmormântări, până în imediata apropiere a zidului (9 morminte cercetate) ;
- descoperirea unui cuptor pentru ars piatra de var, construit în exteriorul incintei, pe latura de S a acesteia;
- stabilirea unei matrice stratigrafice, conform căreia solul viu este un pietriș roșcat, care în adâncime devine foarte dur, probabil stâncos. Deasupra acestuia și până la nivelul actual de călcare se află umpluturi legate de săpătura gropilor de morminte (nu foarte numeroase), diferite intervenții moderne (instalații, gropi). Umplutura coboară mult în adâncime în exteriorul incintei vechi.

124. Brăduț, com. Brăduț, jud. Covasna**Punct: Dealul Rotund – Muntele de Piatră**

Cod sit: 64050.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 278/2008

Colectiv: Székely Zsolt (UBB Cluj – extensia Sf. Gheorghe)

În cursul campaniei de săpături arheologice din anul 2008, lucrările de cercetare s-au desfășurat între 11-23 august, și au fost concentrate asupra așezării aparținând neoliticului timpuriu, cultura Starčevo-Criș, aflată la cca. 600 m SV de zona necropolei tumulare. Această așezare a fost localizată pe teren în cursul campaniei de săpături din vara anului 2007 și se află pe o terasă ridicată a pârâului Dongo. Terasa este orientată în direcția NE-SV, și a fost secționată în cursul anului 2007 cu două șanțuri de cercetare (SI și SII), având dimensiunile de 15 x 1,5 m, respectiv 10 x 1,5 m. Pe latura vestică a șanțului nr. I (SI) din 2007 au fost secționate două casete cu dimensiunile de 4 x 4 m. Pe latura vestică a șanțului nr. II (SII) din 2007 a mai fost deschisă o casetă cu dimensiunile de 4 x 4 m. Paralel cu axa lungă a terasei, în direcția NE-SV, pe latura vestică a casetei nr. III (CIII) a fost săpat un șanț de cercetare, lung de 18 m și lat de 1,50 m. Tot paralel cu axa lungă a terasei, dar pe latura estică, platoul a mai fost secționat cu încă două șanțuri de verificare, având dimensiunile de 10, respectiv 8 m lungime și 1,50 m lățime. Profilul șanțurilor arătau aceeași stratigrafie, ca și SI și II din anul precedent: sub humusul gros de 0,15-0,20 m urmează un strat de cultură de culoare neagră, cu o grosime care variază între 0,15 și 0,30 m, după care urmează stratul galben, nederanjat. Casetele I și II au intersectat două locuințe semiadâncite (semi-bordeie), cu un material arheologic deosebit de bogat. Aceste locuințe au avut formă patrulateră, cu dimensiunile de cca. 4 x 2,30 m, latura mai lungă fiind paralelă cu axa lungă a terasei. Între cele două locuințe, aflate în casetele I și II, a fost găsit un șanț săpat pentru scurgerea apei spre pârâu. În fundul șanțului au fost găsite câteva fragmente de vase și un idol zoomorf fragmentar.

Au fost recoltate peste 1500 de fragmente ceramice, de diferite dimensiuni. Acestea sunt din vase mari cu pereți groși, vase cu picior cilindric, din cești, tăvi, cănițe și farfurii. Au mai fost descoperite mai multe pietre de pisat, greutăți de plasă de pescuit, mai multe lame de silex și mai mulți idoli antropomorfi și zoomorfi fragmentari. S-au mai găsit și câteva fragmente ceramice aparținând culturii Boian.

Pe baza celor relatate mai sus, se poate constata că pe terasa pârâului Dongo s-a aflat o așezare de lungă durată, din neoliticul timpuriu, cultura Starčevo-Criș, fazele IB și IC. Prezența fragmentelor ceramice de tip Boian atestă faptul că aceste comunități au intrat în contact și cu purtătorii acestei culturi, care își aveau necropola pe Dealul Rotund, unde a fost atestat în anii precedenți un strat al acestei culturi, în patru tumuli.

Abstract:

In the summer of 2008, we continued the archaeological excavations at the Early Bronze Age tumular cemetery from Biborțeni. Last year, during the excavations, at 600 m South-West from this settlement, we discovered a Starčevo-Criș settlement with a lot of fragments of vessels and flint, stone, and

opal blades. This year we excavated this settlement in three areas and four trenches and we found a lot of semi-engrossed sunken floored houses. We found 1500 fragments of potsherds of various shapes, flint blades, clay idols, loom weights, belonging to Starčevo-Criș culture, and some fragments of vessels of Boian culture.

125. Brăila, jud. Brăila**Punct: Orașul Vechi**

Cod sit: 42691.02

Autorizațiile de cercetare arheologică preventivă nr. 295/2008, 373/2008, 436/2008

Colectiv: Ionel Cândea – responsabil, Costin Croitoru (M Brăilei)

Ansamblul arheologic Cetatea Brăilei a fost cercetat în punctele str. Cetății nr. 70, nr. 53, str. C.A. Rosetti nr. 17, str. Zidari nr. 34 și faleza Dunării (Grădina Publică). Cercetarea a relevat prezența unei necropole creștine (necropola nr. 1) din sec. XIII-XIV, precum și a altor vestigii aparținând orașului medieval și modern.

Ansamblul arheologic „Cartier Biserica Veche” a fost cercetat în mai multe puncte: Biserica Sf. Arhangheli Mihail și Gavril, Piața Traian, Piața Poligon nr. 2, Calea Călărășilor nr. 19, str. Veche nr. 4B, str. Școlilor nr. 4, str. Logofăt Tăutu, descoperindu-se trei necropole creștine - necropola nr. 2 (sec. al XV-lea), necropolele nr. 3 și 4 (sec. XVI- XVIII), morminte izolate, precum și numeroase complexe de locuire.

Str. Justiției, nr. 21-23

S-a săpat o secțiune cu suprafața totală de 46,75 m², împărțită în 8 carouri, numerotate începând de la 1 din colțul nordic al secțiunii.

La adâncimea de -0,85 -1 m am identificat stratul de sediment loessoid, steril din punct de vedere arheologic. Acesta este tăiat de șapte gropi menajere și urme de fundații de la locuința din a doua jumătate a sec. XIX - începutul sec. XX.

Urmele unui beci, care apoi a fost umplut cu resturi menajere contemporane le-am identificat în S1, c.1. Am identificat gropi menajere de mari dimensiuni, cu diametrul cuprins între 2-3 m și adâncimea între 2,50-3 m, dintre care se remarcă Gr. 1, 5, 7.

Gr.1 identificată la -0,90 m, la baza stratului de sediment brun-gălbui. Are formă cilindrică cu diametrul neuniform de cca. 2,25-2,50 m; adâncimea maximă este de 3 m. Umplutura este formată din sediment negru-cenușiu amestecat cu resturi menajere; putem distinge două etape de umplere (amenajare de sediment loessoid) datorită existenței a două straturi de nivelare surprinse în profil.

Gr.5 identificată la -1,05 m, de formă cilindrică cu diametrul de 2,75 m; adâncimea maximă este de 2,65 m.

Gr.7 identificată la -0,90/0,95 m datorită umpluturii formate din resturi de cărămidă și pământ ars. Este de formă globulară, cu diametrul gurii de aprox. 2,50 m și adâncimea maximă de 1,80 m. Groapa era acoperită cu un strat de pământ ars și cărămidă spartă, care avea rolul unui „capac”. În această groapă a apărut foarte mult material metalic, în special unelte.

Str. Malului, nr. 24

S-a săpat o secțiune (6 x 3 m) cu suprafața totală de 18 m², împărțită în 3 carouri, numerotate începând cu 1 din colțul nord-estic al secțiunii. La adâncimea de -1,50/1,60 m am identificat

stratul de sediment loessoid, steril din punct de vedere arheologic. Acesta este tăiat de patru gropi menajere, o anexă gospodărească dezafectată, urme de fundație de la locuința din a doua jumătate a sec. XIX – începutul sec. XX, urmele a două beciuri (B₁ betonat, având o adâncime de 2 m și B₂ prăbușit, având o adâncime de cca. 5 m), diverse conducte de apă și canalizare, căminul de canalizare etc.

Urmele a două beciuri, care apoi au fost umplute cu resturi menajere contemporane și o anexă gospodărească dezafectată, vizibile în latura de SV a imobilului, au fost puse în evidență și prin studiul geo-tehnic.

Căminul de apă și rețelele purtătoare de apă și canalizare, vizibile în latura de NE a imobilului, acestea din urmă surprinse și în S1, c.1, au fost puse în evidență și prin studiul geo-tehnic.

Au fost identificate gropi menajere de dimensiuni relativ mari, cu diametrul cuprins între 1 - aprox. 2 m, adâncimea variind între 2,40-3,50 m, notate Gr. 1, 2, 3, 4.

Gr.1. identificată în c.1, la -0,20/0,30 m, la baza stratului de sediment brun-gălbui. Are formă cilindrică cu diametrul neuniform de cca. 1-1,10 m. Adâncimea maximă este de 2,40 m. Umplutura este formată din sediment negru-cenușiu amestecat cu resturi menajere, în special material osteologic provenind de la animale de talie mare.

Gr.2 identificată în c.1, la -0,40 m, de formă cilindrică cu diametrul de aprox. 2 m; adâncimea maximă este de 3,10 m. În umplutura gropii a apărut în special ceramică smălțuită.

Gr.3 identificată în c.3, la -0,25/0,30 m de formă regulată cu L=3 m, l=0,40 m; adâncimea maximă este de 3,45 m. În această groapă a apărut foarte mult moloz de la dezafectările moderne. Materialul arheologic este sporadic. O interpretăm drept groapă modernă.

Gr.4 identificată în c.3, la -0,20/0,30 m, de formă cilindrică cu diametrul de cca. 1 m. Adâncimea maximă este de 3,50 m.

Str. Vapoarelor, nr. 3

S-a săpat o secțiune cu suprafața totală de 28 m², orientată NV-SE, împărțită în 7 carouri, numerotate începând de la 1 din colțul de NV al secțiunii.

La adâncimea de -2 m am identificat stratul de sediment loessoid, steril din punct de vedere arheologic. Acesta este tăiat o groapă menajeră de mari dimensiuni și urme de fundații de la locuința din a doua jumătate a sec. XIX – începutul sec. XX.

Urmele unui bec zidit, care se prelungeste pe mai bine de jumătate din lungimea secțiunii, au fost identificate în S1, c.1-4.

O groapă menajeră de mari dimensiuni, de formă ovală, cu diametrul cuprins între 5,50 - 6 m și adâncimea maximă de aprox. 0,40 m, notată Gr. nr. 1, a fost identificată la -1,70/1,80 m în c. 1-4. Umplutura este formată din sediment negru-cenușiu amestecat cu resturi menajere; putem distinge mai multe etape de umplere (amenajare de sediment loessoid) datorită existenței unor straturi de nivelare surprinse în profil. În această groapă a apărut foarte mult material ceramic și osteologic.

Au fost identificate vestigii arheologice (artefacte sau complexe arheologice) și urme ale activităților umane a doua jumătate a sec. XIX - începutul sec. XX. Se remarcă trei mari gropi menajere și urmele unui bec. Materialele arheologice descoperite se datează în perioada celei de-a doua jumătăți a sec. XIV - prima jumătate a sec. XVIII și sunt de tipul: ceramică sgrafită de tradiție bizantină, ceramică smălțuită, sticlărie, porțelan otoman; piese metalice (unelte), monede, bijuterii, oase de mamifer (bovideu, ovicaprine) și pește.

Am folosit pe lângă săpătura manuală și tehnicile moderne ale cercetărilor de tip survey.

Bibliografie:

I. Câdea, *Brăila, origini și evoluție până la jumătatea secolului al XVI-lea*, Brăila, 1995.

126. Brănești, com. Brănești, jud. Gorj

Punct: Biserica „Sfântul Nicolae” și „Sfinții Voievozi”

Cod sit: 79246.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 259/2007

Colectiv: Gheorghe Calotiu - responsabil, Dumitru Hortopan (MJ Gorj)

Biserica monument istoric „Sfântul Nicolae” și „Sfinții Voievozi” se află amplasată pe DN 67 Tîrgu-Jiu - Filiași în satul Brănești, comuna Brănești, jud. Gorj.

Pe actualul amplasament al bisericii „Sfântul Nicolae” și „Sfinții Voievozi”, documentele amintesc că a existat un alt lăcaș din lemn construit la 1794, așa cum atestă și inscripția de pe piciorul Sfintei mese care s-a păstrat și unde se regăsește următorul text: „*Acest sfânt lăcaș a fost construit în locul altuia ruinat.*”

Biserica de lemn a fost dezafectată în anul 1854, locul ei fiind luat de actualul edificiu din zid, a cărei construcție a început în același an și s-a terminat la 28 decembrie 1859, după cum arată pisania: „*Care s-a sfințit cu Arhipăstoria binecuvântare întru fericire amintitului Episcop al Eparhiei Râmnicului-Noul – Severin, Calinic, de Prea Cucernicul Prototop al vechii plase a Jiului, Ioan Petrescu, fost mai târziu profesor și director al Seminarului Râmnicu Vâlcea.*”

Ctitor este amintit Preotul Constantin Cocoroveanu din Lonești, cu toată cheltuiala lui, ajutat fiind de locuitorii din Brănești și Lonești.

Biserica de zid a fost înzestrată de fondator cu trei clopote și o toacă de fier. Pe clopotul cel mare se află următoarea inscripție: „*acest clopot s-a dăruit de Preotul Constantin Cocoroveanu la biserica satului Brănești cu hramul Sfântul Nicolae și Sfinții Voievozi. Pesta 1858*”, iar pe cel mijlociu era alta: „*Acest clopot s-a făcut cu cheltuiala preotului Constantin Cocoroveanu și Ilie M. Nicolau și s-a dăruit bisericii din Brănești în anul 1864. Pesta*”

Lucrările de consolidare și restaurare a bisericii „Sfântul Nicolae” și „Sfinții Voievozi”, din satul Brănești au impus în anul 2007 efectuarea de săpături arheologice preventive în vederea eliberării monumentului istoric de sarcina arheologică.

Cercetările arheologice s-au făcut în interiorul bisericii, cât și în exteriorul ei, în jurul fundației cât și sub aceasta, deoarece au fost efectuate lucrări de consolidare a monumentului istoric, prin subzidire cu beton și fier.

Cercetările arheologice preventive au fost impuse și de constructor în exteriorul bisericii prin efectuarea de casete cu dimensiunile de: 2,50 x 1,30 m, ad.: -1,50 m, în jurul lăcașului.

Temelia bisericii avea în partea de E o adâncime de 0,40-0,50 m și se termina în partea de V cu o înălțime de 1,20-1,30 m. Sub această atât pe latura de S cât și de N s-au efectuat subzidiri cu beton și fier. Pe latura de N s-a deschis o casetă CI la capătul de E cu dimensiunile de 2,50 x 1,30 x 1,50 m. La adâncimea de -0,90 m au fost descoperite oase de la un defunct (craniu fragmentar, coaste și fragmente de la membrele inferioare și superioare). În caseta CII cu dimensiunile de 4,50 x 1,30 x 1,60 m situată în apropierea primei casete, la -0,70 m adâncime a fost descoperit un alt inhumat (craniu, coaste,

membre inferioare). Poziția craniului era orientată spre E. În apropierea oaselor s-au găsit fragmente de lemn de la sicriul inhumatului.

De-a lungul temeliei pe latura de S au fost practicate alte casete, în unele din ele găsiindu-se material arheologic constând din oase umane, bucăți de cărămidă din perioada respectiva și puține fragmente de vase utilizate la practicile rituale. Astfel, în caseta CIII (1,50 x 1,30 m; ad. = 1,40 m) în zona de V a temeliei la -0,80 m au fost descoperite oseminte de la membrele inferioare și superioare ale unui inhumat. În caseta CIV, care măsoară aceleași dimensiuni ca cea precedentă, au fost descoperite alte oseminte umane (craniu, fragmente de la membrele superioare și inferioare) la o adâncime de -0,90 m.

În casetele CV și CVI cu aceleași dimensiuni (1,50 x 1,30 m; ad. = 1,40 m) nu au fost sesizate materiale arheologice. În caseta CVII, care măsoară 2,50 x 1,30 x 1,80 m situată de asemenea în partea de S a temeliei au fost descoperite la -1,30 m adâncime fragmente de lemn de la un sicriu și oseminte umane (fragmente de craniu, coaste, membre superioare și inferioare).

În zona exterioară a altarului de-a lungul temeliei au fost executate două casete CVIII și CIX având dimensiunile de 2 x 1,50 x 1,50 m respectiv 2,50 x 1,50 x 1,80 m. În caseta CVIII care a fost realizată la vârful arcului descris de absida altarului, la -0,90 m au fost recuperate oase de la craniu, fragmente din coloana vertebrală și de la membrele inferioare. La S de această casetă s-a trasat caseta CIX unde au fost descoperite la -1,10 m adâncime fragmente de la un craniu și fragmente de la membrele superioare ale unui defunct. Lângă și sub fundația de S a bisericii în zona exterioară a pronaosului s-a efectuat caseta CX cu dimensiunile de 2,50 x 1,50 x 1,50 m, iar la -1,20 m adâncime au fost descoperite fragmente de cărămidă din perioada respectivă.

În interiorul monumentului au fost practicate patru secțiuni situate pe lățimea bisericii care au afectat temelile interioare nedescoperindu-se materiale arheologice

Totodată, în interiorul bisericii s-a săpat pe toată suprafața până la -0,30 m pentru a se pune pietriș nereperându-se cu această ocazie vreun material arheologic.

Realitățile arheologice întâlnite cu prilejul lucrărilor de consolidare a bisericii din satul Brănești conduc la concluzia că aceasta suprapune un cimitir pe latura de S în zonele exterioare pronaosului și naosului, precum și în afara altarului descoperindu-se oase umane întregi sau fragmentare, cărămizi de epocă și resturi ceramice de la vase utilizate în practicile rituale.

Inventarul arheologic descoperit la biserica „Sfântul Nicolae” și „Sfinții Voievozi” se încadrează cronologic la începutul sec. al XIX-lea și a doua parte a aceluiași veac.

Bibliografie:

Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România: 1. Țara Românească (Muntenia, Oltenia și Dobrogea)*, vol. I, Editura Mitropoliei Olteniei-Craiova, 1970.
Alexandru Ștefulescu, *Gorjul Istoric și pitoresc*, Târgu-Jiu, 1904.

127. București

Punct: Băneasa Lac, str. Străulești, nr. 102-104

Cod sit: 179132.12

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 440/2008

Colectiv: Vasilica Sandu-Cuculea - responsabil (MMB)

Situl arheologic București „Băneasa Lac”¹ se află pe malul sudic al râului Colentina, amenajat în acest sector în lacul Băneasa, imediat la E de str. Străulești. Se întinde de-a lungul malului unui bot de terasă, pe o fâșie de teren de cca. 150 m lățime. Lotul din str. Străulești, nr. 102-104 este situat pe platoul terasei, în zona de protecție din partea nord-vestică a vetrelor așezărilor ce compun acest sit.

Obiectivul cercetării preventive a fost verificarea potențialului arheologic al proprietății de 862 m², din care, suprafața de 435,40 m² urma să fie afectată de construirea unui imobil.

Au fost săpate 4 secțiuni paralele, orientate 21° NNV – 159° SSE astfel: SI (26,5 x 2,3 m); SII (31 x 2,20 m); SIII (30 x 2 m) și SIV (28 x 1,60 m) și o casetă; (3 x 1,50 m). Adâncimea lor a variat de la 0,90 până la 1,20 m.

Suprafața cercetată arheologic a însumat 205,75 m².

Stratigrafic, sub stratul arabil de cca. 0,20 m grosime se află un strat cenușiu-negricios și sub el altul negricios-castaniu, ambele de câte 0,20-0,25 m grosime.

În SI, trasat în partea răsăriteană a proprietății, s-a constatat prezența foarte rară a materialului arheologic constând în bucăți mici de chirpici și de fragmente cu suprafața erodată provenite de la vase neolitice din lut ars.

În SII au apărut puține materiale arheologice în strat și a fost interceptată o groapă menajeră din epoca neolitică.

Numai în capătul sudic al SIII s-au găsit câteva fragmente ceramice izolate din epoca bronzului. Pe restul suprafeței SIII și în SIV s-a constatat lipsa resturilor materiale și a pigmentației specifice suprafeței unui sit arheologic.

Groapa menajeră avea forma ovală în plan (d = 2,05 x 1,55 m), profilul cilindric și baza albiată, la adâncimea de 1,20 m. Partea superioară a umpluturii a apărut la 0,55 m adâncime de la nivelul de călcare al anului 2008. Pământul din umplutura ei era negricios din cauza numeroaselor bucăți de cărbune de lemn conținute și avea consistență clisoasă datorită gradului foarte mare de tasare antropică recentă, cauzată în cea mai mare parte tranzitării și/sau manipulării unor utilaje mecanice grele pe acest teren, rămas mult timp viran.

Au fost găsite câteva așchii și fragmente de mici dimensiuni de la unelte din silex, niște piese (3 întregi, una pe jumătate și mai multe bucăți sparte în timpul recuperării dintr-un alt fragment) în formă de dălțiță făcute dintr-un material alburii care lasă urme (posibil cretă), precum și numeroase fragmente de vase cu pereții subțiați din cauza agenților fizico-chimici din pământ și foarte mărunțite (zdrobite) din cauza presiunii mari la care au fost supuse ulterior.

Fragmentele ceramice au fost modelate cu mâna din pastă fină amestecată cu o cantitate mică de nisip și majoritatea din pastă cu pleavă de la semințele unor plante păioase. Câteva fragmente au ca elemente de decor butonii miniaturali și motive geometrice, hașurate în sensuri diferite cu caneluri paralele, care sunt separate între ele prin șiruri din puncte incizate. Din numeroasele fragmente mărunte s-au putut identifica mai multe boluri și castroane de mici dimensiuni, precum și piciorul unei cupe. Materialul ceramic seamănă cu cel descoperit în săpăturile făcute în anul 2005 în str. Străulești, nr. 108 B care aparține fazei Bolintineanu a culturii Boian².

Slaba pigmentație a pământului, raritatea sau absența materialelor arheologice din nivelele culturale și interceptarea unui singur complex de locuire în vecinătatea căruia pământul din strat nu era mai pigmentat decât în restul suprafețelor investigate, ne determină să tragem concluzia că terenul pe

care s-a făcut cercetarea arheologică preventivă se află la periferia vetrelor așezărilor din epoca neolitică și din epoca bronzului, care la suprafața solului, se evidențiază prin pigmentație specifică începând de la cca. 50 m distanță spre N și E, de la acest teren cercetat.

Note:

1. Aristide Ștefănescu, *Cercetări arheologice în raza orașului Buftea*, Revista muzeelor și monumentelor. Seria muzeu, 1979, nr. 3, pag. 25.
2. Radu Băjenaru, *O așezare de tip Boian la Băneasa-Lac*, Cercetări arheologice în București 7, 2007, p.3-12.

Résumé:

Pendant des fouilles archéologiques effectuées dans la rue Străulești, n° 102-104, sur une terre située dans la partie de nord-ouest de la périphérie du site București „Băneasa Lac”, on a découvert une fosse ménagère avec des fragments céramiques caractéristiques pour la phase Bolintineanu de la civilisation néolithique Boian.

128. București

Punct: Centrul Istoric. Hanul „Sfântul Gheorghe Nou” – str. Băniei

Cod sit: 179132.52

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 437/2008

Colectiv: Gh. Mănucu-Adameșteanu - responsabil, Cosmin-Dan Pîrvulescu, Theodor Ignat (MMB), Panait I. Panait (UCDC București), Dan D. Ionescu (INMI)

Pe data de 24 septembrie 2008 a început cercetarea arheologică pe strada Băniei, la solicitarea DCCPCN București. În timpul decopertării mecanizate, între numerele 15-21, au fost puse în evidență mai multe trasee de ziduri din cărămidă, care aparțin fundațiilor hanului Sf. Gheorghe Nou. Construcția hanului, începută în cursul sec. XVII, a fost continuată și completată de Constantin Brâncoveanu. Pentru cercetarea fundațiilor incintei hanului a fost trasată o secțiune magistrală, pe toată lungimea zidului nordic evidențiat, după care s-a trecut la cercetare pe toată lățimea străzii pentru evidențierea încăperilor existente.

Lucrările de cercetare arheologică preventivă s-au desfășurat în perioada 24.09 - 3.10.2008.

Hanul Sf. Gheorghe Nou face parte din grupul construcțiilor reprezentative ale orașului medieval București. În ierarhia hanurilor din punctul de vedere al vechimii, dimensiunilor și importanței economice, hanul ocupa un loc de frunte, dacă nu primul, în mod sigur pe cel secund.

Cercetarea arheologică de la Sf. Gheorghe Nou s-a desfășurat în patru etape distincte, începând din anul 1932 până în prezent. Rezultatele au completat, consistent, cunoașterea istoriei acestui monument bucureștean în care a funcționat un cin monastic, un han, un loc de găzduire a unor iluștrii ierarhi ai ortodoxiei.

Etapa I a fost efectuată, în anul 1932, de arheologul Virgiliu Drăgiceanu și a avut drept obiectiv singular, cavoul lui Constantin Brâncoveanu, aflat în interiorul bisericii.

Etapa a II-a a revenit arheologului Dinu V. Rosetti, prin săpături executate în anii 1956-1957. De data aceasta sectorul

vizat era latura de N a curții interioare, cu accent pe colțul de NV. Campania a II-a, a cercetărilor lui Rosetti, s-a desfășurat în 1957. Din raportul sau și din planul de săpătură rezultă că latura de N a hanului depășea zidul parapet dinspre stația ITB din Piața 1848, mergea sub Planetariu, iar în celălalt cap intra sub trotuarul Str. Cavafii Vechi, avansând și sub caldarâmul acestei artere¹.

În apropierea turnului pătrat a apărut un al doilea, contemporan cu primul, și au fost identificate câteva gropi de bucate anterioare construcției domnești datate prin materialul găsit în prima jumătate a sec. XVI².

După această campanie arheologul a concluzionat faptul că încă din sec. XV terenul respectiv adăpostea o locuire locală, un cimitir și o biserică precizată mai târziu sub actualul lăcaș fiind ridicată din bolovani de râu. Din cifrele înscrise în catagrafii și în alte izvoare se poate aprecia ca hanul Sf. Gheorghe se compunea din 200 de încăperi³.

Etapa a III-a s-a desfășurat în perioada 20 iunie-6 august 1966, fiind stipendiată de Parohia Bisericii Sf. Gheorghe Nou, în vederea restaurării monumentului, cercetarea fiind în sarcina arheologilor D. V. Rosetti și Panait I. Panait. Cum obiectivul era actuala biserică s-au cercetat interiorul lăcașului și zonele strict învecinate care nu puteau avea atingere cu Hanul Sf. Gheorghe. S-a urmărit indicarea nivelului de călcare pe toate laturile, starea fundațiilor monumentului precizarea vestigiilor mai vechi decât ctitoria brâncovenească, cotele pardoselilor interioare și materialele de construcție (piatră, marmură) ș.a. Descoperiri de certă valoare pentru istoricul acestui ansamblu arhitectonic au fost apreciate a fi semnalarea zidului de V al unei biserici din bolovani de râu din sec. XV sub zidul actual, care separă pronaosul de exonartex, peste care s-a ridicat zidul de cărămidă al bisericii lui Dobruș banul și apoi cel al meșterilor lui Constantin Vodă Brâncoveanu.⁴

Etapa a IV-a este cea care s-a desfășurat în toamna anului 2008 și la aceasta ne vom referi în continuare.

Investigațiile anterioare nu au putut fi exhaustive, chiar dacă s-a dorit acest lucru, fiind condiționate de vegetația existentă, de diferitele rețele edilitare, ca și de construcții precum monumentul Km 0 și împrejmuirea bisericii Sf. Gheorghe-Nou. În schimb s-a reușit stabilirea corelației stratigrafice între actuala biserică, bisericile ce au precedat-o (surprinse la interior) și incinta mănăstirii-han. Această stratigrafie reprezintă reperul la care s-au raportat și vestigiile dezvelite în campania 2008.

Cercetarea actuală a cuprins exteriorul curții bisericii Sf. Gheorghe-Nou, între împrejmuirea acesteia și trotuarul nordic al Str. Băniei⁵, inclusiv carosabilul acesteia. Aceasta a dus la posibilitatea reîntregirii grafice a 90% din lungimea laturii nordice a incintei (L = cca. 105 m). Au fost cercetate opt compartimente, convențional numite „camere”. Doar trei au putut fi cercetate aproape integral, restul parțial.

Trei încăperi au avut planșeu din grinzi („urși”) de lemn, ce despărțeau nivelul inferior (pivnița) de cel superior (parterul). Lăcașurile grinzile sunt tăiate în elevația zidurilor, păstrate fragmentar, funcție de afectarea lor de lucrările edilitare.

Camera D, singura încăpere în care s-a găsit o pardoseală de cărămidă dintr-o fază anterioară incendiului din 1847. Dimensiuni cărămizi de pardoseală: 0,30/0,31/0,29 x 0,15,5/0,135/0,15/0,14 x 0,05 m. Legate cu mortar de var și pietriș; pardoseala prezintă tasări inegale și urme de incendiu. Pereții interiori sunt parțial tencuiți, începând de la cota de cca. 1,05 m deasupra pardoselii; mortarul este mai slab, cu mult nisip, de culoare gălbui-roșiatică.

Pe latura sudică a camerelor D și E se păstrează golurile originare de acces în cele două încăperi. Ambele au dublă

evazare, către interior și exterior. Golul ușii de la camera D: deschidere = cca. 1,50-1,55 m (ext); lăcașul tocului = cca. 0,14 m; evazările păstrate de 0,52 m (N) și 0,45 (S). Golul ușii de la camera E: deschidere = 1,25 m; lăcașul tocului = 0,15 m; evazări = 0,30 (S), celălalt rupt. Datorită similitudinii modalității de execuție și a cotei de călcare aproape identice, reiese că cele două accese au fost executate concomitent.

Camera F - recompartimentată prin trei ziduri (ZI, ZII, ZIII) țesute între ele și alipite la zidurile vechi. Zidul ZI este ușor oblic pe ZG (oblicitate către N) și are o grosime neregulată cuprinsă între 0,97-1,06 m. Dimensiuni cameră: 1,19 x 1,38x1,93m. Dimensiunile cărămizilor: 0,27/0,28/0,29 x 0,14/0,15 x 0,04/0,04 m. Cărămizile sunt legate cu mortar de slabă calitate. Rosturile sunt de 0,02 m. Către N fundația prezintă o scurgere de mortar mai groasă. Către S, ZI are un aspect îngrijit ceea ce sugerează că este fața interioară a unei pivnițe.

Camera G, fostă pivniță – divizată în două de către conducta veche de canalizare, înlocuită înaintea începerii ultimei investigații arheologice. Pe fața estică a ZG este un strat de tencuială din mortar de var, ușor gălbui. Pe același perete este urma unui posibil gol de răsuflătoare, precum și nașterea unui arc. Fragmentul de arc are l = 1,05 m. Nașterea este racordată pierdut la elevația ZG. Închiderea arcului pe partea opusă (estică, adică pe zidul ZH) este afectată de traseul conductei vechi de canalizare. Traseul presupus al porțiunii de N a zidului ZG, ar fi trebuit să fie cuprins între locul rupei și bordura trotuarului nordic a străzii Băniei.

Latura E a ZH conservă, lângă trotuarul nordic al str. Băniei două răsuflători ale fostei pivnițe (Camera G). Talpa fundației ZH a fost identificată, printr-un sondaj, la h = cca. -4,72 față de nivelul de călcare al trotuarului actual.

În timpul cercetărilor arheologice au fost descoperite foarte puține elemente ale culturii materiale. Cu excepția unor fragmente izolate de la câteva recipiente de sticlă, un clondir și câteva funduri de pahare, toate celelalte descoperiri sunt reprezentate de ceramică, majoritatea în stare fragmentară.

Dintre acestea reținem un grup mai important, descoperit la exteriorul zidului de incintă, în c. 1 și 2, la adâncimi cuprinse între 0,20 și 1,50 m, în prăvălia 1. Prezența unor vase întregi sau întregibile - oală cu toartă, cană cu picior înalt - cana și locul unde au fost descoperite ne sugerează că se găseau într-o prăvălie. Stratul gros de incendiu în care erau antrenate ne demonstrează că marfa din această prăvălie a fost surprinsă de marele foc din anul 1847. Pentru această supoziție pledează și forma și decorul vaselor, specifice pentru sec. al XIX-lea.

Fragmente ceramice izolate din aceeași perioadă au fost descoperite și în camera 1 și în camera 2, ceea ce ne demonstrează că aceste camere erau niște prăvălii a căror activitate a fost întreruptă de incendiul din anul 1847.

Recipiente ceramice fragmentare de aceeași factură comună au fost descoperite și în pivnițele hanului – în camera B, în camera C și în camera D.

Toate aceste recipiente, prin formă și decor, ne demonstrează că au fost folosite în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Starea fragmentară și numărul foarte mic al descoperirilor ne arată că marfa depozitată în aceste pivnițe a fost evacuată de către proprietari înainte de afectarea lor de focul din anul 1847.

Note:

1. D. V. Rosetti, *Materiale* 6, București, 1959, p. 778-779, fig. 25.

2. *Ibidem*, p. 778.

3. George Potra, *Istoria hanurilor bucureștene*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p. 50.

4. Dinu V. Rosetti, Panait I. Panait, *București* 6, 1968, p. 97-117.

5. Fostă Sf. Gheorghe până în 1987.

Abstract:

Sf. Gheorghe Nou Inn is part of a representative group of mediaeval buildings. Considering its age, size and economic importance, this inn is the first or the second in importance among the inns of Bucharest.

In September and November 2008, on Băniei Street, several brick walls have been revealed. The excavation was conducted outside the church yard, between its fence and the northern sideway. The excavation uncovered three exterior shops butted to the inn, and seven rooms, delimited by the northern precinct wall. During the archaeological investigation, a small amount of finds was uncovered, all dating to the first half of the 19th century (before the great fire of 1847). Most of the finds are ceramics, but also some broken glass fragments, a short-necked bottle and some tumbler bottoms.

129. București

Punct: Centrul Istoric. Pasajul Francez

Cod sit: 179132.52

Autorizația de supraveghere arheologică nr. 115/2008, autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 218/2008
Colectiv: Gheorghe Mănușu-Adameșteanu - responsabil, Elena Gavrilă, Raluca Iuliana Popescu, Theodor Ignat (MMB), Andrei Măgureanu, Adina Boroneanț, Meda Toderaș (IAB), Panait I. Panait (UCDC București)

Cercetarea Pasajului Francez, în cadrul proiectului de *Reabilitare Străzi și Utilități Zona Pilot Centrul Istoric București*, s-a desfășurat într-o primă etapă prin decapare mecanică până la cota de 0,80/0,90 m, efectuată sub supraveghere arheologică. De la această adâncime, datorită identificării unor fragmente de ziduri, a început cercetarea traseului străzii.

Au fost deschise 18 casete de dimensiuni variabile, impuse de situația descoperirilor din teren.
Clădiri

Cercetările arheologice efectuate pe Pasajul Francez au permis identificarea mai multor construcții¹. Acestea se concentrează în partea nordică a străzii, aparținând unor clădiri ce aveau fața spre strada Gabroveni, în spatele lor, până în str. Covaci, având curți delimitate de ziduri. Au fost surprinse mai multe suprapuneri de construcții (patru clădiri), într-un areal restrâns (8 x 5 m), un indiciu privind dinamica construcțiilor din zonă.

Fundațiile, cu grosimea medie de 0,60 m, sunt alcătuite din cărămizi bine arse, legate cu un mortar nisipos, dar dur. Clădirile delimitate de aceste fundații nu au avut pivnițe. La o singură fundație au fost identificate două răsuflători, care sugerează existența unei pivnițe.

Cea mai recentă clădire surprinsă a fost, cel mai probabil, dărâmată în momentul trasării Pasajului Francez în a doua jumătate a sec. XIX.

În partea sudică a fost identificată, pe o lungime de 6,55 m, o clădire masivă, cu o zidărie foarte îngrijită, care se dezvoltă sub str. Covaci. În colțul surprins în săpătură apare și un pilon,

care se adâncește sub nivelul fundației. Parțial, clădirea a fost surprinsă și în săpăturile din anii '50, efectuate de D.V. Rosetti, când a fost datată în sec. XVI și atribuită construcțiilor Curții domnești².

Cămin

Spre centrul străzii a fost identificată o structură dreptunghiulară, cu latura de 4,20 x 2,70 m. Pe laturile de N și S, la o cotă inferioară nivelului de călcare contemporan construcției, a apărut câte un orificiu lat de 0,41 m și înalt de 0,71 m. Cota fundației nu a putut fi stabilită, dar depășește limita săpăturii, de cca. 3,30 m față de nivelul de călcare al trotuarului actual. Este posibil să fie vorba despre un cămin colector construit odată cu strada, în a doua jumătate a sec. XIX.

Morminte

Au fost surprinse trei morminte, la adâncimea de -1,42 m (M1) și 2,20 -2,40 m (M2, M3) față de nivelul trotuarului actual. Individii erau depuși în decubit dorsal, cu orientare V (capul)-E. La M1 s-a observat că avea mâna stângă pe bazin, cea dreaptă fiind întinsă pe lângă corp.

Inventarul funerar este extrem de sărac, fiind descoperită doar o copcă la cel mai bine păstrat mormânt (M1)³. Datarea lor se poate face pe baze stratigrafice în sec. XVIII-XIX.

Note:

1. Structurile de lemn sau zid au fost documentate de o echipă de arhitecți coordonată de dr. M. Mărgineanu-Cârstoiu (IAB), din care fac parte V. Apostol (MNIR), Șt. Bâlici (UAIM București) și Claudia Apostol.

2. L. Lăzărescu-Ionescu, Dinu V. Rosetti și colaboratorii, *Sectorul Curtea Veche*, în volumul *București. Rezultatul săpăturilor arheologice și ale cercetărilor istorice din anul 1953*, I, București 1954, p. 241-245.

3. Alte trei morminte au apărut și în cercetările lui D.V. Rosetti din anul 1953, L. Lăzărescu-Ionescu, Dinu V. Rosetti și colaboratorii, *Sectorul Curtea Veche*, în volumul *București. Rezultatul săpăturilor arheologice și ale cercetărilor istorice din anul 1953*, I, București 1954, p. 242-243, fig. 49.

Abstract:

Some brick structures were identified during the archaeological excavation in Bucharest, Pasajul Francez Street. Most of them are concentrated in the north part of the street, next to the cross with Gabroveni Street. Here we found remains from four buildings, one over another, an interesting proof of building dynamic in this area of the former princely court.

One structure, found in the south part of the street, was, according to D.V. Rosetti, probably one of the buildings from the princely court ensemble.

Tree inhumation graves were found too. All have West (skull) – East orientation. Only one (M. 1) was found almost entire, but with no funerary goods, just a bronze hook. We can date these graves, based on stratigraphy, to the 18th – 19th centuries.

130. București

Punct: Centrul Istoric. Str. Gabroveni

Cod sit: 179132.52

Autorizația de supraveghere arheologică nr. 179/2008; autorizațiile de cercetare arheologică preventivă nr. 287/2008, 381/2008

Colectiv: Gheorghe Mănucu-Adameșteanu - responsabil, Elena Gavrilă, Theodor Ignat, Raluca Iuliana Popescu (MMB), Andrei Măgureanu, Adina Boroneanț, Meda Toderaș (IAB), Panait I. Panait (UCDC București)

Cercetarea, în cadrul proiectului de *Reabilitare Străzi și Utilități Zona Pilot Centrul Istoric București*, străzii Gabroveni, una din cele mai vechi artere ale Bucureștilor, a început de la nivelul de decapare mecanică executată sub supraveghere arheologică. Identificându-se fragmente de zidărie, în special pe partea sudică a străzii s-a trecut la cercetarea vestigiilor¹.

Pe traseul străzii Gabroveni au fost trasate 19 secțiuni de dimensiuni diferite, dispuse perpendicular pe axul străzii, acoperind întregul traseu între B^{dul} I.C. Brătianu și str. Șelari. Informația din aceste secțiuni a fost completată prin deschiderea a 5 sondaje și 10 casete, de dimensiuni și orientări diferite.

Complexele anterioare trasării străzii Gabroveni

Au fost identificate patru amenajări, fiecare având câte o vatră construită pe pat de cărămizi. Toate vetrele prezintă urme de ardere puternică și îndelungată. Din păcate, datorită distrugerilor suferite nu putem preciza cărui tip de complexe aparțineau aceste vetre. Cel mai probabil ele făceau parte din amenajarea unor locuințe cu structură de lemn.

Datorită situațiilor stratigrafice în care acestea au fost surprinse, putem considera că sunt complexe databile anterior trasării străzii ca atare, eventual, la vremea aceea (probabil început de sec. XVI) actuala stradă să fi fost doar un drum pe lângă palisadă.

Palisadă

Pe toată lungimea străzii Gabroveni, pe partea sudică a acesteia, a fost identificată o palisadă din lemn.

Fortificația este alcătuită din trunchiuri de copaci cu lungimea maximă surprinsă de 1,70 m și cu diametrul cuprins între 0,30 și 0,50 m, fixați într-un șanț. Într-un singur loc a fost posibilă observația că palisada era alcătuită din două rânduri de astfel de trunchiuri de copaci.

Datarea în sec. XVI poate fi acceptată pe baza mărturiilor documentare (e.g. Pierre Lescalopier), care menționează că orașul era înconjurat de trunchiuri de copaci.

Zidul de incintă al curții domnești

Zidul, realizat din cărămidă legată cu mortar, are o lățime medie de cca. 0,70 m și este întărit cu contraforți, dispuși la intervale regulate unul de celălalt.

Și acest zid a putut fi urmărit pe toată lungimea străzii Gabroveni, el urmând traseul palisadei, pe care o și suprapune de multe ori.

Zidul de incintă al curții domnești a suferit o reparație capitală în timpul lui Constantin Brâncoveanu (1688-1718), moment reflectat prin observarea unor intervenții de amploare în zidăria originală și prin adosarea unor noi contraforți.

Clădiri adosate zidului de incintă

Cercetarea zonei de la S de zidul de incintă al curții domnești a dus la descoperirea mai multor clădiri care au fost adosate la zid, când acesta își pierduse funcția, după parcelarea curții domnești la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Clădirile sunt realizate din cărămidă legată cu mortar și au diferite dimensiuni, deschiderea la stradă variind de la o clădire la alta. Orientarea este însă generală: N-S. Spațiul extrem de îngust avut la dispoziție pentru săpătură (între zidul de incintă și clădirile actuale) nu ne-a permis cercetarea interiorului acestor clădiri.

Totuși s-a putut observa că latura vestică a unei clădiri prezenta urmele unei bolți, fapt ce sugerează existența unei pivnițe. Toate celelalte construcții adosate zidului curții domnești nu prezintă indicii că ar fi avut pivnițe.

Strada podită cu lemn

În majoritatea secțiunilor și casetelor, cercetate pe traseul străzii Gabroveni, au fost identificate porțiuni aparținând „podului de lemn”.

Strada podită cu lemn este realizată din scânduri (0,30 – 0,40 m lățime, 0,06 m grosime și o lungime păstrată de cca. 1,30-1,40 m). Scândurile sunt susținute de bârne, dispuse paralel cu axul lung al străzii (dimensiuni medii 0,10 x 0,10 m). Scândurile erau fixate prin cuie din lemn, cu diametrul de cca. 3 cm. Pe marginea podirii, în unele locuri au fost observați pari.

O situație deosebit de interesantă, o suprapunere a mai multe nivele de podire a străzii, separate de straturi de pământ negru lutos, a fost surprinsă și a putut fi cercetată într-un sondaj de lângă SXII. Acestea reprezintă nivele de refacere a „carosabilului” și dovedesc o îndelungată folosirea a acestei străzi.

Pentru o porțiune foarte bine păstrată din zidul de incintă și strada pavată cu lemn, în cadrul ședinței CNA din luna noiembrie 2008, a fost propusă și aprobată o propunere de conservare și punere în valoare, pe baza unui proiect întocmit de Facultatea de Arhitectură. Restaurarea și conservarea segmentului din strada de lemn este asigurată de specialiști de la CMB Suceava.

Note:

1. Structurile de lemn sau zid au fost documentate de o echipă de arhitecți coordonată de dr. M. Mărgineanu-Cârstoiu (IAB), din care fac parte V. Apostol (MNIR), Șt. Bălci (UAIM București) și Claudia Apostol.

Abstract:

Archaeological excavation of Gabroveni Street, in the old centre of Bucharest, revealed different stages of evolution of this important street going along the north part of the princely court in Bucharest.

From an epoch when the Gabroveni street was, probably, just a road beside the enclosure of the princely court dated four sunken buildings, severely damaged by later interferences, each having a fire place built on bricks.

On all south part of Gabroveni Street we found remains of the wooden fortification of the princely court. It is a structure made from big logs fixed in a trench, mentioned by foreign travelers in the 16th century.

Later, a brick wall was built to protect the princely court. This wall generally follows the alignment of the wooden fortification, and in some area even cover it. It suffers a major restoration during the reign of Constantine Brâncovan.

After the princely court was partitioned and sold, new buildings appeared which reused the wall of the former princely court.

In almost all of the excavated surfaces we met remains of the wooden structure that cover the street in 18th and 19th century. An extraordinarily well preserved area of this “wooden street” and of the enclosure wall of the princely court was proposed for conservation.

131. București

Punct: Centrul Istoric. Str. Sf. Dumitru, str. N. Tonitza

Cod sit: 179132.52

Autorizațiile de cercetare arheologică preventivă nr. 176/2007, 390/2007, 462/2007, 86/2008 (str. Sf. Dumitru); nr. 191/2007, 389/2007, 463/2007, 87/2008 (str. N. Tonitza)

Colectiv: Gheorghe Mănucu-Adameșteanu - responsabil, Elena Gavrilă, Raluca Iuliana Popescu (MMB), Andrei Măgureanu, Adina Boroneanț, Meda Toderaș, Cristina Muja (IAB), Panait I. Panait (UCDC București), Gabriel Vasile (MNIR)

Cercetările arheologice desfășurate pe străzile Sf. Dumitru și Nicolae Tonitza, în cadrul proiectului de *Reabilitare Străzi și Utilități Zona Pilot Centrul Istoric București*, au pus dus la identificarea mai multor construcții de zid¹ și au permis cercetarea unei mari părți din cimitirul bisericii Sf. Dumitru.

Ziduri

Zidurile și fundațiile descoperite aparțin câtorva categorii de construcții, fiind identificate fie ziduri de delimitare a unor curți/proprietăți sau fundații ale unor case, fie structuri utilitare cum ar fi o fântână sau o instalație sanitară (toaletă).

Una dintre cele mai interesante construcții este o casă de la începutul secolului al XVII-lea. Din păcate din ea s-a păstrat doar gârliciu de acces spre o pivniță. Lungimea lui este de 5,05 m și este construit în pantă, dinspre SV spre NE. În capătul dinspre NV se observă urmele de la tocul ușii. Pe partea interioară a zidului este o nișă boltită, lângă care, a fost surprins un motiv geometric incizat, sub forma unui pătrat cu latura de 30 cm. Acesta era împărțit în alte două pătrate, în cadrul cărora erau desenate diagonalele.

Pe podeaua pivniței, a apărut o căniță cu 418 monede, care reprezintă emisiuni occidentale de argint din sec. XVI-XVII.

Pe traseul străzii, s-au observat mai multe suprapuneri și retrageri, toate acestea marcând o dinamică accentuată a străzii, care și-a schimbat de multe ori firul, „migrând” dinspre E spre V, până pe traseul actual.

Cimitirul bisericii Sf. Dumitru

Deși s-au desfășurat cercetări arheologice pe toate cele patru străzi care înconjoară biserica: Sf. Dumitru, Tonitza, Franceză, Poștei, cimitirul bisericii a fost documentat arheologic numai pe străzile Sf. Dumitru și N. Tonitza. Din motive obiective, zona din curtea bisericii nu a putut fi cercetată. Limitele cimitirului nu au fost stabilite cu precizie, câteva morminte fiind descoperite spre și sub trotuarul din dreptul Spitalului de Recuperare, sugerând o posibilă întindere a sa sub aceste clădiri. Spre E, pe str. N. Tonitza, mormintele sunt amplasate la maxim 2-2,5 m de zidul actual al bisericii, indicând o mai mică extindere a cimitirului spre E (str. N. Tonitza) decât spre N (str. Sf. Dumitru).

Întreaga zonă a cimitirului Sf. Dumitru-Tonitza a fost puternic afectată de deranjamente – atât în vechime (gropi menajere, o groapă de var, ziduri), cât și de intervenții mai recente legate de modernizarea stradală (introducerea de conducte de canalizare, cabluri, nivelare și pietruire).

Au fost identificate 217 morminte, dintre care 192 pe strada Sf. Dumitru și 25 pe Str. Tonitza. Poziția este decubit dorsal (cu o excepție – un individ a fost depus chircit pe o parte). Orientarea este E-V, cu mici variații probabil dictate de anotimp. Poziția mâinilor era diversă, de la ambele pe piept sau pe bazin, la una pe piept și alta la gât sau flexată spre umăr, ambele

flexate spre umeri. Picioarele sunt întinse, numai în două cazuri sunt încrucișate.

Inventar funerar

Un număr de 46 de morminte conțineau monede. Acestea au fost depuse de cele mai multe ori pe piept, în zona capului și mult mai rar, la picioare. Dintre mormintele cu monedă, 12 au avut și piese de inventar: mărgelile, ace de păr, o cataramă, copci de îmbrăcăminte, un inel. Alte 22 de morminte au avut numai piese de podoabă și accesorii vestimentare: mărgelile de sticlă (verzi, negre, albe), cercei, ace de păr, un inel sigilar, butoni, piepteni de os, acoperământ de cap, copci, pafta, bumbi de os.

Majoritatea mormintelor analizate conțineau resturile osteologice ale unui singur individ, în 11 cazuri însă, apărând și elemente dezarticulate de la alți 2-3 indivizi. După caz, acestea proveneau din solul de umplutură al gropii, din reînhumări sau din deranjamentul mormântului inițial la introducerea unui alt individ.

Analiza antropologică

Până în prezent a fost analizat antropologic un lot de 52 de indivizi proveniți din 35 de morminte, avându-se în vedere următoarele aspecte: starea de conservare a materialului osteologic, starea de reprezentare a scheletelor, numărul minim de indivizi din fiecare complex funerar, aspecte demografice (estimarea vârstei la deces și stabilirea sexului indivizilor adulți), date biometrice, precum și identificarea și caracterizarea unor aspecte de patologie și tafonomie, pentru acestea fiind utilizate metodele și literatura de specialitate.

Materialul osteologic examinat este bine conservat, dar starea de reprezentare a scheletelor este fragmentară, lipsind frecvent elemente scheletale esențiale pentru analiza antropologică (craniul, oasele bazinului, femurul etc.).

Din cele 52 de schelete identificate, 34 indivizi (65,38%) sunt adulți (peste 23 ani), restul fiind indivizi subadulți. Încadrarea în clase de vârstă a fost posibilă doar în cazul a 40 de indivizi – 11 infans, 7 juvenis, 4 adultus, 5 maturus și 13 senilis. Determinarea sexului a fost realizată pentru indivizii adulți, 56% din aceștia fiind de sex masculin.

Elementele de paleopatologie identificate cuprind un spectru larg de boli – defecte de tub neural, patologii dentare, artropatii și boli de nutriție. Interpretarea statistică a aspectelor patologice este însă considerabil îngreunată de starea fragmentară de reprezentare a scheletelor.

Precizări privind cronologia cimitirului

Monedele occidentale² (analizate până în prezent) descoperite în morminte se datează astfel : o monedă în prima jumătate a sec. XV, 3 monede de la sfârșitul sec. XV – început de sec. XVI, mijloc de XVI: 9 monede, sfârșit de sec. XVI – început de XVII: 4 monede, sfârșit de sec. XVII- început de XVIII: 4 monede. 3 monede au fost datate în sec. XVI-XVII, respectiv XVII (una singură). Cele otomane³ (au fost determinate 4) se datează în a doua jumătate a sec. XVII și prima jumătate a sec. XVIII.

De remarcat că în cazul a două morminte care prezentau atât monedă otomană cât și occidentală, se constată refolosirea monedelor occidentale.

Istoriografic, există mențiunea unei mănăstiri cu hramul Sf. Dumitru, care pare să fi existat la sfârșitul secolului al XVI-lea, fără însă a putea fi identificată cu certitudine ca fiind aceeași cu actuala biserică Sf. Dumitru⁴. De la 1655 mențiunile documentare se înmulțesc fiind cunoscută spre sfârșitul sec. XVII sub numele de Biserica de Jurământ⁵. Studiul numismatic al monedelor descoperite în morminte sugerează însă o dată mai timpurie de construcție a bisericii, probabil începutul/mijlocul

sec. XVI, ceea ce ar putea confirma existența unei biserici menționată și la 1590.

Note:

1. Structurile de lemn sau zid au fost documentate de o echipă de arhitecți coordonată de dr. M. Mărgineanu-Cârstoiu (IAB), din care fac parte V. Apostol (MNIR), Șt. Bălici (UAIM București) și Claudia Apostol.

2. Monedele occidentale au fost identificate de dr. Ana Maria Velter de la Cabinetul numismatic al MNIR

3. Monedele otomane au fost identificate de dr. Aurel Vâlcu de la Cabinetul numismatic al IAB

4. General P. V. Năsturel, *Biserica Stavropoleos*. Buc. 1906, p. 34. cf. I.C. Filitti, *Biserica Sf. Dumitru din București (strada Carol)*, BOR, mai-iunie, 1932, p. 3; St. Nicolaescu, *Istoricul străvechei Sf. Dumitru din București*, Gazeta Municipală 4, 1935, no. 193, p. I-II.

5. Academia Română, doc. CCCLXXIV/266, cf. N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București*, 1961, p. 275

Abstract:

Archaeological excavation in the area of Sf. Dumitru and N. Tonitza streets, in Bucharest, uncovered an important mediaeval cemetery, developed around the old parish church of Sf. Dumitru and some brick structures.

Here we discovered many types of buildings like enclosure walls, brick foundations of different houses, a fountain and a sanitary installation (toilet), showing a great dynamic of streets alignment.

The Cemetery: 217 graves were investigated, 192 on Sf. Dumitru street and 25 on N. Tonitza St. The dead were found in a supine position, heads to the east, legs to the west, with one exception, an individual lying on the left side, legs and arms flexed. Position of arms for the supine individuals varied: from both arms on the chest/basin, to one to the chest and the other to the neck/shoulder or even both flexed to the shoulders. In two cases legs were crossed in the ankle area. Personal items occurred in 34 graves: belt buckles, hair pins, cuffs, earrings, seal rings, hair combs, bone buttons, coloured glass beads. 46 graves yielded coins (with 38 yielding one coin, 4 graves two, one with three and 1 with six), most of them found in the chest area, around the head or more rarely, the lower leg area. No formal organization of the cemetery was identified. Anthropological analysis of 35 graves provided data on 52 individuals: age, sex determination (where possible), interesting elements of palaeopathology.

Based on the coins from the graves, the cemetery was dated to the 16th–18th centuries, with a starting date earlier than the historical documents suggested as a foundation time for the St. Dumitru church.

132. București

Punct: Dămăroaia – str. Coralilor nr. 89-91

Cod sit: 179132.58

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 344/2004

Colectiv: Paul Damian – responsabil, Sorin Cleșiu, Decebal Vleja (MNIR)

Raportul de față prezintă rezultatele cercetării arheologice preventive efectuate de o echipă de arheologi din partea MNIR, pe terenul proprietate privată situat în str. Coralilor nr. 89–91, sector 1, București. Acest demers s-a desfășurat în conformitate cu prevederile legale (Legea nr. 258/2006), având în vedere intenția de construire formulată de către beneficiarii acestei lucrări, cât și semnalările mai vechi referitoare la existența unui anumit potențial arheologic în această zonă.

Stațiunea arheologică de la București „Dămăroaia” este situată pe malul sud-estic al lacului Grivița pe o terasă, care în partea dinspre lac, prezintă o înclinare de 2°. Situl supus investigației arheologice este amplasat pe malul drept al lacului Grivița, pe Strada Coralilor.

Trebuie să menționăm faptul că în apropiere sunt cunoscute o serie de alte situri arheologice, respectiv cele de la Băneasa, Străulești și Bucureștii-Noi, care au făcut obiectul unor cercetări arheologice anterioare¹.

Cercetarea arheologică a constat în trasarea și investigarea perimetrului printr-o serie de unități de săpătură (sondaje), deschise cu scopul de a stabili eventualele intervenții antropice în această zonă. Pentru decaparea sondajelor s-a folosit un utilaj mecanic pe șenile (buldoexcavator), fiind trasate 13 sondaje paralele cu dimensiuni variabile, având o orientare NV–SE, adaptată configurației terenului. Cele treisprezece sondaje trasate (S01–S013), au fost amplasate una în prelungirea celeilalte, pentru verificarea unei suprafețe (cca. 5000 m²) semnificative, ținându-se cont de dimensiunea totală a terenului în discuție. Terenul supus cercetării este afectat de numeroase depuneri și construcții moderne. În primele sondaje arheologice (S01–S04) s-a observat că stratigrafia conține o depunere modernă/contemporană de 0,50–0,80 m, ce afectează aproape jumătate din terenul supus cercetării. În partea de NV a proprietății a fost descoperit un complex arheologic constituit dintr-o groapă, cu material ceramic databil în perioada hallstattiană. Pentru cercetarea complexului s-a trasat o casetă cu dimensiunile de 4 × 4 m.

În ceea ce privește modalitatea de înregistrare a informațiilor, s-au folosit ca metode descriptive însemnările de teren, cât și identificarea și marcarea specifică pe planurile topografice. Metodele de înregistrare grafică constau în planuri și profile, planuri topografice, cât și fotografiile realizate în format digital. Înregistrarea stratigrafiei verticale s-a realizat prin metoda micro-stratigrafică, bazată pe unități stratigrafice (us).

Complexul arheologic apare în partea de NV a terenului și constă într-o groapă circulară cu diametrul de 2,50 m. Aceasta are adâncimea de aproximativ 1 m, având forma albiată în secțiune. Complexul a fost descoperit în sondajul S09, pentru cercetarea acestuia fiind trasată o casetă suplimentară. Umplutura gropii conține cărbune, oase calcinate, pietricele și fragmente ceramice.

Formele ceramice descoperite aparțin unor vase de tip strachină cu marginea răsfrântă spre interior decorată cu caneluri transversale, vase borcan cu brâu realizat prin impresiuni, vase cu apucători, căni cu toartă supraînălțată, vase bitronconice². Analogii preliminare pentru aceste materiale se găsesc într-o serie întregă de publicații cu caracter monografic apărute în ultimele două decenii³.

Stratigrafia generală a fost stabilită pe baza profilelor S01, S02 și S09, ea nefiind una complicată, iar din punct de vedere geologic s-a constatat existența a patru nivele (us 1000, us 1001, us 1002, us 1003).

În continuare este prezentată descrierea detaliată a unităților stratigrafice:

- us 1000 - depunere antropică contemporană; conține numeroase materiale menajere contemporane (cârpe, sticle, obiecte de plastic, cabluri electrice, pietre, cărămizi, blocuri mari de piatră și structuri de lemn care au aparținut altor construcții, obiecte de metal etc.); sedimentul este relativ omogen, de culoare brun-cenușie, puțin compact, saturat; grosimea acestui nivel este de cca. 0,50–0,80 m;

- us 1001 - nivel vegetal; sediment omogen, de culoare neagră, nesaturat, cu grad mic de compactare; conține pietre și o serie de materiale contemporane (cărămizi, fragmente de sticlă, obiecte de metal); din punct de vedere geologic, acesta reprezintă actualul nivel de călcare, însă, în momentul cercetării, datorită depunerii menționate anterior (us 1000), nu mai poate fi considerat din punct de vedere stratigrafic drept nivel vegetal; grosimea acestuia este de aproximativ 0,10 m;

- us 1002 - sediment de culoare cenușiu, omogen, cu grad mic de compactare, grad de saturare mediu; grosimea 0,30 m;

- us 1003 = sediment de culoare galbuie (în unele porțiuni cu tente brune), omogen, compact, saturat; cu grosimea de 0,40 m
- u.s.1004 (context arheologic) = umplutura gropii, omogenă, de culoare brun-negricioasă; conține oase calcinate, cărbune, fragmente ceramice, pietricele, cu grosimea de 1,20 m.

Cercetarea arheologică efectuată în luna iulie 2008, în punctul Strada Coralilor, nr. 89–91, sector 1, București, a urmărit surprinderea unor posibile intervenții antropice în zona menționată. În urma cercetărilor de teren efectuate, s-a constatat că acestea erau destul de restrânse, fiind descoperit doar un complex (groapă) cu material databil în perioada hallstattiană timpurie (?).

Note:

1. S. Morintz, D. Rosetti, *Din cele mai vechi timpuri și până la formarea Bucureștilor*, în Bucureștii de odinioară..., 1959, p. 9–47; *Cronica săpăturilor arheologice 1975–1980*, Cercetări Arheologice în București 3, 1981, p. 291.

2. M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, 1993, p. 180–194

3. A. László, *Începuturile epocii fierului la est de Carpați*, 1994, p. 111–130

Abstract:

The preventive archaeological investigation made on 89–91 Corallilor street, district 1, Bucharest was designed for establishing the existence of certain historic human interventions in this perimeter. Although in the surroundings a series of archaeological finds have been reported during the last decades, the only result of our investigation was a prehistoric pit with ceramic material typical for the Hallstatt period.

133. București

Punct: Biserica „Sf. Nicolae” Udricani, str. Iuliu Barasch, nr. 11

Cod sit: 179132.64

Autorizațiile de cercetare arheologică preventivă nr. 123/2008, 370/2008

Colectiv: Gheorghe Mănușu-Adameșteanu, responsabil, Cosmin-Dan Pîrvulescu, Mirela-Camelia Ciocănel, Theodor Ignat (MMB), Dan D. Ionescu (INMI)

Cercetarea arheologică din acest punct s-a desfășurat anul acesta în două etape, care vin să completeze informațiile obținute în campaniile anterioare din anul 2005, respectiv 2006. Obiectivul principal al cercetării efectuate de specialiștii Muzeului Municipiului București, a fost acela de a repera eventualele construcții cunoscute din documente și de a cerceta cimitirul din jurul bisericii. În campania din anul 2005, a fost cercetată o suprafață din curtea bisericii, de pe partea sudică, când au fost descoperite 100 de morminte. Descoperirile sunt reprezentate de cruci din piatră, lespezi funerare, obiecte de podoabă, piese vestimentare, monede, care indică folosirea cimitirului în sec. XVIII-XIX¹.

În anul 2006, s-a realizat un sondaj în interiorul bisericii, între naos și pronaos. Cu această ocazie au fost descoperite 9 morminte, dintre care unul era depus într-o criptă amenajată din cărămidă. Scheletul a fost descoperit într-o stare de conservare și reprezentare foarte proastă, resturile osteologice având o consistență poroasă și o culoare brun-roșiatică cauzată probabil de oxizii de mangan rezultați din condițiile de zacere (grad de umiditate ridicat)².

Au fost identificate atât elemente ce aparțin scheletului cranian (cutia craniană – fără occipital, orbite fragmentare, maxilar și mandibulă – absent bilateral ramul vertical), cât și elemente ce aparțin segmentului postcranian, reprezentat numai prin diafizele femurale stângă și dreaptă. Subiectul aparține sexului feminin pentru că posedă: pereți cranieni relativi subțiri, orbite rotunjite (gradul -2), menton puțin proeminent (gradul -1) și femure subțiri, scurte, cu suprafață netedă, rotunjită și gracilă, cu *linea aspera* slab reprezentată³. Vârsta la deces a subiectului a putut fi estimată pe baza a patru M1 (doi superiori și doi inferiori). Conform gradelor de uzură ale acestora (5+), individul avea o vârstă în jurul valorii de 39 ani⁴, deci aparținând unui *maturus*⁵. Din punct de vedere patologic, a fost surprinsă o carie la nivelul Pm² drept.

În luna martie 2008 s-a continuat săpătura din anul 2005, pe latura sudică din curtea bisericii. Au fost descoperite 29 de morminte, atribuite după obiectele de inventar și monedele descoperite, cimitirului mahalalei Udricani.

În cursul lunii august s-a săpat în interiorul bisericii: s-a lucrat în sistem de casete (șapte), dispuse în altar, naos, pronaos și pridvor. Cu această ocazie, în pridvor, au mai fost descoperite încă 3 morminte: dintre acestea, M13 (mormintele din interiorul bisericii au fost numerotate separat de cele descoperite la exterior) se datează în sec. al XIX-lea.

Pridvor

Tot în pridvor în SG, sub pavajul de cărămizi (vechiul nivel de călcare), în colțul nord-vestic, sub M10, a fost descoperită o amenajare închisă-casetă zidită. Partea inferioară a casetei, se găsește la -0,54 m față de nivelul de călcare din pridvor. Dimensiuni maxime: E-V = 1 m; N-S = 0,76 m. Dimensiuni minime: E-V = 0,93 m; N-S = 0,70 m. Grosimea pereților (inclusiv mortarul exterior): cel sudic este între 0,20-0,21 m iar cel estic între 0,15-0,17 m. Bolta are G = 0,13-0,14 m (inclusiv mortarul exterior). Bolta aplatizată este alcătuită din două șiruri de cărămizi care pornesc unul de pe peretele sudic și celălalt de pe peretele nordic al casetei (în zona spărturii). În capătul vestic observăm dispunerea cărămizilor tot pe cant dar invers față de cele descrise anterior. Aici sunt șapte rânduri de cărămidă vizibilă. Interiorul casetei are dimensiunile de 0,66 m (latura V-E) și 0,43 m (latura estică). Înălțimea la cheia bolții plate este de 0,30 m. Dimensiuni cărămizi: 25 x 13 x 4 cm; 23 x 12 x 4 cm; 27 x 14 x 4 cm; 24 x 12 x 4 cm. Stratul de mortar prezintă următoarele grosimi: 2-2,5 cm; 1,5 cm; 3-3,5 cm (pe extradusul bolții plate). Fețele exterioare ale pereților (de E și de S) sunt

foarte neglijent executate (acoperite cu mortar). Au fost executate în grabă - nu se observă nici o grijă în ceea ce privește construcția ei. Caseta este înclinată de la V la E, foarte probabil în urma tasării umpluturii pământului de la groapa lui M10. Sunt aproximativ 0,15-0,20 m între baza casetei zidite și oasele din mormânt. Deasupra evazării fundației zidului vestic al pridvorului, baza casetei se află la 0,45 m și la 0,65-0,66 m față de nivelul săpat.

În momentul în care s-a început golirea, s-a constatat existența unei umpluturi de pământ negru cu multe bucăți de mortar, care indică faptul că, pe interior această amenajare a fost tencuită. Au fost descoperite mai multe fragmente de mortar cu urmă de frescă, de culoare maro. În partea superioară există o depunere formată din numeroase recipiente ceramice, castroane, borcane și multe vase de sticlă (de dimensiuni mici, mijlocii și mari), un fragment de candelă dar și sticle de băuturi, pahare, fiole medicale dar și faianță, toate databile în sec. XIX.

Pronaos
Acest zid este paralel cu zidul dintre naos și pronaos și prezintă o lungime de 3,20 m și o înălțime de 0,25 m. Distanța față de peretele de N al pronaosului este de 2,20 m. Pe ultima asiză din zid cărămizile sunt dispuse pe lung (20 cărămizi).

Dimensiuni cărămizi: 26 x 14,5 x 3,5 cm; 14 x 4 cm; 13,5 x 3,5 cm.

Naos

Între pronaos și naos, pe latura de S, se găsește o criptă zidită (dezvelită prima dată cu ocazia campaniei din anul 2006, dar cercetată integral în anul 2008), al cărui perete sudic se găsește la 0,20 m față de pilastrul sudic; peretele vestic se găsește la 0,50 m față de fundația coloanelor dintre naos și pronaos; peretele nordic se află la 0,65 m față de profilul central iar peretele estic se găsește la 1,40 m față de umărul sud-vestic. Dimensiuni criptă: Lungimea: latura mare la exterior = 2,20 m (latura mare N la exterior este ușor arcuită, probabil datorită presiunii pământului); latura mare la interior = 1,90 m. Lățimea laturii scurte E: 0,70 m (la exterior) și 0,45 m (la interior). Lățimea laturii scurte V: 1 m (la exterior) și 0,75 m (la interior).

Criptă a fost descoperită la -0,25 m, față de nivelul actual de călcare.

Observăm că pe toată suprafața dintre peretele sudic al criptei și zidul sudic dintre pronaos și naos se află un pavaj din cărămidă. Acesta constă dintr-un strat de mortar gros de 3-4 cm peste care se află un rând de cărămizi cu următoarele dimensiuni: (28/14/4,5 cm; 27,5/13,5/4 cm. Cota nivelului de călcare al pavajului se găsește la 0,70 m față de fața superioară a evazării fundației absidei sudice. Astfel, pavajul este așternut imediat peste nivelul fundației bisericii. Mai trebuie menționat că, de la nivelul de călcare al pavajului până la ultima asiză de cărămizi a criptei este h = 0,35 m. Pavajul a fost amenajat doar pe două laturi.

Criptă era deranjată, ultima asiză găsindu-se la 0,95 m față de nivelul actual de călcare. Având în vedere cotele, se poate spune că a fost amenajat curând după terminarea bisericii.

Masa Altar

L = 1,35 m dintre care piciorul îngropat (baza) = 50,5 cm, iar piciorul propriu-zis, care este buciardat = 85,5 cm.

Piciorul, este un octogon neregulat cu lățimile 35/36 cm, iar laturile mari 26,5 cm. Teșitura = 6,5 cm. La partea de sus, un racord, un segment de cerc = 7-8 cm înălțime. Partea superioară 34,5/34 cm iar la mijloc prezintă un orificiu pătrat având 6,5/6,5 cm și adâncimea de 5,5 cm. Piciorul a fost prins într-un postament de cărămizi (27 x 15-16 x 4 cm; 27,5 x 15,4 x

3,5 cm). Între cărămizi stratul de mortar are o grosime de 3,5 cm. Piciorul: maxim = 43 cm; minim = 38 cm.

Au fost descoperite pe parcursul celor patru campanii un număr de 102 monede, între care 57 europene⁶ și 45 emisiuni ale Imperiului Otoman⁷. Majoritatea descoperirilor monetare fac parte din contexte funerare. Materialul numismatic acoperă o arie cronologică mare (sec. XVI-XIX). În realitate datarea monedelor ne dovedește că unele dintre acestea au fost refolosite mult timp după momentul emiterii, după cum rezultă din analiza obiectelor de podoabă și a accesoriilor vestimentare, dar și din informațiile rezultate din studiul istoric referitor la biserica.

Cercetările ulterioare pe care specialiștii MMB le vor desfășura în acest punct se vor axa pe zona exterioară bisericii.

Note:

1. Gheorghe Mănușu-Adameșteanu, Cristina-Georgeta Alexandrescu, Florina Panait-Bîrzescu, Cristian Nestorescu, *București. Punct: Biserica Sf. Nicolae Udricani, str. Iuliu Baraschi, nr. 11*, CCA 2006.
2. Analiza antropologică a fost realizată de Gabriel Vasile (MNIR).
3. Acsádi Gy., Nemeskéry, J., 1970, *History of human life span and mortality*, Académiai Kiadó, Budapest.
4. Brothwell D., R., 1981, *Digging up bones*, 3rd edition, Cornell University Press, Ithaca, New York.
5. Maximilian, C., 1962, *Sărata Monteoru- Studiu antropologic*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București.
6. Mulțumim doamnei dr. Ana Maria Velter (MNIR), pentru ajutorul acordat la identificarea monedelor europene provenite din săpătură.
7. Identificarea monedelor otomane a fost realizată de către domnul dr. Aurel Vâlcu (IAB), căruia îi mulțumim pe această cale.

Abstract:

The archaeological excavations from St. Nicolae Udricani Church, in Bucharest, are related to the ongoing restoration project, started in 2005. Since then, three more archaeological campaigns followed: one in 2006 and two more, during this year. A number of 141 graves have been discovered till present, containing many grave goods such as jewelry, clothes and coins. All of these finds date the cemetery during 18th -19th centuries. The results gathered in the four archaeological campaigns at St. Nicolae Udricani Church allow us to claim its importance, both for the better understanding the 18th -19th centuries landscape, and drawing some conclusions regarding the funeral rite. Future investigations will complete the information we have till now, and the grave goods will better outline the features of the people who used the cemetery during the 18th -19th centuries.

134. București

Punct: Ciurel - str. Amilcar C. Săndulescu, nr. 6, 8, 10
Cod sit: 179132.73

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 99/2008
Colectiv: Mircea Negru – responsabil (USH București), Cristian Schuster, Liana Oța, Alexandru Morintz (IAB), Alexandru Bădescu (MNIR)

Situl arheologic se află în partea de V a municipiului București, în cartierul Militari, la S de Lacul Dâmbovița. Suprafața sa este de aproximativ 30.000 m². Vestigiile arheologice se află de-a lungul terasei înalte a Dâmboviței, între str. Virtuții și și cotul pe care terasa îl face în amonte către punctul Militari Câmpul Boja.

Primele informații despre acest sit au fost furnizate în anul 1922 de Constantin Nicolăescu Ploșor¹, completate apoi în anul 1929 de Dinu V. Rosetti.² De-a lungul timpului au fost identificate și cercetate urme de locuire din epoca bronzului (cultura Glina), prima epocă a fierului, sec. VI-VIII, X-XI și sec. XVIII-XIX.

Primele săpături arheologice la Ciurel s-au desfășurat în anul 1956, conduse de Sebastian Morintz, s-au încheiat cu identificarea și cercetarea unor urme de locuire din epoca bronzului (cultura Glina), respectiv perioada premedievală (sec. VI-VIII)³.

În cursul cercetărilor din anul 1957, au fost descoperite vestigii din epoca bronzului (cultura Glina; resturile unei locuințe), fragmente ceramice din prima epocă a fierului (Hallstatt) și un bordei feudal timpuriu (ce avea în inventarul său fragmente de vase ceramice cum sunt străchini, oale și căni). Ceramică foarte grosolană este modelată cu mâna liberă, dar sunt prezente și vase ceramice modelate la roată⁴.

În campania din anul 1958 au fost descoperite noi vestigii arheologice din epoca bronzului și evul mediu timpuriu⁵. Astfel, au fost descoperite materiale noi din epoca bronzului (cultura Glina), respectiv mai multe locuințe și gropi ce conțineau materiale din sec. VI-VIII și X-XI.

În anul 1959 au fost cercetate un număr de opt bordeie, cu cuptoare menajere în formă de potcoavă amenajate în NE și unul în SE, datate în perioada sec. VI-VIII. De asemenea au mai fost descoperite fragmente de vase ceramice specifice culturii Glina din epoca bronzului⁶.

În anul 1994, în urma unei cercetări de suprafață, constatându-se afectarea sitului în apropierea Barajului Lacului Dâmbovița, a fost identificată și cercetată o locuință aparținând culturii Glina⁷.

În anul 1997, pentru construirea unui Mc Donalds, pe str. Virtuții, a fost solicitată asistența arheologică. Săpăturile arheologice preventive s-au încheiat cu rezultate foarte modeste, constând în doar câteva fragmente ceramice ce pot fi atribuite culturii Glina din epoca bronzului⁸.

Până în anul 2008 au fost apărut 8 articole și note în reviste de specialitate, în care au fost valorificate rezultatele cercetărilor arheologice din acest sit.

Săpăturile arheologice preventive din anul 2008 au avut ca obiective continuarea cercetării sitului arheologic, identificarea și cercetarea complexelor arheologice, recuperarea materialului arheologic, restaurarea, conservarea și valorificarea sa științifică, împreună cu informațiile de specialitate colectate în cursul cercetărilor⁹.

Ca urmare a prevederilor din Legea nr. 462 din 2003 privind protejarea patrimoniului arheologic, cu modificările din Legea 258 din anul 2006, la solicitarea proprietarilor pentru eliberarea de sarcină arheologică a terenului construit din București, str. Amilcar C. Săndulescu, nr. 6, 8, 10, sectorul 6, a fost întocmit un plan de cercetare arheologică preventivă.

Pentru cercetarea suprafeței au fost trasate un număr de 25 secțiuni orientate E-V (S1-S25). Aceste secțiuni au fost trasate perpendicular pe marginea estică a platoului. Carourile au fost numerotate de la E la V. Între secțiuni au fost lăsați martori cu grosimea de 1 m, care au fost demontați, atunci când cuprindeau complexe arheologice surprinse în secțiuni.

Cercetările au respectat împărțirea terenului în cele două loturi. Acestea au fost numerotate de la E la V. Lotul nr. 1, cu nr. cadastral 4243/2/3 avea suprafața de 1862,37 m², iar lotul nr. 2 cu nr. cadastral 4243/2/4 are suprafața de 2641,41 m².

Curățarea terenului de molozul depus în ultimele decenii și înlăturarea stratului vegetal s-a făcut mecanic. În majoritatea secțiunilor, nu a fost săpat canalul contemporan care a distrus situl parțial. Pentru surprinderea traseului acestui canal au fost trasate continuu secțiunile S170 (la marginea sudică a suprafeței cercetate), S177 la mijlocul acesteia, respectiv S182 la extremitatea de N). Celelalte secțiuni practicate au fost împărțite în două sectoare, A și B, de zona unde a fost practicat canalul contemporan.

Săpăturile arheologice manuale au vizat răzuiele pe două nivele: 0,60-0,65 m – baza nivelului corespunzător sec. V-VII, respectiv 0,90 -1 m - baza nivelului corespunzător epocii bronzului.

Stratigrafia zonei cercetate a fost următoarea: 0 -0,45 m: stratul de pământ de culoare cenușie deschisă cu inserții de pământ castaniu și pietriș (depuneri contemporane); -0,45 -0,70 m: strat cenușiu negricios cu vestigii din sec. VI-VIII p.Chr.; -0,70 -1,20 m: strat castaniu steril arheologic.

În cursul cercetărilor au fost descoperite: două bordeie (B1, B2) și trei gropi (G1-G3) din sec. VI-VIII.

Din păcate, o suprafața cercetată a fost afectată de un canal contemporan, respectiv un șanț de canalizare în partea sa estică. De asemenea, pe lotul din partea de V a fost identificată o groapă de mari dimensiuni, care depășește limitele zonei cercetate. Cercetarea a fost continuată doar după degajarea unui strat de moloz cu grosimi între 1,30 și 1,50 m. Toate aceste lucrări au fost realizate în sec. XX.

Bordeiul nr. 1

Poziția: S1, c. 9-10

Bordeiul avea forma rectangulară cu colțurile rotunjite. Podeaua locuinței se afla la adâncimea de 1,07 m, de la nivelul actual de călare. Însă trebuie să ținem cont de faptul că în stratul vegetal a fost realizată o depunere contemporană de pământ castaniu și pietriș. Grosimea acestei depuneri era 0,30 m, în dreptul bordeiului.

În colțul de NE, într-un bloc de lut cruțat a fost realizat un cuptor menajer în formă de potcoavă. Diametrul mare al cuptorului avea 0,64 m, iar cel mic de 0,43 m. Pereții cuptorului aveau arsură de culoare cărămizie pe o grosime de 3-4 cm.

În umplutura bordeiului au fost descoperite fragmente de vase ceramice modelate predominant cu mâna, dar au fost găsite și fragmente de vase modelate la roată. În interiorul cuptorului au fost descoperit numeroase fragmente de vase ceramice, unele întregibile.

Pe baza materialului arheologic descoperit bordeiul nr. 1 a fost datat în sec. VI-VII.

Bordeiul nr. 2

Poziția: S1, c. 22-24

Bordeiul avea forma aproape pătrată cu colțurile rotunjite. Laturile acestei locuințe aveau lungimea de 4,90-4,95 m, iar podeaua se afla la adâncimi de 1,27-1,32 m, de la nivelul actual de călare. Însă trebuie să ținem cont de faptul că în stratul vegetal a fost realizată o depunere contemporană de pământ castaniu și pietriș. Grosimea acestei depuneri era 0,45 m, în dreptul bordeiului.

În colțul de NE, într-un bloc de lut cruțat a fost realizat un cuptor menajer. Cuptorul avea o formă aproximativ rotundă cu diametrul de 1,10-1,14 m. Pereții cuptorului aveau arsură de culoare cărămizie pe o grosime de 2-3 cm. Prin formă și

dimensiuni el de diferențiază de cel descoperit în interiorul bordeiului nr. 1.

În umplutura bordeiului au fost descoperite fragmente de vase ceramice modelate cu mâna sau la roată. În interiorul și în jurul cuptorului au fost descoperit numeroase fragmente de vase ceramice.

Complexul arheologic a fost datat în sec. VII-VIII.

Bordeiul nr. 3

Poziția: S6-7, c. 8-9

Groapă de formă neregulată, asemănătoare unei tălpi umane. Lungimea sa era de 2,53 m, iar lățimea de 1,94 m. Adâncimea sa maximă era de 1,03 m. În interiorul cuptorului au fost descoperite doar câteva fragmente de vase ceramice modelate cu mâna sau la roată și lut ars. Bordeiul a fost datat în sec. VI-VII p.Chr.

Bordeiul nr. 4

Poziția: S9, c. 8-9

Groapa de formă rectangulară avea laturile de 2,20-2,50 m. Adâncimea sa maximă era de 0,79-0,83 m. În interiorul complexului au fost descoperite doar câteva fragmente de vase ceramice modelate cu mâna lut ars. Complexul a fost datat în prima perioadă a epocii fierului.

Groapa nr. 1

Poziția: S1, c. 22

Groapa de formă ovală avea diametrul de 0,90 m. Adâncimea sa maximă era de 1,07 m. În interiorul complexului au fost descoperite doar câteva fragmente de vase ceramice modelate cu mâna sau la roată și lut ars. Complexul a fost datat în sec. VI-VII p.Chr.

Groapa nr. 2

Poziția: S9, c. 6-7

Groapa de formă ovală avea diametrul de 1,20 m. Adâncimea sa maximă era de 1,50 m. În interiorul complexului au fost descoperite câteva fragmente de vase ceramice modelate cu mâna sau la roată și lut ars. Complexul a fost datat în secolele VI-VII p.Chr.

Groapa nr. 3

Poziția: S22, c. 4

Groapa de formă ovală avea diametrul de 0,96 m. Adâncimea sa maximă era de 1,27 m. În interiorul complexului au fost descoperite doar câteva fragmente de vase ceramice modelate cu mâna sau la roată și lut ars.

Complexul a fost datat în sec. VI-VII p.Chr.

Groapa nr. 4

Poziția: S23, c. 7

Groapa de formă ovală avea diametrul de 0,96 m. Adâncimea sa maximă era de 1,27 m. În interiorul cuptorului au fost descoperite doar câteva fragmente de vase ceramice modelate cu mâna sau la roată și lut ars. Pe baza materialului arheologic, complexul a fost datat în prima perioadă a epocii fierului.

Cercetările întreprinse în lunile martie - mai 2008 au dus la identificarea prin săpături arheologice a unor așezări din epoca bronzului, prima perioadă a epocii fierului, respectiv sec. VI-VIII. Așezarea din epoca bronzului

În cadrul S19-S20, către extremitatea de E a suprafeței cercetate au fost descoperite doar câteva fragmente de vase ceramice aparținând culturii Glina. Cele câteva fragmente descoperite, încadrează groapa nr. 4 în cultura Glina. Așezarea din prima perioadă a epocii fierului

Cercetările preventive întreprinse par să indice o periferie a așezării din prima perioadă a epocii fierului. Bordeiul nr. 4 și groapa nr. 3 au avut foarte puțin material arheologic.

Așezarea din sec. VI-VIII p.Chr.

Cele mai numeroase complexe arheologice descoperite în cercetările arheologice preventive prezentate aparțin sec. VI-VIII. Dacă în privința ceramicii din sec. VI-VII, descoperite în bodeiul nr. 1, analogiile sunt frecvente¹⁰, pentru cea din sec. VII-VIII argumentele de datare sunt mai dificil de găsit. Se observă în acest sens descoperirea în bordeiul nr. 2 a unor fragmente de vase asemănătoare celor din sec. al VIII-lea de la Bucov-Tioca¹¹, dar faptul că la Ciurel ele provin din vase modelate cu mâna, ne determină să datăm bordeiul nr. 2 în secolele VII-VIII.

O primă observație ar fi faptul că respectivele locuințe aparțin la două faze diferite. Astfel, bordeiul nr. 1 și bordeiul nr. 3 pot fi încadrate în sec. VI-VII, în timp ce bordeiul nr. 2 aparține nivelului mai târziu, ce poate fi datat la finele secolului VII și în sec. VIII. Materialele descoperite în gropile nr. 1-3 sunt asemănătoare celor din nivelul timpuriu al așezării premedievale.

O altă observație este cantitatea mare de material arheologic, mai ales vase ceramice care au fost descoperite în cuptoarele menajere ale acestor complexe.

Cercetările arheologice preventive de la București-Ciurel confirmă existența unei așezări importante pentru problemele cronologice ale perioadei secolelor V-VIII. Considerăm că analiza atentă a rezultatelor acestor cercetări și a celor din anii '50-'60 ai secolului trecut va putea clarifica o serie de aspecte cu privire la perioada menționată.

Note:

1. Nicolăescu 1922, p. 54.
2. Rosetti 1929, p. 7.
3. Morintz 1958, p. 631-636.
4. Morintz 1959, p. 764-771.
5. Morintz 1961, p. 658-663.
6. Morintz 1962, p. 761-766.
7. Negru 1995, p. 15; Schuster, Negru 1998, p. 6-11.
8. Negru 1997, p. 8-9.
9. Colectivul de cercetare mulțumește studenților de la USH București – Facultatea de Istorie, Muzeologie și Arhivistică și FIB, care au participat la aceste cercetări arheologice.
10. Teodor, fig. 48:1, 2, 4, 6; Teodor 1996, fig. 157:1.
11. Comșa 1978, fig. 49:1, 2, 5.

Bibliografie:

- M. Comșa, *Cultura materială veche românească (Așezările din secolele VIII-X de la Bucov-Ploiești)*, București, 1978.
- S. Morintz, *Șantierul arheologic București*, Materiale și cercetări arheologice 5, 1958, p. 631-636.
- S. Morintz, *Șantierul arheologic București*, Materiale și cercetări arheologice 6, 1959, p. 764-771.
- S. Morintz, *Săpăturile de pe Dealul Ciurel*, Materiale și cercetări arheologice 7, București, 1961, p. 658-663.
- S. Morintz, *Șantierul arheologic București*, Materiale și cercetări arheologice 8, 1962, p. 761-766.
- M. Negru, *București-Ciurel*, CCA, 1995, p. 15.
- M. Negru, *București-Ciurel*, CCA, 1997, p. 8-9.
- C. S. Nicolăescu, *Urme de noi așezări preistorice în preajma Bucureștilor*, Cronica Numismatică și Arheologică 2, 1922, p. 54.
- D. V. Rosetti, *Din preistoria Bucureștilor*, Cronica Numismatică și Arheologică, no. 89-94, 1929, p. 7.
- C. Schuster, M. Negru, *Descoperiri arheologice din epoca bronzului la București-Ciurel*, București - Materiale de istorie și Muzeografie 12, 1998, p. 6-11.
- D. Gh. Teodor, *Civilizația romană la est de Carpași în secolele V-VII e.n. (Așezarea de la Botoșana-Suceava)*, București, 1984.

D. Gh. Teodor, *Meșteșugurile la nordul Dunării de Jos în secolele IV-XI d.Hr.*, București, 1996.

Abstract:

In last year were made, after many years, archaeological investigations in one of the well known archaeological site from Bucharest, the site from Ciurel. There were found archaeological contexts and materials dated in Bronze Age, Early Iron Age, and 6th to 8th centuries A.D.

The Bronze Age is represented by some pottery fragments that were attributed to Glina Culture. Very few were and pottery fragments found in the Early Iron Age contexts.

The most of discoveries are provided by the Early Middle Age settlement. There were found a lot of pottery fragments, burned clay and wood inside the dwellings and pits date from 6th to 8th centuries A.D.

135. București

Punct: Biserica „Trei Ierarhi“ Colțea

Cod sit: 179132.77

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 397/2008

Colectiv: Gheorghe Mănușu Adameșteanu - responsabil, Camelia-Mirela Ciocănel, Cosmin-Dan Pîrvulescu, Theodor Ignat (MMB), Dan D. Ionescu (INMI)

Săpăturile din anul 2008 au fost efectuate în curtea bisericii, pe laturile de S, E și N, între zidul bisericii actuale și suprafața cercetată în anul 2006¹. Terenul aflat în fața pridvorului bisericii actuale nu a putut fi cercetat nefiind inclus în proiect. Au fost trasate 11 casete, pentru verificarea depunerilor și a fundațiilor celor două biserici.

În cadrul celor două campanii au fost descoperite 127 de morminte medievale - sec. XVI-XIX. Lucrările de amenajare executate în curtea bisericii au deranjat unele morminte. Adâncimea la care au fost săpate gropile a fost variabilă, fiind cuprinsă între -0,44 m și -1,85 m, cotele fiind luate de la nivelul din curtea Spitalului Colțea, care este un nivel arbitrar, dar singurul păstrat².

Forma gropilor a fost în general greu de sesizat, putându-se observa doar la cele care au coborât până la solul galben. Prezența sicriului a putut fi documentată în mod direct, prin prezența lemnului conservat (M17, 23, 57, 113, 122, 123, 126), a urmelor de țesătură (M1, 75) sau a cuielor de îmbinare a scândurilor (M62, 108).

M41 și M65 ne-au furnizat date care indică prezența unor morminte monahale³: craniul lui M41 a fost protejat de trei cărămizi ce formau o casetă (una din ele având incizată o cruce mare) iar craniul lui M65 era așezat pe o cărămidă. Dimensiunile acestor cărămizi sunt: la M41 – două de 28 x 14,5 x 4 cm și una de 29 x 14,5 x 4 cm iar la M65 de 25 x 12 x 4 cm.

Pe lângă inventarul funerar (38 monede: 12 europene⁴ – M20, 22, 41, 51, 63, 77, 84, 108 - și 26 emisiuni ale Imperiului Otoman⁵ – M1, 4, 26, 33, 34, 42, 50, 51, 72, 77, 78, 88, 113, deus în cadrul mormintelor, au mai fost găsite obiecte de podoabă: 8 inele din argint (M24, 26, 48, 50, 65, 66, 2-79); 7 din bronz (M22, 28, 63, 75, 110, 111, 113); 176 mărgelile de diferite culori și mărimi (M61); un cercel (M113) precum și accesorii vestimentare – nasturi de diferite mărimi, metalici (M18, 23, 31, 88) sau din os (M18, 24), bumbi din bronz (M22, 27, 28, 37, 63,

77, 110); verigi din bronz (M1, 79); paftale (M78), o "broșă" din bronz, cu motive florale (M66); un pandantiv de os, ovoidal, cu o urechiușă de prindere din bronz (M48).

Prezența monedelor a fost documentată mai ales în zona pieptului, a capului, în apropierea mâinilor. În câteva cazuri, monedele au fost observate pe bazin și chiar în zona picioarelor. Din perimetrul suprafețelor cercetate, provenind probabil, de la alte morminte deranjate, au mai apărut două monede otomane, una occidentală și un inel. Materialul numismatic acoperă un interval cronologic mare și ilustrează mai multe secole de circulație monetară (sec. XV-XIX). Astfel, cea mai timpurie monedă, descoperită în campania din anul 2006, la M22, o reprezintă o emisiune a Poloniei, de la Cazimir IV (1444-1492), un ½ Gros perforat; cel mai probabil a fost refolosit, iar *terminus post quem*, este dat de o emisiune otomană de la Mahmud II (1808-1839), o para databilă între anii 1834/1835-1839, descoperită de asemenea în anul 2006, la M4.

Prezența monedelor din sec. XV-XVI, intră în neconcordanță cu datarea rezultată de cercetarea arheologică a restului mobilierului funerar, cu precădere a obiectelor de podoabă și a accesoriilor vestimentare, fenomen des întâlnit în cursul cercetărilor arheologice efectuate de specialiștii MMB și la alte biserici din București (Biserica „Sf. Nicolae Dintr-o Zl”⁶, Biserica „Sf. Nicolae Udricani”⁷) și Ilfov („Biserica Sf. Nicolae” din Tunari⁸). Explicația este dată de reîntrebuințarea anumitor monede.

Lângă actuala biserică Sf. Trei Ierarhi și Sf. Cuvioasa Parascheva, la cca. 2,50 m S față de latura sudică, au fost dezvelite, aproape în totalitate⁹, vestigiile vechii biserici Colțea (a lui Udrea și Colțea Doicescu)¹⁰. Aproximativ două treimi din vechea biserică (o parte din pronaos, naos și altar) se află în curtea bisericii actuale, iar circa o treime în exterior (altă porțiune din pronaos și un posibil pridvor) - dezvelită în porțiunea pavată cu lespezi prefabricate, paralelă cu latura S a pridvorului bisericii actuale și la V față de poarta de acces în curtea bisericii¹¹. Porțiunile lipsă se datorează unor lucrări mai vechi de sistematizare verticală a spațiului bisericii actuale – aprox. sec. XIX-XX. Dimensiunile bisericii: Lmax păstrată = cca. 15 m; lmax păstrată (naos) = cca. 6 m; Gziduri = 0,55/0,65 m (parțial pronaos - altar) - 1 m (parțial pronaos); hfundații = 0,35-0,80 m. Rezultă că biserica veche era uninavată, cu absida de E decroșată și pronaos (pridvor?) supralărgit. Evazare, în capătul de V: 0,32 m pe o lungime de 0,45 m, începând de la 2,95 m V față de pragul porții. Adâncime, față de nivelul pavajului din dale prefabricate: 0,30 m la N și 0,72 m la S.

Zidurile fundației bisericii vechi, de la absida altarului până la segmentul V, inclusiv, sunt compuse din bolovani de râu și fragmente de cărămidă legate cu mortar. Peste cele din urmă au fost dispuse asize de cărămizi fragmentare, din care se păstrează unu-trei rânduri, echivalente cu începutul elevației.

Latura de N a vechii bisericii se păstrează aproape integral, în afara unei întreruperi, L = cca. 1,50 m (șanțul de fundare și fundația soclului actualei împrejurimi).

Latura de S se conservă parțial, având L = 5,40 m. Pe acest segment au fost surprinse trei ziduri care se întretaie (Z1, Z2, Z3) și o porțiune din pavimentul interior din cărămidă – dispus paralel cu latura de SE a absidei altarului. Un alt pavaj ori suport de pavaj (din cloțuri de cărămidă) a fost identificat la exteriorul Z1 - depășea latura S a Z2 cu 0,10-0,15 m. Acest strat de cloțuri compactate a fost demontat cu totul pentru a surprinde complet zidurile 1 și 2. După cei 5,40 m ai laturii de S, sunt cca. 3,50 m unde nu se mai păstrează zidurile vechii biserici, datorită amenajării unei gropi menajere. Apoi, urmează un stat gros de beton (cu agregate mici și cuihuri de var), L = cca. 2,40 m,

aproape coliniar cu Z1 - probabil fundația unui gard. Capătul V continuă, oblic, către NV, cu un segment de zidărie, întrerupt de soclul împrejuririi actuale. La S de acest segment, a fost surprinsă o suprafață, orientată către N, pavată cu bolovani de râu (cca. 0,12-0,15 m). Dispunerea lor circulară sugerează că făceau parte dintr-o alee amenajată în grădina Spitalului. Marginea N a pavajului are o ușoară adâncire; după modul de realizare și înclinare (aprox. E-V), nu poate să fie decât o rigolă de scurgere a apelor. Pavajul a intersectat la NV un masiv de zidărie de cărămidă, care pare să fi continuat către V, unde a fost dislocat de fundația actualei împrejuriri¹².

Porțiunea de V a vechii biserici se păstrează fragmentar (latura N și racordul cu naosul bisericii, notat umărul - U2). Zidul cuprinde două porțiuni din etape diferite și două asize de cărămidă din elevație. Porțiunea de N (l = 0,45 m) se termină cu un strat de mortar și pietre de râu. Alcătuirea porțiunii de N este la fel ca a zidurilor nordice dezvelite în 2006. Porțiunea de S (l = 0,55 m): piatră de râu, lespezi și fragmente de cărămidă înecate în mortar, cu spații mari între ele, legate cu ciment de bună calitate (sec. XIX-XX). Ambele fundații distruse cu ocazia refacerii pavajului din 1948-50, când se toarnă o șapă de fierbeton (G = 0,06/0,09 cm), peste care s-a așezat un rând de lespezi prefabricate din beton (0,50 x 0,50 x 0,10 m)¹³. Cărămizi: 0,27 x 0,14/0,145 x 0,045 m.

La exteriorul laturii de N a proscomidarului au fost dezvelite două fragmente de piatră prelucrată. Primul fragment (probabil de montant de ușă), din calcar, notat FI, are L = 0,54 m, l = 0,23 m, h = 0,15 m. În secțiune prezintă o șanțuire sub formă de cavetă (concavă), după care se racordează printr-un semitor și urmează un racord drept și un alt racord drept, păstrat fragmentar (este spart).

Al doilea fragment, tot din calcar, notat FII, are L = 0,50 m, l = 0,33 m, H = 0,16 m. Este spart, având buciardate fețele vestică (l = cca. 0,10-0,11 m), estică și cea sudică (aflate în pământ), iar celelalte fețe fiind sparte (prelucrate brut?). Adâncimea la care se afla FII era de cca. 0,30-0,32 m față de nivelul maxim de săpare.

Note:

1. Mănuclu-Adameșteanu Gh., Dan Cosmin Pîrvulescu, Camelia Mirela-Ciocănel, Zambory Mihaly (MMB), Dan D. Ionescu (INMI), Marcel Ciucă (Arhivele Naționale), Gabriel Vasile (MNIR-CNCP), CCA 2007, p. 95-98.
2. În curtea bisericii, nivelul actual de călcare este mai coborât în urma unor lucrări successive de nivelare și decapare.
3. Au mai fost descoperite morminte monahale, în jurul Bucureștiului, la Cernica: Gh. Cantacuzino, G. Trohani, Glasul Bisericii 38, 9-10, 1979, București, pl. 1015-1023, fig. 8; *idem*, CA 4, 1981, București, p. 200-239, fig. 13.
4. Mulțumim doamnei dr. Ana Maria Velter (MNIR), pentru ajutorul acordat la identificarea monedelor europene provenite din săpătură.
5. Mulțumim domnului dr. Aurel Vâlcu (IAB), pentru ajutorul oferit la identificarea monedelor otomane.
6. Materiale inedite.
7. Mănuclu-Adameșteanu Gh., Cristina Georgeta Alexandrescu, Florina Panait-Bîrzescu, C. Nestorescu (MMB), CCA 2006, p. 106-108.
8. Mănuclu-Adameșteanu Gh., Dan Cosmin Pîrvulescu, Andreea Cireașă (MMB), Tereza Sinigalia (INMI), CCA 2006, p. 375-376.
9. Săpătura nu s-a putut desfășura în zona trotuarului, pe porțiunea sud-vestică.
10. În 1948 arh. Horia Teodoru, de la Comisiunea Monumentelor Istorice, a supravegheat executarea unor

sondaje de jur-împrejurul bisericii Colțea, cu ocazia consolidării bisericii actuale-amânată, din varii motive, din toamna anului 1944. Cu acest prilej arh. H. Teodoru schița sumar conturul unei porțiuni din vestigiile vechii biserici (cf. Arhiva INMI, Fondul CMI, Dos. 555 / Mapa Nr. 23 / Fasc. 25 / 1946 / Biserica „Colțea” / București / 1922-1953, f. 72 „Urmele zidurilor (temelii) cu direcția E – V, din dreapta bisericii [actuale]”) – nota dintre croșete DDI. Totodată, a fost decopertat, la 24,40 m N față de latura nordică a pronaosului bisericii actuale, zidul laturii N a Spitalului Colțea, ctitorit de Spătarul Mihail Cantacuzino la 1700. Grosimea vizibilă = 1,25 m. Alipit feței N a acestui zid, este zidul sudic al actualului Spital (dos. cit., f. 74 (schiță în creion a arh. H. Teodoru).

11. Acest pavaj ar fi trebuit să fie executat din piatră, conformj devizelor semnate de arhitecții Ștefan Balș și Horia Teodoru în 1948 („18 - Trepte de piatră [...]; 19 - Pardoseală de piatră la intrările laterale în curtea bisericii între trepte și porțile laterale de intrare de 0,45 x 0,45 x 0,08 m; [...] 21 – Beton în fundația treptelor și a pardoselii [...] 200 kg ciment, 800 kg piatră și 0,40 mc nisip”) – cf. dos. cit., f. 61, cap. „IV. Amenajări în curtea bisericii”.

12. Planul IGA (1895-1898) consemnează o amenajare peisageră, în care predominau liniile curbe. Una dintre aleile curbilunii era situată chiar în porțiunea cercetată în 2006. Dispariția amenajării peisagere s-a datorat aplicării, după 1947, a Regulamentului Urbanistic al Bucureștilor stabilit în urma decretării Planului Director al Capitalei (1935), care prevedea lărgirea bulevardelor centrale până la 35-60 m între fațadele clădirilor aflate de-o parte și de alta a acestora.

13. Șapa de beton armat este turnată concomitent cu fundația pragului porții (acum în funcțiune) = vezi profilurile N și E ale casei XI. Cota de călcare a pragului porții este identică cu cota pavimentului exterior din dale prefabricate.

Abstract:

Archaeological excavations made during two campaigns, between 2006 and 2008, led to the discovery of 127 mediaeval graves. In this cemetery were buried both monks and inhabitants of this neighborhood. These ones presented both grave goods (western coins and Turkish ones), jewels (rings, earrings) and clothing accessories (needles, bangles, rings, and buckles). Counting on the inventory elements we could estimate that the cemetery was in use during the 16th and 19th centuries. The presence of some 16th–19th centuries graves proves us that before the first church with rock and brick foundation, documentarily proven by the middle of the 16th century, there was another church, probably made out of wood.

The old ruins of Colțea Church (the church of Udrea and Colțea Doicescu) were uncovered at about 2.5 m south of the southern side of St. Three Hierarchs and St. Cuvioasa Parascheva. The foundation walls of the old church, from the altar's apse to the fifth segment, are made out of river stones and brick fragments binded with mortar. On top of these, one to three rows of fragmentary bricks are visible, equivalent to the elevated wall.

136. Buftea, jud. Ilfov

Punct: Flămânzi (str. Independenței, T8, parcela 140)

Cod sit: 100594.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 494/2008

Colectiv: Cristian Schuster – responsabil, Alexandru Morintz, (IAB), Mircea Negru (USH București), Raluca Kogălniceanu (UAIC Iași), Gheorghe Mihai (MR Caracal), Traian Popa, Ionuț Gheorghe (MJTA Giurgiu)

Terenul este situat pe terasa înaltă de maximum 6 m a malului drept al râului Colentina, într-o zonă definită de specialiștii MMB ca adăpostind un sit arheologic de categoria A.

Zonele limitrofe râului Colentina și nu numai din arealul orașului Buftea a stat de mult în atenția arheologilor. Dintre acestea amintim investigațiile Vioricăi Enăchiuc-Mihai, desfășurate în punctele „La Sălcii”, unde a fost surprinsă o locuire de sec. VIII, și „La Calul Bălan”, unde s-au documentat două nivele de locuire getice (sec. II-I a.Chr. pe terasa inferioară a Colentinei și de sec. I a.Chr. - I p.Chr. pe terasa superioară). Aceeași autoare amintește și că în punctele „Abator” și „La Viroagă” au fost identificate situri din sec. III-IV d.Chr. și sec. X-XI, cultura Dridu. Alte referiri găsim la Eugen Comșa, Aristide Ștefănescu, anume punctele Mănești și La Gutui, la Vasilica Sandu-Cuculea, Laura Georgescu și, recent, la acelea ale lui Gheorghe Mănușu-Adameșteanu și Nicolae Mercan.

Au fost practicate următoarele secțiuni și case: S1 (122 x 2 m), S2 (111 x 2 m), C1 (C1a = 22 x 30 m; C1b = 11 x 30 m), C2 (30 x 40 m), C3 (30 x 24 m), C4 (30 x 24 m), C5 (30 x 24 m), C6 (30 x 24 m), C7 (30 x 24 m) și C8 (30 x 24 m).

Ateliere de reducere a minereului (sec. IX-X)

Atelierul nr.1 (în C6, c. A8-12, B8-12, C8-12).

Complexul, distrus încă din vechime, era compus din două segmente. Primul dintre ele a fost o groapă de alimentare de 4,50 x 3,80 m, ce cobora până la -0,85 m, conținând un pământ negru, ușor spicat cu boboțe de lut ars, amestecat pe alocuri cu cenușă, bucăți de lemn ars, adăpostind un lot important de ceramică fragmentară, zgură rezultată în urma procesului de reducere a minereului și resturi osteologice animale. Această groapă avea ca vecin în partea sa estică zona propriu-zisă a cuptorului. Din păcate acesta, ca urmare a procesului tehnologic a fost distrus după operațiunea de reducere a minereului. Forma, parțial detectabilă în teren, a fost ușor ovală, cu dimensiunea probabilă de 1,10 x 0,97 m. Din cuptor s-a identificat un segment din baza peretelui nordic, ușor arcurit, cu înălțimea de 0,21 m și grosimea variind între 0,12-0,18 cm. Jur împrejurul cuptorului pe un areal de 5,60 x 6,20 m, au fost găsite resturi din pereții acestuia, unele dintre fragmente fiind mai mari (maximum 0,13 m în diametru). La fel, pământul din imediata apropiere a cuptorului, din cauza căldurii degajată de acesta, s-a înroșit, nuanțele mergând de la roșu puternic până la portocaliu și galben intens. Adâncimea până la care s-a constatat pătrunderea căldurii focului a fost de -0,79 m.

Atelierul nr. 2 (în C5, c. A11-14, B11-14)

Prezența acestuia a fost localizată în C5, în zona sa nord-estică, anume în c. A11-14, B11-14. Urmele complexului au putut fi sesizate începând cu adâncimea de 0,30/0,35 m. Cantitatea de pământ ars până la roșu a fost mult mai mică decât în cazul precedentului atelier. Groapa de alimentare a fost mai mică, de formă ușor ovală, cu dimensiunea de 2,10 x 2 m, și adâncimea maximă de 0,76 m. O bună parte a ei a fost acoperită de resturile cuptorului de reducere al minereului. Inventarul complexului s-a dovedit sărac, fiind compus din pământ negru, puțină cenușă, rare fragmente ceramice și o cantitate minoră de oase de animale. Cuptorul propriu-zis a fost situat în vechime la NE de groapa de alimentare. Nu s-a putut stabili nici forma, nici dimensiunea acestuia. Probabil a fost și el ușor oval. Dispersia resturilor cuptorului a fost de cca 3,60 x 3

m, iar pământul afectat de căldura instalației de foc a mers până la 0,59/0,61 m. Adâncimea maximă la care a pătruns căldura cuptorului a fost de -0,69 m.

Comparând cele două ateliere, este evident că primul a fost mai mare, cuptorul acestuia fiind, foarte probabil, de dimensiuni mai mari. Nu excludem posibilitatea că în atelierul nr. 1 să se fi procedat la reducerea mai multor șarje de minereu. Și gropile de alimentare au avut mărimi diferite, la fel și inventarul lor a fost de consistență, cantitativă și calitativă, diferită. Lotul de ceramică din Atelierul nr. 1 a fost impresionant față de cel din al doilea complex; de asemenea și cantitatea de resturi osteologice provenind de la animale. Este posibil ca groapa atelierului nr. 1 să fi fost folosită, poate după abandonarea cuptorului, ca areal de depunere a resturilor menajere. Notabil este și că fragmentele ceramice din Atelierul nr. 2, prezintă, în cantitate sporită, urme de arsură secundară.

Gropi menajere

Gr. 1 (sec. I-II p.Chr.; în C2, c. A14-15). Groapa avea forma ovală. Lungimea sa era de 1,65 m, lățimea de 1,08 m și adâncimea maximă de 0,88 m. Groapa pornește din stratul de pământ de culoare cenușiu-negricioasă, gros de 0,30 m. Groapa nr. 2 (sec. IX-X; în C 3, c. H1, I1, și C3.1). Groapa avea o formă ovală în plan. Lungimea ei era de 2,15 m, lățimea de 1,70 m, iar adâncimea de 1,02 m. Pentru cercetarea ei a fost deschisă C3.1 cu latura de 3,50 m. Groapa nr. 3 (sec. I-II p.Chr.; în C3, c. E12, E13, F12, F13), avea forma ovală în plan. Lungimea sa era de 2,20 m, lățimea de 1,60 m, iar adâncimea maximă de 0,94 m. Complexul pornește din stratul cenușiu-negricios gros de 0,15-0,20 m. Groapa 4 (sec. I-II p.Chr.; în C 4, c. E1) era de mici dimensiuni. Forma lui a fost rotundă la gură. Diametrul său era de 0,45 m, iar adâncimea de 0,65 m. Gr. 5 (sec. IX-X; în C6, c. E10, E11, F10, F11) avea forma ovală. Lungimea sa era de 2,60 m, lățimea de 2,40 m, respectiv adâncimea maximă de 1,12 m de la nivelul actual al solului.

Concentrări de oase umane

În C1 s-au descoperit mai multe concentrări de oase umane, în special în apropierea șanțului de irigație. Acestea provin în mod cert de la morminte de sec. XVIII-XIX deranjate, fiind reprezentate, în cea mai mare parte, din fragmente foarte mici de os, rupte din vechime și dispuse în spațiu fără să urmeze vreun tipar anume. S-au adunat și înregistrat materialul după cum, aparent, se părea că ar fi putut fi grupat, obținând astfel un număr de 13 grupări. La aceste descoperiri se mai adaugă alte câteva oase umane recoltate din pământul excavat mecanic, la adâncimea de -0,23 m, înregistrate de noi cu nr. 14.

Prezența ceramicii Tei IV confirmă existența în zonă a unei așezări. Din păcate urme mai consistente ale acesteia nu au putut fi surprinse de investigația noastră.

Prezența ceramicii hallstattiene demonstrează existența în apropierea terenului cercetat prin săpături de noi a unei foarte probabile așezări care aparține Hallstattului timpuriu.

Așezarea din sec. I-II p.Chr.

Inventarul celor trei gropi (G1, G3 și G4) din a doua perioadă a epocii fierului este foarte sărac, motiv pentru care și încadrarea cronologică a acestor complexe este dificilă. Cele câteva fragmente ceramice care pot fi desenate au analogii în sec. II a.Chr.-I p.Chr. Astfel, fragmentul de vas tronconic decorat cu caneluri oblice pe buză este asemănător unuia descoperit în situl de la Prundu-La Stână, datat în sec. II-I a.Chr. Un vas cilindric cu corp arcuit are analogii la Prundu-La Stână, datat în sec. II-I a.Chr. Atrag atenția însă numeroase fragmente de vase ceramice din pastă grosieră friabilă ce conține fragmente de lut ars asemănătoare celor din cadrul culturii Militari-Chilia din sec. II-IV p.Chr. Prezența acestor

fragmente ceramice ne determină să datăm complexele în discuție în limitele sec. I-II p.Chr.

Prezența celor două ateliere cu resturile de la cuptoare de redus minereu nu este o raritate în mediul Dridu de pe teritoriul României. Astfel de instalații de foc, unele mult mai bine păstrate, s-au descoperit, printre altele, la Radovanu, Dridu, București-Străulești, București-Ciurel, București-Băneasa, Fetești, Bucu, Dodești, Curcani, Bucov-Tioaca, Bucov-Rotari etc.).

Vase din pastă semifină de culoare cărămizie

Pasta conține nisip și mică, la care se adaugă rare pietricele (cu dimensiuni de la 1 la 3 mm). Arderea primară este completă. La exterior vasele au un strat de slip. Acestei categorii ceramice îi aparțin fragmente din partea superioară a unor vase cu corp bombat, umăr pronunțat, gât cilindric scurt și buza scurtă ușor răsfrântă, respectiv vase cu corp bombat și buza arcuită la exterior. Unul din fragmentele amintite este similar unei descoperiri făcute în așezarea de la Bucov-Tioaca, în cadrul atelierului de fierărie (dependința nr. 5), datat în a doua jumătate a sec. al IX-lea și în sec. al X-lea. Celălalt fragment de vas are analogii în așezarea de la Buftea-La Sălcii la sfârșitul sec. al X-lea și începutul sec. al XI-lea. Vase din pastă semifină de culoare cărămizie sau cărămiziu-gălbui. Pasta conține mult nisip, mica și pietricele frecvente (cu dimensiuni de 1-2 mm). Suprafața este aspră. Arderea primară este completă. Acestei categorii de pastă îi aparțin fragmente de vase cu gât scurt cilindric, decorate pe umăr cu benzi de linii în val; vase cu gât scurt cilindric decorate cu striuri orizontale; vase cu buza răsfrântă care au fost decorate pe umăr cu striuri orizontale peste care s-a incizat o bandă de linii în val incizate, vase cu buza răsfrântă decorate cu o bandă de linii în val incizate. Pastă semifină de culoare cărămizie. Pasta conține mult nisip, mica și pietricele frecvente (cu dimensiuni de 1-4 mm). Ardere primară incompletă. La interior pereții au culori de la cenușiu la negricios. Vasele nu au slip la exterior. Acestei categorii de pastă îi aparțin fragmente de vase cu buza rotunjită la exterior, decorate cu striuri și o bandă de linii incizate în partea superioară; vase cu corp bombat, gât cilindric, buza scurtă răsfrântă, decorate cu striuri orizontale; vase cu buza răsfrântă, decorate cu striuri și o bandă de linii în val incizate în partea superioară; vase decorate cu un șir de linii punctate în forma literei X; vase cu gât cilindric și buza scurtă orizontală, decorate cu benzi de linii în val și-sau orizontale; vase decorate cu linii verticale punctate peste striurile orizontale; vase cu corp bombat și buza arcuită la exterior, decorate pe partea superioară cu striuri. Dintre fragmentele amintite unul are analogii în la Bucov-Tioaca, în cadrul bordeiului nr. 1, datat în sec. VIII și la începutul sec. IX; Căscioarele-Suharna în sec. IX-X, Buftea-La Viroagă, așezare datată în sec. IX-XI, respectiv Buftea-La Sălcii, așezare datată la sfârșitul sec. al X-lea și începutul sec. al XI-lea. Un alt fragment este similar unora descoperite la Bucov-Rotari, în bordeiul nr. 1, datat la mijlocul sec. al IX-lea, respectiv la Bucov-Tioaca, unde a fost datat tot la mijlocul sec. al IX-lea, Căscioarele-Suharna, în sec. IX-X. În fine, un al treilea fragment, are analogii în bordeiul nr. 4 de la Bucov-Tioaca, unde a fost datat la mijlocul sec. al IX-lea p.Chr. Pastă semifină compactă de culoare cenușie cu nisip și mica. Ardere completă. Slip de culoare negricioasă la exterior. Acestei categorii de pastă îi aparțin fragmente de oală cu toarte plate; vase cu suprafețe exterioare lustruite; vase cu linii orizontale lustruite; vase cu linii în rețea lustruite; baze plate.

Pastă fină de culoare cărămiziu-gălbui cu aspect făinos.

Conține mică și mici fragmente de calcar (de cca. 1 mm). Acestei categorii de pastă îi aparțin fragmente de vas cu buza

rotunjită la exterior. Unul dintre aceste fragmente are analogii în așezarea de la Bucov-Tioca, în cadrul bordeiului nr. 9, datat în intervalul cuprins între sec. al VIII-lea și prima jumătate a sec. al IX-lea. Pastă fină compactă cu nisip și mica. Ardere primară incompletă. La exterior vasele au culoarea cărămizie sau cenușie, miezul pereților are culoarea cenușie. Acestei categorii de pastă îi aparțin fragmente de vase cu gât cilindric scurt și buza întoarsă la exterior; fragmente de pereți și baze plate. Unul dintre fragmentele prezentate, are analogii în așezarea de la Bucov-Tioca, în cadrul bordeiului nr. 2, datat în sec. VIII și prima jumătate a sec. al IX-lea. Pastă fină compactă de culoare cenușie sau cenușie-gălbuie, cu mult nisip și mica. Arderea primară este completă. Acestei categorii de pastă îi aparțin fragmente de vase cu gât cilindric și buza răsfrântă, fragmente de vase cu buza răsfrântă și fragmente de baze plate. Unul dintre fragmente are analogii în bordeiul nr. 8 de la Bucov-Tioca, datat din sec. al VIII-lea până la jumătatea sec. al IX-lea, iar altul este similar unui fragment descoperit în așezarea de la Bucov-Tioca, unde a fost datat în a doua jumătate a sec. al IX-lea și în sec. al X-lea.

Fragmentele ceramice descoperite în interiorul complexelor arheologice din Evul Mediu timpuriu de la Bufta-Flămânzeni au analogii începând cu sec. al VIII-lea și până în sec. al XI-lea. Majoritatea formelor analizate, până în prezent, au cele mai numeroase analogii în cadrul unor contexte arheologice datate în sec. IX-X. Pentru o asemenea datare, se adaugă prezența redusă a ceramicii cenușii (cca. 15%) și lipsa fragmentelor de găleți din lut.

Bibliografie:

- M. Comșa, *Cultura Materială veche românească (Așezările din secolele VIII-X de la Bucov-Ploiești)*, București, 1978.
 V. Sîrbu, P. Damian, E. Alexandrescu, E. Safta, O. Damian, S. Pandrea, A. Niculescu, *Așezări din zona Căscioarele. Greaca-Prundu. Mileniile I î.Hr.-I d.Hr.*, Brăila, 1996.
 V. Enăchiuc-Mihai, *Descoperiri arheologice în județul Ilfov*, în V. Vrabie (ed.), *Ilfov. File de Istorie*, București, 1978, p. 57-75.
 Gh. Mănușu-Adameșteanu, N. Mercan, *Aspecte ale culturii materiale vechi românești în lumina descoperirilor de pe teritoriul orașului Bufta (secolele X-XI)*, București, 2002, p. 50-57.
 D. Gh. Teodor, *Meșteșugurile la nordul Dunării de Jos în secolele IV-XI*, București, 1996.

Zusammenfassung:

In Bufta-Flămânzeni wurden zwei Hüttenwerkstätte, mehrere Gruben aus dem IX.-X. Jh., La Tène-Gruben (I.-II. Jh.) und Keramik aus der Spätbronzezeit (Tei IV-Kultur) und Frühhallstattzeit entdeckt.

137. Câmpina, jud. Prahova

Punct: Biserica „Sf. Nicolae”, cartier Slobozia

Cod sit: 131265.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 361/2008

Colectiv: Dan Lichiardopol - responsabil, Alin Frînculeasa, Claudia Dumitrescu (MJIA Prahova), Andrei Soficaru (CCA București)

Ansamblul bisericesc se află pe terasa înaltă de pe partea dreaptă a râului Doftana, în apropierea zonei în care acesta se varsă în râul Prahova. Zona este caracterizată de dealuri și terase înalte situate de o parte și de alta a râurilor Prahova și Doftana. Casa parohială este datată în prima jumătate a sec. XIX, iar un fost siloz aflat în apropierea acestei case pare să aparțină sfârșitului secolului XVIII. Complexul ce mai cuprinde și o biserică, un prăznicar, a fost restaurat începând cu anul 1991. De asemenea a mai fost ridicată o biserică nouă cu hramul Pogorârea Sfântului Duh, proiectată de arhitect Livia Câlția. Coordonatele geografice ale acestui ansamblu bisericesc sunt următoarele: N 45° 06' 36,41", E 25° 45' 06,83".

Lucrările de amenajare a unui sistem de drenaj în jurul casei parohiale au dus la descoperirea unor oase umane asociate cu ceramică. Astfel în timpul săpării unui șanț pe latura de sud-vest a respectivei clădiri au fost descoperite trei grupaje de oase umane, în două cazuri oasele erau asociate cu fragmente ceramice. Instituția noastră a fost anunțată de părintele paroh Moga Petru în ziua de joi 26 iunie 2008.

Au fost identificate și cercetate 6 morminte.

M1 a fost distrus în vechime, zona în care au apărut oase a fost cercetată arheologic sistematic nemaifiind descoperite alte oase sau inventar.

M2 păstrat *in situ*, puțin afectat, a fost descoperit pe latura de SV a casei parohiale la cca. 1,5 m de peretele nord-estic. Stratigrafia actuală este puternic afectată de amenajări și nivelări cu pietriș în zona clădirii parohiale. Mormântul de inhumație, orientat 75°NE-225°SV, a apărut la adâncimea de 0,83-0,85 m imediat deasupra unui nivel de pietriș. Scheletul se afla în poziție chircită în decubit ventral pe partea dreaptă, cu craniul culcat pe partea dreaptă, privirea spre E. Membrile superioare, stângul îndoit spre torace, cu cubitusul și radiusul suprapunând humerus-ul drept; brațul drept întins pe lângă corp; membrele inferioare puternic flexate pe partea dreaptă, femurul stâng ieșit din articulația iliacului; coloana vertebrală puternic curbată, deranjată din conexiunea anatomică.

Inventarul mormântului era format din două vase depuse la cca. 0,20 m N de craniu. Vasul 1 (v1) este o căniță cu torțile supraînălțate, din pastă cu nisip cu bobul mare în compoziție, lucrată cu mâna, arsă negru-cenușiu închis; marginea rotunjită, dreaptă, gât scurt, tronconic, pântec puternic arcuit, fund ușor conturat, plat. Decorul vasului este format dintr-o bandă de patru șiruri de împunsături succesive, orizontală, plasată sub margine, merge până în zona torților și se termină cu volute la cele două capete. Același decor apare și pe jumătatea de cealaltă parte a torților. La zona de contact între gât și pântec se află o altă bandă de patru șiruri de împunsături ce se opresc în zona torților. Sub pântec, continuându-se unghiular și pe torți, există o altă bandă de patru șiruri de împunsături succesive. Între cele două benzi de împunsături succesive de pe pântec, la capetele acestora se află „o friză” care sugerează „S”-uri înlănțuite, iar în mijloc un decor cu triunghiuri hașurate. Decorul este simetric pe cele două porțiuni ale pântecului, separate de torți. Torțile sunt decorate cu benzi transversale de patru șiruri de împunsături succesive, pe partea lor superioară. Vasul este specific culturii Tei, probabil faza III. Vasul 2 (v2) este un castron din pastă cu nisip fin în compoziție, lucrată cu mâna, ars negru-cenușiu închis, cu „pete” gălbui. Marginea este rotunjită, gura ușor evazată, gât scurt tronconic, pântec puternic arcuit, pe care sunt dispuși simetric 4 butoni puțin reliefați, fundul este plat, slab profilat. Vasul este fragmentar, distrus de lucrările de drenare.

M3 a apărut la 1,5 m E de M2, la -0,35 m adâncime (gura vasului). A fost descoperit un vas conservat parțial, cu umăr

pronunțat, gât relativ înalt, formă tronconică, culoarea maronie-negricioasă. Vasul are o toartă păstrată. În vas au fost descoperite oase umane ce prezintă urme de calcinare. În afara vasului nu au fost descoperite oase *in situ*.

La deschiderea unui alt șanț plasat paralel cu latura de S a clădirii parohiale, la aproximativ 4 m au mai fost descoperite alte trei morminte denumite convențional M4, M5, M6. Două sunt morminte de inhumație, defuncții sunt așezați în poziție chircită, unul de incinerare (M6).

M4 a fost descoperit la aproximativ 2 m S de M2. Este un individ înhumat, în poziție chircită, pe partea stângă. Brațele îndoite din coate sunt aduse spre bărbie. Are orientarea NE-SV, apare la adâncimea de -0,50 -0,57 m. În zona frontalului avea depus un vas din lut, slab conservat. Vasul are culoarea cenușie, se conservă parte dintr-o tortiță, probabil ușor supraînălțată.

M5 apare la 2,5 m V de M4. Este un mormânt de inhumație, chircit pe partea dreaptă, orientat SV-NE, deci cu craniul spre cel al M4. Brațele îndoite sunt aduse spre bărbie, picioarele sunt puternic flexate. Scheletul ceva mai slab conservat, este gracil. În zona urechii drepte a fost descoperită o piesă de podoabă, slab conservată, realizată dintr-o tăbliță din bronz. Pare să fie un inel de buclă. Apare la adâncimea de -0,50 -0,52 m.

M6 a fost descoperit la aproximativ 1 m S de M4. Scheletul slab conservat, deranjat de gropi moderne. Avea depus un vas, bine conservat, avea culoarea negricioasă. Vasul este decorat pe gât cu ghirlande incizate, împunsături și incizii orizontale. Pe corp vasul este decorat cu caneluri verticale. Vasul are picior inelar, gol în interior. Între oasele incinerate a fost descoperit un pandantiv din os, ușor curbat, perforat. Apare la adâncimea de -0,50-0,52 m. Date: cultura Monteoru.

Caracterul incipient al cercetării, face ca discuția legată de încadrarea cronologică să fie abordată în aceste rânduri cu anumite rezerve. Elementele de încadrare crono-culturală sunt inventarul mormintelor și ritualul de înmormântare. M2, 4, 5 și 6 sunt sigurele despre care putem dezvolta o discuție legată de ritual, atât asupra modului în care a fost depus defunctul, cât și a inventarului. Informațiile pot fi completate de vasul descoperit în M3. Trebuie remarcat că mormintele de inhumație (M2, M4, M5) au orientări diferite. M3 și 6 sunt de incinerare.

Relativ recent au fost inventariate toate descoperirile funerare de tip Tei. S-a remarcat că aceste descoperiri pot fi atribuite cert doar ultimelor două faze ale culturii Tei. În Muntenia au fost descoperite numai morminte izolate sau grupuri de astfel de complexe. Ele acoperă mai ales sudul și centrul Munteniei, apariția unui vas Tei într-un mormânt de la Câmpina fiind momentan cel mai nordic punct cu descoperiri funerare atribuite acestei culturi. Morminte aparținând culturii Tei au fost identificate la Chirnogi „La Stejar”, Chirnogi „Șuvița lui Ghițan”, Căscioarele „Daia Parte”, Sultana „Malu Roșu” - jud. Călărași, Puieni - jud. Giurgiu, Sitaru - jud. Ialomița, Ploiești „Triaj” - jud. Prahova. Toate mormintele sunt de inhumație, încadrarea culturală fiind asigurată de ceștile decorat tipic, ce apar în inventarul acestora. Problematică rămâne încadrarea unor morminte descoperite la Smeeni - jud. Buzău sau Baldovinești - jud. Brăila ce par să aparțină altor orizonturi culturale, dar în al cărui inventar au fost descoperite vase specifice culturii Tei

Deși au fost descoperite numeroase situri, cultura Tei este puțin cunoscută în nordul Munteniei. Într-un repertoriu recent pe harta județului Prahova erau marcate cinci puncte cu descoperiri atribuite culturii Tei. Situația este explicată de faptul că multe din descoperiri sunt încă inedite, dar și de caracterul restrâns al cercetărilor. Totuși remarcăm prezența consistentă a

comunităților Tei în județul Prahova. Au fost descoperite așezări, morminte, dar și piese izolate atribuite acestei culturi. Majoritatea siturilor au fost identificate prin cercetări de suprafață, săpături arheologice fiind derulate la Târgșoru Vechi, Budureasca, iar ceva mai recent la Urlați. De-a lungul timpului în județul Prahova au fost descoperite situri atribuite culturii Tei în localitățile Târgșoru Vechi, Mehedința, Soimești, Ploiești, Mălăieștii de Jos, Vadu Săpat, Tătărani, Perșunari, Mizil, Potigrafu, Mălăieștii de Sus, Mănești, Șirna. La Ploiești-Triaj au fost descoperite morminte de inhumație. În localitatea Sinaia a fost descoperit un depozit arheologic format din 27 topoare de tip secure, realizate din bronz. De asemenea la Teișani și Tătaru au fost descoperite topoare din bronz de tip Pădureni, atribuite culturii Monteoru sau Tei.

Morminte Monteoru izolate au fost descoperite în județul Prahova la Tinosu, Budureasca, Pietricica. Informațiile la care avem acces sunt lacunare. Situri arheologice care pot fi atribuite culturii Monteoru au fost descoperite în județul Prahova la: Urlați, Bucov, Chițorani, Făcăieni, Ghinoaică, Gura Vitioarei, Homorâciu, Mizil, Podgoria, Șirna, Șoimești, Târgșoru Vechi, Tinosu, Vadu Săpat, Independența. Activitatea metalurgică în aria culturii Monteoru este ilustrată de descoperirea a numeroase obiecte din bronz precum: forme de turnat topoare, topoare de luptă și Odobești, pumnal cu limbă la mâner, vârfuri de lance, piese de podoabă. În Prahova această activitatea este atestată prin descoperirea depozitului de bronzuri de la Străoști.

Apariția în cadrul aceleiași necropole a unor materiale atribuite culturilor Tei și Monteoru marchează mai multe situații posibile: importuri izolate; două necropole ce se suprapun în același perimetru; comunități mixte. Cercetările viitoare vor putea aduce informații suplimentare pentru clarificarea situației. Descoperirile de la Câmpina largesc spre nordul Munteniei aria descoperirilor funerare atribuite culturii Monteoru, dar și Tei.

Au fost restaurate 4 vase, al cincilea descoperit în M4 nefiind întregibil, curățată piesa din os, piesa din bronz aflându-se în curs de conservare, restaurare. Mormintele de inhumație au fost conservate *in situ*, M2 fiind accesibil vizitatorilor. Se are în vedere realizarea unui muzeu de sit, eventual a unui parc arheologic. Cercetările viitoare vor creiona mai bine aceste obiective.

Bibliografie:

- I. Chicideanu-Motzoi, *Câteva considerații asupra culturii Monteoru*, Mousaios 7, 2003, p. 37-59.
V. Leahu, *Cultura Tei. Grupul cultural Fundenii Doamnei. Probleme ale epocii bronzului în Muntenia*, Bibliotheca Thracologica 38, 2003.
C. Schuster, G. Crăciunescu, C. Fântâneau, f.a., *Zur bronzzeit in Sudrumanien Drei Kulturen: Glina, Tei und Verbicioara*, Ed. Cetatea de Scaun, București.

Analiza antropologică. Observații preliminare

Andrei Dorian Soficar

M2 (analizat *in situ*)

Schelet în decubit ventral dreapta. Craniul pe aceeași parte, dar cu mandibula deplasată spre piept. Sex determinat: masculin (incizură sciatică îngustă, caracterele craniene tipice, robust inserții musculare semnificative). Vârstă estimată: 35-40 de ani (uzură dentară slabă, suturile deschise). Statură: 166,58 cm – lungimea maximă a femurului (460 mm).

M3

Schelet A:

Fragment de parietal dreapta cu o porțiune din sutura sagitală, lambdoidală și unghiul occipital; un alt fragment de parietal; simfiza pubică dreapta; un fragment de coastă; fragment din aripa coxală; fragment din fosa acetabulară și unul din tuberozitatea tibială dreapta. Oasele provin de la un individ de sex masculin și cu o vârstă la deces de cca. 40 de ani (conform cu caracterele simfizei pubice).

Schelet B:

Femur stânga ce păstrează capul și colul femural; trohanterul mare este rupt, iar treimea distală lipsește. Diafiza femurului dreapta ruptă sub trohanterul mare iar distal la jumătate. Două fragmente din diafiza tibiei stânga. Un fragment din diafiza unui peroneu; trei tarsiene. Oasele sunt de la un individ adult de sex feminin.

Schelet C:

Un fragment din epifiza unui femur stânga cu capul și colul femural rupte recent; Provine de la un individ adult de sex incert.

Schelet D

Oseminte incinerate cu dimensiuni de 10-80 mm; acestea sunt puternic deformate de foc, iar culoare acestora indică o temperatură de ardere de 900-1100°C, indicând gradul de combustie V. Sex determinat: feminin. Estimare vârstei la deces pe baza gradului de închidere a suturilor craniene și a evoluției suprafeței auriculare a coxalului, indică intervalul 35-40 de ani.

M4 (*in situ*)

Schelet în decubit ventral stânga. Craniul se află tot pe stânga, spart pe loc, cu mandibula spre piept. Omoplații și claviculele sunt în conexiune, iar humerusurile paralele spre abdomen, iar antebrațele sunt îndoite din cot și îndreptate spre craniu. Lângă mâna stângă se află un os de animal. Femurul stânga este întins și gamba face din genunchi un unghi drept; cel din dreapta este mai deplasat spre exterior, iar gamba e aproximativ paralelă cu cea stângă. Sex determinat: feminin (incizura sciatică îngustă, caractere craniene tipice). Vârstă: 25-30 de ani (suprafața auriculară). Statură: 153,5 cm – lungimea maximă a femurului stânga (420 mm).

M5 (*in situ*)

Schelet în decubit ventral dreapta. Craniul spart din sol și culcat pe dreapta. Schelet slab conservat cu numeroase lipsuri și rupturi din vechime și de la excavare. Sub mastoida dreapta s-a găsit un obiect de bronz, subțire, în formă de spirală. Sex determinat: feminin (glabella ușor pronunțată, marginea orbitală subțire, relief occipital șters). Vârstă estimată: 40-45 de ani (gradul de închidere al suturilor craniene).

M6

Oseminte incinerate cu dimensiuni de 15-65 mm; acestea sunt deformate de foc, iar culoare acestora indică o temperatură de ardere de 800-1000°C, indicând gradul de combustie V. Analiza oaselor au indicat un individ de sex feminin. Vârstă estimată: 30-40 de ani (gradul de închidere al suturilor craniene).

138. Cefa, com. Cefa, jud. Bihor

Punct: Biserica ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril”, nr. 237

Cod sit: 28255.02

Autorizațiile de cercetare arheologică preventivă nr. 256/2008, 395/2008

Colectiv: Crișan Ioan - responsabil (MTC Oradea), Emödi Tamás Péter

Biserica ortodoxă din Cefa cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” este singura clădire cu valoare istorică din localitate. Începând cu al doilea sfert al secolului al XVIII-lea ea a avut un rol semnificativ în viața ortodoxiei din Bihor, fiind pentru un timp loc de seamă al scrisului bisericesc. Ceea ce atrage atenția la acest edificiu sunt absida în formă de potcoavă a navei și turnul cu vechile sale deschideri. Încadrarea cronologică a construcției, așa cum apare în pomelnicul bisericii (sec. XVI), nu se întemeiază pe investigații temeinice ci a fost consemnată probabil în urma insistențelor unor autorități de dinainte de anul 1989, dornice să rezolve operativ și la comandă o necunoscută.

Cercetarea sistematică a edificiului bisericii a debutat în anul 1986 și s-a desfășurat în paralel pe două direcții: studierea surselor scrise și efectuarea unor investigații arheologice. Cercetările arheologice s-au limitat doar la studii de parament pe anumite suprafețe și la supravegherea unor lucrări de adâncime efectuate cu diferite ocazii în proximitatea bisericii. Observațiile și descoperirile făcute întăreau presupunerea privind originea medievală a construcției și semnalau existența în jurul său a unui cimitir, dar nu permiteau depășirea stadiului de ipoteze. Demararea de către parohia locală în iarna anului 2008 a unor lucrări de conservare-restaurare prin decopertarea soclului pe ambele fețe, au dat la iveală noi elemente care veneau în sprijinul originii medievale a construcției. Împreună cu cele evidențiate anterior, acestea confereau edificiului și zonei din jur regimul de patrimoniu arheologic reperat și ca atare a fost luat în evidență de către DCCPCN Bihor. Potrivit O.G. 43/2000 obiectivul urma să fie cercetat în vederea declanșării acțiunii de clasare.

Până în prezent s-au putut efectua doar studiile de parament¹, pe baza cărora se poate afirma că actualul edificiu al bisericii, așa cum se prezintă astăzi, nu este o construcție unitară ridicată după un proiect ci rezultatul unei activități constructive care a cuprins în principal două faze. Faza medievală

Cu prilejul diferitelor reparații anterioare anului 2008, s-a observat că edificiul nu este unitar, turnul fiind mai vechi decât nava, care a fost adosată ulterior. S-au observat, totodată, o serie de modificări ce s-au făcut de-a lungul timpului la uși și la ferestrele turnului. Astfel, pe latura de V a acestuia, la etajul al doilea, există o fereastră în arc ușor bombat înzidită, iar în clopotniță, pe fiecare din cele patru laturi se observă arcele de boltă în semicerc ale unor ferestre geminate, ale căror despărțituri fiind ulterior înlăturate, au rezultat cele patru ferestre de astăzi. Decopertarea pereților în anul 2008 a dat la iveală noi elemente, respectiv arce de descărcare semicirculare la deschiderile de la parterul turnului și nișe înzidite cu arce de boltă de același tip. Dacă noile detalii de construcție apărute la turn erau oarecum de așteptat, cele de la navă au constituit o adevărată surpriză. S-a constatat că în pereții acesteia sunt înglobați martori medievali având aceeași structură cu turnul și că nava nu a fost adosată ci ridicată probabil odată cu acesta.

Din motivele arătate nu am avut posibilitatea efectuării săpăturilor preconizate la temelia edificiului, care ar fi adus date privind lungimea și planul construcției medievale și probabil elemente care să permită o încadrare cronologică mai strânsă a acesteia. Caracteristicile evidențiate până în prezent sunt totuși argumente consistente pentru includerea primei faze de

construcție a edificiului în ambianța stilistică a romanului, iar cronologic în sec. XIII².

Datarea edificiului bisericii aruncă o nouă lumină asupra începuturilor așezării și a evoluției sale ulterioare. Prima atestare sigură a localității Cefa se află într-un document emis în anul 1302. Din document rezultă că la acea dată Cefa era o așezare deja constituită, cu demnitari cunoscuți de către cele mai înalte autorități ale vremii. Prezența unei biserici se leagă de existența unei colectivități umane capabile să o construiască. Dacă Cefa avea în sec. XIII o biserică monumentală de zid, înseamnă că începuturile sale pot fi împinse cu o sută de ani înaintea primei atestări documentare.

Faza modernă

La începutul secolului al XVIII-lea biserica medievală se afla în stare de ruină. Cea mai afectată a fost nava bisericii, turnul păstrându-se în întregime. Distrugerea părea a fi ireversibilă, ruinele ajungând o sursă de material de construcție pentru necesitățile gospodărești ale locuitorilor.

O dată cu creșterea populației s-a pus problema construirii unui nou lăcaș de cult. Pentru a construi o nouă biserică, comunitatea trebuia să aibă acordul autorităților habsburgice, care la acea vreme desfășurau eforturi susținute de atragere a românilor la unirea cu biserica catolică. Având o atitudine potrivnică uniației, locuitorii satului aveau puține șanse de a obține aprobarea necesară construirii unei noi biserici și atunci ei și-au îndreptat atenția asupra ruinelor vechii biserici, a cărei vârstă nu o cunoșteau, și au hotărât să ridice, alături de turn, noi pereți pe temelia navei. Edificarea s-a derulat în perioada cuprinsă între anii 1725 și 1775, mai probabil după 1760, când împărăteasa Maria Tereza a confirmat localității dreptul de târg, înglobând marmorii edificiului medieval. Dacă în ceea ce privește lățimea navei a păstrat dimensiunea bisericii medievale, referitor la celelalte dimensiuni ale sale, în absența săpăturilor arheologice, se poate doar presupune că și acestea sunt identice cu cele ale vechii biserici.

Noul edificiu nu avea măreția și valoarea artistică pe care vechea biserică romanică bănuim că a avut-o. Între turnul înalt și nava a cărei înălțime nu depășea 7 m ieșea în evidență o dezagreabilă disproporție, iar ferestrele de pe latura de S a navei erau dispuse asimetric. În vederea remedierii acestor dizarmonii, a lărgirii spațiului de cult și a sporirii gradului de confort, în anii 1883, 1907 și după 1989 edificiul a fost supus unor modificări și adăugiri care au adus-o în forma de astăzi.

Note:

1. În vederea desfășurării a cercetărilor arheologice la biserica ortodoxă (cod RAN 28255.02), Direcția Generală Patrimoniu Cultural Național din cadrul MCC a emis pentru Muzeul Țării Crișurilor Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 256/2008, colectivul de cercetare fiind format din Ioan Crișan (responsabil științific) și Tamás Peter Emödi, cu susținerea financiară a muzeului. În același scop DCCPCN Bihor a trimis parohiei locale Adresa nr. 558/03. 06. 2008 prin care cerea aplicarea prevederilor O. G. 43/2000 privind cercetarea monumentului, respectiv derularea cercetărilor arheologice în vederea clasării sale. Adresa a fost înaintată spre știință Primăriei Cefa și Episcopiei Ortodoxe a Oradiei. Acceptând efectuarea studiilor de parament, parohul local nu a admis și executarea săpăturilor arheologice preconizate. Lucrările de conservare-restaurare la monument au continuat prin ferestruirea pereților în vederea introducerii materialului izolan și prin decopertarea întregului edificiu. S-a obținut promisiunea că săpăturile arheologice se vor putea efectua la finalul

lucrărilor de restaurare. Suntem încă în așteptarea acordului solicitat.

2. V. Vătășianu, *Istoria artei feudale în Țările Române*, vol. I, București, 1959; Idem, *Istoria artei europene. I. Epoca medie*, București, 1967; Al. Avram, *Arhitectura romanică în Crișana*, Oradea, 1969; Idem, *Sur les débuts de l'architecture monastique de Crișana (XIIe – XIIIe siècles)*, RRHA 14, 1977; Idem, *Săpăturile arheologice de la Sânnicolau de Beiuș – locul "La Turn". Considerații asupra bisericilor-sală române cu absidă semicirculară din Bihor*, Crisia 25, 1995; A. Chiriac, *Planimetria bisericilor de zid din Bihor între secolele XII-XV*, în *Artă românească. Artă europeană. Centenar Virgil Vătășianu, Oradea, 2002*; Idem, *Arhitectura romanică din nord-vestul României*, Sibiu, 2006.

Résumé:

L'église orthodoxe de Cefa est la seule construction à valeur historique de la localité. L'édifice de l'église a aujourd'hui une allure baroque tardive, mais des archéologues, historiens d'art, architectes, ont avancé l'hypothèse qu'il s'agit d'un édifice plus ancien. Une source historiographique insuffisamment documentée indique la moitié du XVIe siècle pour l'édification.

Les recherches historiques et archéologiques déroulées jusqu'à 2008 ont apporté des éléments importants pour l'origine médiévale de la construction.

Les travaux de réstauration de l'année 2008 ont mis au jour de nouveaux détails qui permettent soutenir que l'édifice de l'église est le résultat d'une activité constructive qui a deux phases: une phase médiévale des XI-XIIIe siècles et une phase moderne des XVIII-XXe siècles.

139. Cehei, oraș Șimleu Silvaniei, jud. Sălaj

Punct: Nove, str. Pustă

Cod sit: 139919.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 457/2008

Colectiv: Ioan Bejinariu – responsabil, Dan Avram Băcueț-Crișan, Sanda Otilia Băcueț-Crișan, Alexandru Matei, Horea Dionisiu Pop (MJIA Zalău)

Localitatea Cehei (aparținătoare orașului Șimleu Silvaniei) se află în bazinul râului Crasna, în jumătatea vestică a județului Sălaj. Situl arheologic din punctul „Nove” este amplasat în sud-vestul satului, pe terasa care s-a dezvoltat în jurul mlaștinii de la Cehei. Situl este cunoscut din anul 1988 când au fost adunate materiale arheologice din acest loc de către É. Lakó de la muzeul din Zalău. Nu au fost efectuate alte cercetări arheologice în acest loc. Din datele furnizate de cercetarea din acest an se pare că este vorba despre o stațiune arheologică locuită pe parcursul mai multor perioade de timp. Pe traseul cercetat, săpătura nu a surprins urmele unor eventuale amenajări defensive. Așa cum spuneam, așezarea se află pe marginea unei zone mlăștinoase, asanată parțial abia în ultimele două secole. Se află la SV de complexul de așezări și fortificații preistorice, dacice și medievale de pe „Măgura Șimleului”, respectiv la cca. 1 km spre V de cunoscutul sit arheologic din punctul „Mesig”. Actualmente situl este într-o bună stare de conservare, iar pe viitor singurele provocări pot veni de la dezvoltarea edilitară a localității. Această ultimă

problemă poate fi ținută sub control prin includerea de dată recentă a sitului în PUG-ul orașului Șimleu Silvaniei.

Cercetarea arheologică din toamna anului 2008 a avut un caracter preventiv, impus de intenția Primăriei orașului Șimleu Silvaniei de a realiza rețeaua de canalizare în localitatea Cehei. Inițial s-a solicitat supravegherea de specialitate a lucrărilor, iar din momentul în care excavarea mecanică a atins situl, lucrările au fost stopate și s-a solicitat începerea cercetării preventive.

A fost trasată o singură secțiune, exact pe traseul proiectat al rețelei de canalizare, până când nivelul cu depuneri arheologice a luat sfârșit. Secțiunea avea 73 x 1,25 m și a fost orientată aproximativ SV-NE. În ultimele trei decenii, pe stradă au fost aduse în repetate rânduri reziduuri și zgură de la SC „Izomat” Șimleu Silvaniei, rezultând un strat care ajunge până la 0,7 m grosime. Acest strat a fost decopertat cu ajutorul excavatorului, după care s-a trecut la săpătură manuală pe întreg traseul secțiunii. Stratigrafic, sub nivelul de umplură cu reziduuri de la IZOMAT, urmează un strat cenușiu-deschis, cu aspect lutos, în care apar amestecate rare materiale preistorice și de epocă romană cu fragmente ceramice medievale și moderne. Sub acest strat apare un altul, cenușiu-închis, sfărâmicios în care apar împreună materiale ceramice din perioada târzie a epocii bronzului, precum și din perioada romană. Acest strat se întrerupe la m. 32 ai secțiunii, însă reapare între m. 39-46. Următorul strat are un aspect negru-lutos, sfărâmicios, cu o grosime a depunerilor de până la 0,5 m în care apar doar materiale eneolitice. Sub acest nivel apare sterilul.

Cpl. 1. Între m. 10-18,5 la adâncimea de 1,30-1,40 m secțiunea a intersectat o „platformă” reprezentând resturile unei construcții eneolitice. Spre limita sudică a platformei a fost surprinsă o groapă de stâlp cu diametrul de 0,30 m ce se adâncește 0,35 m. De sub un strat gros de chirpici au fost recoltate fragmente ce provin de la cel puțin 5-7 vase eneolitice, în special cupe cu picior. Pe baza materialului arheologic, construcția a fost atribuită culturii Tiszapolgár, mai precis primei faze a acestei culturi.

Cpl. 2. Este o groapă ce pornește din stratul cenușiu-închis, aproximativ în dreptul m. 43. A fost surprinsă doar parțial. Umplutura este cenușie, cu flecuri de lut galben, mai pregnant vizibile spre fundul complexului. Groapa este lipsită de inventar, iar după aspect pare o groapă de stâlp (diametrul de 0,5 m, adâncimea de 1,25 m). Datarea este incertă în lipsa inventarului, singurul lucru sigur este că pornește din stratul cu materiale de epocă romană, respectiv bronz târziu.

Cpl. 3. A fost surprins între m. 54-56, la adâncimea de 1,05-1,10 m. Este vorba despre un vas, parțial întregibil ce datează din perioada bronzului târziu. Printre resturile vasului au apărut și câteva oase, slab conservate.

Cpl. 4. A apărut în dreptul m. 46 în profilul vestic. Complexul constă într-o lespede relativ plată de micașist, probabil utilizată drept rășniță și câteva fragmente ceramice din perioada târzie a epocii bronzului.

Deși este vorba despre o cercetare de mică amploare, cu caracter preventiv, rezultatele sunt importante, mai ales pentru zona la care ne referim, cea a Depresiunii Șimleului. Este vorba despre un nou punct pe harta descoperirilor Tiszapolgár timpurii din zona Șimleului, care se alătură celui deja cunoscut din punctul „Pământul lui Bacsadi”, unde a fost cercetată parțial o locuință în anul 2003. Materialul ceramic atribuit bronzului târziu prezintă similități cu cel descoperit în așezarea cercetată de la Cehei, punctul „Mesig”. Este vorba atât despre fragmente ceramice cu decor de tip Cehăluț, dar și materiale (cum ar fi

cele din cpl. 3) care sugerează prin aspectul lor o evoluție în sensul primei epoci a fierului.

Data fiind dinamica extinderii zonei destinate construirii de locuințe în această zonă, se impune pe viitor o strânsă colaborare între Serviciul Urbanism al Primăriei Șimleu Silvaniei și factorii responsabili la nivel județean (MJIA Zalău și DCCCPCN Sălaj) pentru efectuarea de cercetări preventive viitoare în zona sitului de la Cehei „Nove”. [Ioan Bejinariu]

Bibliografie:

H. Pop, I. Bejinariu, S. Băcuet-Crișan, D. Băcuet-Crișan, D. Sana, Zs. Csók, *Șimleu Silvaniei. Monografie arheologică, vol. I. Istoricul cercetărilor*, Cluj Napoca, 2006.

Abstract:

During the preventive archaeological excavation from Cehei „Nove” (autumn of 2008) we discovered four features in a trench 73 x 1.25 m. The first one (remains of a dwelling) belong to the early phase of Tiszapolgár culture. The dwelling finds consist especially in ceramics and about 5-7 vessels can be restored. The feature no. 2 is a pit without inventory. The find no. 3 consists in several fragments belonging to the same vessel and few bones badly preserved. The find no. 4 is represented by a hand micaschist mill and few ceramic fragments. The last two finds belong to Late Bronze Age.

140. Cluj-Napoca, jud. Cluj

Punct: Muzeul de Artă

Cod sit: 54984.02

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 402/2007

Colectiv: Dorin Alicu, Adriana Isac, Paul Pupeză, Balasz Gergely (MNIT)

Cercetarea arheologică preventivă a fost efectuată în scopul estimării potențialului istoric și a descărcării parțiale de sarcină arheologică a curții interioare a Palatului Banffy (sediul actual al Muzeului de Artă), spațiu destinat unei reamenajări și restructurări de amploare. Palatul Banffy, cea mai semnificativă realizare a barocului transilvan, este amplasat în zona centrală a orașului Cluj-Napoca, în Piața Unirii, în vecinătatea catedralei Sf. Mihail și a ansamblului statuar Mathias Rex. Din punct de vedere geografic, palatul este plasat pe prima terasă a Someșului, ca de altfel întreg centrul vechi al orașului, la cca. 500 m S de râu.

Primele menționări privitoare la descoperiri arheologice datează din perioada construirii palatului Banffy (sfârșitul sec. XIX), unele cronici amintind descoperirea unor blocuri mari de piatră prelucrată și a unui relief roman¹. MNIT a realizat mai multe campanii arheologice în Piața Unirii din Cluj-Napoca, investigându-se zonă civilă a orașului roman Napoca dar și construcțiile medievale timpurii². Descoperirile arheologice din curtea Palatului Banffy trebuie în mod necesare legate de acestea.

Pentru surprinderea într-o proporție cât mai mare a vestigiilor arheologice s-a trasat o singură secțiune magistrală, numită convențional S1, de 23 x 3 m, orientată N-S, lăsându-se un spațiu de siguranță de 1,50 m, în ambele direcții, față de clădirea muzeului. Suprafața curții interioare este de aproximativ 712 m², scopul S1 fiind în principal acela de a stabili potențialul

arheologic al suprafeței. Dispunerea secțiunii a avut ca scop obținerea unui profil pe întreaga axă N-S a curții.

Stratigrafia generală a secțiunii este următoarea:

0 –0,20 m - humus actual (între m. 0 - 2,8 - 14 și 21-23 se află pavajul actual al curții, alcătuit din pietre cubice așezate pe straturi succesive de nisip și pietriș);

- 0,20 –0,30 m - nivel de lut maro deschis (o amenajare contemporană a curții);

- 0,30 –1,80 m - succesiune de nivele moderne deranjate aproape în totalitate de construcții contemporane (construcție de beton, conducte de beton și fier, canal de acumulare);

- 1,80 –3,10 m - nivel de pământ negru, de o nuanță mai deschisă, care conținea pietre de dimensiuni medii și mici, fragmente ceramice medievale și mai puține romane, monede mici de argint, cahle, obiecte din bronz și fier, oase animale;

- 3,10 –3,60 m - nivel de pământ negru, de o nuanță mai închisă, care conținea pietre mari, blocuri fasonate, un con funerar din piatră, fragmente ceramice în cea mai mare proporție romane, tegule, monede, obiecte de fier și bronz, oase animale;

- 3,60 –4,40 m - straturi succesive de amenajare a unui drum (pavaj?), nivele de pietriș, pământ nisipos, nisip sau pământ lutos, cu fragmente ceramice, pișcoturi de paviment și cărămizi;

- 4,40 –4,60 m - strat consistent de arsură, care apare sub forma unui pământ roșiatic sau negru cu cărbune, cu ceramică romană, o monedă din bronz și o importantă cantitate de zgură din bronz;

- 4,60 –5,40 m - strat de pământ lutos, maroniu închis sau negru de nuanțe mai deschise, pe alocuri cu pigmenți de chirpic sau cărbune, în care apar cărămizi, oase animale, numeroase fragmente ceramice romane dar și puține fragmente preistorice;

- 5,40 –5,85 m - strat de pământ lutos, maroniu, cu pigmenți de chirpic, fragmente ceramice preistorice, silex și oase animale;

- 5,85 –6,05 m - strat de pământ nisipos, maroniu-gălbui, steril din punct de vedere arheologic;

- 6,05 –6,15 m - strat de pământ lutos, gălbui, steril din punct de vedere arheologic.

Analiza stratigrafică și particularitățile materialului arheologic descoperit au dus la identificarea mai multor etape de locuire în perimetrul cercetat.

Epoca modernă

Perioada modernă identificată în descoperirile făcute în S1 este strâns legată de construcția efectivă a palatului Banffy. Stratigrafic, nivelul modern efectiv nu mai poate fi surprins decât parțial fiind distrus de amenajările contemporane ale curții.

CX1 a fost identificat între m. 15 și 17, la -1,75 m adâncime. Avea o formă aproximativ ovală, umplutura sa, cca. 0,20 m, consta din pământ negru, cu fragmente ceramice și oase. Pe fundul complexului, parțial și în marginile sale, a fost surprins un strat de var și pietriș de 0,05-0,10 m grosime. Complexul a fost o groapă de stingere a varului și care a fost acoperită cu pământ după ce nu a mai fost folosită.

CX2 a fost de asemenea o groapă folosită pentru realizarea varului. A fost descoperită între m. 20 și 24, fiind doar parțial surprinsă în secțiune, la adâncimea de -1 m. Au existat două nivele de umplere a gropii, de cca. 1,10 m grosime, unul superior cu pietriș, nisip și var, iar unul inferior doar cu var (nu ar fi exclus să fie vorba chiar de două complexe diferite).

CX3 avea o umplutură total diferită de cea a complexelor amintite mai sus, în mai multe straturi succesive, de aproximativ 1,50 m grosime. Este vorba de cărămizi, cahle, fragmente ceramice, arsură, nisip cu pietriș, pământ lutos sau nisipos. Funcționalitatea ei, anterior utilizării ca groapă menajeră, nu

este sigură. Complexul a fost descoperit între m. 17 și 19, la -1,60 m adâncime.

CX4 a fost de asemenea o groapă de var, fundul și marginile ei fiind acoperite de un strat de var și pietriș de 0,05-0,10 m grosime. Complexul, surprins între m. 16 și 19, la -1,70 m adâncime, taie CX1 și este tăiat la rândul său de CX3. Umplutura sa era alcătuită din pământ maroniu nisipos, fragmente ceramice, pietre mari și cărămizi, dispuse mai ales pe fundul complexului, atins la -1,95 m.

CX5 a fost o groapă simplă, circulară, descoperită între m. 1 și 3, sub un strat de var, la -1,40 m adâncime cu fundul la -2,05 m. Umplutura complexului consta din pământ negru, lutos, cu mult cărbune ars, cărămizi și fragmente ceramice.

CX6 a fost surprins parțial fiind acoperit de clădirea de beton a cinematografului. Între m. 5 și 7, pe profilul vestic, apare ca o lentilă de var, de aproximativ 0,15 m grosime, suprapusă de un strat de pietriș și nisip, de o formă ușor curbată.

S-au descoperit și două ziduri ale unei pivnițe, Z1 și Z2, ultimul cu o boltă, în primii 6 m ai caroiajului, care pot fi încadrate tot epocii moderne fiind vorba despre o parte a unei construcții distruse la construirea palatului Banffy. Umplutura pivniței, în straturi succesive, consta din pământ negru lutos, cu un miros persistent, și un strat de pietriș și nisip.

În nivelul de cultură s-au descoperit fragmente ceramice amestecate (moderne, medievale, romane), pipe din lut, o monedă din bronz modernă, monede de argint medievale, cahle, pietre prelucrate (una de la un ancadrament de geam) precum și diverse obiecte din bronz (spatulă, buză de vas, platbandă) sau fier (cuie, piroane).

Epoca medievală

Stratigrafic nu se poate stabili o succesiune pe diferite etape ale epocii medievale, nivelul cel mai consistent fiind unul de nivelare, cu material amestecat. S-au conturat puține complexe. CX8 este o groapă circulară, găsită parțial în cadrul secțiunii, între m. 11 și 12, la -2,05 m adâncime. Umplutura sa, de cca. 0,30 m, consta din pământ negru, cu arsură, cu pietre numeroase, cărămizi și puține fragmente ceramice.

CX9 a fost identificat între m. 12 și 13, la -2,50 m adâncime, sub forma unei aglomerări de pietre, mai ales de râu, arsură, inclusiv cenușă, și fragmente ceramice. N-ar fi exclus să fie vorba despre un pietrar.

CX10 avea o formă circulară, fiind descoperit doar pe jumătate în cadrul secțiunii, între m. 13 și 14, la -2,90 m adâncime. În umplutura sa, pământ negru și lut maroniu, s-au descoperit puține fragmente ceramice.

Nivelul de cultură cel mai consistent este de culoare neagră, cu multe pietre în umplutură, unele dintre ele de dimensiuni apreciabile. Materialul descoperit este amestecat, fragmente ceramice medievale și rar romane, oase animale, cahle, monede medievale mici, din argint, dar și doi denari romani, diferite obiecte din bronz sau fier.

Nivelele de epocă medievală pot fi mai greu definite cronologic, materialul arheologic fiind descoperit amestecat. Astfel, în același strat, s-au descoperit fragmente ceramice și cahle datate în sec. XVI sau XVII dar și monede de argint de sec. XV sau chiar ceramică cu decor cu degetul din sec. XI – XII.

Epoca romană

Din orașul roman Napoca, în cadrul S1, am surprins cel puțin două faze distincte. Cea mai târzie este reprezentată de un drum (pavaj?), din dale masive de piatră, orientat aproximativ NV-SE, identificat la cca. -3,20 m adâncime. Dintre dalele din piatră, trei (patru?) au fost descoperite nederanjate, între m. 1 și 5, așezate una în continuarea celeilalte, o alta,

descoperită între m. 13 și 15, fiind probabil tot nederanjată, restul fiind scoase sau distruse, numeroase fragmentele de la asemenea dale fiind găsite chiar în secțiune. Mult mai bine s-a păstrat substrucția drumului, descoperită aproape pe întreaga suprafață a secțiunii. Este vorba despre straturi succesive de pietriș, nisip sau pământ nisipos care ating pe alocuri 0,50 m grosime. Drumul din dale de piatră, orientat NV-SE, este unul dintre cele considerate a fi *cardo* ale orașului Napoca. Probabil el ține de așa numita „fază de piatră” a orașului, poate din perioada de când Napoca devine *colonia* sub Marcus Aurelius (161 – 180 p.Chr.) sau de când primește *ius Italicum* sub Septimius Severus (193–211 p.Chr.)³.

În nivelul de dărâmtură în care au fost găsite dalele drumului s-a descoperit un con funerar din piatră precum și numeroase fragmente de pietre prelucrate, una dintre ele păstrând un decor vegetal. Din același nivel mai fac parte numeroase fragmente ceramice romane, tegule, pișcoți de paviment, obiecte din fier sau bronz precum și oase de animale, inclusiv coarne. Chiar în substrucția drumului, în stratul de pietriș și nisip, s-au descoperit două monede romane de argint puternic corodate.

Celălalt nivel roman bine delimitat a fost surprins mai ales în zona nordică a secțiunii, sub forma unui strat consistent de arsură, roșiatic, cu foarte mult material arheologic. Acestui nivel îi aparțin numeroase fragmente ceramice romane, inclusiv vase rudimentare, oase animale, obiecte din fier și bronz, o cantitate importantă de zgură de bronz precum și o monedă masivă din bronz. Fără îndoială este vorba despre o construcție incendiată, focul a fost destul de puternic dovadă fiind faptul că, stratul de pietriș și nisip de sub nivelul de arsură, are pe alocuri un aspect apropiat de vitrificare.

Alte nivele, de sub cel incendiat, erau probabil unele de amenajare, cel puțin trei dintre ele fiind delimitate de straturi subțiri de pietriș. Materialul este divers predominând fragmentele ceramice și tegulele, foarte rar fiind descoperite oase sau obiecte din metal. În aceste nivele de amenajare apare sporadic și ceramică preistorică.

În ultimele nivele de amenajare romane, descoperite între – 5 m și –5,40 m adâncime, din pământ negru, lutos, s-au conturat două complexe.

CX11 este o groapă simplă, rotundă, surprinsă într-o mică măsură în secțiune, în profilul estic, între m. 22 și 23, la –5 m adâncime. Umplutura gropii, cca. 0,40 m grosime, consta din pământ lutos, negru sau maroniu. Nu s-au descoperit materiale arheologice în cadrul complexului.

CX12 a fost identificat la –5,30 m adâncime, fiind descoperit de asemenea parțial în secțiune, pe profilul vestic, între m. 15 și 16. Forma complexului este greu de precizat, în cadrul secțiunii pare să se contureze o latură dreaptă și un colț rotunjit din ceea ce pare să fi fost un complex patrulater. Adâncimea maximă la care a fost surprins complexul este –5,60 m, intrând în nivelul neolitic. Umplutura complexului consta din pământ negru lutos, chirpic și puține fragmente ceramice.

Epoca neolitică

În stratul de pământ maroniu, lutos, cu pigmentație din chirpic sfărâmat, situat la adâncimea de -5,40 -5,85 m, s-a găsit material osteologic, bucăți prelucrate de silix precum și fragmente ceramice preistorice, aparținând probabil grupului Cluj-Cheile Turzii din neoliticul mijlociu⁴, fără însă a se contura vreun complex arheologic.

Ca urmare a importanței descoperirilor, s-a propus extinderea săpăturilor în întreaga curte interioară a Palatului Banffy precum și modificarea proiectului inițial în vederea conservării *in situ* a vestigiilor de epocă romană.

Note:

1. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj-Napoca, 1992, p. 127.
2. CCA, 1994, 54984.20. CCA, 1996, 54984.02.
3. H. Daicoviciu, în Șt. Pascu (coord.), *Istoria Clujului*, Cluj-Napoca, 1974, p. 25-49.
4. Gh. Lazarovici, Z. Maxim, Fl. Drașovean, M. Nica, S. A. Luca, *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 100-140.

141. Cluj-Napoca, jud. Cluj

Punct: str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14

Cod sit: 54984.02

Autorizația de supraveghere arheologică nr. 160/2008

Colectiv: Adrian Ursuțiu – responsabil, Cristian Dima, Silvia Mustăță, Szabolcs Ferencz (IAIA Cluj), Cosmin Rusu (MNIT)

În urma supravegherii arheologice efectuate pe str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, Cluj-Napoca, cu ocazia construirii unui nou sediu pentru Institutul de Istorie al Academiei Române, au fost descoperite ceramică și materiale romane și medievale în poziție secundară, deranjate în urma construcției unor clădiri contemporane. În fundațiile pilonilor Bibliotecii Academiei, situată lângă terenul afectat de actuala construcție, a fost cercetată o parte a necropolei orașului roman Napoca, fiind identificate sarcofage de piatră. De asemenea, limita de S proprietății suprapune zidul medieval al orașului.

S-a urmărit adoptarea celor mai bune măsuri și soluții pentru recuperarea și protejarea datelor și bunurilor de patrimoniu care ar putea rezulta în contextul lucrărilor efectuate de beneficiar. Supravegherea arheologică din această zonă a avut ca scop general descărcarea de sarcină arheologică a terenului aferent lucrărilor.

Obiectivul principal al cercetărilor a fost reprezentat de finalizarea demersurilor de specialitate prin alcătuirea unui dosar conform normelor și procedurilor legale în vigoare, urmând a se propune descărcarea de sarcină arheologică a suprafeței afectate de lucrări.

Scopurile specifice au constat în supravegherea arheologică a suprafeței contractate și identificarea unor posibile vestigii arheologice, în condițiile în care anumite structuri medievale și o necropolă romană s-ar fi întins până pe suprafața afectată de lucrări.

Din punct de vedere al metodologiei s-a urmărit supravegherea la fața locului a lucrărilor de demolare și de evacuare a structurilor de fundare executate de beneficiar în toate punctele de lucru ale acestuia, prin asigurarea permanenței specialiștilor la fața locului, în scopul recuperării informațiilor de natură arheologică și istorică, cât și a eventualelor artefacte, în termenii specifici cerințelor impuse de standardele deontologice în vigoare.

În profilul de S, într-o zonă destul de deranjată de construcții medievale târzii au fost descoperite mai multe fragmente de ceramică romană precum și un opaiț întreg. Acesta din urmă are dimensiunile: L=7,2 cm, h=2,8 cm, și prezintă ștampila de producător. Ștampila care poartă numele OCTAV(I), este o ștampila comună în Imperiul Roman, încadrarea sa cronologică fiind dificil de aproximat.

Astfel de piese, cu ștampile similare, au fost descoperite în număr mare la Ulpia Traiana Sarmizegetusa¹, unele fiind importuri italice², unele din Panonia³, iar altele de factură locală⁴.

În profilul de V al săpăturii a fost identificat un cuptor de ars ceramică. Cuptorul, de formă elipsoidală, are cota superioară la o adâncime de -1,40 m față de nivelul actual de călcare, talpa acestuia fiind la o adâncime de -2,25 m. Lățimea acestuia era de cca. 1,30 m, iar înălțimea de 0,85 m. Amprenta pe profil a cuptorului sugerează delimitarea pe verticală a unei camere de alimentare, respectiv a unei camere de ardere suprapuse. Acesta a fost secționat în partea sa de V de fundația masivă a unui zid din piatră (cu elevație din cărămidă?). Structura elevației indică o refacere ulterioară, probabil în intervalul sec. XVII-XVIII. Relația cronologică dintre zid și cuptor, așa cum a fost aceasta surprinsă în profil, indică faptul că acesta din urmă a funcționat anterior construcției zidului.

În interiorul cuptorului au fost descoperite mai multe fragmente ceramice, aparținând sec. XV-XVII. Arderea pieselor ceramice a fost realizată atât oxidant, cât și reducător. Din punct de vedere tipologic, au fost identificate forme de vase bitronconice de diferite dimensiuni, ulcioare, tigăi cu trei picioare, castroane, capace și fragmente de cahle-oală. Piese, realizate din pastă semi-fină și grosieră, aparțin veselei comune și sunt specifice epocii medievale târzii, respectiv celei moderne timpurii. Acest tip de material a fost recuperat în timp din mai multe puncte de pe raza orașului Cluj-Napoca. [Cristian Dima, Cosmin Rusu]

Note:

1. D. Alicu, Die Römischen Lampen von Sarmizegetusa I, Die funde der Jahre 1882-1976, Zalău, 2006.
2. *Ibidem*, Nr. 540-542.
3. *Ibidem*, Nr. 546-550, 1173, 1174.
4. *Ibidem*, Nr. 545-550, 1173, 1248.

Abstract:

After archaeological surveillance on the M. Kogălniceanu Street, at no. 12-14, in Cluj Napoca, we discovered pottery fragments in secondary position, belonging to Roman Period and Mediaeval Age. The archaeological surveillance was made by an archaeological team from the Archaeological and History of Art Institute led by Adrian Ursuțiu, including Cristian Dima, Silvia Mustăță and Szabolcs Ferencz. We adopted the best solutions to recover and protect data and heritage objects. The main purpose of the investigation was archaeological surveillance of the surface and identification of possible vestiges, because some mediaeval structures and a Roman cemetery were discovered near by the surveyed.

In the south profile of the digging we discovered some pottery fragments belonging to Roman period and a small Roman lamp. This had a potter's stamp on the bottom, with the name OCTAV(I), a current stamp in the Roman Empire. These kinds of pieces with similar stamps were also discovered at Ulpia Traiana Sarmizegetusa, some Italian imports, some imported from Pannonia, and others locally made.

In the west profile of the digging we discovered a kiln for burning pottery belonging to mediaeval period. The print on the profile suggests the vertical delimitation of an alimentation room, and a burning room. The west side of the kiln was sectioned by the foundation of a stone wall built after the 17th century. The pottery fragments from the interior of the kiln could be dated between the 15th and 17th century. Typologically we identified some pottery shapes like pots in the shape of bi-truncated

cones, pitchers, three-leg pans, pot covers, and fragments of stove tiles. This kind of pottery is belonging frequent and specific to the late Mediaeval Age and early Modern period in Cluj-Napoca.

142. Cluj Napoca, jud. Cluj

Punct: Dealul Lomb

Cod sit: 54984.24

Autorizațiile de cercetare arheologică preventivă nr. 170/2008, 171/2008

Colectiv: Sorin Cociș, Adrian Ursuțiu, Florin Gogăltan, Vitalie Bârcă, Szabolcs Ferencz, Gall Szilard (IAIA Cluj), Florin Fodorean, Mihaela Sălășan, Carmen Mihăilă, Dragoș Blaga (UBB Cluj)

Săpătura arheologică preventivă s-a efectuat în intervalul 2 iunie-30 august 2008¹, și au condus la descoperirea unei construcții din epoca romană, posibil o *villa rustica*, neșemnalată pînă acum în literatura de specialitate.

Suprafața se află în zona cu toponimul „Dealul Lombii” sau „Dealul Popești”, situat la N de cartierele Dâmbul Rotund și Iris. Acest masiv deluros este amplasat între localitățile Popești la V și Chinteni la E, având altitudinea maximă de 682,4 m. Din punct de vedere geomorfologic regiunea este una de interfluviu, masivul deluros fiind mărginit la V de Pârâul Popești, care curge de la N spre S și se varsă în valea Nadășului. Spre E, Dealul Lombii este traversat tot pe direcția N-S de Pârâul Chinteniilor, care se varsă în Someșul Mic. Dealul Lombii prezintă pante accentuate spre E, V și S, inclusiv o zonă cu rupturi de pantă și alunecări de teren pe panta descendentă înspre S-E, unde apar și unele cursuri de pâraie cu caracter semipermanent. Diferența de altitudine dintre punctul maxim și zona de E este de cel puțin 300 m (682 m cota maximă și spre E 350 m pe Valea Chinteniilor). Aceeași pantă accentuată se întâlnește și spre V. Aceste pante naturale, abrupte, au rezultat din eroziunea dealului. De precizat că spre V și nord-vest limita zonei afectată de construirea noului cartier este marcată de liziera pădurii. Terenul are destinații agricole fiind folosit ca zonă de pășunat.

Dealul în discuție face parte din lanțul de dealuri succesive situat pe malul stîng al râului Someșului Mic, întrerupt de cursul râului înainte de com. Apahida. Dealurile menționate prezintă caracteristicile unui versant abrupt, începând din sectorul Gilău, iar la ieșirea din Apahida, culoarul format de acestea se lărgeste formând parte din Cîmpia Someșului.

Arealul propus spre investigare preventivă este reprezentat în proporție de cca. 50% de pantele cu expunere estică și sudică a dealului, pante cu declivitate variabilă. În partea estică a zonei care urmează a fi investigate se află de altfel și o zonă cu rupturi de pantă. Spre centru și NV altitudinea crește treptat, formându-se un platou cu dimensiuni mari, care oferă vizibilitate excelentă municipiului Cluj-Napoca. Întreaga suprafață beneficiază de o orientare sudică, aparent favorabilă habitatului. Coloana stratigrafică geologică identificată în șanțurile naturale rezultate în urma scurgerilor pluvio de pe pantele golașe ale dealului este următoarea: strat de pământ maroniu-roșcat, compact, cu o grosime de cca. 0,15-0,30 m, urmat de un lut roșcat.

Localizare: la cca. 500 m S de drumul care conduce spre localitatea Chinteni, pe versantul sudic al Dealului Lomb. Versantul se caracterizează, din punct de vedere geologic, prin

prezența unor roci de tipul concrețiunilor, și rocă locală, de consistență medie, friabilă. Din punct de vedere geomorfologic, zona a fost supusă, în timp, unor puternice alunecări de teren, care a afectat inclusiv construcția romană. În anii 70 ai secolului trecut inundațiile au afectat puternic casele ridicate pe pantele acestui deal, care au fost mutate ulterior mai jos, înspre drumul spre Chinteni.

Mai trebuie remarcat faptul că arealul investigat este foarte bogat în izvoare de apă. Acest lucru a avut ca și consecință amplasarea în această zonă a mai multor conducte pentru aducțiunea apei de la aceste izvoare care coboară de pe deal spre E, spre vale.

În epoca romană, în mod normal, de-a lungul Văii Chinteni, a funcționat un drum, al cărui traseu nu se cunoaște încă cu precizie. Rolul lui era acela de a lega această *villa*, cu alte *villae* din zonă: Chinteni (2 villae)² Ciunăfaia³.

Villa rustica a fost construită pe una din terasele văii Chinteni amplasată la mijlocul Dealului Lomb, înspre pantele vestice. Construcția a fost descoperită în urma practicării unor secțiuni de control (15 x 2,5 m) în această zonă. În câteva din aceste secțiuni s-au putut observa pietre și fragmente ceramice din epoca romană, scurse în trei șanțuri situate înspre E.

S-a cercetat în total o suprafață de 3900 m². Toată construcția a fost afectată de alunecări de teren și de amplasarea unor conducte de apă în epoca contemporană. Aceste conducte au distrus parțial sau în totalitate, în unele locuri, fundațiile zidurilor.

La decaparea stratului de humus modern s-a putut constata existența unor platforme de piatră. Este un nivel de dărâmtură provenit din prăbușirea fundațiilor zidurilor. Pe acest nivel s-au descoperit fragmente ceramice din epoca romană, obiecte din fier (cuie, piroane etc.). Săpătura a urmărit în primă fază curățarea acestor platforme, pentru ca ulterior să se poată delimita anumite ziduri ale construcției.

După efectuarea acestei operațiuni s-au delimitat mai multe încăperi. Construcția ocupă o suprafață de cca. 1200 m². Este orientată cu intrarea spre SE. Panta coboară dinspre NV spre SE. Cele mai multe dintre ziduri sunt alunecate datorită anomaliilor geomorfologice. Nu s-au păstrat în cele mai multe cazuri decât un rând din fundația zidurilor. Piatra utilizată pentru construcție provine, cu mare probabilitate, din zona Dealului Lomb.

Camera C

Este amplasată spre V, conform regulilor de construcție din epoca romană.

În partea de V a intrării s-a cercetat o cameră cu următoarele dimensiuni: 13,50 m (pe direcția E-V) și cca. 13,30 m pe direcția N-S. În partea sud-estică, dimensiunile camerei, măsurate pe interior, sunt de 11,30 m. Zidurile camerei se păstrează relativ bine pe laturile vestică, sud-estică și nordică. Zidul estic se păstrează într-o stare mai precară, pe cca. 2,95 m pe direcția S-N. Are grosimea de 0,95 m la îmbinarea cu zidul dinspre SE și cca. 0,80 m la 2 m N de această îmbinare.

Zidul dinspre NV are lungimea, măsurată pe interior, de cca. 14,30 m. Grosimea maximă a lui este de 1 m. Spre capătul nord-vestic se îngustează până la 0,80 m. Se mai păstrează doar primul rând de piatră din fundație, și, pe alocuri, urme de mortar. În c. 57, la aproximativ 3,60 m S de martor, s-a descoperit, aproape pe nivelul de lut galben steril, o cărămidă.

În partea centrală a încăperii, în carourile 53-55, între m. 5-14 spre S de martor, se păstrează foarte bine o lentilă mare de lut ars. Grosimea (adâncimea acestei lentile este de cca. 0,25-0,30 m).

Zidul de pe latura estică se închide cu cel de pe latura nord-vestică exact sub martor. Pe lungimea de 10,10 m nu se mai păstrează.

În c. 48-49, la cca. 3-5 m spre S de martor, foarte aproape de zidul estic, a fost surprinsă o „pată” de lut ars (calcinat). Acest fapt se datorează încălzirii cu hypocaust a camerei.

Zidul dinspre SV, măsurat pe interior, are lungimea de 13,30 m. S-a păstrat cel mai bine dintre toate fundațiile clădirii. Ductul lui este întrerupt de 3 forfecări. Aceste ruperi, făcute în general sub un unghi de cca. 90 grade, împart zidul în trei sectoare: primul, cu lungimea de 3,80 m; al doilea, cu lungimea de 7,70 m; al treilea, cu lungimea de 1,80 m. Al doilea sector este cel unde zidul s-a conservat cel mai bine. Fundația zidului coboară spre SE, unde este mai adâncită, ceea ce denotă faptul că și în epoca romană terenul pe care s-a realizat această *villa* avea o anumită înclinație. Pe această porțiune, la baza fundației, au fost așezate 4 rânduri de piatră de dimensiuni medii, neprinse cu mortar, peste care au fost așezate, spre capătul dinspre V, cel puțin două rânduri de pietre plate, prinse cu mortar. Din interior, din apropierea acestui zid, s-au recoltat mai multe fragmente de sticlă. Spre capătul dinspre SE fundația zidului coboară, iar deasupra există două rânduri de piatră puse pe cant. Pietrele de deasupra au înălțimea de cca. 0,25 m. Cele 4 rânduri de la bază au grosimea de cca. 0,40 m. În total, în acest loc, fundația zidului se păstrează pe înălțimea de 0,90 m. Fundația zidului este lată, pe colț, de 1 m și spre mijloc de cca. 0,80 m. Și pe partea dinspre interior se păstrează mai multe rânduri, dar într-o formă neregulată (cca. 3 rânduri pe capătul dinspre intrare).

În colțul dinspre NV se observă foarte bine o piatră cu formă regulată: 0,63 x 0,63 x 0,11 m. Asemenea pietre apar întotdeauna la colțurile fundațiilor. La prima forfecare în exteriorul zidului se observă, ca și în alte cazuri, un nivel de dărâmtură. Spre SE (spre intrare), între cele două rânduri de piatră așezate pe cant, este amplasat și un șir de piatră plată prinsă cu mortar, cu grosimea de aproximativ 0,08 m.

În colțul de S al acestei încăperi se păstrează *in situ* o plintă (0,25 x 0,28 m) și prima cărămidă (0,15 x 0,15 m). Pe cca. 1 m², sub plintă și spre NV, se păstrează destul de bine nivelul inferior al camerei, realizat din piatră mărunță și fragmente de cărămidă, prinse cu mortar. Alături de această plintă, în același colț, s-au mai descoperit încă două cărămizi, cu aceleași dimensiuni (0,15 x 0,15 m), și grosimea de 0,07 m. Pe una dintre ele se păstrează urmele degetelor de la piciorul unui animal. De asemenea s-au mai descoperit fragmente de *tegula mammata*. Lângă același colț se păstrează o porțiune formată din piatră și cărămizi prinse bine cu mortar, chiar lângă plintă. Acest „picior” putea fi utilizat pentru poziționarea cărămizilor de deasupra („*suspensura*”). Tot aici s-a mai descoperit o cărămidă cu mortar de 0,18 x 0,18 m, cu grosimea de 0,06 m.

Lângă plintă, în colț, în c. 53, la aproximativ 15,50 m față de martor spre S s-a descoperit o cărămidă cu ștampilă, groasă de 0,035 m. Cartușul are 0,06 m lungime și 0,035 m lățime. Fragmentul de cărămidă are formă relativ triunghiulară. În cartuș se poate citi VAL, literele V și A fiind în ligatură. Pe profilul de N al martorului, exact în dreptul caroului 50, se observă un nivel de pământ negru cu mici fragmente de piatră și urme de mortar. Ar putea reprezenta urma zidului de E, dinspre intrare.

Camera D

Dimensiunile ei: zidul nord-estic este lung de 14 m. Cel opus are lungimea de 13 m. Lățimea ei, măsurată pe interior, este spre SE, spre intrare, de 8,75 m, la mijloc de cca. 7 m și spre NV, de 5 m. Zidul de NE are lățimea de 0,95 m. S-au păstrat aproximativ trei rânduri de piatră, care au o grosime

totală de 0,5 m. Este format din piatră mărunță prinsă cu mortar. La colțurile camerei, în fundație, în general, constructorii au utilizat pietre cu formă regulată și de dimensiuni mai mari. Această observație este valabilă pentru întreaga construcție. De altfel, datorită acestor pietre s-au putut delimita zidurile încăperilor față de nivelul de dărâmtură. Spre capătul dinspre NV zidul se îngustează la cca. 0,60-0,65 m lățime și nu se păstrează decât un singur rând de piatră mărunță, gros de cca. 0,15-0,20 m.

Camera A

În urma cercetărilor arheologice s-a constatat că intrarea în *villa rustica* se făcea dinspre SE. Aceasta este marcată printr-o încăpăre în formă de L. Laturile lungi ale acestui „L” au dimensiunile următoare: zidul dinspre NE, măsurat la colțuri, în interior, este lung de 18,90 m. Cel paralel are lungimea de 19,20 m. Lățimea lor este de circa 0,90 m. Spre N, lățimea acestui coridor este de cca. 4,30 m, iar înspre martor de cca. 4,10 m. Această lățime se păstrează și pe laturile scurte ale coridorului. La intrare există un pavaj format din 16 lespezi de piatră de dimensiuni mari (1 x 0,06 m, 0,90 x 0,40 m etc.). Cea mai mare lespede are dimensiunile de 1,10 x 0,65 x 0,15 m. În fața lespezilor, înspre NV, s-a cercetat fundația unui zid format din piatră cu mortar. Lățimea lui maximă este de 1,30 m. În zona grupului de pietre tăiat de o conductă modernă pentru aducțiunea apei (în stânga intrării).

Camera B

Se află la V de intrare și la S de camera încălzită. Are formă dreptunghiulară neregulată. Zidul lung dinspre N are lungimea, măsurată la colțuri spre interior, de 11,60 m. Zidul lung dinspre S are lungimea de 9,80 m. Zidurile scurte nu sunt paralele. Lățimea camerei, măsurată tot în interior, este de 4 m la E și 4,20 m spre V.

Camera G

Închide clădirea înspre NE. Se păstrează pe o lungime de 15,50 m. Lățimea lui este de 0,80-0,90 m. Pe exterior au fost descoperiți 2 contraforți. Primul se află la cca. 10,70 m față de colțul exterior dinspre N. Are 1,10 m lățime și se păstrează pe 1,20 m lungime. La cca. 13,40 m de colțul interior dinspre N fundația acestui zid se păstrează mai bine, putându-se observa aici 5-6 rânduri de pietre. Porțiunea mai bine păstrată este lungă de 1,90 m. Lățimea zidului în acest punct este de 0,60 m. Al doilea contrafort se află la 16,50 m de colțul dinspre N. Are lungimea de 2,20 m și o grosime de 2,40 m. Înspre SE, traseul fundației nu a mai putut fi observat. Este distrus de unul din șanțurile descoperite spre E.

Camerele E și F

Au fost surprinse parțial pe latura de N a clădirii. Ele sunt separate de un zid păstrat foarte prost, pe o lungime de cca. 26 m. Este lat de 1 m. Se păstrează doar un singur rând de piatră cu mortar. Împreună cu zidul de la S formează un coridor cu lățimea de 6,10 m. Înspre E face un colț cu alt zid, orientat pe direcția S-N. Din păcate datorită stării de degradare a sitului nu au putut fi delimitate faze de construcție sau cronologice.

Material arheologic

În cursul săpăturilor s-au descoperit numeroase fragmente ceramice (ceramică uzuală romană, *terra stampata*, *terra sigillata*, fragmente de olane), o monedă, obiecte din fier și bronz, sticlă, fibule, unelte agricole etc.

Pe baza materialului arheologic se poate concluziona doar o datare largă a construcției respectiv sec. II - sec. III p.Chr.

Note:

1. La cercetări au mai participat studenți și masteranzi de la UBB Cluj: Cătălin Popa, Irimuș Luciana, Alexandra Găvan, Daniela Culic, Alexandra Cociș, Gelu Copos.

2. Al. Matei, *O așezare rurală romană la Chinteni (jud. Cluj)*, Sargeția 11-12, 1974-1975, p. 299-302; D. Alicu, S. Cociș, I. Ferenczi, A. Paki, *Cercetări arheologice la Cluj-Napoca, Villa rustica din Valea Chintăului, Campania 1988*, ActaMN 32/1, 1995, p. 619-633.

3. Z. Szekely, *Villa rustica romană de la Ciumăfaia*, StComSibiu 14, 1969, p. 155-184.

143. Constanța, jud. Constanța [Tomis]

Punct: Str. Mihai Viteazu f.n. (sediul OCPI Constanța)

Cod sit: 60428. 01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 481/2007

Colectiv: Gheorghe Papuc – responsabil, Constantin Băjenaru, Laurențiu Cliante, Tiberiu Potârniche (MINAC)

Pe baza contractului de cercetare preventivă încheiat între MINAC și Oficiul de Cadastru și Publicitate Imobiliară Constanța s-au efectuat săpături arheologice pe strada Mihai Viteazu, în spatele Teatrului „Fantasio”, pe locul unde se intenționează construirea noului sediu al OCPI. Zona face parte din aria intramurană a orașului romano-bizantin, fiind situată în apropiere de incinta de pe Bd. Ferdinand. Pe parcursul cercetării s-au identificat și mai multe morminte aparținând necropolei elenistice a Tomisului.

Stratigrafia generală

Pe întreaga suprafață cercetată există un strat de umplutură modernă (cel mai probabil din ultimele două decenii ale sec. XIX), constituit în general din pământ adus din diverse locuri ale orașului. Acest strat reprezintă fără îndoială o nivelare a terenului înainte de construcția propriu-zisă a șinelor de cale ferată. Faptul că s-au descoperit destul de frecvent materiale arheologice de epocă romano-bizantină (în special ceramică și monede) ne face să credem că acest pământ de umplutură provine în cea mai mare parte din perimetrul orașului antic. În câteva locuri au fost surprinse gropi practicate în această epocă sau chiar mai târziu (sec. XX): SIX c. 2 – șanț de canalizare; SVIII c. 3 – groapă; S VII c. 1 – groapă înspre profilul de V, care distruge parțial un zid din sec. IV-V; Martor SIV/SV – pe întreaga suprafață apare un șanț de canalizare lat de 1 m, care afectează mai multe complexe antice (vezi discuția mai jos); SIV c. 2/3 – groapă în profil S care distruge unul dintre zidurile locuinței din sec. VI și, parțial, camera de acces a mormântului cu firidă laterală M5.

Imediat sub stratul modern apare stratul vegetal antic depus între momentul de abandon al orașului antic (sec. VII) și intervențiile moderne de după 1878. Este un pământ negru care pe alocuri atinge o grosime și de 0,50 m. În acest strat au apărut o serie de monede importante pentru datarea abandonării Tomisului, printre care două exemplare de la Focas (*folles* din anii 605/606 și 606/607). În martorul dintre SIV și SV (c. 5) a fost identificat un mormânt de inhumație târziu (M7), probabil din sec. VII sau din sec. X-XI.

N1 - Sub stratul vegetal se conturează foarte clar ultimul nivel de locuire din acest sector al orașului antic. În cea mai mare parte a suprafeței cercetate a fost surprinsă o dărâmtură abundentă (piatră și foarte multe fragmente de țigle, cărămizi și

olane), care stă pe un nivel de călcare aflat la o cotă medie de cca. -0,80 -0,90 m sub nivelul de la care a pornit săpătura manuală. Reprezentative pentru acest nivel de călcare sunt pavajele din dale de calcar identificate în marctorul dintre SI și SII (c. 6-7, cotă aproximativ -0,80 m) și în SI c. 2 (cu o continuare în SII c. 3). Complexele care corespund acestui nivel sunt destul de numeroase: pe lângă resturile de locuințele identificate în SI c. 6-7 (singura căreia i s-a păstrat ceva mai bine podeaua din lut), SIV c. 3-4, SX c. 1-2, s-au conturat foarte multe gropi, unele dintre ele de dimensiuni impresionante (vezi mai jos cele din SIV, SVII și SVIII). O practică des întâlnită este demantelarea totală sau parțială a unor ziduri aparținând locuințelor din sec. IV-V, evident cu intenția de refolosire a pietrei la noi construcții. Trebuie precizat că demantelarea s-a efectuat în faze diferite pe parcursul sec. VI și nu într-un singur moment (dovadă fiind gropile târzii care taie inclusiv șanțuri de demantelare precum în SIV c. 1). Materialul arheologic și cel numismatic pledează pentru datarea acestui nivel pe întreg parcursul sec. VI și la începutul sec. VII. Trebuie precizat că nu au fost evidențiate urme foarte clare de incendiu pe acest nivel final. Există însă unele indicii pentru postularea unor distrugerii în acest sector, acestea fiind reprezentate mai ales gropile masive din SIV și SVII, în care s-a depozitat o cantitate apreciabilă de cenușă. Având în vedere materialul monetar apărut în groapa din SIV c. 5 (*terminus post quem* două *dekanumnia* de la Justinian databile în anii 558/559) se poate formula ipoteza unor distrugerii în urma invaziei kutrigurilor, care să fi afectat cel puțin parțial acest sector.

N2 - Sub nivelul de călcare din sec. VI apare în majoritatea secțiunilor un strat de pământ afânat (gros pe alocuri de cca. 0,30-0,40 m), în care a apărut o cantitate impresionantă de monede din sec. IV-V. Ca nivel de călcare există fie podele de lut, fie simple bătătoriri ale pământului. În unele cazuri se observă refaceri succesive ale nivelului de călcare, cazul cel mai elocvent fiind în SIII c. 4-6, unde se observă că în zona în care există un pământ mai puțin compact (este vorba de straturile de umplutură efectuate la începutul sec. IV) nivelul inițial, reprezentat de podea groasă de lut, este refăcut (completat) printr-o tasare din pietricele și fragmente ceramice. În general, datarea acestui nivel se poate face larg începând cu a doua jumătate a sec. IV și pe întreg sec. V (poate chiar și la începutul sec. VI). Precizăm însă că este vorba de un nivel discontinuu, perturbat de intervențiile masive din sec. VI. În unele locuri s-au putut delimita secvențe stratigrafice mai strânse, mai ales din prima jumătate a sec. V (vezi complexe descoperite în SIX/SVIII/S VII c. 1-2), dar și din a doua jumătate a sec. V (în S V c. 1-2). În orice caz, este evident faptul că pe întreg parcursul sec. V-VI s-au produs decapări succesive, care au condus la dispariția unor nivele de călcare anterioare.

N3 - Este primul nivel de călcare amenajat pe acest sector al Tomisului. Decapările amintite au afectat și mai mult acest strat, prins doar pe anumite porțiuni (vezi SI c. 6-7 – podea de lut, posibil prim nivel de funcționare al locuinței; SI c. 4 – exterior locuință; SIII c. 6-7 – nivelare cu lut). Aceluiași nivel îi pot fi atribuite tasarea surprinsă în SI c. 1 și stratul de lut galben din SIII c. 3-4, ambele reprezentând nivele de călcare inițiale ale străzii din acest sector, precum și un nivel de călcare amenajat direct peste pământul viu surprins în SIX și SVIII (pe care au apărut mai multe monede din primele decenii ale sec. IV).

N4 - Un nivel distinct în succesiunea stratigrafică din perimetrul supus cercetării a fost surprins îndeosebi în partea de NNE a săpăturii (SI c. 3-6, SII c. 3-6, SIII c. 4-6, SIV c. 5-6). Acesta se individualizează foarte bine prin straturi succesive de pământ de umplutură, întărit pe alocuri prin nivelări cu pământ galben. În

acest nivel apar foarte multe fragmente ceramice, care, împreună cu materialul numismatic, datează această acțiune de nivelare la sfârșitul sec. III - începutul sec. IV (perioada Tetrarhiei). Un material asemănător a fost cules și din gropi practicate în sectorul nivelat (vezi mai ales în S III c. 6 și S IV c. 6), dar și în alte secțiuni (SIX c. 3 sau SVIII c. 2-3 – groapă care taie complexul funerar elenistic M 6). Alte două gropi se datează anterior epocii Tetrarhice – cea identificată în profilul de N al SI c. 4-5, al cărui material pledează pentru o datare în a doua jumătate a sec. II – prima jumătate a sec. III și cea din SII c. 3-4 (spre profil N), cu material din sec. III. Imaginea creată de situația surprinsă în teren ne îngăduie să presupunem că înspre NNE exista o depresiune naturală în care s-au practicat gropi de împrumut (probabil lut necesar atelierelor ceramice sau pentru fabricarea cărămizilor, dacă nu și ca liant pentru zidărie). Observația este întărită de lipsa aproape totală a acestor gropi și a nivelării în partea de SSV a zonei cercetate, unde nivelul pământului viu (loess) este destul de ridicat (cotă medie -1,25/-1,50 față de nivelul de la care a început săpătura manuală).

Acest strat de nivelare este extrem de important pentru datarea începuturilor locuirii în acest sector al Tomisului (începutul sec. IV) și poate fi considerat un argument pentru datarea în perioada Tetrarhiei a momentului de construcție a incintei târzii a orașului, aflată în imediata apropiere.

Necropola elenistică

La baza secvențelor stratigrafice din epoca romană târzie și în cele mai multe cazuri deranjate de acestea au fost identificate șapte morminte:

M1 (SIII c. 3, deranjat de o groapă din sec. V): inhumăție în groapă simplă, cu trepte laterale, orientare N-S; cuie sicriu; inventar recuperat – fragment cioc opaițe și vas de sticlă întreg tip Isings 32, care datează mormântul la mijlocul sau în a doua jumătate a sec. I p.Chr.

M2 (SVIII c. 4, „decapat” aproape total de nivelul din sec. IV): incinerăție, s-a păstrat doar șanțul de tiraj; orientare N-S; din inventar s-au păstrat fragmente pisate de la o amforă și două obiecte mici din fier și bronz; datare probabilă sec. II-I a.Chr.

M3 (marctor SVII/S VI, deranjat parțial de o amenajare din prima jumătate a sec. V): inhumăție în groapă simplă, orientare NV-SE; mormânt de copil, inventar compus din lekythos, statueta tip Tanagra, figurină de sticlă și inel de bronz; datare în sec. III-II a.Chr.

M4 (SIV c. 2, profil N, deranjat și jefuit complet în a doua jumătate a sec. V): inhumăție, posibil firidă, orientare NV-SE; fără inventar păstrat, datare incertă.

M5 (SIV c. 2, către profil S): inhumăție, mormânt cu cameră de acces și firidă laterală, orientare VNV-ESE; schelet cu mâinile pe bazin, capul aplecat către stânga; cuie sicriu; inventar doar o posibilă brățară de fier pe brațul stâng; datare incertă, probabil sec. I p. Chr.

M6 (SVIII c. 2-3, deranjat de mai multe gropi târzii, posibil chiar jefuit încă dinainte de epoca romană): complex alcătuit probabil dintr-o cameră de acces și două firide? longitudinale (lungime totală păstrată cca. 7 m, lățime 2,50 m); orientare N-S; cu certitudine inhumăție (oase răvășite în camera de acces sau purtate în gropile mai târzii); inventar fragmentar, atât în firide, cât și în camera de acces – mai ales de la amfore de Chios și Thasos, asigură o datare în sec. IV-III a.Chr.

M8 (S IV c. 4, deranjat parțial de zidurile unei locuințe și de o groapă de la sfârșitul sec. VI); incinerăție, cu șanț de tiraj pe mijlocul gropii; orientare VNV-ESE; inventar bogat *in situ*, compus din vase întregi (lagynoi, cythra), două opaițe, obiecte de metal și de lut, două monede de bronz; de asemenea, în groapa care taie mormântul s-au mai găsit fragmente de la un

bol megarian și de la un unguentariu; datarea este asigurată de monede în sec. II a.Chr.

Complexele romano-bizantine

Perimetrul cercetat este dominat de o stradă orientată V-E, surprinsă începând din SI c. 1 și până în SIV c. 5 pe o lungime de aproximativ 22 m. Amenajarea sa este de plasat la începutul sec. IV, după cum o dovedesc nivelele de tasare și de lut galben din faza inițială, surprinse în SI c. 1 și în SIII c. 3-4. Starea de conservare a acesteia este extrem de precară, aspectul actual fiind rezultatul restructurărilor urbane din sec. V-VI, când sunt practicate chiar și gropi pe traseul acesteia (vezi cazul celei din SIII c. 3/4 sau a celor din SIV c. 5). O serie de dale din calcar surprinse în SI și SII constituie nivelul străzii din a doua jumătate a sec. VI și de la începutul sec. VII. Locuințele se aliniază aproape fără excepție în funcție de această stradă, zidurile având aceeași orientare (N-S și E-V). În funcție de aceste ziduri se poate măsura și lățimea maximă a străzii în perioada sa inițială – circa 4 m. Se pot contura astfel două ansambluri, unul la N de stradă și altul la S de aceasta.

Complexele la N de stradă

SI: În c. 6-7 apare colțul unei locuințe cu zidurile din piatră legată cu pământ, singura care a păstrat la interior resturile a trei nivele succesive de călcare databile între sec. IV-VI; la S de colțul acestei locuințe este amenajat în sec. VI un pavaj din piatră de dimensiuni medii, lat de circa 1,50 m și păstrat pe o lungime de aproape 4 m (pavajul a fost prins aproape în totalitate sub martorul dintre SI și SII). În c. 4 și sub martorul cu SII apare colțul în formă de L al unei locuințe (?) din sec. IV-V, cu zidurile din piatră legată cu pământ, demantelate până la ultimele două rânduri din fundație. În martorul SI/SII, la 0,15 m distanță spre S de colțul acestei structuri s-a identificat un rest de zid târziu (sec. V-VI), iar lângă acesta, spre V, o structură circulară - probabil fundație de pilastru (0,70 m diametru) din zidărie compactă cu piatră legată cu pământ, având o fundație destul de adâncă până la pământul viu (vezi SI c. 3 profil S).

SII/SIII (inclusiv martor): resturi de zidărie surprinse mai ales în martor, între care o structură probabil circulară în c. 6-7 care suprapune un zid mai vechi aflat în colțul de NE al S III. Acestuia îi corespunde, la rândul lui, o fundație de pilastru imediat la S, care ar putea indica un posibil portic.

SIV: în c. 6-7 apare un zid orientat N-S, care are inclus în structura lui un jgheab din calcar; zidul se păstrează la nivel de fundații, dar urme de mortar ne fac să credem că în elevație a fost folosit mortarul. Demantelarea sa este posibil să fi avut loc către sfârșitul sec. VI.

Complexele la S de stradă

SI c. 1: dărâmtură abundentă cu multe cărămizi, printre care s-au descoperit și o râșniță întregă (*meta* și *catillus*); datare către sfârșitul sec. VI – începutul sec. VII.

SII c. 1-2: aceeași dărâmtură, delimitată către N de un zid demantelat în totalitate.

SIII c. 1-3: dărâmtură de aceeași factură, aici completată și de o groapă masivă (vezi profil N) în care au fost aruncate foarte multe pietre, cărămizi, țigle și olane; la N delimitare clară a unui traseu de zid, demantelat în totalitate ca și în SII.

SIV c. 1-3: aici s-a putut delimita mai bine o locuință cu o încăpăre cu dimensiunile de cca. 5 x 5 m, ale cărei ziduri sunt demantelate pe anumite porțiuni sau afectate de gropi târzii sau moderne.

S IV c. 3-4 și S V c. 2-3: o altă încăpăre delimitată, dimensiuni aproximativ 5 x 2 m, ziduri extrem de distruse, chiar rase total; zidul de N al acestei încăpări, care lonjează de fapt strada, taie, la rândul lui un canal de scurgere cu pereții realizați din piatră legată cu mortar hidrofug (datarea acestuia în sec. IV este

asigurată și de o groapă din sec. V care îl secționează în capătul dinspre N).

SVI c. 1-2 și în martor cu SVII: structură rectangulară adâncită în pământul galben viu, cu gropi de provizii la interior; datare în prima jumătate a sec. V, prin material ceramic și numismatic abundent în strat de cenușă.

SVII c. 1/SVIII c. 1-2/SIX c. 1-2: zid orientat V-E, distrus în parte de o groapă modernă, delimitat la capătul dinspre E de un pavaj din piatră (lungime 3,50 m, lățime 1,50 m) care asigura accesul către o altă structură rectangulară adâncită în pământul galben (3,20 x 2,80 m), care are în capătul dinspre pavaj o latură formată dintr-un rând de pietre mijlocii. Toate acestea formează un complex unitar, databil în prima jumătate a sec. V pe baza materialului ceramic și numismatic abundent apărut în strat de cenușă.

Materialul arheologic recuperat este foarte bogat și constă în primul rând din ceramică fină și de uz comun, între care câteva exemplare întregi sau întregibile, opaițe întregi sau fragmentare, obiecte din sticlă (fragmentare), obiecte din metal, din care se remarcă o serie de fibule, catarama, o aplică cu reprezentarea lui Jupiter-Ammon, un pond de mari dimensiuni (sec. VI). La acestea se adaugă cca. 800 monede din bronz și câteva din argint, cele mai multe fiind din sec. IV-V, dar fără a lipsi loturi importante din a doua jumătate a sec. III sau din sec. VI și chiar începutul sec. VII.

144. Constanța, jud. Constanța [Tomis]

Punct: str. Traian, nr. 76-80

Cod sit: 60428.16

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 337/2008

Colectiv: Gheorghe Papuc – responsabil, Cătălin Nopcea (MINAC)

Terenul unde s-a desfășurat cercetarea arheologică preventivă este situat în apropierea Gării (în spatele Băncii Comerciale Române) și face parte din necropola IV a Tomisului, utilizată cu precădere în sec. III-IV p.Chr.

Pe suprafața de cca. 227 m² s-au descoperit un număr de 17 complexe funerare, toate de inhumație. Menționăm că zona a fost grav afectată de lucrări edilitare din anii trecuți (1980-1990). Astfel o mare parte din suprafață a fost adusă la o anumită cotă (decapată până la pământul galben în multe locuri), fapt ce a afectat o mare parte din complexele funerare care au apărut încă de la adâncimea de 0,15 -0,20 m.

Complexele se înscriu în liniile cunoscute din punct de vedere tipologic și anume:

- Morminte în groapă simplă – M2, M4, M6, M8, M9, M14, M15, M16;
- Morminte în firidă longitudinală – M1, M5, M10, M11, M12, M13;
- Morminte în firidă laterală – M3, M17.

Prezentare succintă a complexelor:

M1 - mormânt de inhumație orientat E-V, cu firidă longitudinală (L-1,90 m, I - 0,70 m, Ad - 0,35 m). Camera de acces a fost distrusă de intervențiile moderne din zonă. Schelet cu mâinile pe bazin, din inventar s-au păstrat doar 4 cuie de la sicriu.

M2 – mormânt de inhumație, aflat în apropierea lui M1 la 1,5 m N de acesta, a fost distrus odată cu modernizarea zonei. Nu s-

au recuperat materiale și, în afara orientării E-V, nu am mai putut stabili altceva.

M3 – mormânt de înhumăție cu firidă laterală. Camera de acces: L- 2,05 m, l – 1,20 m, Ad – 0,40 m. Firida: L – 1,70 m, l – 0,45 m, H – 0,30 m. Orientare E-V. Scheletul distrus, s-a recuperat un opaiț și o căniță. Dată: sec. II-III.

M4 – distrus până la nivelul genunchilor, l păstrată – 0,40 m, l – 0,50 m; orientare V-E; nu are inventar.

M5 – Camera de acces: L- 2,20 m, l – 0,70 m, Ad – 4,50 m. Firida: L – 2 m, l – 0,60 m, H – 0,50 m. Orientare V-E. Scheletul distrus în întregime. Inventarul compus din: oglindă bronz, vas sticlă, baghetă sticlă, amforetă de sticlă de mici dimensiuni, opaiț, căniță. Dată: sec. II-III.

M6 – L - 2,10 m, l - 0,90 m. Orientarea SV-NE. Inventar: un unguentarium „cu bulb” și fragmente de bronz de la o centură, toate la nivelul genunchilor. Dată: a doua jumătate a sec. IV.

M7 – mormânt de înhumăție distrus încă din antichitate, probabil de jefuitoarii de morminte. Din umplutura gropii s-au recuperat câteva fragmente ceramice și o monedă de la Antoninus Pius (?). Dată: sec. II-III.

M8 – mormânt de înhumăție grav afectat de intervențiile moderne. Orientat NNE-SSV, L - 1,90 m, l - 0,90 m, Ad -0,15 m. Inventar bogat format dintr-un opaiț și un unguentarium așezate la cap, o fibulă și o oglindă situate la nivelul pieptului, un alt unguentarium la nivelul bazinului între picioare, la picioare pe partea dreaptă a defunctului au fost găsite două vase din sticlă. Dată: sec. II.

M9 - mormânt de înhumăție, situat chiar la limita sudică a lui M8. Orientare E-V, L - 1,70m, l - 0,80m, puternic afectat de intervențiile moderne. S-au recuperat fragmente de la două vase de sticlă situate la nivelul capului și de la un vas ceramic cu pereți subțiri. Dată: sec. II.

M10 – Camera de acces distrusă de intervențiile moderne. Firida: L - 2,10 m, l - 0,55 m, H - 0,55 m. Orientarea NNE-SSV. Partea superioară a scheletului a fost afectată de intervenții din antichitate - probabil jefuitoarii de morminte – craniul ajungând la nivelul genunchilor. S-au recuperat fragmente de la un vas de sticlă și o căniță întreagă așezată la picioare în fundul firidei. Dată: sec. II-III.

M11, M12, M13 – complex funerar colectiv cu cameră de acces: L – 2,40 m, l – 1, Ad – 2,30 m. Orientare NE-SV. Firida: L – 2,20 m, l – 2 m, H – 0,40 m, blocată cu o cărămidă de mari dimensiuni (58 x 58 x 5 cm). Inventar: M11 – două vase de sticlă, un opaiț, o căniță; M12 – un vas sticlă, un opaiț, o căniță, inel, monedă (Septimius Severus); M13 – patru vase de sticlă, un opaiț, o căniță. Dată: prima jumătate a sec. III.

M14 – L – 2,05 m, l – 1m, Ad – 0,55 m. Orientarea E-V. Scheletul distrus. Inventar: trei vase de sticlă, un opaiț, monedă, inel, cuie sicriu. Dată: sec. II-III.

M15 – L – 1,30 m, l – 0,60 m, Ad – 0,45 m. Groapă simplă ce se restrânge din ambele capete formând o adâncitură de 0,60 m lungime. Orientare NE-SV. Mormânt probabil de copil fără inventar, scheletul distrus.

M16 – L – 2 m, l – 0,60 m, Ad – 0,35 m. Orientare NE-SV. Jefuit din antichitate – oasele răvășite, scoase din conexiunea anatomică. Inventar: un opaiț, fragmente de la un vas de sticlă. Dată: sec. II-III.

M17 – Camera de acces în afara perimetrului supus cercetării. Firida: L – 1,95 m, l – 0,55 m, h – 0,35 m. Orientare E-V. Scheletul nu s-a mai păstrat. Inventar: un bol și o căniță.

Complexele funerare cercetate au un inventar bogat, care se încadrează din punct de vedere cronologic cu precădere în sec. II-III p.Chr. (fără să lipsească în mormântări specifice sec.

IV), înscriindu-se în limitele cronologice ale celei de-a patra necropole a Tomisului.

145. Copăcelu, mun. Râmnicu Vâlcea, jud. Vâlcea

Punct: cartier Copăcelu-Valea Răii, str. Ghiocilor

Cod sit: 167482.04

Autorizațiile de cercetare arheologică preventivă nr. 67/2008, 339/2008, 472/2008.

Colectiv: Mariana Iosifaru - responsabil, Ion Tuțulescu, Claudiu Aurel Tulugea, Ovidiu Părăușanu (MJ Vâlcea)

Terenul din intravilanul municipiului Rm. Vâlcea, situat în cartierul Copăcelu, str. Ghiocilor, domeniul public, sit arheologic în care se va proceda la *Amenajare și modernizare stradă*, a fost cercetat arheologic în perioada iunie - noiembrie 2008.

Situl arheologic de la Copăcelu (fost Valea Răii) este situat la 5 km SV de centrul municipiului Rm. Vâlcea, în unghiul format de șoseaua ce duce spre Ocnele Mari cu pâraul Sărata, pe terasa aluvionară de pe partea stângă a acestuia, cu o deschidere largă spre lunca Oltului, având la N dealuri de natură tufoasă.

Punctul cercetat se află pe partea dreaptă a DN Rm. Vâlcea – Tg. Jiu, făcând legătura cu cartierul Cărpiniș din Ocnele Mari, la limita de N a sitului.

În acest sit au fost făcute săpături arheologice sistematice între anii 1961-1964 de prof. Dumitru Berciu. Cercetarea sistematică a fost reluată în anii 2003-2004 de către un colectiv format din Mariana Iosifaru și Cristinel Fântâneau din cadrul Muzeului Județean Vâlcea. Cercetările de salvare din anul 2002, când în zonă s-a construit cartierul sinistrăților de la Ocnele Mari, au permis delimitarea parțială a sitului pe latura de SE. În cercetările de aici a fost descoperit un nivel de cultură neolitic, cultura Starcevo-Criș (fazele IIIB-IVA), un nivel aparținând culturii Coțofeni și un nivel de epoca bronzului (culturile Glina-clasică și Verbicioara - faza I-II; IV-V).

Au fost trasate 8 secțiuni notate astfel: SXVII (9 x 1 m), SXVIII (10 x 1 m), SXIX (5 x 1 m), SXX (10 x 3,40 m), SXXI (8 x 1 m), SXXII (7 x 1 m) și o casetă, notată C.70 cu dimensiunile de 2 x 2 m (notarea secțiunilor și casetelor s-a făcut în funcție de cercetările anterioare din acest sit).

SXVII (9 x 1 m)

SXVII a fost trasată la capătul de NV al străzii pe partea dreaptă a acesteia, pe terasa joasă a pâraului Sărata, în zona inundabilă a acestuia. Nu au fost descoperite materiale arheologice.

SXVIII (10 x 2 m)

A fost trasată pe partea dreaptă a străzii, în fața proprietății cu numărul 62.

Stratigrafie:

0 -0,20 m, umplutură modernă ;

-0,20 -1,30 m, pământ brun – gălbui, fără material arheologic ;

-1,30 -1,60 m, nivel slab pigmentat cu urme de chirpic sfărâmat, aluviuni;

-1,60 -1,80 m, nivel Sălcuta IV;

-1,80 -2 m, steril săpat.

La adâncimea de -1,70 m s-a descoperit o platformă de chirpici, puternic arsă, aceasta ocupând c. 2- 4, gros de 0,10 m. La extremitatea estică a acestei platforme s-a descoperit, sub o lespede de tufit dacitic un castron întregibil de culoare maronie,

ars secundar. Castronul este de forma tronconică, cu buza puternic adusă în interior, având patru apucători dispuse egal la jumătatea corpului, pastă cu nisip granulat diferit și mică. Alături de acest castron s-a mai descoperit un vas-borcan întregibil. Vasul borcan are culoare castanie, puternic lustruit în exterior, prezentând pe maxima rotunjire două apucători dispuse simetric, fund tăiat drept, pastă fină cu nisip. La demontare, structura de chirpici, conservată precar, mai păstra urme de pari și de nuiele. A fost, probabil, peretele unei locuințe căzută în exterior. Nu s-a mai trasat o altă secțiune deoarece spre N se află gardul ce împrejmuiește la stradă proprietatea nr. 62, iar la S șanțul pentru conducta de saramură ce alimentează ștrandul de la Ostroveni. După formă și pastă materialele se pot încadra în faza IV a culturii Sălcuța. Nu au mai fost descoperite alte materiale. Cele două vase se află în afara locuinței.

SXIX (5 x 1 m)

La cca. 15 m E de Valea Gorunelului a fost trasată o nouă secțiune, dar la adâncimea de -1,50 m, cercetarea a fost stopată datorită prezenței pânzei freatice.

SXX (10 x 3,40 m)

Secțiunea a fost trasată la 30 m E de Valea Gorunelului, evitând zona pânzei freatice (orientată E-V). Menționăm ca această secțiune a fost trasată în pantă, diferența de nivel, E-V, fiind de -1,45 m, materiale descoperite aparținând fazelor timpurii și târzii ale culturii Verbicioara (faza II și IV-V).

Stratigrafie S. XX :

0 –0,30 m umplutură modernă;

-0,30 –0,50 m nivel aparținând culturii Verbicioara, fazele târzii (IV-V);

-0,50 –0,80 m nivel de culoare gălbuie, pigmentat cu fragmente ceramice, cărbuni, resturi osteologice. După materialul descoperit acest nivel aparține fazei II a culturii Verbicioara. În acest nivel a fost descoperită partea limitrofă a unei locuințe de suprafață cu podeaua realizată din bucăți plate de tuf dacitic.

-0,80 –1 m tuf dacitic degradat.

Ceramica descoperită a fost împărțită în două categorii:

- ceramică grosieră, de uz comun

- ceramică fină

Ceramica de uz comun are în compoziție nisip, pietricele și mică. Din punct de vedere al paletii coloristice, predomină culoarea castanie în exterior și neagră în interior. Majoritatea acestor materiale prezintă decor realizat cu măturica, moștenire din grupul cultural Gornea-Orlești.

Ceramica fină are o pastă bine aleasă, în compoziția sa fiind prezent nisip fin și mică. Ca și în prima categorie predomină culoarea castanie, cu mențiunea ca aceasta este prezentă atât în interior cât și în exterior, dar și culoarea neagră și cenușie. Decor: brăul alveolat, organic dispus sub buza vasului.

În această secțiune au fost descoperite două tipuri de torți: inelare și în bandă. Amplasamentul acestora unește marginea vaselor cu pântecul sau sunt dispuse pe maxima rotunjire.

Fragmentele descoperite sunt de dimensiuni mici iar formele dificil de identificat. Totuși, menționăm un fragment de căniță cu toartă inelară de culoare castanie, aparținând ceramicii fine.

Au mai fost descoperite și resturi osteologice, majoritatea provenind de la animale de talie mare (bovidee).

SXX , a fost prelungită spre V cu 2 m, cu un martor de 0,20 m, pentru a putea delimita spre V locuința Verbicioara II.

Materialul arheologic:

Verbicioara fazele IV-V - Majoritatea materialului descoperit aparține ceramicii fine, pasta este îngrijit aleasă, în componența ei fiind nisip fin și mică. Culoarea predominantă este cea neagră sau cenușie bine lustruită în interior și exterior. Se remarcă un fragment de toartă de culoare neagră, în bandă dispusă pe

maxima rotunjire. Pe corp, linii incizate paralele dispuse pe patru rânduri de o parte și alta a acesteia. Pe un alt fragment ceramic, de aceeași factură și culoare, sunt prezente 3 rânduri de impresiuni. Alături de aceste fragmente ceramice în acest nivel au mai fost descoperite resturi osteologice de la animale de talie mare, un fragment de topor cu gaură de înmănușare (0,02 m), rupt din vechime (0,11 x 0,05 m), un împungător din os (0,13 x 0,03 m), dar și un fragment de silex de culoare maronie. Forma cea mai des întâlnită este cănița cu două torți în bandă.

Menționăm apariția unei reprezentări plastice (un picior de om), din pastă fină, care prezintă la partea superioară două rânduri de impresiuni. Sub aceste impresiuni apar două proeminențe încadrate de un rând de impresiuni. Pe talpă apar câte 3 rânduri de impresiuni. Analogii ale acestei piese găsim în județul Vâlcea la Govora-Sat, punctul Huidu I.

Verbicioara faza II:

Ceramica a fost împărțită în două categorii :

- ceramică grosieră sau de uz comun

- ceramică fină.

Ceramica de uz comun are în compoziție nisip de granulații diferite și mică. Din punct de vedere al paletii coloristice, predomină culoarea castanie în exterior și neagră în interior. Majoritatea au decorul realizat cu măturica, dar apare și brăul alveolat organic și impresiunile plasate sub margine vaselor.

Ceramica fină, din pastă bine aleasă, are în compoziție nisip fin și mică. Arderea este oxidantă, uniformă, predomină culoarea castanie dar și neagră și cenușie. Se remarcă un fragment de culoare cărămizie, decorat cu un brău simplu organic, în relief, dispus la partea superioară a vasului. Sub brău, două linii incizate dispuse vertical, încadrate de câte un rând de impresiuni. Ca formă, fragmentul aparține unei cănițe. Alături de fragmentele ceramice au fost descoperite o râșniță fragmentară cu dimensiunile de 0,18 x 0,12 x 0,04 m și un frecător cu dimensiunile de 0,18 x 0,05 m.

La adâncimea de -0,60 m s-au descoperit resturile unei locuințe, ușor adâncită (-0,20 m), cu podină din bucăți de tuf dacitic (plate) de diferite dimensiuni (0,20 x 0,30 x 0,10 m; 0,25 x 0,30 x 0,015 m) pe o lungime de 2,45 m x 3,20 m. Limita estică a locuinței nu a putut fi determinată deoarece în zonă a fost săpat un șanț în 1961, pentru alimentarea cu saramură a ștrandului de la Rm. Vâlcea, punct Ostroveni. Bucățile de tuf au fost puse pe un pat de nisip în amestec cu tuf dacitic sfărâmat, gros de -0,10 m. Forma locuinței a fost probabil dreptunghiulară. SXXI (8 x 1m)

Secțiunea a fost trasată la cca. 30 m E de SXX. S-a cercetat până la adâncimea de 2,20 m, fără a se putea observa un nivel de cultură.

SXXII (7 x 1m):

Secțiunea a fost trasată la cca. 50 m E de SXXI. S-a cercetat până la adâncimea de 2,50 m, fără a se putea observa un nivel de cultură sau materiale aparținând culturilor mai sus numite.

C70 (2 x 2 m):

A fost trasată la cca. 60 m E de SXVIII, cercetarea efectuându-se până la adâncimea de 2,65 m fără a se depista un nivel de cultură.

Pentru amenajarea străzii de o parte și de alta au fost săpate rigole pe toată lungimea, lățimea acestora fiind de 1,10 m și adâncimea -0,50 m. Fiind trasate într-o zonă răvășită arheologic de șanțuri trasate în timp, pentru introducerea conductei de apă, curent electric (pe partea stângă) și conducta de saramură (dreapta), nu au fost descoperite în umplutură urme sau materiale arheologice.

De asemenea a fost amenajată și o arteră secundară a străzii care urcă spre dealul Verești. Nici aici nu au fost descoperite urme sau materiale arheologice deoarece în această porțiune au fost făcute nivelări succesive când în zonă a fost construit bazinul de apă ce alimentează acum cartierul Copăcelu. Nivelările s-au realizat până la tuful dacitic, după care s-au făcut umpluturi succesive cu pietriș, nisip și calcar adus de la Bistrița.

Cercetările de pe strada Ghiocelilor au contribuit la descoperirea unui nivel Sălcuța, menționat de D. Berciu care a întreprins aici cercetări arheologice (marele arheolog menționează descoperirea unor fragmente ceramice specifice Sălcuța IV în lucrarea din anul 1981, fără a sesiza un nivel de cultură).

Un alt element important a fost descoperirea unui nivel Verbicioara II (cu o locuință) dar și prezența fazelor târzii IV-V cu mult material, mai ales fragmentar. S-a putut constata că atât în eneoliticul târziu, cât și în epoca bronzului, așezările au ocupat terasa medie a pârâului Sărata, fiind dispuse de o parte și de alta a pârâului Goruneilor.

Bibliografie:

Dumitru Berciu, Petre Purcărescu și Petre Roman, *Săpături și cercetări arheologice în Raionul R. Vâlcea*, Materiale și cercetări arheologice 7, 1959, p. 131 – 138.

Gabriel Crăciunescu, *Cultura Verbicioara în jumătatea vestică a Olteniei*, Craiova 2004.

Gheorghe Calotiu, *Contribuții la cunoașterea culturii Verbicioara în județul Gorj*, Litua 6, 1994, p.7 – 42.

Mariana Iosifaru, Cristinel Fântâneau, *Rm. Vâlcea, Cartier Copăcelu (Valea Răii)*, CCA. 2004, punctul 155.

Petre Govora, *O preistorie a nord – estului Olteniei*, Rm. Vâlcea, 1995.

Florin Ridiche, *Noi date privind cunoașterea culturii Verbicioara*, Oltenia Studii și Comunicării 12, 2000, p. 41-73.

Abstract:

The archaeological surveys conducted by the specialists from the Vâlcea History Museum (Mariana Iosifaru, Tutulescu Ion, Claudiu Aurel Tulgea and the physicist Ovidiu Parasuanu) in the site from Copăcelu-Valea Raii bring new information about the stratigraphic situation of this large settlement. The discovery of new occupation levels (Sălcuța IV, Verbicioara II), enriches the knowledge about the prehistoric communities across Rm. Vâlcea town. Although the archaeological surveys were conducted on a small area, the results are of particular importance for the local archaeology.

146. Crețești, com. Crețești, jud. Vaslui

Punct: La Intersecție

Cod sit: 163235.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 290/2008

Colectiv: Vicu Merlan - responsabil, Paul Salomeia (MM Huși)

Obiectivul campaniei 2008 a fost trasarea unei noi secțiuni SVII pe direcția NV-SE în perimetrul gropilor de exploatare a lutului galben de către localnici, paralel cu SIII/2005. În campania 2008 s-au realizat:

- săparea integrală a secțiunii SVII;
- salvarea a două morminte din necropola „Noua” și a inventarului acestora;
- surprinderea laturii estice a gropii contemporane (G₃) descoperită încă din 2005/SIII și a noii gropi G₉ de factură cucuteniană.

Mormintele din necropola Noua

Mormântul M₁₇ a fost identificat la -0,50 m (m₈-m₉), în peretele vestic al ȘVII („martorul” dintre SVII și SIII (2005). Pentru a-l decoperta a fost deschisă o casetă A pe direcția de înmormântare a M₁₇, respectiv SE-NV (L=2 m, l=0,60 m). Mormântul a fost surprins în Ș VII (m₈) (craniul) iar restul scheletului în martorul dintre cele două secțiuni.

- Starea de conservare a scheletului: bună spre mediocră.

- Lungimea scheletului: 1,50 m.

- Poziția: a fost înmormântat cu fața orientată spre în sus, capul spre răsărit și picioarele spre apus. Datorită presiunii pământului și chiar a formei gropii mormântului, unele părți ale craniului au fost deplasate spre dreapta (maxilarul inferior rămânând în poziția inițială iar celelalte oase ale feței deplasate spre N cu cca. 10 cm). S-a constatat de asemenea că în prima fază capul a căzut spre spate, apoi s-a răsucit spre dreapta, fiind descoperit cu fața spre N (maxilarul superior și oasele craniului). Dentiția era incompletă și chiar stranie pentru un om obișnuit. Avea 10 dinți și un locaș pentru o măsea în plan îndepărtat (doar jos) restul lipsindu-i cu desăvârșire. Aceeași situație era și cu maxilarul superior. Oasele feței au suportat o anumită deformare ca urmare a presiunii pământului sau altor factori exogeni.

Craniul (I) = 19,5 cm; maxilar inferior = 25 cm; mandibula = 12,5 cm; lățimea cutiei craniene = 10 cm; lățimea maxima la nivelul oaselor mâinilor = 40 cm; lățimea bazinului = 32 cm; lățimea în dreptul genunchilor = 20 cm; I (umeri) = 35cm; I (încheietura picioarelor) = 20 cm; I (humerus) = 25 cm; L (radius) = 21 cm; metacarpenele + falangele = 6 cm; L (femur) = 39 cm; tibia = 36 cm; fibula = 35,5 cm; metatarsienele + falangele = 18 cm.

În zona pieptului a fost descoperită o piesă de harnașament (tip fibulă) confecționată din două părți: una din bronz și cealaltă din fier (LVII/9 m, -0,50 m), iar în partea dreaptă a capului un fragment de la o ulcică de culoare neagră, foarte friabilă.

Fibula face parte din piesele de harnașament ale celui înhumat. Are două elemente principale: arcul cu resort prevăzut la un capăt cu portagrafă din bronz și acul din fier care era prins de partea amintită prin 2 nituri în partea inferioară și o răsucire ușoară a plăcii de prindere despre vârful. Acul metalic este puternic corodat (se văd urme de exfoliere în mai multe straturi). Coarda exterioară (arcu) este arcuit puternic formând aproape un semicerc fiind foarte groasă la mijloc (cca. 1 cm) subțindu-se spre capete. Resortul este format dintr-o spiră (diam. =0,8 cm) care se prelungește cu o parte lată (subțiată la mijloc) sub formă de vioară (analogie cu idoli „en violon”). Aceasta din urma este prevăzută la parte inferioară cu o ușoară arcuire (răsucire) în sus care marchează locul de prindere a vârfului de ac. Atâta coarda exterioară cât și acul au secțiunea rotundă. Îngroșarea maximă din zona centrală a corzii exterioare este de 6 mm și grosimea minimă de 2,5 mm iar lungimea totală de la baza acului (nituri) (incluzând și spira) este de 12,8 cm. Acul din fier are o lungime de 7,7 cm. Suportul de tip vioară are lățimea maximă de 2 cm la bază și cea maximă de 1,2 cm la mijloc. Pe aplica întoarsă (arcuită) se păstrează într-o stare de conservare mediocră un fragment din vârful acului care s-a „sudat” cu masa bronzului din suport. Ca ornament fibula de la Crețești prezintă la capătul corzii exterioare din apropierea spirei (resortului) un grup de patru linii incizate, dispuse paralel, iar pe

aplică (suportul de tip „vioara”) în zona centrală o îngroșare interioară prelungită pe toată lățimea acestei, pe un plan vertical (L=2,5 cm; l=0,4-0,5 cm). La capătul interior al fibulei sunt două perforații făcute în coarda exterioară, iar pentru aceasta a fost necesară o lățire a acestui sector prin ciocănirea în detrimentul grosimii. Niturile au fost aplicate cu scopul de a fixa acul fibulei și de a-i da o anumită elasticitate și flexibilitate acestuia.

Mormântul nr.18 a fost surprins la m. 11 (-0,80 m) în zona picioarelor și până la bazin (în ȘVII). Pentru a-l decoperta integral s-a săpat lateral o nouă casetă B (L = 3m; l = 1 m). Prin mărirea sa scheletul este gigant (1,90 m) în comparație cu cele descoperite până acum, care au o medie până la 1,60 m. În 2005 a mai fost descoperit un schelet de aceeași mărime în ȘVII/caseta C la -0,80 m, care avea 1,95 m. Poziția de înhumare era asemănătoare: capul spre răsărit (SE) și picioarele spre apus (NV). Inventarul era alcătuit dintr-o ulcică cu doua tortițe (păstrată integral) și o piatră arsă dreptunghiulară, ușor albiată (concavă) în zona centrală (râșniță de mână). Lățimea maximă este întâlnită la nivelul coatelor: 42 cm; l (bazin) = 35 cm; l (genunchi) = 23 cm; l (încheietura picioarelor) = 20 cm. Dantura era integrală, conservată foarte bine cu molari mari cu diametrul peste 1 cm. Craniul: l (max) = 20 cm; L (calotei) = 27 cm; l (mandibulă) = 13 cm; grosimea cutiei craniene = 10 cm (deformată). Dimensiunile oaselor scheletului: L (humerus) = 30 cm; radius = 23 cm; carpene + metacarpene = 6 cm; L (femur) = 43 cm; L (tibia) = 39 cm; metatarsiene + falange = 20 cm. Osul zigomatic era puțin deplasat spre stânga. Conservare: bună. Oasele capului (osul frontal și cel parietal) sunt deformatate de presiunea pământului, fiind desprinse de la osatura craniană. Orientare: fața a fost inițial orientată spre sus, însă a fost descoperită ușor înclinată spre N, dar maxilarul inferior (mandibula) era situat în poziția inițială. Umerii erau ușor căzuți. Mâna stângă (humerusul) întins iar radiusul și ulma ușor oblic spre dreapta. Mâna dreaptă (humerusul) întins iar radiusul și ulna într-un unghi strâns spre maxilar. Bazinul era păstrat mediocru. Femurul conservat foarte bine. Tibia și fibula sunt conservate foarte bine. Oasele labelor picioarelor păstrate mediocru.

Inventarul: ulcică și râșniță. Ulcica descoperită deasupra metatarsienelor piciorului stâng, iar râșnița lângă cele ale piciorului drept. Ulcica este de culoare neagră, ușor friabilă. Este ușor tronconică spre fund (cu fundul rotunjit). Are două tortițe rupte din vechime, supraînălțate, care pleacă de la 1/3 dinspre fund, depășind buza vasului (prin supraînălțare). D. gură = 8,5 cm; d. fund = 7 cm. L (tortițe) = 4,5 cm; l (tortițe) = 1 cm. Râșnița de mână reprezintă o depunere ritualică, ca simbol al regenerării și al reînvierii sufletului celui înhumat. L = 23 cm; l = 16 cm; gr. = 3 cm. Este confecționată dintr-o gresie silicoasă arsă și este ușor albiată la mijloc.

De-a lungul ȘVII/2008, au fost descoperite (m₄ și m₇) fragmente ceramice cu incizii adânci, aparținând culturii Precucuteni III (-0,70 m), ceramică cu scoică pisată în pastă, friabilă (Cucuteni C), ceramică cucuteniană, unele fragmente pictate policrom (roșu, alb, negru și ciocolatiu), aparținând fazei Cucuteni A-B și ceramică neagră sfărâmiată de tip Noua.

Alte descoperiri:

- Fragment de statueta antropomorfă de factură cucuteniană descoperită la m.6 (-0,60 m). Se păstrează din zona ombilicului, doar pe partea stângă, până la genunchi. Întreaga suprafață a statuetei este împresurată cu incizii fine, dese, pe un plan oblic și orizontal. În zona de sub ombilic prezintă o ușoară curbură, iar inciziile sunt modelate pe orizontală, coborând apoi ușor în formă de triunghi cu vârful în jos (simbol al yanului). În zona

genunchiului prezintă o curbură nu prea pronunțată. Fesa stângă se păstrează integral.

- Vârf de săgeată triunghiular realizat din silex de Prut, retușat și prelucrat în tehnica „în pojghiță” pe ambele fețe, scăzând în grosime atât spre vârful cât și spre zona de împănare. Partea activă (vârful) este bine conservat iar zona de inserție (baza) ușor arcuită spre colțuri și subțiată pentru a fi introdusă în tija de lemn. L = 3,8 cm; l = 2,2 cm; gr. = 0,6 cm.

- Vârf de săgeată realizat dintr-o lamă carenată, retușată lateral până la vârful (m₅). Partea activă (vârful) este rupt din vechime (cca. 0,4 cm). Este confecționat din silex de Prut, negru cu pigmențații albicioase. L = 4,5 cm; l (bază) = 1,3 cm.

- Așchie din silex de Prut calcinată, păstrată într-o stare bună, fiind de culoare albă (m₄). Se disting amprentele unde de soc rezultate în procesul tehnologic de desprindere din nucleu prin percute. L = 3,1 cm; l (max) = 2 cm.

- Gratoar pe așchie din silex negru de Prut cu rețușe laterale și cu partea activă ușor convexă (m₉). L = 4 cm; l = 2,5 cm.

- Nucleu „epuizat” fusiform din silex, cu urme de rulare și de desprindere lamelare. Pe capete se vad urme de lovire, folosit probabil și ca percutor. Spre capete nucleul a fost subțiat vizibil în urma desprinderilor lamelare repetate. L = 6 cm; l = 2,5 cm.

- Picioar de statueta antropomorfă (m.8, -0,60 m) desprins în două din zona bazinului până la genunchi. Este confecționată din lut ars de culoare cenușie, subțindu-se dinspre bazin spre genunchi. Are picioarele unite. L = 2,5 cm; l (bazin) = 1,5 cm; l (genunchi) = 0,7 cm.

- Bucranii miniatural din lut ars, cu coarne groase, dar nu prea lungi (7 mm), descoperit la m₇ (-0,60 m) L = 3 cm; l = 1,4 cm; gr. = 1,8 cm. Este de calitate bună, de culoare cărămizie.

- Groapa cucuteniană (G₉) descoperită între m.11-m.14 (-0,80 m -1,25 m) de formă aproximativ ovală, restrângându-se aproximativ concentric spre fund (d fund = 0, 80 m). În umplutură s-au descoperit oase de cerb (corn), chirpic cu ardere secundară, fragmente ceramice, dinți de bovine.

- Groapa nr. 10 (G10) contemporană de la m.17 la m.20 și continuă spre E și N. Se adâncește de la -0,20 m până la -1,05 m. Are în umplutură material contemporan de la fostul C.A.P. Crețești.

- Intre m.19 și m.20 a apărut chirpici de locuință (prelungirea sud-estică a L2 (2005), care iese din Ș VII spre N și E. Chirpicul din partea de E a fost deranjat parțial de groapa contemporană (G9) pe o lățime de 0,40 m în ȘVII. Căzături de chirpici se găsesc și la m.16 – m.17 dar sporadic. Intre m.16-m.20, pe întreaga lățime a ȘVII au fost descoperiți la -0,80m, chirpici de la locuința nr. 2/2005, fiind străpunși pe latura estică de groapa contemporană G10 care are în acest sector d=0,60 m. Această zonă cu chirpici reprezintă latura estică a locuinței descoperite în 2005.

- La m.15 – m.16, latura estică și în peretele estic a fost descoperit un complex ceramic alcătuit din mai multe vase reîntregibile, printre care și unul de tip „crater” și un bol pictat. Cam o treime din ceramică (aflată sub o căzătură de chirpici - latura nordică a L2/2005)) este pictată policrom cu motive în spirală, romburi, x-uri, triunghiuri, linii paralele și forme lobate. Câteva fragmente sunt arse secundar, dar păstrează pictura, nu de aceeași calitate ca celelalte.

- Printre resturile de chirpici s-au descoperit și câteva fragmente cu scoică pisată în pasta de tip „Cucuteni C”, iar sub chirpici (la -1,20 m) s-au găsit fragmente ceramice precucuteniene (faza III).

În concluzie în campania octombrie 2008 în ȘVII au fost descoperite, la nivelul superior două morminte (M17-M18) care ieșeau pe direcția E-V din aceasta, motiv pentru care a fost

nevoie de executarea a două casete (A și B). În capătul nordic al secțiunii a fost intersectată la -0,80 –1,10 m, locuința L2 (latura estică) identificată încă din anul 2005 în ȘII. Materialele arheologice descoperite se găsesc în custodia MM Huși.

Bibliografie:

Vicu Merlan, Paul Salomeia, *Crețești La Intersecție, jud. Vaslui*, CCA 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008.

Vicu Merlan, *Noi descoperiri arheologice la Crețești, jud. Vaslui*, Cercetări Istorice 3, 2007, p. 2.

Vicu Merlan, *Necropolă din Epoca Bronzului la Crețești, jud. Vaslui*, Lohanul 6, 2008, p. 1-2.

Vicu Merlan, *Arme și unelte din silex și piatră din eneoliticul Moldovei dintre Carpați și Prut*, Iași, 2005; ediția II: 2008.

Abstract:

During the campaign 2008 in the site of Crețești, we found 2 graves belonging to Noua Culture and excavated a house, discovered in 2005, in the trench SII. Grave number 17 had a copper object, found in the chest area.

147. Dolhești, com. Dolhești, jud. Iași

Punct: La Ulm

Cod sit: 96913.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 315/2008

Colectiv: Vicu Merlan - responsabil, Paul Salomeia (MM Huși)

Obiectivele campaniei din 2008 au fost:

- săparea unei noi secțiuni, paralele cu SVII/2007 și decopertarea complexului de locuințe din acest sector, locuințe descoperite în SII / 2006 și SIII/SIV / 2007 (latura estică a L2 și L3);
- surprinderea gropilor de fundare ale locuințelor L4, L5 și L6.

Au fost realizate:

- decopertarea integrală a SVII/2008;
- dezvelirea și demontarea locuințelor L4, L5, L6;
- surprinderea și demontarea instalațiilor de ardere din L4 și L5 (cuptoare) și a unei vetre (L4);
- descoperirea unei plăci de cuptor în L5;
- descoperirea unor complexe ceramice și săparea gropii de fundare (G4) a locuinței nr.6 (L6).

Pe ansamblu, pe întreaga suprafață a SV au fost identificați, începând cu -0,40 m chirpici și căzături de pereți (15 x 2 = 30 m²), bucăți masive de la podea cu amprente de lodbe și crengi, chirpici care se prelungesc și în afara secțiunii spre E și S.

L4 a fost identificată între m.4 și m.6, dar continuă și înspre E și puțin în martorul dintre SV și SIV.

La m.4, pe latura sud-estică a locuinței, s-a descoperit sub lipitura de perete o vatră dezafectată, alcătuită din chirpici poligonal, mozaicat, de culoare galben-albicioasă și ușor friabil. Grosimea chirpiciului este cuprinsă între 2-3 cm. Vatra are o formă aproximativ dreptunghiulară, iar chirpiciul din bază este de culoare neagră. Pe latura nordică, vatra din L4 a fost suprapusă de chirpicul masiv de la o altă instalație de foc (cuptor), în pereții de boltă ai acestuia ce aveau grosimi cuprinse între 0,06 și 0,10 m. Acest tip de chirpici este de calitate foarte bună și de o duritate comparativă cu cărămizile de astăzi. Gura cuptorului era orientată spre S. Dimensiuni: 1,30

x 0,90 m cu o formă aproximativ dreptunghiulară. Vatra de foc descoperită era anterioară cuptorului. În apropiere de cuptor, pe latura dreaptă, în L4 a fost descoperit, pe o suprafață de 2 m² un complex ceramic alcătuit din cel puțin două vase (fragmentate) de calitate bună, însă pictura era puternic corodată.

L5 - Între L4 și L5 există o porțiune (m.7-m.9), mai ales pe latura estică (pe circa 3 m²), unde chirpicul lipsește total. În schimb pe latura vestică a SV (pe o lățime cuprinsă între 0,90-1 m) pot fi întâlniți chirpici de calitate slabă cu grosimi medii și mici, de la o prelungire a L5, respectiv o tindă (identificată parțial și în martorul dintre SV și SIV). De la m.10 apare iarăși o aglomerație de chirpici (în special lipitura de perete cu amprente de nuiele și crengi) până la m.15, ieșind și în afara secțiunii SV spre E și în mortarul din V. Sub lipitura de perete având culoarea galben-albicioasă, a fost identificată podeaua netedă, fățuită, de culoare cărămizie, cu grosime cuprinsă între 0,09-0,15 m și cu amprente de lodbe masive, late uneori de 15–20 cm. În partea nord-vestică a L5 a fost descoperită o nouă instalație de foc (cuptor), alcătuită din chirpici foarte bine ars (tip cărămidă), cu grosimi de peste 0,10–0,15 m, pe o suprafață de 1 m². Avea o formă ușor dreptunghiulară pe direcția E-V cu gura spre E. Dimensiuni aproximative: 1,2 x 0,80 m. Spre gură, două bucăți masive de chirpici de calitate foarte bună, dispunând de câte o gaură de par cu d = 4 cm și adâncimea de 7-8 cm la o distanță de 0,34 m una de alta. În locul găurii probabil a existat o „armătură” de pari care să susțină bolta, în perimetrul estic al cuptorului sau chiar o placă de cuptor. Pentru a surprinde cuptorul în martorul vestic, a fost săpată o casetă B cu L= 1,5 m; l=0,5 m.

La m.10-m.11, latura estică a L5 și puțin în afara SV în caseta A (L = 1,5 m, l = 0,5 m) dar la -0,80 m (nivelul inferior al L5) au fost descoperite fragmente masive dintr-o placă de cuptor cu perforații, de formă aproximativ dreptunghiulară. Fragmentul nr. 1, cel mai mare, are 0,27 x 0,33 m și o grosime de 0,085 m, provenind de la partea stângă a plăcii din perimetrul central – inferior. Este foarte bine arsă fiind de culoare cărămizie. Perforațiile sunt întâlnite doar pe o parte, fără a străpunge placa în întregime pe grosimea acesteia. Are latura inferioară șlefuită, dar cu urme de rugozități și o amprentă de tijă pe plan orizontal, ceea ce arată că a fost amplasată pe un suport. Pe latura stângă este prelucrată cu mâna, având mici asperități. Această latură se arcuiește gradat spre partea superioară (micșorându-se în lățime). Partea din dreapta este ruptă din vechime (cam 1/2), având o formă aproximativ dreptunghiulară. Fragmentul nr.1 are 17 perforații cu d=1–1,5 cm și adâncimea de 1-2 cm. Fragmentul nr. 2 provine de la partea superioară a plăcii. A fost descoperită tot la m.11, dar în caseta A, lângă fragmentul nr.1, dar cu partea perforată în jos în dreptul rupturii din vechime. Dimensiune: 0,26 x 0,25 m cu gr. 0,06 m la partea superioară și 0,07 m în zona centrală. Are o formă ușor triunghiulară cu latura arcuită. Perforațiile cu diametrul cuprins între 1–2,5 cm au adâncime de 2–3 cm. Cele două fragmente au 0,48 m lungime și 0,30 lățime, formând aproximativ ½ din placa inițială. Fragmentul nr. 3 provine din zona centrală a plăcii având o grosime mare (0,075 – 0,08 m). Dimensiuni: 0,20 x 0,15 m. Dispune de două perforații largi în zona centrală și 5 marginale din zona de rupere. Fragmentul nr. 4 provine de la partea superioară, având o ușoară curbură (0,15 x 0,18 m). Păstrează o perforație centrală și una marginal-inferioară (la punctul de rupere). Cele două fragmente (3-4) au fost descoperite în apropiere (caseta A) la -0,80m/m.11, fiind însă puternic arse în urma unui incediu. Acestea dispun de perforații largi cu d= 3 – 4 cm și adâncime 2-6 cm (într-un plan

orizontal și oblic). Mărirea în dimensiune a acestor fragmente s-ar datora temperaturilor mari suportate (ardere secundară), fapt care a dus la schimbarea culorii de la cărămiziu la cenușiu ușor albicios.

În general plăcile de cuptor (L5) cu perforații adânci, care străpung placa de lut (placa din vestul L5) provin de la un element ce separă camera de foc de cea de ardere a vaselor, la cuptorul de ars ceramică. Astfel de elemente pot fi considerate adevărate vetre mobile, pe care se puteau coace lipiile, dar puteau folosi și la transportul jăratecului sau chiar la diferite ceremonii religioase, la săvârșirea unor ofrande prin ardere, putând fi mutate dintr-un loc în altul. Existența unei vetre de foc sau a unui cuptor într-o locuință este asociată și cu o construcție care, prin găzduirea focului sacru, devine la rândul ei loc sacru L6

De la m.1 până la m.3 s-a întâlnit o masă compactă de chirpic de la o nouă locuință L6. După forma bombată și platforma locuinței, centrul acesteia (L6) se găsește la m.1. Locuința continuă și în afara secțiunii SV spre S și E. Pe latura de V (m.1) a apărut un complex ceramic și câteva pietre, iar în partea de E un alt complex de la un vas reîntregibil cu torți tip buton. În general, chirpicul de la (L6) este masiv având grosimi ce depășesc 0,10–0,15 m. La acestea pot fi văzute mici goluri interioare, ca amprente de la paie și pleavă. Majoritatea sunt cărămizii și rareori de culoare cenușie.

Câteva fragmente ceramice descoperite printre chirpici, au ca motiv alveolele realizate prin apăsarea cu degetele în lutul crud înainte de ardere, în șir orizontal pe gâtul vasului. Pe un alt fragment descoperit la m.2 (L6) (-0,75 m) sunt vizibile motive realizate prin apăsare cu unghia pe un plan vertical. Se poate observa și o peliculă roșie de vopsea naturală, în care a fost „îmbăiat” vasul înainte sau după ardere. La același complex ceramic descoperit în partea de V a locuinței L6, a fost descoperit și un fragment de „crater” de mărime mijlocie, cu pereții groși de peste 1 cm. Atât pe interior cât și pe exterior poartă amprenta unei modelări cu mâna (prin excizii largi paralele). Buza este dreaptă ușor răsfrântă.

Sub locuința L6 (între m.1-m.3) a fost surprinsă la -0,80 m, o groapă cucuteniană G4 de fundare. Aceasta se adâncește concentric atingând adâncimea de -1,50 m. A fost surprinsă pe toată lățimea SV și continuă în afară spre E (cca. 2,5 m).

În umplutură s-au găsit oase (vertebre, coaste, etc.), chirpic fărâmițat, friabil, cu ardere mediocră, fragmente ceramice pictate policrom și motive în spire, triunghiuri, linii paralele, etc. În centrul gropii de fundare s-a descoperit o cățuie, ușor tronconică la partea superioară (diam. = 9,5 cm; h = 3 cm; gr(max) fund = 2 cm). În centrul cățuiei există o mică dâlmă făcută intenționat cu d = 1,5 cm; h = 0,5 cm. Cățuia este un obiect ritual cu un simbolism esoteric aparte: forma rotundă este o reprezentare simbolică a yoniului, iar dâlmă din centrul acesteia, o reprezentare falică a principiului masculin.

- Fragment de văsuleț miniatural, din lut ars de culoare cărămizie, foarte bine ars d = 4 cm; h = 1,8 cm; gr. (la fund) = 0,6 cm.

Sub masa de chirpic de perete, care are o ardere mai slabă (vizibilă în culoarea galben-albicioasă și rar cărămizie a chirpicului) apare o platformă compactă de duritate mare cu grosime cuprinsă între 10 și 25 cm.

- Complex ceramic identificat între m.8- m.9 la -0,50 -0,60 m, alcătuit dintr-un vas grosier, fragmentat, de tip fructieră, iar sub acestea fragmente fine, pictate policrom.

- Formă sferică din lut ars care ar fi putut constitui forma primară a unui vas rămas nemodelat și folosit ca lipie, de testat temperatura din cuptor. A fost descoperit la m₁₀ (-0,70 m) având

d = 15 cm; h = 11 cm. Este turtită într-o parte (fiind vizibile amprentele degetelor olarului, iar la partea opusă (la bază) are formă plană (probabil de la suportul pe care a fost plasată forma crudă). La partea exterioară are culoarea cărămizie, iar interiorul cenușiu-negricesc, cu impurități de calcar. La atingere s-a crăpat în mai multe bucăți, fiind foarte friabil datorită impurităților din pastă.

- Fragment dintr-o valvă de scoică (sidef), probabil egeeană (m₁₂, -0,40m/L5), de mărime mică, având incizat un desen indescifrabil. Incizia a fost aplicată pe creasta superioară albicioasă. În secțiune pot fi vizibile trei stratificări foarte subțiri și una groasă semitransparentă. A fost folosită ca piesă de podoabă sau ca amuletă, căreia i s-a dat o întrebuintare magică.

- Mărgică tubulară din lut ars, perforată. Are culoarea cenușie, fiind foarte bine arsă (m.13 / L5). d. = 1,5 cm; d (perforație) = 0,4 cm; h = 3 cm.

- Percutor cvasicilindric, cu capetele tocite, descoperit la m₈ (-0,50m), confecționat din lemn pietrificat. L = 10,5 cm; l = 4,5 cm; d (la capete) = 4 cm.

- Percutor sferic aplatizat (m₆), preparat pe toate laturile, dar cu urme de tocire la cele două capete, fiind confecționat dintr-o gresie rulată, dură, de râu (d = 7 cm).

- Gratoar pe lamă, ușor carenată din silex de Ibănești, de culoare alb-maronie (m.14). Este retușat lateral, iar partea activă este oblică, ușor ascuțită în partea stângă, dar cu retușe adânci care pleacă de la nivelul carenei. Se distinge vizibil talonul și bulbul de percuție. Partea ventrală este plană. L = 4,2 cm; l = 2,4 cm.

- Așchie cu urme de uzură din silex de Prut, semitransparentă, de culoare albicioasă cu urme de cortex (m.3).

- Gratoar pe așchie, cu patină albă (probabil adus din situl paleolitic din amonte - 1 km și refolosit de cucutenieni). Are partea activă convexă, iar pe partea stângă prezintă un accident petrogenetic umplut cu calcit. Se distinge talonul, dar îi lipsește bulbul de percuție.

- Nicovală cvasidreptunghiulară, preparată dintr-o gresie dură, arsă, având o peliculă de carbonați (m₁₁, - 0,70 m), descoperită sub placa de cuptor din locuința L5. Dimensiuni: l = 25,5 cm; l = 22 cm.

Prin descoperirea unei aglomerații de chirpic și platformă compactă, s-a pus în evidență existența a trei noi locuințe cucuteniene (L4, L5 și L6), iar sub locuința L6 o groapă de fundare G4 (funcție dată de suprafața mare de sub locuință și de inventarul religios descoperit aici).

În L4 și L5 s-au descoperit două instalații de foc (cuptoare). Dacă pentru L4 cuptorul a fost identificat în perimetrul de nord-est, pentru L5 acesta era poziționat în perimetrul nord-vestic.

Chirpicul dintre m7-m9 (latura vestică a SV) aparține de la o anexă a L5, respectiv de la o tindă.

Pe lângă ceramica policromă de tip Cucuteni A-B s-a descoperit și fragmente de ceramică din epoca bronzului, aparținând civilizației Costișa cu incizii paralele fine triunghiulare și vârlurite, având cioburi pisate în pastă. Unele fragmente sunt de calitate foarte bună, altele însă de calitate bună.

S-au descoperit și fragmente ceramice cu scoică pisată și cioburi în pastă, având o calitate slabă, ușor friabile.

Bibliografie:

Eliade Mircea, *Făurari și alchimiști*, 1992.

Lazarovici Magda Cornelia, Lazarovici Gh., *Noi săpături arheologice la Ruginoasa „Dealul Drăghici”* ATS 3, p. 9 – 42.

Monah Dan, *Raport preliminar de cercetare arheologică de la Mărgineni – Cetățuia*, Materiale 13, p.79 -80.

Monah Dan, *Plastică antropomorfă a culturii Cucuteni-Tripolie*, BMA 3, 1997, p.59.

Merlan Vicu, Paul Salomeia, *Dolhești „La Ulm”* CCA 2006; 2007; 2008.

Merlan Vicu, Hapalet Grigorina, *Monografia comunei Dolhești. 600 de ani de la atestare documentară*, Editura Lumen, Iași, 2006.

Ursulescu N., Merlan Vicu, Tencariu Felix, Văleanu Mădălin, *Isaia, com. Răducăneni, jud. Iași*, CCA, 2003, p. 158 – 160.

Ursulescu N., Boghian D., Catingă V., Merlan Vicu, *Noi date privind complexele de cult din cultura Precucuteni*, Sargeția 30, 2001 – 2002, p. 61 -78.

Abstract:

On the 20 m long trench of the excavation SV, we found three houses belonging to Cucuteni A-B. In L4 and L5 we found two installations of fire-scorched pottery kiln with perforated plates of terracotta, which controlled combustion temperature ceramics.

148. Focșani, jud. Vrancea

Punct: Ansamblul Mănăstiresc „Sf. Ioan Botezătorul” (Piața Unirii și Grădina Publică - Focșani)

Cod sit: 174753.06

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 367/2008

Colectiv: Aurora-Emilia Apostu - responsabil, Mădălina Stănescu (M Vrancei), George Pantelimon (student FIB)

Situl este amplasat în centrul Municipiului Focșani - Piața Unirii și Grădina Publică din localitate, la aproximativ 55 m altitudine față de nivelul mării, pe malul drept al gârlei Milcovului, trasă la 1482 de Ștefan cel Mare, odată cu stabilirea hotarului dintre Moldova și Țara Românească pe Milcov. Cele două părți ale orașului erau situate de o parte și de alta a graniței ce despărțea Moldova de Muntenia, loc numai bun pentru ridicarea unei mănăstiri fortificate și bine întărită de către un domn muntean;

Este un sit arheologic de Ev Mediu timpuriu și târziu, ținându-se cont de descoperirea din acest an, a incintei fostului Ansamblu Mănăstiresc „Sf. Ioan Botezătorul”, ce aparține de biserica cu același nume. În zona în care s-au desfășurat cercetările, se găsesc încă trei obiective de interes județean și național, enumerate mai sus. Este vorba de o zonă în care istoria medievală a vechiului târg a Focșanilor este reprezentativă prin aceste obiective și împreună cu descoperirile ce au avut loc, încă din anul 2005 la Ateneul Popular - Focșani.

Au fost efectuate cercetări arheologice preventive, cât și o supraveghere arheologică între anii 2005 - 2006, la Ateneul Popular, unde au fost descoperite materiale arheologice de Ev Mediu (publicate în *Cronica Cercetărilor Arheologice*), urmate de un sondaj arheologic în anul 2006, efectuat în Grădina Publică, cu descoperirea altor materiale arheologice. Cercetările arheologice preventive din acest an au vizat Ansamblul Mănăstiresc „Sf. Ioan Botezătorul”, mănăstire ctitorită de Grigore Gheorghe Ghica al II-lea, între anii 1661-1663 (în prima sa domnie), pe teritoriul Munteniei, exact pe granița dintre cele două țări: Moldova și Țara Românească.

În ceea ce privește relația cu mediul, punctul respectiv se află într-un perimetru în care nu există nici un pericol de

afectare, deoarece spațiul respectiv face parte din Grădina Publică a Municipiului Focșani (grădină devenită publică între anii 1865-1866) și este în apropierea tuturor obiectivelor cuprinse în Lista Monumentelor Istorice din microzona istorică a Pieții Unirii.

Starea de conservare atât a sitului, cât și a celorlalte obiective este în general, bună.

Este vorba de un sit arheologic medieval caracteristic pentru dezvoltarea urbană a târgului Focșani (zona ce cuprinde Piața Unirii și Grădina Publică – cu cele mai vechi amenajări edilitare ce au aparținut de fosta mănăstire (sec. al XVII-lea) și cu rețeaua de olane, principala rețea de alimentare cu apă a Focșanilor în sec. al XIX-lea.). În acest perimetru se mai găsesc: Biserica „Sf. Ioan Botezătorul”, Ateneul Popular, Casa de Cultură a Sindicatelor, Arhivele Statului – filiala Vrancea (sec. al XIX-lea), clădirile Primăriei Focșani și ale Consiliului Județean Vrancea. În apropierea acestei zone se regăsesc bisericile „Precista” (biserica fostei mănăstiri cu același nume), „Adormirea Maicii Domnului” – Biserica Donie, „Sf. Dumitru” – uzină (sec. al XVIII-lea) etc.

Pe parcursul cercetării s-a urmărit:

- Identificarea întregului spațiu al Ansamblului Mănăstiresc „Sfântul Ioan Botezătorul” din Focșani;
- Identificarea materialelor arheologice (ceramică, fier, sticlă, obiecte diferite, monede, tezaur, morminte cu sau fără inventar etc.);
- Identificarea construcțiilor anterioare celor existente (fundații, zidării, pivnițe sau beciuri, zidul de incintă etc.);
- Identificarea altor elemente care să confirme existența unei mănăstiri în acest spațiu, de jur-împrejurul actualei biserici, cu întreaga sa compartimentare și utilizare a fiecărei incinte, a întinderii și bogăției despre care se vorbește, cât și a principalului ei rol de apărare – refugiu din calea tătarilor și a altor năvălitori;
- Identificarea principalelor rețele a conductei de olane ce traversează întreaga piață a orașului;
- Relevarea planimetrică a zidărilor descoperite;
- Stabilirea caracteristicilor constructive ale fundațiilor și ale zidărilor respective;
- Stabilirea etapelor constructive și cronologice ale construcțiilor relevante;
- Alte elemente definitorii ale întregului ansamblu mănăstiresc.

S-a efectuat cercetarea arheologică preventivă la excavarea manuală a pământului din terenul afectat pentru lucrările de refacere a perimetrului istoric, în zona grădinii și a bisericii, pe cca. 1.000 m², în cele 13 secțiuni trasate (SI-SXIII), până la adâncimile de -1 -2,20 m (până la pământul galben, respectiv sub fundațiile mănăstirii), cât și în cele nouă case cercetate, numerotate cu C1-C9, săpate de asemenea, până sub fundațiile mănăstirii și până la pământul galben. Au mai fost cercetate șapte case, trasate manual în dreptul altarului, cât și două secțiuni trasate mecanizat, în dreptul Hotelului „Unirea”; în una s-a descoperit bolta unui beci (pivniță) de dimensiune mare, ce corespunde și se continuă și în cea de-a doua secțiune trasată mecanizat.

Complexele construite (zidite din bolovani, cărămizi sfărâmate și mortar):

- un beci (pivniță) ce apare boltit în cele două dintre laturile trasate dinspre Hotelul „Unirea” spre piață, beci aparținând secolului al XIX-lea;
- fundație cu zidărie pe latura estică (în zona cimitirului) ce merge dinspre colțul sud-estic spre Grădina Publică, fundație aparținând vechii mănăstiri de călugări greci din sec. al XVII-lea

- și despre care nu se știa că există, dar care, din păcate, nu a putut fi delimitată cu exactitate;

- două colțuri ale vechii mănăstiri, pe laturile de SE și SV, ce se termină în două semicercuri spre exterior cu decroșuri imperfect lucrate și aproape pe toată lungimea cercului și care închid spre interior prin două turnuri perfect zidite, de apărare - control și refugiu de sec. XVII, în care se văd perfect urme ale cutremurelor de pământ ce au zguduit zona, dar care au rămas totuși intacte. Turnul de pe latura sud-vestică a fost folosit ulterior (în sec. al XIX-lea) ca „umblătoare” - „plimbătoare”.

- mănăstire zidită (ziduri înalte de peste 6 m) și fortificată (turnurile cu deschizătura în zid pentru a putea ochi cu arma - fortăreață), întărită (contraforții de pe latura nordică - granița dintre cele două țări) și considerată cea mai frumoasă și impunătoare construcție de graniță și din orașul Focșani;

- fundațiile de interior și de exterior ale turnului-clopotniță a lăcașului, în secțiunea trasată pe pridvorul bisericii (SVII);

- conductele de olane (apeductele Focșanilor), considerată cea mai importantă rețea de alimentare cu apă în sec. al XIX-lea, ce apare pe toată suprafața cercetată din Piața Unirii – și care taie fundația turnului - clopotniță din SVII; conductă ce s-a descoperit și în secțiunile trasate de pe altar și de pe diagonala bisericii, la întretărirea dintre naos și altar;

- fundațiile zidului de incintă pe colțurile spațiului mănăstiresc, cât și în unele secțiuni trasate pe naosul și pronaosul bisericii, de pe laturile nordică și sudică, fundații de asemenea cu decroș exterior, ce au în unele locuri o grosime de peste 3,10 m și în general de 1,10 m;

- peste 27 de fundații de interior (ale chiliilor sau ale stăreției sau ale altor încăperi cu diferite funcționalități etc.);

- locul exact al grădinii (în fața altarului) în afara spațiului construit și zidit al mănăstirii și care era foarte întinsă;

- cimitirul cu peste 15 morminte (M1-M15) cercetate și mai puțin cercetate (unele rămase în secțiune) și care sunt de călugări și/sau de slujitori ai lăcașului de cult ce au populat biserica în trecut.

Elemente de inventar: au fost descoperite următoarele materiale importante din punct de vedere arheologic:

- monede turcești (accele), austriece (kreutzeri) și românești, de la 1896-1940 atât din mormintele cercetate, cât și din pământul săpat în secțiuni și casete;

- ceramică de foarte multe tipuri reîntregibilă și neîntregibilă aparținând secolului al XVII-lea descoperită în toate secțiunile și casetele trasate, cât și ceramică amestecată de sec. XVII și XIX descoperită într-o cantitate foarte mare, în turnul de pe latura sud-vestică (în „umblătoare”) și care este de formele: străchini, căni, cești, farfurii, pahare etc.

- pahare și vase din sticlă irizantă aparținând secolului al XVII-lea, cât și multe toarte și funduri de pahare și cofere sau cești; fragmente de farfurii din porțelan fin, de culoare albastră, de import și care sunt foarte diferit pictate manual;

- pipe (lulele) de factură turcească de multe forme și mărimi ce sunt întregi și fragmentare;

- foarte multe fragmente de olane sau olane întregi din toate secțiunile trasate ceea ce ne facem să credem că pe acest loc, undeva în interiorul mănăstirii, se „lucrau” aceste olane găsite sau chiar cărămida arsă sau în bună stare ce a fost scoasă din secțiuni, în condițiile în care locul respectiv era transformat într-un atelier de prelucrare a ceramicii fine sau grosiere sau existența unei „școli” de meserii (la nivelul secolului al XVIII-lea - XIX-lea);

- două tipuri constructive de cărămizi utilizate în zidăriile descoperite;

- tipuri de obiecte din fier cum sunt: cuie, piroane, cătușe, lacăte, chei, un topor - ciocan din fier care era utilizat, probabil, ca armă de luptă - apărare în cazul atacurilor de orice fel;

- cahle de diferite forme și mărimi, fragmentare sau bucăți întregi, de culori și ornamente deosebite (păsări, flori etc.) și chiar fragmente de cahle din terminațiile de sus sau de jos ale sobelor sau de la alte construcții - „șemineuri” -; câteva obiecte de podoabă (cercei, agrafe de păr sau butoni din bronz, aparținând secolului al XVII-lea, dar și din sec. al XIX-lea, la unele dintre mormintele cercetate; unele dintre ele aveau numai monedă turcească;

- alte obiecte importante din punct de vedere arheologic și care îmbogățesc patrimoniul muzeal.

Elemente de cronologie relativă și absolută (inclusiv analogii relevante):

- au fost descoperite în mod cert construcții de sec. XVII care apar pe toată suprafața cercetată și care aparțin spațiului zidit mănăstiresc (ale călugărilor greci);

- există o etapă a mănăstirii (o biserică ulterioară cu înmormântări - de sec. XVIII) sau o fostă biserică care a existat înaintea mănăstirii (la începutul secolului al XVII-lea?) prin mormintele descoperite sub fundațiile mănăstirești, cât și în afara acestora;

- funcționalitatea clară a fostei mănăstiri ca biserică, la nivelul secolului al XIX-lea;

- construirea întregii rețele de olane (conducta principală) la nivelul secolului al XIX-lea având funcționalitatea principală de alimentare a orașului cu apă potabilă din mai multe părți și spre mai multe locații din împrejurimi.

În concluzie, întreg spațiul pieței și al grădinii publice (devenită publică între anii 1865-1866) a funcționat permanent până în zilele noastre, fiind importantul centru de desfășurare al relațiilor comerciale - prin drumuri de legătură, pivnițe, tuneluri etc. între cele două țări de graniță.

Au rezultat resturi ceramice întregibile și neîntregibile de tipul: străchini, căni, borcane, farfurii, cești, opaițe (șfeșnice), platouri de uz comun, cât și de factură străină (de import - din ceramică albastră și verde), pentru uzul persoanelor de rang. Au fost descoperite lulele (pipe) fragmentare cât și întregi de forme și tipuri diferite, ce sunt de factură turcească; tipuri diferite de cărămidă arsă și fragmentară, cât și olane întregi și fragmentare; pahare și cești, boluri și vase din sticlă irizantă și exfoliantă ce apar de culoare verde și albastră și care sunt atât de uz comun, cât și pentru uzul superiorilor; obiecte diferite din fier, de tipul: cuie, piroane, lacăte, cătușe, unelte și arme etc.; obiecte de podoabă de tipurile: cercei, butoni, agrafe de păr etc. ce sunt din bronz; monede turcești, austriece și românești date între anii (1778-1894), de asemenea din bronz; cahle de diferite forme, mărimi, culori (verde, gri-gălbui, albastre, roșietice etc.) ce au fost descoperite într-un număr foarte mare; - alte obiecte importante din punct de vedere al funcționalității lor și care sunt specifice spațiului mănăstiresc în care au fost descoperite. Toate aceste materiale rezultate în urma cercetării arheologice din acest an, în punctul: „Ansamboul Mănăstiresc - Sf. Ioan Botezătorul” din Focșani - Piața Unirii sunt în prezent, la Laboratorul de conservare - restaurare al Muzeului Vrancei, pentru a fi restaurate, în vederea intrării lor în circuitul istoric și muzeal.

Nu au fost folosite nici un fel de tehnici deosebite în cercetarea din acest an, fiind utilizate tehnicile de săpătură manuală (cu târnăcopul, hârlețul, lopata, mătura, șpaclul, canciocul și pensula) și mecanizată cu ajutorul utilajelor firmelor de construcție. Au fost utilizate, în vederea măsurătorilor, a fotografierii, filmărilor și a pozelor de moment, diferite accesorii

necesare ca: jaloanele de teren - pentru adâncimi, metrul de pământ de 1 m respectiv 2 m, pentru lungimi și grosimi, câț și bețoșoare colorate (pentru numerotarea mormintelor) și a hârtiei albe scrise pentru marcarea secțiunilor și a casetelor trasate. Colectarea materialului s-a făcut în plicuri de hârtie, pungi de plastic de diferite mărimi, în saci, câț și în cutii și lădițe din lemn. Mormintele descoperite și cercetate au fost reînchinate la sfârșitul campaniei de cercetare, în SIV, trasată pe diagonală dintre naos și altar, de pe latura nordică, la baza fundației.

Obiectivele cercetărilor ulterioare sunt:

- stabilirea etapelor constructive și cronologice ale construcțiilor relevate și a celor nerelevate deoarece până în prezent, par a fi cel puțin trei etape constructive;
- planimetria fundațiilor implicit a zidăriei;
- relația dintre fundația inițială și zidurile de incintă ale mănăstirii;
- mormintele rămase de cercetat (ale slujitorilor bisericii sau ale călugărilor greci) împreună cu inventarul acestora, întrucât au apărut (până în prezent) cel puțin două morminte sub fundațiile descoperite și încă trei în afara acestora (dacă a fost un cimitir înaintea construirii mănăstirii fortificate sau unul ulterior);
- delimitarea exactă a zidului de incintă ce apare pe latura estică, zidărie ce nu era cunoscută ca fiind existentă și care merge până spre altarul bisericii, câț și rolul acesteia;
- spațiul exact ce a fost distrus în urma incendiului ce a avut loc pe data de 29 martie 1854;
- locul exact unde a funcționat Școala de fete din Focșani Munteni în anul 1864 (latura sudică cu grădină cu tot), se spune că avea 34 de încăperi - (configurația acestora a rămas neclară);
- locul fântânii ce se spune că era undeva în interiorul spațiului mănăstiresc;
- întinderea exactă a grădinii mănăstirii;
- inventarul arheologic al respectivului lăcaș de cult;
- posibile alte descoperiri (tezaure?).

Propuneri de conservare, protejare, punere în valoare:

- declararea zonei ca sit arheologic medieval caracteristic pentru dezvoltarea urbană a târgului Focșani (zona ce cuprinde Piața Unirii și Grădina Publică – cu cele mai vechi amenajări edilitare ce au aparținut de fosta mănăstire (sec. al XVII-lea) și cu rețeaua de olane, principala rețea de alimentare cu apă a Focșanilor în secolul al XIX-lea.). În acest perimetru se mai găsesc: Biserica „Sf. Ioan Botezătorul”, Ateneul Popular, Casa de Cultură a Sindicatelor, Arhivele Statului – filiala Vrancea (secolul al XIX-lea), clădirile Primăriei Focșani și ale Consiliului Județean Vrancea. În apropierea acestei zone se regăsesc bisericile „Precista” (biserica fostei mănăstiri cu același nume), „Adormirea Maicii Domnului” – Biserica Donie, „Sf. Dumitru” – uzină (sec. al XVIII-lea) etc. Prin această propunere considerăm ca zona cercetată să rămână centrul vechi istoric al Municipiului Focșani, ca loc de plimbare - refacere și reculegere, de îmbogățire a cunoștințelor istorice atât pentru focșăneni, câț și pentru vrânceni în general dar, mai ales, pentru turiștii care vizitează zona în diverse ocazii.

Această propunere presupune decopertarea spațiului până la nivelul superior al zidăriilor (nivelul diferă) și apoi conservarea integrală sau a unor porțiuni din ruinele fostei mănăstiri (chiar unele morminte *in situ*, cu inventar – monedă din bronz), câț și a unor zone de îmbinări sau cursuri drepte din rețeaua de olane existentă, prin punerea acestora la vedere spre a fi vizitate - chiar înființarea unui mic muzeu în aer liber, cu rezultatele din cercetarea efectuată în acest perimetru - odată cu atașarea unui mic istoric la fiecare punct vizitabil.

În același timp, această propunere presupune și posibilitatea desfășurării cercetărilor arheologice sistematice (propriu-zise) ulterioare de către arheologii pasionați de „dezvelirea trecutului”, ce sunt necesare în acest perimetru, în vederea posibilității de a răspunde la toate întrebările ce se ridică cu privire la această mănăstire, câț și la rolul ei în vremurile trecute.

- secțiunile trasate și cercetate și care nu vor fi puse în valoare – spre a fi vizitabile, se vor acoperi cu pământ curat (fără molozuri) și bine bătătorit, iar suprafața zidăriilor se va acoperi cu un strat de nisip fin apoi, iarăși pământul curat fără alte materiale ce pot distruge din nou, zidăriile.
- posibilitatea punerii în evidență a foișorului de foc prin restaurarea (parțială) a acestuia.
- readucerea bornei de hotar pe vechiul său amplasament, la granița dintre cele două țări, pentru reîntregirea și completarea spațiului istoric.
- din considerente economice prevalente și pentru binele mers al comunității vrâncene, proiectul trebuie să se desfășoare în continuare conform standardelor stabilite de finalizare, ținându-se cont de propunerile amintite mai sus (pe câț este posibil) și cu obligativitatea încheierii unui Contract de Supraveghere pe toată durata lucrărilor ce țin de intervenția mecanică sau manuală asupra pământului de excavat.

Bibliografie:

- Dimitrie F. Caian, *Istoricul orașului Focșani*, Focșani, 1906.
 Antonie Plămădeală, *Cititorii voievodale în Eparhia Buzăului*.
 Petru Obodariu *Mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul în Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 72-80.
Călători străini despre Țările Române, vol. V, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 34.

Abstract:

The Monastery of 'St. John the Baptist', located centrally in Union Place of Focșani city, was a monastery at the borders of two countries: Moldavia and Wallachia. The monastery was founded by Prince Grigore Gheorghe Ghica II of Wallachia (in his first reign, 1661 – 1664). The monastery was well fortified with high enclosure walls, watch towers and large abutments to its north side. It included a church and a summer house – also used as fire watch tower. We explored over 10 graves and other six graves remained in the trenches, with both monks and ordinary people. In this area, previous investigations discovered a water pipe from the 19th century (length over 90 m). We found pottery, glass, iron, porcelain, coins, ornaments and many stove tiles (dated to the 17th century).

149. Fulgeriș, com. Pâncești, jud. Bacău

Punct: Dealul Fulgeriș/La 3 cireși

Cod sit: 24221.02

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 83/2008
 Colectiv: Lăcrămioara Elena Istina – responsabil (CMIA Bacău)

Cea de-a șasea campanie arheologică din situl cucutenian de la Fulgeriș s-a desfășurat în perioada 14.07-02.08.2008.

Satul este amplasat în sud-estul județului Bacău, în stânga Siretului, în comuna Pâncești.

Finanțarea cercetărilor a fost asigurată de către Consiliul Județean Bacău. Forța de muncă a fost asigurată cu săteni din satul Fulgeriș, angajați cu contract de prestări de servicii, precum și cu o parte din studenții din anul I ai Universității din Bacău, Facultatea de Litere, Secția de Istorie, care și-au desfășurat practica de specialitate în această perioadă a cercetărilor.

Autoritățile locale din comuna Pâncești ne-au ieșit și în această campanie în întâmpinare, asigurându-ne găzduirea într-o școală din administrația acesteia, și anume școala din localitatea Chilia Benei, com. Pâncești¹.

În cele șase campanii arheologice întreprinse în situl de la Fulgeriș (2003-2008) a fost cercetată o suprafață de 350 m² din suprafața de cca. 1 ha pe care se întinde așezarea cucuteniană. În perimetrul cercetat au fost surprinse un număr de cinci locuințe cucuteniene și 36 de gropi, majoritatea aparținând culturii Cucuteni, dar și din epoca geto-dacă. Astfel, obiectivele cercetării arheologice din acest sit sunt în continuare cercetarea integrală a așezării cucuteniene, urmărindu-se salvarea și studierea a ceea ce a mai rămas din acest sit în urma degradărilor antropice și naturale survenite până în acest moment.

Cercetările din această campanie, deși limitate drastic financiar, au urmărit cercetarea în continuare a locuinței cucuteniene L4, surprinsă prin secțiunea SVI din 2005, alături de care a fost amplasată o altă secțiune SVIII în 2007, în care a fost descoperită vatra unui cuptor, probabil de ars ceramică datorită abundenței ceramicii descoperite în preajma acesteia, majoritatea fragmentelor prezentând ardere secundară.

În această campanie a fost trasată o singură secțiune arheologică, fapt datorat fondurilor insuficiente, deși speranțele noastre s-ar fi îndreptat spre deschiderea unei case paralele cu secțiunea S IX cercetată în 2007, în care ar fi trebuit să urmărim cercetarea locuinței L5, deosebită față de celelalte locuințe cucuteniene surprinse până în prezent prin stratul abundent de ceramică spartă pe loc, numărul mare de artefacte (unelte din piatră, os, topor din aramă, statuete și fragmente de statuete antropomorfe, între care două fragmente masculine etc.). Însă cercetarea acesteia ar fi presupus fonduri mai consistente, mai ales ca terenul este în proprietate privată, folosit în scopuri agricole, ceea ce impune obligatoriu existența unor fonduri pentru despăgubirea proprietarilor terenului cercetat.

Astfel, a fost trasată SX (dimensiuni 10 x 2 m, orientată NE-SV), amplasată paralel cu SVIII din 2007, cu un martor de 50 cm, cu mențiunea că în această campanie a fost cercetat și martorul dintre aceste secțiuni. SX este amplasată pe proprietatea soților Fodor V. Floarea și Fodor D. Vasile, nr. titlu 187523/25.03.2003, tarla (solă) 94, parcelă 2051/18.

Prin trasarea acestei secțiuni s-a urmărit continuarea cercetării locuinței L4, resturile acesteia fiind surprinse între m. 3,80-10. Această locuință, ca de altfel și celelalte descoperite în acest sit, este fără podea, delimitarea acestora făcându-se după resturile de la pereții de lut descoperiți în cursul cercetărilor. Între aceste resturi rămase de la pereții de lut ar s-au descoperit numeroase fragmente ceramice, fragmente de la linguri și polonice de lut, statuete și fragmente de statuete antropomorfe, figurine zoomorfe, fragmente de topoare din piatră, neperforate, unelte și așchii din silex, resturi osteologice etc.

În cadrul S X a fost descoperită groapa Gr. 36, surprinsă în C. 1a-b (de la 0 la 0,70 m profil sud-estic și de la 0 la 1,80 m în

profilul sud-vestic), care s-a adâncit până la -1,30 m. Pământul de umplură al acestei gropi este afânat, de culoare negricioasă, cu cenușă în compoziție. Artefactele descoperite în umplutura gropii aparțin culturii Cucuteni, dar și epocii geto-dace (fragment de la un kantharos, fragment de la o strachină lucrată la roată, greutate de lut etc.) ceea ce ne-a determinat să atribuim această groapă epocii geto-dace, atât după material, cât și după formă. De asemenea, în umplutura gropii a fost descoperit și un fragment de la o vatră, compact (0,21 x 0,17 m, h = 0,05 m), spăturile mozaicale nefiind desprinse, fragment care a fost surprins în umplutura gropii în poziție oblică, parcă „aruncat” în timpul acoperirii gropii.

Materialul arheologic descoperit în cadrul SX, locuința L4, precum și în stratul arheologic, este în general caracteristic culturii Cucuteni și se înscrie în cadrul descoperirilor din anii precedenți: vase, fragmente ceramice, unelte și arme din piatră și silex, plastică antropomorfă, figurine zoomorfe, unelte din os etc. Menționăm că materialul este în curs de prelucrare și restaurare² la CMIA Bacău, și de aceea rezultatele sunt prezentate parțial în cadrul acestui raport.

Între aceste descoperiri se remarcă o figurină zoomorfă, care este modelată din lut ars, pastă semifină, de culoare cărămiziu deschis, cu urme de culoare brună rezultate în urma unor arderi secundare, prezentând pe corp mai multe împunsături (H = 3,7 cm, L = 4,7 cm). În momentul descoperirii asocierea acestei piese ne-a trimis către piesa descoperită la Poduri-Dealul Ghindaru, jud. Bacău, ce a fost atribuită de către autorul cercetărilor, dr. D. Monah, ca fiind un cerb, împunsăturile de pe corp fiind considerate petele albe ale acestui animal, datată în Precucuteni III³. Ulterior, am constatat că de fapt modelarea piesei nu prea este în concordanță cu cea descoperită la Poduri și ne-am gândit că nu este obligatoriu ca această figurină să reprezinte același animal și în cazul descoperirii noastre. Astfel, consultând și pe distinsul arheozoolog S. Haimovici⁴, acesta ne-a sugerat că ar fi vorba de un carnivor, și anume un câine sau un lup, deoarece prezintă picioare relativ lungi și capul mai lung, neexcluzând nici dumnealui că ar fi vorba de o reprezentare a unei ovicaprine. Putem considera că figurina zoomorfă descoperită în această campanie în situl de la Fulgeriș reprezintă o piesă de o importanță deosebită, mai ales că piese de acest fel sunt rare, arta modelării cucutenienilor spunându-și și în acest caz cuvântul.

Unele artefacte descoperite în situl cucutenian de la Fulgeriș-La 3 cireși/Dealul Fulgeriș, com. Pâncești, jud. Bacău au făcut obiectul unor expoziții temporare, cum ar fi: Cucuteni – un univers mereu inedit (Bacău, 2006), Situl cucutenian de la Fulgeriș „La 3 cireși”/ Dealul Fulgeriș (campaniile 2003-2007) (Bacău, 2007); Cultura Cucuteni de la săpătură la expunere. Șantierul arheologic Fulgeriș (Tulcea, 2008); Steinzeitkunst. Frühe Kulturen aus Rumänien (Olten, Elveția, 2008).

Prin campaniile ce urmează să le întreprindem în următorii ani urmărim, în primul rând, cercetarea exhaustivă a sitului în cel mai scurt timp, fapt cerut de necesitatea recuperării rămășițelor rămase *in situ* ce mai pot fi salvate de la degradarea antropică și naturală anuală ce survin asupra Dealului Fulgeriș.

Note:

1. Mulțumim și pe această cale domnului Ioan Moțoc, primarul comunei Pâncești.
2. Mulțumim colegilor din cadrul Compartimentului de restaurare din cadrul instituției, Petru Voinescu, Iulia Voinescu și Andra Iuliana Ciocărlan, pentru ajutorul acordat în cadrul prelucrării și restaurării materialului descoperit în situl de la Fulgeriș.

3. *Cucuteni. The Last Great Chalcolithic Civilisation of Europe* (ed. C.M. Mantu, Gh. Dumitroaia, A. Tsaravapoulos), București, 1997, p. 196, nr. 72; *Cucuteni-Trypilia: a Great Civilization of Old Europe* (ed. L. Stratulat, N. Ursulescu), 2008, p. 234, nr. catalog R 169; *Cucuteni Culture – Art and Religion/ Kultura Cucuteni – Sztuka i Religia* (coord. I. Mares), Suceava, 2008, p. 94, nr. 188.

4. Căruia îi mulțumim și pe această cale pentru colaborare, sugestii și promptitudine.

Bibliografie:

Alaiba, R., Istina, L.E., *Ceramica de tip Cucuteni C descoperită în stațiunea Fulgeriș-Dealul Fulgeriș, com. Pâncești, jud. Bacău*, Carpica 35, 2006, p. 47-60

Artimon, Al., Istina, L.E., Istina, M.A., David, I., *Fulgeriș, com. Pâncești, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriș/ La 3 cireși*, CCA 2004, p. 124-125, nr. 74

Căpitanu, V., *Cercetări arheologice de suprafață pe teritoriul județului Bacău (II)*, Carpica 14, Bacău, 1982, p. 148

Căpitanu, V., *Raport de săpătură Fulgeriș (jud. Bacău)*, în *Situri arheologice cercetate în perioada 1983-1992*, Brăila, 1996, p. 50, nr. 108

Cucuteni – un univers mereu inedit (coord. L.E. Istina), Catalog de expoziție, Iași, Editura Documentis, 2006, 46 p.

Haimovici, S., Vornicu, A., *Studiul arheozoologic al resturilor faunistice din situl Fulgeriș-Cucuteni A (com. Pâncești, jud. Bacău)*, Carpica 34, 2005, p. 357-372

Istina, L.E., Boldur, D.-O., David, D., Ursachi, L., *Fulgeriș, com. Pâncești, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriș/ La 3 cireși*, CCA, 2007, p. 158-160, nr. 82, pl. 36

Istina, L.E., Boldur, D.-O., Istina, M.-A., *Fulgeriș, com. Pâncești, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriș/ La 3 cireși*, CCA 2006, p. 162-166, nr. 79, pl. 29

Istina, L.E., David, D., *Fulgeriș, com. Pâncești, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriș/ La 3 cireși*, CCA, 2008, p. 139-141, nr. 69

Istina, L.E., *A Copper Axe found in the Cucuteni settlement of Fulgeriș (Bacău County)*, Acta Musei Tutovensis 3, Bârlad, 2008, p. 75-85

Istina, L.E., *Observații privind cercetările arheologice în situl cucutenian de la Fulgeriș, jud. Bacău. Campania 2004*, Carpica 34, 2005, p. 55-75

Istina, L.E., *Plastica antropomorfă descoperită în așezarea cucuteniană de la Fulgeriș. Repertoriu*, Carpica 35, 2006, p. 39-46

Istina, L.E., Tencariu, F.A., *Fulgeriș, com. Pâncești, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriș/ La 3 cireși*, CCA 2005, p. 152-153, nr. 100, pl. 15

Résumé:

On entrepris de cette année de six campagne archéologique au site cucuteniene de Fulgeriș-La 3 cireși/ Dealul Fulgeriș, commune de Pâncești, dép. de Bacău. On trase la section S X, qui a été amplacée parallèlement avec la section S VIII, qui a été cherchée pendant l'année 2007.

La section S X a des dimensions 10 x 2 m et elle est orientée NE-SO, amplacée sur le territoire des suivants propriétaires: Fodor V. Floarea și Fodor D. Vasile.

La recherche de cette section a suivi l'emplacement du maison L4, qui a été surprendre aussi aux sections S VII/2005 et S VIII/2007. Dans cette section a été découverte aussi une fosse, Gr. 36, qui appartient au niveau dacique.

Les matériaux découverts de cettres campagnes archéologiques est riche, caractéristique de la culture Cucuteni,

phase A3: outils et armes en pierre et en silex, fragmentes céramiques et quelques pièces entieres miniaturales, plastiques antropomorfes et figurines zoomorphes. On mentionne que les découvertes sont encore en l'étape de restauration et de recherche. De ces artefactes découvertes cette année se remarque une pièce, qui est une figurine zoomorphe, qui peut être interprété ovi-caprina, mais aussi un chien ou un loup.

150. Gheorghieni, com. Feleacu, jud. Cluj

Punct: Valea Mare

Cod sit: 57617.04

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 292/2008

Colectiv: Viorica Crișan, Paul Pupeză, Szabolcs Nagy, Balasz Gergely, Tiberiu Tecar (MNIT)

Cercetarea arheologică preventivă a fost efectuată în scopul descărcării de sarcină arheologică a unei suprafețe de teren care va fi afectată de construirea Centurii de Ocolire Est a municipiului Cluj – Napoca, mai precis km 11 – 11 + 400 al acesteia. Traseul viitorului drum de ocolire începe în comuna Feleacu, unde face jonctiunea cu drumul E60, în apropierea satului Vâlcele, trecând pe la N de satul Gheorghieni, urmând cursul Văii Mari, apoi de-a lungul actualului drum comunal dinspre Cluj-Napoca spre Pata, printre pădurea Tufele Roșii și pădurea Dezmir, intersectând drumul E570 în apropierea satului Sănnicoară.

Fiind vorba despre o suprafață mare care trebuia să fie cercetată (8000 m²), inițial s-a decapat mecanic stratul vegetal, mai apoi săpătura efectuându-se în marea ei parte manual. În funcție de specificul terenului și traiectul stabilit pentru viitorul drum, s-a împărțit zona în cinci sectoare (A, B, C, D și E). Abordarea sectoarelor s-a făcut în același mod: deschiderea unei suprafețe mari care să acopere aproximativ întreaga zonă ce urmează să fie cercetată. În afara acestora, în sectorul A, au fost trasate alte doua secțiuni și o casetă, ca urmare a descoperirilor deosebite apărute aici. Fiecare sector a fost cercetat separat, numerotarea complexelor fiind independentă, dar înregistrarea informațiilor (fișe obiect, profile, ridicare topografică etc.) s-a făcut unitar.

Stratigrafia generală a sitului este următoarea:

0 -0,10 m: strat vegetal;

-0,10 -0,50 m: strat de pământ negru, cu fragmente ceramice medievale timpurii;

-0,50 -1,50 m: strat de pământ strat de pământ maroniu-cenușiu, lutos, cu oase de animale și fragmente ceramice preistorice;

-1,50 -1,80 m: strat de pământ negru, cu puține fragmente preistorice;

-1,80 -2,10 m: strat de pământ galben, lutos, cu pietre, steril din punct de vedere arheologic.

Analiza stratigrafică și particularitățile materialului arheologic descoperit au dus la identificarea mai multor perioade de ocupare a teritoriului de-a lungul trecerii timpului.

Cele mai numeroase descoperiri arheologice aparțin epocii bronzului. Este vorba în special despre o necropolă, cu morminte de incinerare și de inhumare (surprinsă mai ales în suprafața C și D), dar nu lipsesc nici elementele de habitat, locuințe și gropi, amplasate la marginea necropolei (suprafețele

A, B și E). Majoritatea materialului, foarte bogat, este în curs de prelucrare.

Dintre descoperirile funerare le amintim pe cele mai importante.

SA CX6. Groapă de cult. S-a conturat la -0,90 m față de nivelul actual de călcare, adâncimea maximă fiind atinsă la -1,45 m. Groapa avea formă ovală, ușor alungită în direcția N-V. Era umplută cu pământ cenușiu cu arsură, pigmenți de cărbune și de chirpic, oase de animale și foarte multe fragmente ceramice. Aproximativ la mijlocul complexului, în latura vestică, lângă peretele gropii, la -1,25 m adâncime, au fost descoperite două vase întregi de culoare cenușie, de dimensiuni medii, așezate unul în altul cu gura în jos. Caracterul ei ritual este susținut și de descoperirea unui os de animal (*Astragalus*) perforat, folosit probabil ca amuletă, cu rol apotropaic.

SC CX13. Mormânt de incinerare în urnă. Vasul folosit ca și urnă, de culoare cărămizie, nedecorat, a apărut la -0,20 m adâncime, lipsindu-i partea superioară. În interiorul său se aflau oase calcinate precum și fragmente ceramice de la un castron, ce probabil a servit drept capac, decorat cu linii incizate dispuse meandric.

SC CX15. Mormânt de incinerare în urnă. Urna a fost deranjată de lucrările agricole, fiind descoperită la mică adâncime, -0,22 m, lipsindu-i partea superioară. În interiorul ei s-au găsit oase calcinate precum și un inel din bronz, păstrat fragmentar.

SC CX22. Mormânt de inhumare. Defunctul a fost așezat în poziție chircită, la cca. -0,90 m adâncime față de nivelul actual de călcare. Sub craniu a fost depus un vas ceramic, cărămiziu, nedecorat, reprezentând singurul obiect de inventar din complex.

SC CX25. Mormânt de incinerare. Vasul folosit ca și urnă s-a păstrat fragmentar, fiind decorat cu meandre. Nu s-au descoperit oase calcinate. Urna a fost așezată în interiorul unei ciste din piatră, de 0,60 x 0,40 m, din care s-au păstrat trei pereți, ceea ce a făcut ca acest complex să fie considerat a fi un mormânt.

SC CX26. Mormânt de incinerare. Urna, un vas cărămiziu, conținea oase calcinate, peste ea fiind așezat un alt vas, pe post de capac, de aceeași culoare. Groapa mormântului a fost acoperită cu un strat de pietre, de dimensiuni medii, dispuse într-o formă aproximativ circulară.

SC CX60. Aglomerare ceramică. Pe o suprafață relativ mare, 2 x 3 m, între mormintele de incinerare, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice, provenind de la mai multe vase, dispuse compact. În lipsa unor oase incinerate, nu putem presupune decât că este vorba despre o spargere rituală.

SD CX1. Mormânt de incinerare, distrus parțial. Urna a apărut la aproximativ 0,28 m de la nivelul actual de călcare. Ea a fost acoperită de un alt vas pentru a proteja resturile cinerale ale defunctului. Vasul spart are un diametru de cca. 0,23 m. Pasta vaselor ceramice este fină având ca degresant nisip, ardere este incompletă iar culoarea neagră-cenușie.

SD CX5-6. Mormânt de incinerare dublu. Fragmentele osteologice ale defuncților au fost depuse în două vase ceramice așezate la 0,05 m unul de altul. Buza și gâtul vaselor au fost distruse de lucrările agricole. Cele două vase sunt identice, au diametrul de 0,16 m, pastă semifină având ca degresant nisip. Arderea este incompletă. Vasele au culoarea cărămizie și nu au decor.

SD CX8. Mormânt de incinerare dublu. Cele două vase care conțineau oase incinerate, de culoare cenușiu-negricioasă, nedecorate, erau așezate unul lângă celălalt, într-o cistă din piatră. Cista avea dimensiunile de 1,77 x 1,75 m și era construită din pietre de mai mari dimensiuni, în partea de E, S și

V, doar în partea de N au fost depuse pietre de mai mici dimensiuni. Sub unul dintre vase a fost descoperită o spadă de bronz, iar peste el acesta a fost depusă ofranda de carne și un alt vas mai mic, probabil tot cu ofrandă. În partea de N a cistei au fost descoperite oase calcinate depuse fără vas printre care s-a găsit un fragment mic de sârmă din bronz. În partea de E a cistei, peste piatra masivă de colț, s-au găsit pietre cu urmă de arsură.

SD CX14. Mormânt de inhumare al unui copil, cu orientare SV-NE. Scheletul se află într-o stare proastă de conservare, craniul fiindu-i zdrobit în totalitate. Copilul era depus în poziție chircită. În partea nordică, lângă schelet, s-a descoperit un vas, la 0,13 m de picioare. Vasul, culoare cărămizie, fără decor, a fost așezat cu gura în jos.

SD CX19. Mormânt de incinerare. Vasul în care au fost depuse oasele umane incinerate era acoperit cu un alt vas. Urna are pasta fină, având ca degresant nisip, era arsă incomplet, de culoarea cenușie. Nu are decor. Capacul era un vas de mici dimensiuni, fără decor, de culoare cărămizie.

SD CX21. Mormânt de inhumare. Defunctul a fost depus în poziție chircită, orientat N-V, complexul având lungime de 1,10 m și lățime de 0,52 m. Lângă mâna dreaptă a fost descoperit un fragment mic de bronz. În partea de S a scheletului au fost depuse două vase ceramice, într-unul mai mare fiind pus un altul mai mic. Vasul mare avea un diametru de 0,30 m, iar cel mic de 0,10 m. Pasta vaselor este fină, având ca degresant nisip, ardere a fost completă, culoarea fiind cărămizie.

SE CX1. Mormânt de inhumare. Oasele scheletului nu au fost găsite în poziție anatomică, mormântul fiind probabil deranjat încă din perioada antică. Foarte probabil că defunctul a fost așezat întins, cu mâinile pe lângă corp. Alături de oase, s-au descoperit fragmente ceramice atipice.

În stadiul actual al cercetării se pot face puține referiri cronologice exacte. Multe dintre vasele mormintelor de incinerare au decor specific culturii Wietenberg, în timp ce mormintele de inhumare în poziție chircită par să aparțină culturii Noua. Groapa de cult din Sectorul A poate fi datată în perioada de tranziție dintre epoca bronzului și prima epocă a fierului.

Elementele de habitat descoperite au fost mai puțin numeroase. Ținând cont de materialul descoperit și de particularitățile morfologice ale construcțiilor, ele pot fi atribuite culturii Coțofeni.

SA CX11. Locuință. A fost identificată la -0,75 m adâncime între m. 6-21, fiind orientată cu latura lungă pe direcția N-S. Complexul aparține categoriei de locuințe de suprafață cu pereți din lut, pe unele fragmente de chirpic se pot observa urme de nuiete. Are o formă aproximativ dreptunghiulară cu dimensiuni de 7,50 x 3,50 m. Între fragmentele de chirpic și sub ele au fost descoperite multe vase ceramice întregibile sau fragmentare. Majoritatea lor aparțin categoriei de uz comun.

SC CX92. Groapă. De formă circulară, de aproximativ 1 m în diametru, cu pereții arși, s-a conturat la răzuirea mecanică a suprafeței, fiind adâncă de cca. 0,40 m. Groapa era umplută cu fragmente ceramice întregibile și era acoperită pe alocuri cu un strat de chirpic și pietre de mai mari dimensiuni. După secționarea gropii s-a observat că fragmentele ceramice se află așezate în două straturi distincte, despărțite de un strat subțire de pământ negru-cenușiu, pigmentat cu cărbune, chirpic și o lentilă de pământ galben cu pigmenți de pământ negru. Majoritatea vaselor sunt întregibile și nu au decor. Repertoriul ornamentelor nu este foarte bogat. Cele mai frecvente decoruri sunt benzile late, hașurate, cu incizii în formă de boabe de grâu la gâtul vasului, creștături la buza lui și incizii paralele sau

oblice. Pasta din care sunt fabricate este fină având degresant nisip și cioburi pisate. Arderea este incompletă, adesea apare pe ceramică un slip de culoare gălbuie sau cărămizie. Culorile variază între roșu-cărămiziu și negru-cenușiu.

SC CX93. Locuință. S-a conturat sub forma unui strat inconsistent de chirpic, pe o porțiune de 2,35 x 1,40 m. Alături de chirpic s-a descoperit fragmente ceramice mici, unele decorate.

SE CX2. Probabil locuință. Din cauza lucrărilor de amenajare, nu s-a mai păstrat decât colțul estic al complexului. Umplutura sa consta dintr-un pământ cenușiu, cu multe fragmente ceramice și oase de animale. Pe lângă acest material, în zona complexului s-au descoperit alte fragmente ceramice și oase, amestecate cu pământ cenușiu, care făceau parte tot din complex dar care au fost deranjate.

SE CX3. Probabil locuință. Ca și în cazul de mai sus, s-a păstrat doar o mică parte din suprafață, colțul estic, restul fiind distrus de lucrările de amenajare. S-au descoperit fragmente ceramice preistorice și oase de animale, într-un pământ cenușiu, atât în interiorul complexului cât și în afara lui, ca urmare a distrugerii lui de către lucrările moderne.

Primei epoci a fierului îi aparțin două locuințe de suprafață și trei gropi, cu material specific ce ar putea fi datat în perioada dominației scitice în zonă.

SA CX5. Locuință. Complexul apare sub forma unei aglomerări de ceramică și chirpic, la -0,70 m adâncime față de nivelul actual de călcare, pe o suprafață de cca. 1 m². Printre fragmentele ceramice s-a descoperit un vârf de săgeată din bronz, tipic scitic.

SB CX1. Groapă. S-a conturat cu destulă greutate, de formă sa aproximativ ovală, fiind surprinsă parțial în profilul NV al suprafeței. Din inventarul său au fost recuperate puține fragmente ceramice și bucăți de chirpic.

SB CX3. Locuință. Complexul a fost identificat între metrii 12 – 14 ca o aglomerare de pietre, chirpic, material ceramic (fragmente provenind de la căni cu o toartă sau oale simple sau decorate, bombate, cu fundul drept) și osteologic, fără a putea fi delimitat cu exactitate.

În ciuda semnării a numeroase descoperiri de epoca medievală în zonă, în suprafețele cercetate descoperirile care să poată fi atribuite acestei epoci au fost relativ puține. Complexele apărute pot fi încadrate în perioada timpurie a evului mediu, cu precădere în sec. VIII – XII.

SA CX1. Aglomerare de pietre. Pietrele, de calcar și gresie, sunt așezate în cerc, la -0,80 m adâncime față de nivelul actual de călcare. Între pietre, precum și în jurul complexului, s-au descoperit fragmente ceramice lucrate cu mâna sau la roată, specifice epocii medievale timpurii (sec. XI-XII).

SA CX2. Fântână. S-a conturat la -0,70 m adâncime și a fost cercetată până la -2,40 m. Groapa ei avea o formă circulară și era umplută cu pământ și pietre de mari dimensiuni. Materialul arheologic descoperit datează complexul în sec. XII.

SA CX3. Bordei. Complexul fost identificat în colțul de NV al suprafeței, la -0,80 m adâncime. Este vorba despre o locuință adâncită în pământ, de formă patrulateră, cu dimensiunile de 2 x 3 m, adâncimea maximă fiind atinsă la -0,95 m. În partea nordică a locuinței s-au descoperit urmele unei cuptor de piatră cu bolta prăbușită, care avea la bază o placă de calcar. Materialul arheologic constă din fragmente ceramice decorate cu linii în val, oase de animale și o piatră de ascuțit, fiind specific sec. VIII-IX.

SC CX10. Locuință. De formă patrulateră, a fost identificată în zona de E a suprafeței, la -0,30 m adâncime. În colțul de SV s-a identificat un cuptor, clădit din piatră, care a fost folosit atât

pentru încălzirea bordeiului cât și pentru gătit. Din complex a ieșit material ceramic, fragmente osteologice, piatră prelucrată precum și un fragment dintr-o mărgea de sticlă. Complexul poate fi datat în sec. XI-XII.

Întreg materialul descoperit se află depozitat la MNIT. Ca urmare a cercetării exhaustive a suprafeței care urmează să fie afectată de proiectul de construirea a Centurii de Ocolire Est a municipiului Cluj-Napoca, și a recoltării materialului arheologic, s-a propus eliberarea de sarcină arheologică.

Abstract:

In 2007 (August – October) and 2008 (June – September), the National History Museum of Transylvania carried out a preventive archaeological excavation in Gheorghieni (Feleacu, Cluj), on the future layout of the "Belt Highway East" of Cluj – Napoca. The area of excavation (8000 square meters) was divided in five sectors (A, B, C, D and E). The most frequent discoveries belong to the Bronze Age, especially from a necropolis with both cremation (Wietenberg Culture) and inhumation graves (Noua Culture). The habitat elements are just a few, houses and pits, mostly belonging to Cotofeni Culture. Other complexes of this type were dated to the late First Iron Age (Scythian period) and early mediaeval time (8th – 12th centuries).

151. Giurgiu, jud. Giurgiu

Punct: Biserica „Adormirea Maicii Domnului”

Cod sit: 100530.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 11/2008

Colectiv: Cristian Schuster - responsabil (IAB), Ecaterina Țânțăreanu (MJ Teleorman), Traian Popa, Florin Grofu (MJTA Giurgiu)

În timpul stăpânirii otomane în *kazava* Giurgiu, cel puțin în ultimele sale decenii, în oraș exista o singură biserică creștină, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, situată în mijlocul orașului, chiar în zona pieței centrale, în imediata apropiere a actualei catedrale, care i-a și preluat hramul. Prima atestare documentară a lăcașului figurează în *Catagrafia bisericilor* din București din anul 1810 în care se precizează că preotul Radu sin popa Ivan, așezat la biserica din mahalaua Ceauș Radu a fost hirotonisit la biserica din Giurgiu la 25 august 1802. Dar biserica trebuie că avea o vechime mult mai mare în anul 1806, când tribunalul local turcesc constata că după ce fusese ruinată și gata să se prăbușească a fost reparată de creștinii din parohie și mai hotăra inventarierea tuturor proprietăților bisericesti provenite din donații, clădiri și locuri virane, situate în piața orașului. Aceasta a funcționat în continuare până în anul 1854 când a fost sfințită biserica nouă, a cărei construcție, autorizată încă din anul 1840, a durat mai mulți ani, între 1847 și 1852.

Locul primului lăcaș, păstrat în tradiția locului drept o biserică semiîngropată în pământ, de tip balcanic, unică de altfel în peisajul kazalelor otomane de la nordul Dunării, era marcat, până la sistematizarea comunistă din anul 1975, de o inscripție care a fost înlăturată atunci, pierzându-i-se astfel urma.

Obiectivul campaniei de cercetare preventivă din anul 2008 a fost reprezentat de tentativa de reperare a amplasamentului primei biserici și de identificare a cimitirelor aferente celor două biserici consecutive, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”.

De la bun început cercetarea arheologică a fost îngreunată în primul rând de situația construcțiilor contemporane, care împreună cu aleile de acces ocupă aproape în totalitate terenul unde funcționase prima construcție și apoi de trotuarul betonat și de rețeaua de conducte și cabluri montate recent în jurul actualului edificiu.

Astfel S1, inițial trasată cu dimensiunile de 7 x 1 m devine un sondaj de control (3 x 1 m) în singurul spațiu liber dinspre latura de SE (biserica nouă având axul longitudinal orientat NE – SV). Sub solul vegetal, pe o adâncime de aproximativ 0,70 m stratul este format din depuneri consistente de moloz cu multă cărămidă, parțial cu urme de arsură și funingine, amestecate cu resturi menajere contemporane. În stratul următor, constituit din pământ negru amestecat cu pământ galben și pigmentat cu cărămidă și mortar, au apărut oase depuse grupat sau împrăștiate, provenind din reînhumări și din morminte distruse de reînhumări. A fost identificat un singur mormânt, surprins parțial, cu scheletul în conexiune anatomică, în decubit dorsal, cu fața orientată spre E și cu brațele așezate unul pe piept și celălalt pe abdomen și cu urme ale sicriului de lemn.

Condiționată de asemenea de circumstanțele terenului, S2, cu dimensiunile de 7,50 x 1,50 m a fost trasată în prelungirea axului actualei biserici, la 3 m distanță de absida altarului, cu direcția NE-SSV.

Și aici stratigrafia este deranjată de intervențiile moderne. Sub solul vegetal se află o nivelare din pământ negru amestecat cu pietriș, mortar și fragmente de cărămidă care acoperă cel mai recent nivel de construcție demolată (1975). Sub acestea o altă nivelare constituită dintr-un sol negru pigmentat cu mortar și foarte puține fragmente de cărămidă suprapune un strat mai vechi de moloz, iar pe profilul estic a fost surprinsă o structură de cărămidă prinsă cu mortar, un rest dintr-un zid contemporan. Deși în aceste ultime straturi au fost antrenate oase și fragmente de oase umane, nivelul de înmormântare este cel aflat între 1,80 și 2,00 m adâncime, în care au fost reperate două schelete parțiale, aflate în conexiune anatomică și orientate creștinește. De asemenea, s-au identificat și depuneri de oase grupate, ceea ce implică și unele reînhumări. În c. 4, către capătul estic al secțiunii, a apărut o groapă de stins var, deranjată la rândul ei de nivelările ulterioare. Și în această secțiune înmormântările sunt lipsite în totalitate de inventar funerar și în general se poate spune despre materialul arheologic recuperat, care a fost depus la MJTA Giurgiu, că este sporadic și puțin concludent.

O casetă de 4 x 2 m, trasată în spațiul dintre blocuri și garajele care flanchează gardul sudic al bisericii, nu a adus nici-o clarificare privind amplasamentul bisericii vechi, aflată probabil sub lucrările edilitare realizate în ultimii patruzeci de ani în zonă.

O eventuală continuare a cercetării arheologice la Biserica „Adormirea Maicii Domnului” ar fi limitată la terenul de la nord-estul și nordul edificiului actual unde se află cimitirul, pentru a aduce posibile lămuriri privind eventualele sale faze de existență și mai ales în ce măsură lipsa inventarului funerar este o expresie a sărăciei locuitorilor creștini sau a preluării unui model cultural specific ritualului de înmormântare al musulmanilor, cu care aceștia conviețuiau.

Bibliografie:

Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităților și monumentelor feuale din România. I. Țara Românească*, vol. I, Ed. Mitropoliei Olteniei, 1970, p. 338.
Petre S. Antonescu-Remuș, *Dicționar geografic al județului Vlașca*, București, 1891, p.144.

Ion Boldescu, *Monografia orașului Giurgiu*, Giurgiu, 1912, p. 175 – 179.

Scarlat Stăncescu, *Din trecutul orașului Giurgiu*, București, 1935, p. 157 – 158.

152. Halmeu, com. Halmeu, jud. Satu Mare

Punct: Vamă – zona Duty Free Shop

Cod sit: 137773.02

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 362/2008

Colectiv: Cristian Virag – responsabil, Kadas Zoltan (MJ Satu Mare)

Rezultatele cercetării arheologice:

C 3 - complex de epocă neolitică, de formă neregulată, surprins parțial (14 x 4 m), care se termină în C4/B. În complex a fost descoperită o cantitate impresionantă de material ceramic, piese litice. Adâncimea maximă este de 1,70 m de la nivelul actual de călcare.

C4/A - șanț în formă de V, surprins pe lățimea suprafeței cercetate (5 x 3 m), cu deschiderea maximă în partea superioară de 3 m, partea inferioară cu o lățime de 0,40 m. În complex au fost descoperite numeroase materiale ceramice neolitice și materiale litice. Adâncimea maximă este de 2,30 m de la nivelul actual de călcare.

C4/B - șanț în formă de V, surprins pe lățimea suprafeței cercetate (5 x 3 m), ușor oblic pe C4/A, delimitat de acesta de o treaptă cu lățimea maximă de 1 m. În complex au fost descoperite numeroase materiale ceramice neolitice și materiale litice. Adâncimea maximă este de 2,20 m de la nivelul actual de călcare.

C4/C - complex de formă circulară, cu diam. de cca. 1 m, cu puține materiale ceramice, aflat în marginea lui C4/B.

C7 - complex de formă ovală, surprins parțial în latura de NE a suprafeței cercetate. Au fost descoperite materiale ceramice de epocă neolitică și materiale litice. Adâncimea maximă este de 1,30 m de la nivelul actual de călcare.

C8 - complex de epocă neolitică, de formă circulară (2 x 2 m), adâncime 0,60 m, umplutură brun închis, cu numeroase materiale ceramice și litice.

C9 - șanț de palisadă, ce înconjoară așezarea neolitică într-o anumită fază de locuire, fiind surprinsă o intrare în incintă, marcată prin două gropi mari de stâlp, care marchează poarta. În spate au fost descoperite alte două gropi mai mici, probabil de la stâlpii de susținere a porții. Șanțul are o grosime variabilă, de 0,20-0,40 m, cu o adâncime ce variază de la 0,20 -0,50 m.

C10 - șanț de formă ovală (8,70 x 2,50 m), cu o groapă pe latura nordică a complexului. Umplutura șanțului este de culoare brun închis, adâncimea maximă 1 m, cu alveolari pe fundul șanțului. A fost descoperită o cantitate impresionantă de material ceramic și litic.

C10/A - complex de formă ovală (1,30 x 0,70 m), aflat în imediata apropiere a C10, cu numeroase materiale ceramice.

C11 - complex de formă circulară, surprins parțial în profilul sudic al suprafeței decopertate. Au fost descoperite materiale ceramice de epocă neolitică.

C12 - șanț (6 x 0,40 m), probabil un pat de perete al unei locuințe.

C13 - complex de epocă neolitică, de formă neregulată (3,2 x 3,7 m), cu adâncimea maximă de 1,20 m de la nivelul actual de

călcare. Au fost descoperite materiale ceramice și litice. Complexul este tăiat de o groapă rectangulară (0,30 x 0,40 m) de epoca bronzului în care a fost descoperit un vas întreg.

C 14 - complex de epoca bronzului, de formă ovală (1,2 x 1,6 m), ușor neregulată, adâncimea maximă 0,50 m. Umplutura gropii este de culoare negru-cenușiu, cu mult cărbune și materiale ceramice.

C15 - complex de epoca bronzului, de formă circulară (2 x 2,1 m) adâncimea maximă 0,80 m. Umplutura gropii este de culoare negru-cenușiu, cu mult cărbune și materiale ceramice.

C16 - complex de epoca neolitică, de formă ovală (1,3 x 1,4 m), ușor neregulată, adâncimea maximă 0,30 m. Umplutura gropii este brun-negricesc, cu numeroase materiale ceramice.

C17 - complex de epoca bronzului, de formă circulară (1,2 x 1,2 m) adâncimea maximă 0,20 m. Umplutura gropii este de culoare negru-cenușiu, cu materiale ceramice.

C 18 - complex de epoca bronzului, de formă ovală (1,3 x 1,1 m) adâncimea maximă 0,30 m. au fost descoperite materiale ceramice și litice.

C19 - complex de epoca bronzului, de formă circulară (1,6 x 1,5 m) adâncimea maximă 0,40 m. Umplutura gropii este de culoare negru-cenușiu, cu numeroase materiale ceramice.

C20 - complex de forma unui șanț (15 x 2,5 m), surprins parțial, orientat E-V, cu adâncimea maximă 2,10 m de la nivelul actual de călcare. Au fost descoperite numeroase materiale ceramice (vase întregi, 4 văscioare miniaturale) și materiale litice (topoare, lame).

C21 - complex de epocă neolitică, de formă circulară (1,5 x 1,5 m), cu adâncimea maximă de 0,30 m. Au fost descoperite materiale ceramice și litice. Umplutura gropii este de culoare negru-cenușiu.

C 22 - complex de epocă neolitică, de formă ovală (1 x 0,8 m), ușor neregulată, adâncimea maximă 0,20 m. Umplutura gropii este de culoare negru-cenușiu, cu materiale ceramice.

C23 - complex de epocă neolitică, de formă circulară (2 x 2,5 m), surprins parțial, adâncimea maximă 1,20 m. Umplutura gropii este de culoare negru-cenușiu, cu numeroase materiale ceramice și litice.

C24 - complex de epocă neolitică, de formă circulară (1,3 x 1 m), surprins parțial, adâncimea maximă 0,30 m. Umplutura gropii este brun-negricesc, cu numeroase materiale ceramice.

C25 - complex de epocă neolitică, de formă circulară (0,60 x 0,70 m), surprins parțial, adâncimea maximă 0,25 m. Umplutura gropii este de culoare negru-cenușiu, cu materiale ceramice.

C 26 - complex de epocă neolitică, de formă ovală (1,3 x 1,1 m), ușor neregulată adâncimea maximă 0,30 m. Umplutura gropii este de culoare negru-cenușiu, cu materiale ceramice.

C27 - complex de epocă neolitică, de formă circulară (2,5 x 1 m), surprins parțial, adâncimea maximă 0,70 m. Umplutura gropii este de culoare negru-cenușiu, cu numeroase materiale ceramice.

C28 - complex de epocă neolitică, formă circulară (2 x 0,5 m), surprins parțial, adâncimea maximă 0,80 m. Umplutura gropii este de culoare negru-cenușiu, cu numeroase materiale ceramice și chirpici diseminat.

C28/A - complex de forma unui șanț (0,3 x 2,5 m), cu adâncimea de 0,2 m. Complexul se termină în C28.

C30 - complex de formă ovală, surprins parțial, cu un numeros material ceramic. Dimensiunea complexului 7 x 1,5 m, adâncimea maximă 0,70 m. Umplutura complexului este de culoare brun închis.

C30/1 - complex de forma unui șanț sau pat de perete, format din două segmente, se termină în C 30. Adâncimea maximă 0,40 m.

C31 - complex de formă ovală (2,80 x 0,90 m) cu puțin material ceramic. Adâncimea maximă 0,22 m.

C32 - complex de formă circulară (d. 1,40 m), adâncimea maximă 0,40 m. Umplutura complexului este brun închis, cu puțin material ceramic.

C33 - complex de formă ovală (1,20 x 0,60 m) cu puțin material ceramic. Adâncimea maximă 0,38 m.

C34 - groapă de formă ovală (0,80 x 0,60 m), fără material ceramic, adâncimea maximă 0,20 m.

C35 - groapă de formă ovală (1,10 x 0,70 m), fără material ceramic, adâncimea maximă 0,60 m.

C36 - groapă de formă ovală (1,50 x 0,90 m), fără material ceramic, adâncimea maximă 0,12 m.

C37 - groapă de formă ovală (1 x 0,70 m), fără material ceramic, adâncimea maximă 0,60 m.

C38 - șanț (0,30 x 8,5 m), cu umplutură brun închis, fără material ceramic. Adâncimea maximă 0,20 m.

C39 - groapă de formă ovală, de mici dimensiuni (0,40 x 0,30 m)

C40 - complex de formă alungită, reprezentând partea estică a complexului C2, cercetat în anul 2000. Complexul are forma unui șanț care se termină într-o groapă de formă ovală, cu urmă de arsură pe fundul complexului, reprezentând o vatră. Umplutura complexului este de culoare brun închis, negricios, cu lentile de culoare brun gălbui, cu un numeros material ceramic și chirpici diseminat. Adâncimea maximă este de 0,85 m.

C40/1 - complex de formă alungită, descoperit în latura sudică a complexului C40, reprezentând un pat de perete de locuință. Au fost descoperite puține materiale în umplutura complexului, adâncimea maximă fiind de 0,40 m.

C41 - complex de formă rectangulară (1,5 x 1 m), cu colțurile rotunjite, cu umplutură brun închis, fără materiale ceramice.

C42 - complex de formă ovală (0,80 x 0,5 m), cu umplutură brun închis, fără materiale ceramice.

C43 - complex de formă rectangulară (1,2 x 0,8 m), surprins parțial, cu colțurile rotunjite, cu umplutură brun închis, fără materiale ceramice

C44 - complex de formă ovală (1 x 0,5 m), reprezentând un *bothros*, cu depunerea rituală a unui vas ceramic spart intenționat.

C45 - pat de perete al unei locuințe de suprafață.

[Cristian Virag]

Abstract:

The settlement Halmeu-Vamă is situated in North of Halmeu Village, in the free area between Romanian and Ukrainian border, on the platform of Egher river (Egherul Mare). The site was found during rescue excavations from November 2000. During the February-May 2006, new excavations were made on the Halmeu Custom area. These excavations were necessary because of the building of a veterinary check point which was to be placed on the 6000 sq.m. area. The investigations were continued during 2008, making rescue excavations on the area of building of some Duty Free Shops, a surface of 800 sq.m. being investigated.

153. Hunedoara, jud. Hunedoara**Punct: Castelul Corvinilor – Turnul nou de poartă**

Cod sit: 86829.02

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 265/2008

Colectiv: Cristian Constantin Roman – responsabil, Sorin Tincu (MCC Hunedoara)

Campania anului 2008 s-a concentrat pe cercetarea jumătății vestice a turnului nou de poartă (suprafața I), în scopul identificării dinamicii stratigrafice a acestui sector. Intervenția a fost necesară în condițiile includerii acestui sector în planul național de restaurare.

În urma acestei campanii au fost făcute observații asupra stratigrafiei zonei vestice a acestui sector al turnului nou de poartă, fiind documentate în zona neafectată de intervenții moderne și contemporane (autorizate, neautorizate), peste 20 de niveluri arheologice, legate construcția turnului (sec. XV), amenajarea acestuia sau a sectoarelor carosabile.

Au fost cercetate, parțial sau integral 11 obiective (ziduri, șanțuri, rigolă, amenajare piatră, o groapă), între care se remarcă segmentul de zid (Cpl. 1), paralel cu laturile scurte ale turnului de poartă, lucrat din piatră locală, de o manieră îngrijită, la 0,34 m (parte superioară) de la cota vechii pardoseli. Acest zid este puternic deranjat de o amenajare modernă (canal evacuare apă pluvială), care taie și o rigolă de cărămidă (Cpl. 2).

Materialul arheologic recoltat (ceramică, piese de metal, piese de os, piese armament) se eșalonează pe durata secolelor XV-XVIII, stratigrafia surprinsă fiind caracteristică uneia dintre cele mai dinamice sectoare ale monumentului hunedorean.

Locul de depozitare al materialelor arheologice: MCC Hunedoara.

Întregul lot de material ceramic este în curs de prelucrare din punct de vedere al analizelor calitative și cantitative. O parte a inventarului metalic, după restaurare, va beneficia de investigații metalografice.

Pentru anul 2009, nu se intenționează efectuarea unor cercetări arheologice preventive în monument.

Având în vedere particularitățile sitului și caracterul cercetării arheologice, măsurile aplicate s-au limitat la conservarea *in situ* a obiectivelor majore descoperite. O parte din materialele rezultate în această campanie vor fi incluse expoziției de bază din cadrul MCC Hunedoara.

Bibliografie:

Möller Istvan, *A Vajda-Hunyad vár építési korai*, MM, III (1913), 77-104;

Anghel Gheorghe, *Castelul de la Hunedoara (noi puncte de vedere asupra fazelor de construcție)*, Sargetia 11-12, 1974-1975, 363-375;

Luca Sabin Adrian, *Arheologie și istorie (III) Descoperiri din județul Hunedoara*, 2005, 135;

Roman Cristian Constantin, Diaconescu Dragoș, Țiplic Marian, *Archaeological excavations at Hunedoara-The Corvins' castle-the sacristy of the chapel*, în *Studii de istorie veche și arheologie. Omagiu profesorului Sabin Adrian Luca*, 187-207; *Hunedoara-Castelul Corvinilor*, CCA, 2008, 152-153.

Abstract:

This rescue excavation led us to know the stratigraphic dynamics of the western area of the eastern gate tower from Hunedoara-Corvins' Castle. We identified some new features (mostly walls) connected with the building and the functioning stages of this tower.

154. Hunedoara, jud. Hunedoara**Punct: Dealul Sânpetru**

Cod sit: 86829.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 286/2008

Colectiv: Cristian Constantin Roman - responsabil, Sorin Tincu (MCC Hunedoara)

Campania anului 2008 s-a concentrat pe cercetarea perimetrului din vecinătatea stației de bază, fiind trasate 4 suprafețe. În urma acestei campanii au fost făcute observații asupra stratigrafiei acestui perimetru, fiind documentate niveluri arheologice aparținând Hallstatt-ului, niveluri și amenajări datate în perioada Latène și niveluri aparținând perioadei medievale timpurii.

Au fost cercetate parțial sau integral numeroase complexe (25), majoritatea aparținând epocii dacice. Aceste din urmă complexe sunt reprezentate de gropi săpate în steril sau în stânca nativă, șanțuri, precum și de un zid de piatră locală, nefasonată. Cele mai timpurii materiale arheologice aparțin culturii Tiszapolgár, urmate de loturi aparținând culturii Coțofeni, etapelor mijlocii și târzii ale epocii bronzului (materiale prezente în nivelurile mai târzii). Cel mai vechi nivel in situ aparține primei perioade a epocii fierului, suprapus de niveluri specifice Latène și medieval timpurii. Locul de depozitare al materialelor arheologice: MCC Hunedoara.

Întregul lot de material ceramic este în curs de prelucrare din punct de vedere al analizelor calitative și cantitative. Intenționăm în viitorul apropiat analizarea unor piese de metal, în paralel cu întocmirea unui studiu privind industria materiilor dure animale.

Pentru anul 2009, se intenționează efectuarea unor cercetări arheologice preventive în acest punct, mai precis pe panta estică a fortificației și la baza valului de pământ.

Având în vedere particularitățile sitului, măsura care se impune este monitorizarea proiectelor urbanistice ce se desfășoară în perimetrelor ariilor cu potențial arheologic reperat. O parte din materialele rezultate în această campanie vor fi publicate în reviste de specialitate.

Bibliografie:

Luca Sabin Adrian 1999, *Contribuții la istoria veche a Hunedoarei. Săpăturile arheologice sistematice din Grădina Castelului, campaniile anilor 1996-1998*, 58-60;

Luca Sabin Adrian, 2005, *Arheologie și istorie (III) Descoperiri din județul Hunedoara*, 135;

Abstract:

The 2008 campaign we excavated the area of the western half of the Sânpetru Hill in order to find out the vertical and horizontal stratigraphy. 25 archaeological features were investigated, most of them belonging to the Dacian period. The earliest discoveries (from the strata) belong to the Tiszapolgár culture, followed by artifacts of the Aeneolithic (Coțofeni

culture), Middle and Late Bronze Age, Hallstatt, Roman period and the Middle Ages.

155. Hunedoara, jud. Hunedoara

Punct: str. Rotarilor, nr. 32

Cod sit: 86829.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 310/2008

Colectiv: Cristian Constantin Roman - responsabil, Sorin Tincu (MCC Hunedoara)

Scopul acestei săpături arheologice preventive a fost acela de a identifica eventualele materiale/substrucții cu caracter arheologic din cadrul perimetrului afectat de extinderea locuinței particulare și verificarea stratigrafiei zonei.

Stratigrafia surprinsă cu ocazia cercetării celor două secțiuni, demonstrează faptul că depunerile arheologice aparțin perioadei neolitice (neolitic dezvoltat), medievale, perioadei moderne și epocii contemporane, fiind identificate și cercetate parțial 3 complexe (gropi).

A fost cercetat, parțial sau integral un număr de 3 complexe, prezentate, după cum urmează:

C1, (S2/2008, groapă, săpată din nivelul contemporan, ce tăia toate nivelurile anterioare ei, fundul acesteia fiind adâncit în steril, c. 2, conturată la -0,25 m);

C2 (S2/2008, groapă, c. 1, conturată la adâncimea -0,20 m);

C3 (S2/2008, groapă, c. 1, conturată la adâncimea -1,65 m).

Materialele ceramice medievale se pot data începând cu sec. al XV-lea, cele mai consistente contexte, din punct de vedere al numărului de materiale și al relevanței cronologice, fiind legate de perioadele modernă și contemporană.

Locul de depozitare al materialelor arheologice: MCC Hunedoara.

Întregul lot de material ceramic este în curs de prelucrare din punct de vedere al analizelor calitative și cantitative.

Pentru anul 2009, se intenționează efectuarea unor supravegheri/cercetări arheologice preventive în vecinătatea acestui punct, o dată cu înlocuirea rețelei stradale de gaze.

Având în vedere particularitățile sitului și extinderea suprafețelor ocupate de construcții, insistăm asupra monitorizării proiectelor urbanistice ce se desfășoară în perimetrelor ariilor cu potențial arheologic reperat.

Bibliografie:

Luca Sabin Adrian, *Contribuții la istoria veche a Hunedoarei. Săpăturile arheologice sistematice din Grădina Castelului, campaniile anilor 1996-1998, 1999*, 58-60.

Luca Sabin Adrian, *Arheologie și istorie (III) Descoperiri din județul Hunedoara*, 2005, 135;

Pinter Karl-Zeno, Țiplic Ioan-Marian, *Hunedoara "Sfântul Nicolae"*, CCA, 1998, 29-30.

Abstract:

This preventive archaeological excavation confirmed the known stratigraphic sequence of the St. Nicholas church. The stratigraphy is representative for the Middle Neolithic, Middle Ages, Modern Age and contemporary period.

156. Hunedoara, jud. Hunedoara

Punct: str. Viilor, nr. 6 C

Cod sit: 86829.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 193/2008

Colectiv: Cristian Constantin Roman - responsabil, Sorin Tincu (MCC Hunedoara)

Campania anului 2008 s-a concentrat pe salvarea obiectelor de patrimoniu arheologic și cunoașterea contextului acestora în condițiile existenței în imediata vecinătate a unor stațiuni aparținând neoliticului, eneoliticului, epocii bronzului, epocii fierului și perioadei medievale.

În urma acestei campanii au fost făcute observații asupra stratigrafiei acestui perimetru, fiind documentate trei niveluri arheologice aparținând epocii fierului, epocii romane și perioadei contemporane.

A fost cercetat, parțial sau integral, un număr de 8 complexe, prezentate după cum urmează:

C1 (S1/2008, groapă, cu partea inferioară săpată în steril, c. 2, conturată la -1 m);

C2 (S1/2008, groapă, c. 3, conturată la adâncimea -1 m);

C3 (S1/2008, groapă, c. 1, 2, conturată la adâncimea -1 -1,10 m);

C4 (S1/2008, groapă, c. 3, conturată la adâncimea -1,20 m);

C5 (groapă, identificată în S1/2008, c. 4);

C6 (groapă puțin profundă, identificată în S1/2008, c. 4);

C7 (șanț, identificat în S2/2008, c. 1, 2, la adâncimea de 1,10 m);

C8 (S2/2008, groapă, c. 3, 4, conturată la adâncimea -1,03 m, punct vestic)

Locul de depozitare al materialelor arheologice: MCC Hunedoara.

Întregul lot de material ceramic este în curs de prelucrare din punct de vedere al analizelor calitative și cantitative.

Pentru anul 2009, nu se intenționează efectuarea unor cercetări arheologice preventive în acest punct

Având în vedere particularitățile sitului, măsura care se impune este monitorizarea proiectelor urbanistice ce se desfășoară în perimetrelor ariilor cu potențial arheologic reperat. O parte din materialele rezultate în această campanie vor fi publicate în reviste de specialitate.

Bibliografie:

Luca Sabin Adrian, *Arheologie și istorie (III) Descoperiri din județul Hunedoara*, 2005, 135;

Abstract:

This rescue archaeological excavation led us to know the stratigraphical dynamics of the the base of the Sânpetru Hill, which holds a mediaeval fortress and Dacian features.

157. Hunedoara, jud. Hunedoara

Punct: str. Pomilor, nr. 4

Cod sit: 86829.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 265/2008

Colectiv: Cristian Constantin Roman - responsabil, Sorin Tincu (MCC Hunedoara)

Campania anului 2008 s-a concentrat pe cercetarea integrală a perimetrului destinat racordului la rețeaua de apă a acestei proprietăți.

În urma acestei campanii au fost făcute observații asupra stratigrafiei acestui perimetru, fiind documentate două niveluri arheologice aparținând culturii Starčevo-Criș și epocii bronzului (?), suprapuse de niveluri aparținând epocilor modernă și contemporană.

A fost cercetat parțial un complex Starčevo-Criș, ale cărui resturi constructive, au fost identificate în capătul nordic al secțiunii noastre, la adâncimea de -1,60 m de la actualul nivel de călcare. Stratigrafia din acest punct, raportată la descoperirile din vecinătate este puternic bulversată de amenajări și construcții contemporane.

Materialul arheologic recoltat (ceramică, piese de os, piese litice) se eșalonează pe durata fazelor III-IV din evoluția culturii Starčevo-Criș.

Locul de depozitare al materialelor arheologice: MCC Hunedoara.

Întregul lot de material ceramic este în curs de prelucrare din punct de vedere al analizelor calitative și cantitative.

Pentru anul 2009, nu se intenționează efectuarea unor cercetări arheologice preventive în acest punct

Având în vedere particularitățile sitului, măsura care se impune este monitorizarea proiectelor urbanistice ce se desfășoară în perimetrelor ariilor cu potențial arheologic reperat. O parte din materialele rezultate în această campanie vor fi publicate în reviste de specialitate.

Bibliografie:

Luca Sabin Adrian, *Contribuții la istoria veche a Hunedoarei. Săpăturile arheologice sistematice din Grădina Castelului, campaniile anilor 1996-1998, 1999, 58-60;*
Luca Sabin Adrian, *Arheologie și istorie (III) Descoperiri din județul Hunedoara, 2005, 135;*

Abstract:

From this rescue archaeological excavation we know the stratigraphic dynamics of the Starčevo-Criș culture for the western terrace of the Cerna River. The pottery is characteristic for the third and fourth phases of the Starčevo-Criș culture.

158. Hunedoara, jud. Hunedoara

Punct: Piața Obor (Direcția Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor a jud. Hunedoara)

Cod sit: 86829.05

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 56/2008

Colectiv: Cristian Constantin Roman - responsabil, Sorin Tincu (MCC Hunedoara)

Scopul prezentei săpături arheologice preventive a fost acela de a identifica eventualele materiale/substrucții cu caracter arheologic din cadrul perimetrului afectat de o viitoare construcție de interes public (Direcția Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor a jud. Hunedoara), și completarea informațiilor privind stratigrafia generală a sitului.

Stratigrafia surprinsă în perimetrul secțiunilor S1-S3/2008 este simplă și se prezintă astfel (de jos în sus):

- Nivel brun, dens, cu pete negre (cu grosimi variabile) (nivel 1), cultura Petrești.

- Nivel negru, cu un bogat material arheologic (nivel 2), cultura Petrești.

- Nivel brun, steril din punct de vedere arheologic.

- Niveluri contemporane, legate de amenajarea platformei pentru piața agro-alimentară.

Corespondențe tipologice pentru materialele ceramice identificate în acest punct plasează stațiunea în fazele timpurii ale culturii Petrești, cele mai apropiate legături fiind făcute cu materialele de la Hunedoara-Cimitirul Reformat și Hunedoara-Grădina Castelului.

În funcție de dimensiunile terenului afectat de construirea obiectivului menționat anterior, s-a efectuat cercetarea a trei secțiuni cu dimensiunile de 6 x 4,5 m (S1/2008), 7,5 x 4,5 m (S2/2008), 3 x 3 m (S3/2008), orientate N-S. Amplasarea secțiunilor a ținut cont de realitățile din teren (planul viitor al construcției), precum și de obținerea unei cât mai complete stratigrafii pentru sectorul cercetat. S-au executat fotografiile ale perimetrului studiat înainte de inițierea cercetărilor, în timpul cercetării, cât și la finalizarea acesteia (aspect general, profile). Suprafața totală cercetată se ridică la 69,75 m², această valoare fiind condiționată de prezența pe acest perimetru a numeroase intervenții moderne (canale de alimentare cu apă sau energie termică), precum și a cotei fundațiilor viitoarei clădiri. În paralel cu întocmirea acestui segment de documentare s-au efectuat desene ale profilurilor secțiunilor S1-S3.

A fost cercetat, parțial sau integral, un număr de 6 complexe, după cum urmează:

Cpl 1, (S1/2008, șanț săpat în steril, cu numeroase momente de umplere);

Cpl 2 (structură chirpici, identificată în S2/2008, c. 5, 10, adâncimea 1,20 m);

Cpl 3 (aglomerare ceramică, piatră de râu, lipitură, identificată în S2/2008, c. 2, 7);

Cpl 4 (bordei, S1/2008, c. 9, adâncimea 1,20 m)

Cpl 5 (groapă stâlp, identificată în S3/2008, c. 3, 4, conturare adâncimea 1,25 m)

Cpl 6 (șanț, identificat în S3/2008, c. 1-4, conturare adâncimea 1,25 m). Locul de depozitare al materialelor arheologice: MCC Hunedoara.

Întregul lot de material ceramic este în curs de prelucrare din punct de vedere al analizelor calitative și cantitative.

Cercetarea arheologică preventivă a tuturor perimetrelor din actuala Piață Obor, incluse unor lucrări de construcție, extindere, refacere.

Având în vedere particularitățile sitului, aceste propuneri se limitează la valorificarea științifică a materialelor în articole, studii, monografii de sit. O parte din materialele rezultate în această campanie vor fi incluse expoziției de arheologie din cadrul MCC Hunedoara.

Bibliografie:

Luca Sabin Adrian, *Arheologie și istorie (III) Descoperiri din județul Hunedoara, 2005, 137*

Luca Sabin Adrian, Roman Constantin, *Materiale eneolitice descoperite la Hunedoara-Judecătoria, Corviniana 5, 1999, 6-11.*

Abstract:

The archaeological rescue excavation from Hunedoara-Piața Obor led to important results for the study of the early Aeneolithic in the area of the contact between Hunedoara depression and Poiana Ruscă Mountains. Two levels of

dwelling correspond to the Petrești culture occupation level. The archaeological features are scarce (deep complexes). The entire archaeological material can be attributed, from a technological, shape repertoire and ornamental typology point of views, to the early stage of Petrești culture. Isolated Coțofeni artefacts were also discovered.

159. Iepurești, com. Iepurești, jud. Giurgiu

Punct: La Izlaz

Cod sit: 103693.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 230/2007; cercetare neautorizată în anul 2008

Colectiv: Cristian Schuster – responsabil, Alexandru Morintz (IAB), Traian Popa, Ionuț Cristian Gheorghe (MJTA Giurgiu)

Situl se află amplasat în lunca Neajlovului, la aproximativ 700 m de cursul acestuia și la cca. 100 m N de drumul județean care leagă satele Stâlp de Iepurești. Starea de conservare a sitului este, în general bună, existând însă pericolul inundării lui de apele Neajlovului și deteriorării în urma folosirii lui drept carieră de pământ. Săpăturile arheologice au fost inițiate în anul 2007, când a fost trasată suprafața S1 (4 x 4 m), situată la jumătatea laturii nordice a sitului, continuate în anul următor, prin trasarea suprafeței S2/2008 (2 x 4 m), lăsându-se între ele un martor de 0,50 m. Investigațiile din cele două campanii, care au fost finanțate integral de MJTA Giurgiu, s-au derulat în 2008 în perioada octombrie – noiembrie. Din punct de vedere stratigrafic, situația se prezintă în felul următor: a) între 0–0,18 m se găsește stratul vegetal; b) între 0,18–0,60 m se află stratul din Bronzul Timpuriu, cultura Glina; c) între 0,62–1,02 m se găsește stratul de cultură Gumelnița, cu fazele A2 și B1. Dintre complexele închise, aferente culturii Glina, notăm descoperirea unei gropi menajere, care începe de la 0,30 m, tăind stratul de cultură Gumelnița, ajungând până la stratul steril (-1,02 m). Inventarul gropii respective era compus dintr-o mare cantitate de cenușă, bucăți de chirpici, fragmente ceramice, oase de animale.

Ceramica specifică acestei manifestări cuprinde câteva fragmente de buze de vase, funduri și alte fragmente cu decor găuri-butoni. De culoare cărămizie și cenușie, pasta (de factură grosieră și semigrosieră), are în compoziție lut, pietricele și pleavă. În afara ceramicii, între c. 1-2, apare o concentrare de fragmente de chirpic, multe dintre ele păstrând amprentele imprimate de pari și nuiile.

Începând cu adâncimea de -0,60 m, încep să apară primele fragmente de tip Gumelnița în asociație cu chirpici. Au fost surprinse urmele a două construcții de suprafață (L1 și L2), care nu au fost cercetate integral, fiecare din ele aparținând câte uneia din cele două faze (A2, respectiv B1) ale culturii. Dintre vasele întregi, amintim unul bitronconic, de mici dimensiuni, descoperit în c. 2 între adâncimile de -0,80 –0,90 m, din pastă de factură semifină, care are în compoziție pleavă și nisip. Decorul este format din impresiuni, dispuse în două benzi orizontale, separate între ele de două alveole imprimate cu degetul.

Cel de-al doilea vas, de formă tronconică și restaurat parțial, a fost descoperit la aceeași adâncime și este tot de mici dimensiuni. Pasta, de culoare cărămizie, are în compoziție nisip și pietricele. În afara celor două vase, a mai fost descoperit un

altul fragmentar, având ca decor mai multe curburi, dispuse orizontal, căruia i se adaugă un castron (restaurat parțial), canelat în interior. Mai menționăm, de asemenea, numărul mare de buze și funduri de vase, care sugerează forme diverse: străchini larg deschise, vase mari bitronconice, castroane, dar și chiupuri cu corpul bombat. Cât privește ornamentarea respectivelor vase, pe lângă formele de decor amintite (canelat și alveolat), a mai fost utilizată și pictura cu grafit.

Bibliografie:

C. Schuster, *Perioada timpurie a epocii bronzului în bazinele Argeșului și Ialomiței Superioare*, Bibliotheca Thracologica 20, București, 1997.

C. Schuster, G. Crăciunescu, C. Fântâneau, *Zur Bronzezeit in Südromänien. Drei Kulturen: Glina, Tei und Verbicioara*, Bd. II, Târgoviște, 2007.

Zusammenfassung:

Die in Iepurești-La Izlaz durchgeführten Grabungen erlaubten das Erforschen einer frühbronzezeitlichen Glina-Grube und das Anschneiden zweier äneolithischen Gumelnița-Behausungen.

160. Independența, com. Gherghița, jud. Prahova

Punct: Pe terasă

Cod sit: 133456.04

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 156/2008

Colectiv: Dan Lichiardopol – responsabil, Bogdan Ciupercă, Alin Frînculeasa, Nicolae Șerban (MJIA Prahova)

Situl arheologic de la Independența se află situat pe terasa înaltă a râului Prahova, în apropierea confluenței dintre acesta și râul Teleajen. Cercetările arheologice de aici au fost prilejuite de lucrările de construcție a autostrăzii București–Ploiești. Situl intersectează firul autostrăzii între km 40+550 și 40+775.

De asemenea, situl arheologic de la Independența este traversat de la V la E de un drum de exploatare agricolă, fapt ce ne-a determinat să-l împărțim în două sectoare. Astfel, zona situată între limita terasei râului Prahova și drumul de exploatare a primit indicativul de sectorul N, iar zona aflată la S de acest drum a fost denumită sectorul S.

Obiectivele acestei campanii au fost: continuarea cercetării complexelor medievale identificate în toamna anului 2007 și de a constata dacă locuirea medievală din zonă a avut unul sau mai multe nivele; surprinderea unor noi morminte aparținând celor două faze de înmormântări: cea medieval-timpurie (sec. XI-XII) și cea medievală (sec. XV-XVI), precum și obținerea de informații mai detaliate cu privire la nivelul de epoca bronzului observat în sectorul N. Obiectivul final al cercetării arheologice preventive de la Independența este acela de a cerceta exhaustiv situl în vederea descărcării de sarcină arheologică a terenului aflat pe traiecul autostrăzii București–Ploiești.

Din punct de vedere al strategiei de săpătură, situl a fost abordat prin trasarea de secțiuni paralele, orientate N-S, între care s-a păstrat martori stratigrafici cu lățime de 0,5/1 m. În câteva situații, unde necesitățile cercetării au impus, au fost deschise și suprafețe de tipul casetelor (în cinci cazuri). Astfel, au fost deschise un număr de 14 secțiuni și 3 casete în sectorul

S (SI = 75 x 1,5 m; SII = 100 x 1,5 m; SIII = 14,5 x 2,5 m; SIV = 100 x 2 m; SV = 74 x 3 m; SVI = 120 x 3 m; SVII = 74 x 2 m; SVIII = 100 x 2 m; SIX = 25 x 2 m; SX = 100 x 1,5 m; SXI = 70 x 2,5 m; SXII = 110 x 2 m; SXIII = 84 x 2 m; SXIV = 24 x 2 m; Cas. 1 = 5 x 5 m; Cas. 2 = 5 x 5 m; Cas. 3 = 3,5 x 2,5) și 11 secțiuni și 2 case în sectorul N (SI = 82 x 3 m; SII = 72 x 2,5 m; SIII = 90 x 2,5 m; SIV = 100 x 2,5 m; SV = 72 x 2 m; SVI = 76 x 2,5 m; SVII = 72 x 2 m; SVIII = 68 x 2 m; SIX = 24 x 5 m; S. X = 100 x 2 m; SXI = 58 x 3 m; Cas. 1 = 8 x 3 m; Cas. 2 = 4 x 2 m), fiind cercetată o suprafață totală de 5150 m², după cum urmează: 3100 m² în sectorul S și 2050 m² în sectorul N.

Sucesiunea de utilizare a terasei râului Prahova din punctul *Pe terasă*, sat Independența, comuna Gherghița (de la cel mai nou spre cel mai vechi nivel de locuire) se prezintă astfel:

- sub nivelul arabil actual se află nivelul locuirii medievale care, pe baza observațiilor de săpătură, are două faze (sec. XV - XVI).
- contemporan locuirii medievale este grupul de morminte de inhumăție cu orientare V-E (sec. XV - XVI).
- anterior locuirii medievale se plasează grupul de morminte de inhumăție cu orientare N-S (sec. XI-XII).
- cele mai vechi urme de locuire aparțin epocii bronzului, cultura Monteoru.

Locuirea medievală

Nivelul de locuire medievală de la Independența este unul consistent, fiind alcătuit din locuințe de suprafață și gropi de diferite dimensiuni și forme.

În cadrul cercetărilor întreprinse până în prezent au fost identificate și cercetate un număr de opt complexe (cpl. 10/SIV/2007; cpl. 1/SIV-SX/2008; cpl. 5/SIII-S.VI/2008; cpl. 7/S.III/2008; cpl. 2/S.II/2008; cpl. 5/SII/2008; cpl. 5/SI-SVII/2008; cpl. 3/SIV-Cas.1/2008) care datorită dimensiunilor și formei au fost încadrate în categoria locuințelor. Acestea sunt dispuse în sectorul de N al sitului, spre marginea terasei înalte a râului Prahova. Locuințele cercetate au formă rectangulară, colțuri rotunjite, la unele dintre acestea observându-se gropile de stâlpi, dispuse la colțuri și pe mijlocul laturilor. În unele cazuri s-au putut observa gropi de stâlpi situate în exteriorul suprafețelor complexelor de locuit și poziționate în dreptul colțurilor sau laturilor acestora, fapt ce ne-a oferit posibilitatea de a emite ipoteza existenței unor amenajări exterioare construcțiilor.

Cele mai numeroase complexe medievale (54 de complexe) sunt reprezentate de gropi, având forme dintre cele mai diverse. În marea lor majoritate aceste gropi erau utilizate pentru extragerea lutului pentru amenajarea locuințelor și folosite ulterior drept gropi menajere.

Datarea așezării rurale cercetată la Independența a fost realizată cu ajutorul a patru monede. Astfel, o monedă emisă de Mircea cel Bătrân după anul 1400, a fost descoperită în S. I/N, c. 10, două monede emise de regatul maghiar, ante 1460, cel mai probabil emisiuni ale lui Sigismund de Luxemburg (1387-1437) au fost recuperate din umplutura cpl. 4/ SII/N, iar cea de-a patra monedă aparține cpl. 2/SVI/N.

În documentele medievale ale Țării Românești, începând cu anul 1431 este menționat satul Borusul sub mai multe forme Borus, Borușani, Borusul de lângă Gherghița. Mențiunile documentare ale acestui sat există până la 1783, denumirea actuală a satului, cea de Independența, fiind primită după Războiul de Independență (1877-1878). Un fapt interesant este utilizarea ca toponim de către locuitori și în prezent (după aproximativ 130 de ani) a vechiului nume al localității de Borosu.

Mormintele medievale

În cadrul cercetărilor de la Independența au fost identificate și un număr de șase morminte de inhumăție (M5, M6, M8, M9, M10, M11). Aceste morminte nu au fost descoperite într-o zonă compactă, fapt pentru care nu putem vorbi în acest moment de existența unei necropole propriu-zise. Cele mai multe mormintele sunt plasate în sectorul S al sitului, grupate astfel: trei morminte (M4, M5, și M11) pe latura de V a sectorului și două morminte (M9 și M10) pe latura de E. Între cel două grupuri de morminte este o distanță de aproximativ 60 de metri în care nu au fost observate alte complexe funerare. În această fază a cercetării nu putem decât să emitem ipoteze care vor fi sau nu confirmate de cercetări viitoare. Plecând de la constatarea că așezarea medievală a avut două faze de locuire, putem emite ca ipoteză de lucru existența a două necropole, contemporane fiecare cu câte una dintre fazele așezării; noi surprinzând în acest moment doar limitele estică, respectiv vestică a acestora. Un caz mai aparte îl reprezintă M8, un mormânt de copil, care a fost surprins în apropierea locuinței cpl. 10/SIV/N din sectorul N. Toate mormintele au o orientare V-E, defuncții fiind depuși în decubit dorsal cu mâinile aduse pe bazin sau piept. Singurul mormânt cu inventar dintre cele șase este M10, care a avut doi bumbi din bronz.

Mormintele medievale timpurii

Un al doilea grup de complexe funerare a fost identificat în zona sudică a sectorului S. În acest caz este vorba de cinci morminte (M1, M2, M3, M4, M7) dintre care trei de adulți, unul de tânăr (adolescent) și unul de copil. Defuncții au o orientare diferită de cea întâlnită la cei prezentați mai sus, cu capul la N și picioarele la S, depuși în poziția decubit dorsal, cu mâinile pe lângă corp. Dintre cele cinci morminte doar în două cazuri s-au descoperit piese de inventar funerar (M2 și M7). Inventarul mormântului M2 era alcătuit din cinci verigi simple și o cataramă din fier, iar cel al M7 dintr-o cataramă de tip liră confecționată din bronz. Datarea acestui grup de morminte s-a putut realiza datorită piesei descoperite în M7, care pe baza analogiilor poate fi plasată în sec. XI-XII, poate chiar și în primele decenii ale sec. al XIII.

Nivelul de epoca bronzului

Cel mai vechi nivel de utilizare al terasei de la Independența aparține epocii bronzului, culturii Monteoru, fiind unul dintre cele mai sudice puncte ale acesteia. Nivelul monteorean a fost surprins în mai multe zone ale sitului, fiind reprezentat prin aglomerări de materiale ceramice. Nu au fost observate urme evidente care să poată fi atribuite unor locuințe, cu toate acestea au fost identificate patru complexe. Dintre complexele atribuite epocii bronzului semnalam existența a două vetre circulare, în jurul cărora au fost observate slabe urme de la pigmentii de chirpic.

Materialele arheologice descoperite în timpul cercetărilor arheologice de la Independența se află în curs de prelucrare, conservare și restaurare la MJIA Prahova, iar materialul osteologic al mormintelor la CCA București.

Bibliografie:

Dan Lichiardopol, Alin Frînculeasa, Bogdan Ciupercă, Claudia Dumitrescu, Andrei Gheorghievici, Bogdan Voicu, *Șantierul arheologic Independența, com. Gherghița, punct Pe terasă (autostrada București-Ploiești, km 40+550 - 40+775), CCA 2007, p. 155-157.*

161. Lelești, com. Lelești, jud. Gorj**Punct: Biserica „Sfântul Ioan Gură de Aur” – cătun Ursăței**

Cod sit: 80677.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 114/2008

Colectiv: Gheorghe Calotoiu - responsabil, Dumitru Hortopan (MJ Gorj)

Biserica de lemn „Sfântul Ioan Gură de Aur” din cătunul Ursăței, sat Lelești, comuna Lelești, jud. Gorj a fost ridicată de obștea satului, având drept ctitori principali pe Pârnu Cucu, Petru Dovlete și Staicu Crivăț în anul 1791 și „preînnoită” în anul 1845 tot de locuitorii satului în frunte cu epitropul Ion Talabă.

Referitor la istoricul intervențiilor pe monument, după cum rezultă din pisană ce se află deasupra ușilor împărătești, este consemnat faptul că „Această sfântă biserică s-au prefăcut în zilele preînălțatu(lui) nostru domn Gheorghe Dimitrie Voievoda și s-au r(o) stit de G(l)igore Talabă fiind iapitrop din partea tu(tu)lor lăcașurilor, 1845 mai. Pomen gospod țitori: Grigore(e), Safta Bălașa, Radu Ilinca... Maria, Lăpădat, Ilinca... Maria, G(l)igore, Constantin, Florea, Ion, Maria... etc. „Popa Dumitru zugrav ot Bălești”

Lucrările de consolidare și restaurare a bisericii de lemn „Sfântul Ioan Gură de Aur” din cătunul Ursăței, sat Lelești, comuna Lelești, jud. Gorj au impus în luna martie 2008 efectuarea de săpături arheologice preventive în vederea eliberării monumentului istoric de sarcina arheologică.

Cercetarea arheologică s-a efectuat atât în interiorul bisericii cât și în exteriorul ei, în jurul fundației și sub aceasta deoarece proiectul prevedea lucrări de consolidare a monumentului, prin înlocuirea grinzilor talpă și subzidirea cu beton și fier.

Cercetările arheologice preventive au debutat în exteriorul bisericii prin săparea temelii – la grinzile talpă – sub care au fost descoperite pietre de râu de dimensiuni apreciabile cuprinse între 0,40 x 0,50 m, 0,30 x 0,45 m, 0,50 x 0,60 m. Grinzile-talpă de lemn erau susținute de aceste pietre mari de râu și au trebuit să fie înlocuite cu altele noi. Dimensiunile secțiunilor practicate pentru înlocuirea acestor grinzi talpă au fost de 1,05 m adâncime și 0,70 m lățime pe toată lungimea temeliei propriu-zisă.

În partea de N a bisericii la talpă, la adâncimea de -0,55 m a fost descoperită partea superioară de la un vas cu fundul drept din pastă compactă și o farfurie de factură contemporană folosită la practicile rituale.

Sub talpa de la pridvor a fost trasat o secțiune cu dimensiunile L: 5,60 m, l: 0,70 m, h: 1,05 m, și efectuată de constructori o subzidire din fier și beton sub aceasta. De altfel, sub toate grinzile talpă noi s-au făcut subzidiri pentru a consolida monumentul.

De asemenea, în interior proiectul de restaurare conservare a impus efectuarea a trei secțiuni: între pridvor și pronaos cu dimensiunile L: 5,60 m, l: 0,70 m, h: 1,05 m, între pronaos și naos având aceleași dimensiuni, (L: 5,60 m, l: 0,70 m, h: 1,05 m), și în fața altarului cu dimensiunile de L: 5,55 m, l: 0,70 m, h: 0,75 m. Nu au fost găsite vestigii arheologice.

Totodată în interiorul bisericii, pe toată suprafața s-a săpat până la -0,55 m pentru a se pune zgură și pardoseală de lemn. Nu au fost sesizate materiale arheologice.

În toate secțiunile efectuate în afara bisericii de-a lungul temeliei sub grinzile talpă au fost descoperite bolovani de râu de dimensiuni mari (pietre) care susțineau construcția. În

aproprierea acestui monument istoric de lemn construit în 1791, există un cimitir, iar la 200 m SV de acest monument, în 1926 s-a construit o biserică de zid unde se fac astăzi slujbe religioase.

Biserica de lemn cu hramul „Ioan Gură de Aur” a fost folosită ca și capelă de cimitir de-a lungul anilor.

Bibliografie:

Nicolae Stoicescu *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România: 1. Țara Românească (Muntenia, Oltenia și Dobrogea)* Vol. I, Editura Mitropoliei Oltenie – Craiova, 1970.
Alexandru Ștefulescu *Gorjul Istoric și pitoresc*, Târgu-Jiu, 1904.

Abstract

"St. John Chrysostom" wooden church in the Ursăței hamlet, village of Lelești, Lelești commune, Gorj county was built by the village council, its main founders being Pârnu Cucu, Petre Dovlete and Staicu Crivăț in 1791 and also „renewed beforehand” in 1845 by the inhabitants of the village led by the trustee Ion Talabă.

The archaeological investigation was carried out inside the church and outside it, around the foundation and under it, because the restoration project provided consolidation works at the monument, by replacing beams and reinforcing with concrete and iron. Inside the church, the whole area was excavated down to -0.55 m to lay slag and wood flooring. No archaeological materials were found. In all the sections performed outside the church, along the foundation, under the beams, we discovered large river stones that supported the construction. Nearby there is a cemetery.

162. Mangalia, jud. Constanța [Callatis]**Punct: str. Mihai Eminescu nr. 11**

Cod sit: 60491.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 142/2008

Colectiv: Mihai Ionescu - responsabil, Robert Constantin, Nicolae Alexandru (MA Mangalia)

Au fost trasate două secțiuni orientate N-S, de 7 x 2 m, cu un maror de 1 m între ele. În cele două secțiuni a fost descoperită partea de SE a unui edificiu, cu pereții de 0,70 m lățime, construiți din blocuri de calcar legate cu pământ. În S1, a fost descoperit, în marorul de E, în c. 1-2, un zid orientat N-S, cu un pavaj interior, pavaj construit din dale mici de calcar. În c. 2, în marorul de E a fost identificat colțul de SE al edificiului amintit mai sus.

În c. 2-3, la adâncimea de 1,60 m a fost descoperită o bordură din dale de calcar ce se continua spre V și în S2. Tot în c. 2-3, la -1,50 m a fost identificată o parte a unei fântâni cu diametrul de 1,50 m, fântână ce a afectat se pare bordura amintită mai sus. Ghizdul fântânii este realizat din blochete mici de calcar legate cu pământ. În c. 3 cercetarea s-a oprit la -2 m pe un strat de tasare din pământ brun cenușos.

Secțiunea a doua de 6,25 x 2 m, la V de S1, a dus la identificarea în caroul 1, la -0,70 m a unui fus de coloană din calcar. Dimensiunile coloanei sunt de 1 m lungime, cu diametrul de 0,40 m. În c. 2, la -1 m a fost descoperit *in situ* partea inferioară unui dolium din al cărui diametru s-au păstrat cca. 0,75 m. Pereții *dolium* ului au o grosime de 5 cm.

În c. 2-3 a fost identificată continuarea către V a zidului de S al clădirii amintite. Zidul are 0,70 m lățime și are în componență un fragment dintr-o arhitravă din calcar cu denticuli. De asemenea a fost descoperită, la -1,50 m, continuarea către V a bordurii prezentate în S1.

Și în S2 cercetarea s-a oprit la -1,90 m pe același nivel de tasare.

Din punct de vedere stratigrafic se evidențiază următoarele:

0 -0,60 m strat vegetal.

-0,60 -1 m, nivel de pământ cu piatră, cărămidă și lut.

-1 -1,20 m nivel de incendiu.

-1,20 -2 m tasare cu fragmente ceramice și litice.

Din punct de vedere al materialului ceramic acesta este sărac și constă din fragmente de amfore și alte vase.

Elementele urbanistice descoperite reprezintă ultimul nivel de locuire la Callatis și pot fi datate la sfârșitul sec. VI și începutul sec VII p.Chr.

Nivelul de incendiu apare și aici, ca și în alte cercetări la o adâncime de cca. -1,50 m.

Résumé:

Les découvertes archéologiques représentent le dernier niveau du logement à Callatis et peuvent être datées de la fin du VI e et le début du VII e siècles après J. Chr. Le niveau de l'incendie se produit ici, comme dans d'autres travaux de recherche à une profondeur d'approximatif . -1,50 m.

163. Mangalia, jud. Constanța [Callatis]

Punct: str. Ștefan cel Mare nr.12

Cod sit: 60491.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 24/2008

Colectiv: Mihai Ionescu - responsabil, Robert Constantin, Nicolae Alexandru (MA Mangalia)

Amplasamentul este situat în centrul orașului Mangalia, în vecinătatea Băncii Transilvania și a Liceului Economic. Cercetarea s-a realizat pe două secțiuni.

Situația planimetrică este următoarea:

S1, de 18,50 x 2,50 m.

În c. 2-6, la cca. -2,50 m a fost descoperită trama a doua ziduri realizate din blochete de calcar legate cu pământ, ce formează împreună cu zidul Z3 descoperit în S2, edificiul A. Zidurile sunt late de ca 0,65-070 m, s-au păstrat pe 2-3 asize și au fost distruse probabil în urma incendiului ce a afectat acest cartier *callatian* după jumătatea sec. III p.Chr. La N de zidurile amintite au fost identificate câteva plăci care probabil au aparținut unui pavaj databil în aceeași epocă. Materialul ceramic este format din fragmente ceramice de amfore, străchini, databile în sec. II-III p.Chr. În c. 5 a fost practicat un sondaj până la -3,90 m, fără a identifica alte structuri urbane anterioare. În zona zidurilor amintite cercetarea s-a oprit la cca. -2,50 -2,60 m, pe un nivel de pământ brun-gălbui, ce a constituit nivelul de călcare corespondent construcției în cauză. În zona de N a secțiunii depunerile antice au fost afectate de intervenții moderne, din care amintim o fundație modernă înregistrată de noi în profilul de E al S1.

S2, de 18,50 x 3 m.

La V de S1. În c. 2-3, la cca. -2,10 m a fost identificat un alt zid, Z3, amintit mai sus, zid realizat și el din blochete de calcar semifasonate legate cu pământ. La N de acesta, în c. 4, la cca.

-2,40 m a fost descoperit un pavaj din dale de calcar, late de cca. 0,75 m, așezate pe un singur rând, cu marginea fasonată spre S, unde marca, probabil, o curte interioară a edificiului cercetat.

În c. 6, între -2,30 și -3,50 m adâncime a fost descoperit Z2, orientat și el aproximativ NE-SV ca celelalte structuri urbane amintite deja. Sondajul a căzut exact pe zona unde zidul intersectează un alt zid cu care realiza încăperea notată de noi cu C.

La S de aceste ziduri a fost practicat un alt sondaj, pana la -3,70 m, sondaj în profilul de V al căruia a fost descoperit un strat consistent de arsură ce marchează incendiul care a distrus cartierul *callatian* după jumătatea sec. III p.Chr.

Stratigrafia obținută în urma cercetării arheologice este următoarea:

S1, profilul de E:

0 -0,25 m nivelari cu pământ galben.

-0,25 -1,40 m groapă modernă

-1,40 -2 m brun cenușos cu fragmente ceramice smălțuite.

-2 -2,30 m galben cu piatră și cărămidă, dărâmatură rezultată din distrugerea zidurilor.

-2,35 -2,50 m brun-gălbui cu fragmente ceramice romane, nivelul de călcare al edificiului α

-2,80 -3,50 m brun cu piatră - în sondaj.

-3,50 -3,90 m tasare cu fragmente ceramice și piatră, antice

S2, profilul de V:

0 -0,15 m asfalt

-0,15 -0,60 m pământ vegetal

-0,60 -1,75 m, umplutură modernă.

-1,75 -2,35 m dărâmatură, pământ galben, blochete de calcar, *tegulae*, olane.

-2,35 -2,50 m mortar provenit probabil de la tencuiala zidului Z3.

-2,50 -2,60 m tasare.

-2,60 -2,80 m brun-gălbui cu fragmente ceramice databile în sec. II-III p.Chr.

În sondaj: -2,50 -3,25 m nivel de incendiu: cărbune, pământ galben și chirpici ars.

-3,25 -3,70 m brun cu fragmente ceramice romane și pigment de arsură.

Résumé:

On peut conclure que les découvertes présentées confirment la destruction du quartier extra muros de Callatis au cours du III e siècle après J. Chr.

164. Mangalia, jud. Constanța [Callatis]

Punct: str. Oituz nr. 2 – Școala generală nr. 5

Cod sit: 60491.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 20/2008

Colectiv: Mihai Ionescu - responsabil, Robert Constantin, Nicolae Alexandru, Alexandru Alexiu (MA Mangalia)

În 1901 Pamfil Polonic nota: *Vis à vis de școala primară se găsesc ruinele unei clădiri vechi-pe care cercetând-o mai de aproape am constatat ca a fost o baie veche poate construita de turci - o sala mare cementată pe jos (în partea dinspre răsărit) am găsit un calorifer iar în mijlocul lui un cazan de aramă în care se încălzea apa pentru baie, iar în partea dinspre apus în coltul sudvestic al clădirii am dat de burlanele unui apeduct care*

veneau dinspre apus și care aducea apa necesară acestui stabiliment de baie.

Pe un plan de sistematizare întocmit, ridicat și parcelat de ing. hotarnic, maior Dimitrievici Ioan (aprobat de Consiliul Tehnic Superior, 139/12 mai 1925, sancționat prin înalt decret regal, nr. 2101 din 23 iunie 1925 și publicat în Monitorul Oficial în 3 noiembrie 1925), la scara 1: 2500, se poate constata situația existentă la acea dată, dispunerea străzilor, a clădirilor etc.; suportul planimetric conține și traseul zidului de incintă de pe latura nordică și vestică (aflat sub nivelul mării, cartare reușită datorită unei puternice transgresiuni a Mării Negre în anul 1925).

Amplasamentul este situat în centrul orașului Mangalia, str. Oituz, nr. 2, în curtea Școlii nr. 5, la cca. 30 m N de Moscheea Esmahan Sultan.

Terenul pe care s-a efectuat cercetarea arheologică este situat în curtea Școlii nr. 5, din str. Oituz nr. 2, la S de construcția existentă. Suprafața era acoperită cu un strat de asfalt de cca. 0,20/0,30 m grosime, și substrucția acestuia. Din acest motiv a fost necesară o decapare mecanică a întregii suprafețe care urmează a fi afectată de viitoarea clădire.

De la această adâncime s-a efectuat cercetarea arheologică, pe patru secțiuni: S1 de 25,5 x 3 m, S2 de 25,5 x 3,5 m, cu martor de 2 m între ele, orientate E-V; S3 de 9 x 3 m, S4 de 11 x 3 m, cu martor de 2 m între ele, orientate N-S. Martorul dintre S1 și S2 a fost desființat de la 17,5 m până în capăt, spre E, iar martorul dintre S3 și S4 a fost desființat în totalitate.

Prezentarea secțiunilor S1 și S2 se va face în metri (m) față de capătul de V al acestora, iar adâncimile se vor da de la nivelul de călcare.

În S1, între m. 20 și m. 21 lângă martorul dinspre N, a fost descoperit colțul unui edificiu din blocuri mari de calcar legate cu un mortar de culoare albă, zidul este păstrat în elevație pe 4 asize. Acesta se află chiar la adâncimea de la care a început cercetarea.

Un alt edificiu a fost cercetat între m. 8 și m. 25, surprins la -1,90 m, în capătul de E al secțiunii și la -2,90 m la m. 8. Acesta este format dintr-un zid cu orientat E-V, între m. 8 și m. 22 (de la m. 18 axa longitudinală are o translație de 0,40 m spre S), și un zid orientat N-S, descoperit la m. 24, la -1,90 m. Ambele ziduri sunt realizate din blochete de calcar legate cu mortar, și au grosimea de cca. 1 m; mortarul zidului de la m. 24 are în componență și cărămidă sfărâmată. În interiorul acestuia, au fost descoperite, la -1,90 m, dale de pavaj din calcar, cu dimensiunile de cca. 1 x 0,90 m, în nivel de incendiu. Între m. 8 și m. 11 a fost realizat un sondaj până la -3,60 m, observându-se în profilul de N, la -3,10 m, plinta zidului prezentat mai sus.

În capătul de V al S1, între m. 1 și m. 3, a fost descoperit ghizdul unei fântăni antice, parțial afectat de o groapă modernă. Între m. 3 și m. 8 S1 a fost afectată de o groapă modernă, până la adâncimea de -3,30 m.

Între m. 22 și m. 25, la -1 m, a fost cercetat un zid orientat E-V, cu lățimea de 0,30 m, construit dintr-o dală mare de calcar și, spre E, din blochete mici de calcar, legate cu pământ.

S2, de 25,50 x 3,50 m, a fost trasată la 2 m S de S1. Între m. 0 și m. 7 a fost cercetată o parte a unui edificiu, databil în epoca elenistică; zidurile, cu lățimea de 0,60 m, sunt realizate din blochete de calcar legate cu pământ. Pe latura de E a edificiului a fost descoperită o intrare cu lățimea de 0,80 m, care păstrează pe latura sa de N un bloc de calcar refolosit, cu urma stâlpului ușii. Ambele ziduri ale colțului edificiului surprins, au fost cercetate pe o lungime de cca. 4,50 m.

Între m. 5 și m. 11, la E de edificiul prezentat, și în legătură cu acesta, a fost identificat un pavaj format din dale de calcar, la -3,70 m, cu dimensiunile de la cca. 0,80 x 0,50 m la 0,40 x 0,30 m. Acestea sunt așezate pe pământul galben, reprezentând astfel primul nivel de locuire. Între m. 11 și m. 13 a fost surprins pământul galben, loess, la -4 m.

În martorul de N al acestei secțiuni, între m. 3 și m. 5, până la -3,20 m, a fost descoperit un cuptor modern de var (cu groapă de ardere în partea inferioară) ce are un diametru de 2,20 m.

Între m. 13 și m. 15, la -2,10 m, a fost descoperită o fântână cu diametrul de 2,20 m, realizată din blochete mici de calcar legate cu pământ; se păstrează pe 5 rânduri de asize (în interior a fost descoperit scheletul unui câine). De la m. 15 la m. 17 s-a realizat un sondaj până la -3 m.

Între m. 18 și m. 19, pe direcția SV-NE, a fost descoperit un canal, realizat rudimentar, din blochete de calcar legate cu pământ, lat la exterior de 0,70 m și 0,25 m la interior. Între m. 19 și m. 22, cercetarea s-a oprit la -1,90 m, pe un nivel de tasare cu mortar roșu; pe acest nivel a fost descoperită o monedă cu valoare de 40 *numia*, Tiberiu II, 578-579 p.Chr (mulțumim pentru identificare d-lui dr. Viorel Petac).

Cercetarea în S3 și S4, la N de S1: S3 de 9 x 3 m, S4 de 11 x 3 m, cu martor de 2 m între ele, orientate N-S; martorul dintre S3 și S4 a fost desființat în totalitate.

În partea de N a caroului rezultat, a fost cercetată o compartimentare a unui edificiu termal, delimitată la V de un zid cărămizi și blochete de calcar, lat de 1,10 m, la -2,20 m, și la E de un alt zid, realizat din blocuri mari de calcar legate cu mortar, lat de 1 m, la -0,80 m. Au fost descoperite: o serie de tuburi de apeduct și hypocaust, două colonete din calcar, toate *in situ*, la -2,50 m; au mai fost descoperite fragmente de placaj de marmură, piese arhitectonice ornamentale din marmură, cu decor vegetal; cărămizi *bipedales*, tuburi ceramice, cu lungimi între 8 și 9 cm, și diametrul exterior de 5,6 cm și diametrul interior de 3,2 cm; scoabe de bronz.

Astfel, putem vorbi de *suspensurae* susținute de pile ceramice ori litice, pile fixate pe un pat de mortar, pat pe care sunt cărămizi de 0,34 x 0,34 x 0,05 m, la -2,50 m. Partea de S a edificiului a fost distrusă de o groapă modernă și de o fântână, cu diametrul de 2,10 m.

În partea de SE a caroului a fost descoperit o parte a unui alt edificiu, mai târziu, la -0,90 m, din care s-au păstrat laturile de V, S și E, construit din blochete de calcar legate cu mortar, în ultima fază de funcționare edificiul fiind reparat cu blochete de calcar legate cu pământ. Lățimea zidurilor este de 0,70/0,80 m. Pe latura de S a fost identificată o intrare lată de 0,80 m, la -2,20 m. În dărâmătura de la S de edificiul descris, au fost descoperite alte două pile litice de la edificiul termal prezentat mai sus. Acest edificiu târziu, împreună poate cu fântâna, au distrus partea de S a compartimentării edificiului termal descris.

În colțul de SE al caroului a fost descoperit un pinten de zid demantelat, realizat din blochete de calcar legate cu mortar alb, ce poate fi pus în legătură cu zidul descris în S1, între m. 8 și m. 22.

În perimetrul cercetat au fost descoperite edificii care aparțin epocilor greacă, romană și romano-bizantină.

Epoca greacă

Edificiul și pavajul din S2, dintre m. 0 și m. 11, reprezintă primul nivel de locuire aici, și poate fi încadrat între sec. IV. și sfârșitul sec. III a.Chr. Tot acestei perioade aparține și fântâna din S2, dintre m. 2-3. Datarea a fost realizată pe baza materialului descoperit în nivelul de locuire, care constă în fragmente amforice, toarte de amforă ștampilate și alte

fragmente ceramice: kantharoi, boluri etc. Materialele databile în epoca elenistică au mai fost descoperite în context secundar și în nivelurile de locuire databile în epoca romană și romano-bizantină.

Epoca romană

Pot fi atribuite epocii romane atât zidurile descrise în S1, cât și edificiul termal descoperit în partea de N a caroului rezultat după desființarea marotorului dintre S2 și S3, care este posibil să fi funcționat cu unele refaceri până în epoca romană târzie. Dealtfel atât în profilul de N al S1, cât și în profilul de N al caroului rezultat din desființarea marotorului dintre S3 și S4, au fost identificate urme ale unor refaceri ale edificiului termal.

Epoca romano-bizantină

În S2, m. 19-22 și în S1, m. 22-25 din S1 a fost descoperit un canal, o fântână, un segment de zid din blochete de calcar legate cu pământ, o tasare cu mortar roșu datată cu o monedă de la Tiberius al II-lea. De asemenea, aceleași epoci îi aparține edificiul parțial conservat în colțul de SV al caroului de la N de S1, edificiu ce a distrus parțial edificiul termal.

Epoca modernă

O serie de intervenții care au fost discutate la prezentarea stratigrafiei, cum ar fi groapa din caroul de la N, groapă ce a distrus parțial zidul roman din S1, sau cuptorul de var și fântâna din marotorul dintre S1 și S2 aparțin epocii moderne.

Cercetările arheologice efectuate în anul 2001 pe str. Teilor, la 20 m E de Hotelul President, la baza falezei, au identificat o parte a unui edificiu termal ce a fost dezafectat de zidul de incintă construit după atacul costobocilor. În concluzie, edificiul termal descoperit anul acesta în cadrul cercetării prezentate mai sus poate reprezenta construcția pe alt amplasament, probabil în sec. III p.Chr. (situație similară cu terme II de la Histria), a termelor callatiene.

Résumé:

La recherche archéologique menée en 2001 sur la rue Teilor, à 20m Est de l'Hôtel Président, ont identifié une partie d'une installation thermale qui a été détruite par le mur bâti après l'attaque des costobocues. En conclusion, l'édifice thermal découvert cette année dans la recherche présentée ci-dessus représente la construction à un autre endroit, probablement dans la sec. III p.Chr. (situation analogue à celle de Histria II), de l'édifice thermal callatien.

165. Mangalia, jud. Constanța [Callatis]

Punct: șos. Constanței

Cod sit: 60491.16

Mai multe autorizații de cercetare preventivă și supraveghere arheologică emise în 2007 și 2008

Colectiv: Mihai Ionescu – responsabil, Ion Pâslaru, Sorin Marcel Colesniuc (MA Mangalia)

Prezentul raport preliminar de cercetare prezintă rezultatele supravegherii arheologice desfășurate în perioada noiembrie 2007 - noiembrie 2008, în Mangalia, ca urmare a reabilitării sistemului de iluminat public al municipiului. Linia stâlpilor de iluminat se află pe șos. Constanței, în zona extramuros a cetății Callatis, paralel cu zidul de V al cetății, la o distanță de aproximativ 60-100 m. Suprafața gropilor este de 1 x 1 m, iar adâncimea 1,80-2 m.

Materialele arheologice descoperite pot fi datate din perioada elenistică până în evul mediu. Printre acestea, ne-a atras atenția o ștampilă de pe mânerul unei amfore, provenind din Chersones, datată la sfârșitul sec. IV- începutul sec. III a.Chr.

Stratigrafia gropilor săpate a fost aproape similară: 0 -0,20 m – asfalt; -0,20 -1,45/1,60 m pământ negru de umplutură; -1,80 -2 m - strat cu materiale arheologice, urmat de loess galben. Câteva gropi conțineau materiale de epoca elenistică și medievală.

Materialul arheologic, datând din epoca elenistică, este reprezentat de ceramică, constând în fragmente de: amfore, farfurii, boluri, castroane, kantharos și altele. Din groapa nr. 1, aflată la distanța de 200 m spre N de la colțul de NV al cetății Callatis, printre materialele ceramice avem și fragmente ale ceramicii attice de lux, între care și un kantharos, care poate fi încadrat în epoca elenistică, la sfârșitul sec. IV - începutul sec. III a.Chr. Din materialul ceramic din groapa nr. 2, aflată la 100 metri N de la colțul de NV al cetății, se remarcă o farfurie „fishplate” cu firnis roșu, ce poate fi datată ca și kantharosul, la sfârșitul sec. IV - începutul sec. III a.Chr. În această zonă se află necropolele elenistică și romană. Din groapa nr. 3, la distanța de 100 m spre SV de la colțul de NV al cetății, provine un mâner de amforă ștampilat.

ΘΕΟΠΙΝ[ος]

ΑΣΤΥΝ[μω]

După aspectul ei, ștampila se prezintă ca cele din Chersones, unde pe primul rând apare un nume, iar sub acesta cuvântul „astinimoy”. Ele sunt foarte răspândite în nordul Ponticii, însă la Callatis sunt foarte puține. Numele astinimilor cunoscuți din Chersones, care încep cu Θεο sunt:

Θεογενης II (250-200 a.Chr.) (nr.53 Conovici)

Θεογενης δ' Απολλωηίδα (nr.54 Conovici) (250-200 a.Chr.)

Θεοδωρος ο' Πριτανιον ΙΥ (nr.55 Conovici) (180-100 a.Chr.)

Presupunând că ștampila provine din Sinopa, atunci cautăm printre numele astinimilor din Sinopa pe cele care se încep cu Θεο...:

Θεογενης (nr.179, Conovici),

Θεοξενιδης (nr.182 Conovici),

Θεοδωιος (nr.180 Conovici),

Θεοδωρος (nr.181 Conovici, Histria 27, gr.V, 180-100),

Θεοπροπος (nr.183 Conovici, Histria 14, gr.III, 250-200).

Aici le putem adauga și pe cele care încep cu Θεα.. sau Θευ...:

Θεαριων (nr.176 Conovici),

Θευπειθης (nr.188 Conovici, Histria 21, gr.II, 270-250),

Θευπροπος (nr.189 Conovici, Histria 26, gr.III, 250-200).

După cum putem observa, printre astinimii Chersonesului și cei ai Sinopei nu se află astinomul descoperit de noi:

ΘΕΟΠΙΝ[ος]

ΑΣΤΥΝ[μω]

Din groapa nr. 4, care se află la V de zona centrală a cetății Callatis, la o distanță de aproximativ 60-100 m, provine materialul de epocă medievală, reprezentat de fragmentele unor: pipe, olane și ceramică din perioada romano-bizantină.

În groapă nr. 5, de la adâncimea de -1,40 m și până la -1,80 m, am observat resturile unui zid, de la care s-au păstrat trei asize din calcar, ce sunt așezate pe loes. Dimensiunile medii ale blocurilor de piatră sunt de 0,35 x 0,10 m. Deasupra pietrelor se afla un cablu, iar în umplutura de pământ negru am găsit ceramică și oase de animale. Este posibil ca această asiză să aparțină unei locuințe din zona extramurană. Printre fragmentele ceramice descoperite menționăm partea superioară a unei *oenochoe*, care poate fi datată în sec. III a.Chr. În groapa nr. 6, aflată la distanța de aproximativ 100 m de *situl* de la Hotel

„Prezident”, am găsit pietre de calcar în umplutura de pământ negru, deranjată, probabil, în timpul construirii Casei de Cultură și a blocurilor din jurul ei.

În concluzie, rezultatele supravegheților pe care le-am efectuat ne demonstrează că zona de pe lângă zidurile cetății a fost locuită la sfârșitul sec. IV și începutul sec. III a.Chr.

Bibliografie:

Preda C., *Callatis*, 1950.

Conovici N., *Histria*, VIII, București, 1998.

Lungu Vasilica, *Pontica* 26, 1995.

Abstract:

This preliminary report presents the results of archaeological supervision during November 2007 - November 2008, in Mangalia, following the rehabilitation of public lighting of the city. The lighting columns are located on Sos. Constanta, in the extra muros area of the fortress of Callatis, parallel with the west wall of the fortress, at a distance of approximately 60-100 m. landfill area is 1x1 m and depth 1.80 - 2.00 m.

Archaeological materials can be dated to the Hellenistic period until the Middle Ages. Among these, we drew attention to a stamp on a amphora handle from Chersones, dated to the end of the 4th century – start of the 3rd century B.C. Archaeological material from the Hellenistic of Period, is mainly ceramics consisting of fragments of amphora, plates, bowls, kantharos and others. In conclusion, the results of surveys we've conducted show that the walls of the fortress was occupied during that period.

166. Mănăstirea Cașin, com. Mănăstirea Cașin, jud. Bacău

Punct: Mănăstirea Cașin

Cod sit: 23458.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 82/2008

Colectiv: Alexandru Artimon - responsabil, Simona Farcaș (DCCPCN Bacău), Silvia Iacobescu (CMIA Bacău)

Situl Mănăstirea Cașin este situat în localitatea Mănăstirea Cașin, în județul Bacău, în vestul văii Trotuș, pe cursul pârâului Cașin, și se încadrează în perioada medievală târzie. Ctitorită de domnul Moldovei Gheorghe Ștefan, lângă un schit de lemn mai vechi, mănăstirea a fost ridicată începând cu anul 1655 și terminată de patriarhia de Ierusalim – unde era metoh din 1676 – care a „săvârșit” biserica și a clădit chiliile la sfârșitul secolului al XVII. Zidul înconjurător, foarte înalt, cu patru turnuri, câte unul la fiecare colț, a fost dărâmat din porunca lui Mihail Racoviță la 1717, deoarece mănăstirea servise ca loc de refugiu cătanelor austriece. Zidul de incintă a fost refăcut în 1820-1831 de Isaia Țarigrădeanul, egumenul mănăstirii. În partea stângă a porții mănăstirii este păstrată în zid o inscripție pe marmură cu caractere chirilice având textul: „*Acest zid din temelie s-au făcut de lasaia Țarigrădeanul și igumenul acestei sfinte mănăstiri. Și s-au început la 1820 și din întâmplarea zaveri ce au fost la 1821 au rămas până la 1828 și s-au săvârșit la 1830, care s-au făcut cu însăși osteneala și cheltuiala sa m(ănăs)tir(i) iulie 21*”.

Vastul ansamblu cuprindea case domnești, chiliile, zid de apărare, turnul clopotniță și biserica. Dintre acestea nu s-a păstrat în forma originală decât turnul clopotniță și biserica afectată de unele transformări.

Mănăstirea a avut un bogat fond de carte veche și a fost un timp și un important centru de cultură al Moldovei. Se pare că aici a funcționat o școală grecească, iar prima școală primară din localitate a funcționat între 1865 și 1921 în clădirile din incinta mănăstirii.

În partea de V a mănăstirii, în afara zidului de incintă, pe terenul parohiei s-a intenționat în vara anului 2007 amenajarea cimitirului satului. Lucrările de nivelare a terenului au scos la iveală un zid, fapt care a determinat suspendarea activității.

Pentru anul 2008 s-a solicitat autorizația de cercetare arheologică preventivă în vederea identificării legăturii dintre noul zid și ansamblul mănăstiresc.

În campania de săpături arheologice din vara anului 2008 s-a practicat o primă secțiune S1 (18 x 2 m, orientată N-S), perpendiculară pe zidul dezvelit în anul 2007. În cadrul acestei secțiuni s-a dezvelit zidul cu o grosime de 2,30 m. La -0,45 m adâncime față de nivelul actual al solului a fost identificată fundația zidului. Lățimea fundației este de 2,90 – 3,10, depășind pe fiecare latură cu 0,30 – 0,40 m grosimea zidului. Latura sudică a zidului și a fundației prezintă o ușoară curbare, la fel și latura nordică a fundației. Latura nordică a zidului este dreaptă. La 6,50 m N de zid a fost identificat un alt zid, aproape identic cu primul - latura curbată fiind la N. Pe laturile de N ale celor două ziduri am coborât la -2 m lângă zidul sudic și la -2,40 m lângă zidul nordic, fără a ajunge la talpa zidului.

Pentru a vedea relația dintre cele două ziduri s-a practicat o nouă secțiune, S2, paralelă cu prima, la 0,70 m E (13,50 X 3,30 m, orientată tot N-S). În interiorul S2 cele două ziduri din S1 se unesc formând o absidă. Fundația este circulară. Elevația este poligonală la interior, iar la exterior nu s-a conturat încă fiind deteriorată pe porțiunea decapată. Limita estică a zidului intră în profil. În partea de S a S2, construcția continuă spre S cu un zid de 1,30 m lățime, având o fundație lată de 2,30 m.

Pământul excavat a fost lipsit total de fragmente ceramice, doar la suprafață au fost găsite bucăți de cărămidă. Consistența pământului este lutoasă și a prezentat sporadice urme de arsură până la -1,80 m adâncime.

Elevația zidurilor este din piatră de carieră, dar la bază are un strat de cărămidă roșie, legate cu mortar de var hidraulic și nisip, de foarte bună calitate. Fundația este din piatră de carieră legată cu mortar de var hidraulic și nisip în partea superioară și piatră de râu legată cu pământ în partea inferioară.

Stratigrafic a fost identificat doar un nivel, cel de călcare al turnului, care se află la -0,45 m adâncime față de nivelul actual al solului și este vizibil în profilurile celor două secțiuni sub forma unui strat de culoarea lutului.

În concluzie, în campania arheologică din anul 2008 a fost scoasă la iveală jumătatea estică a unei abside, posibil unul din turnurile zidului de incintă ridicat de domnitorul Gheorghe Ștefan pentru a proteja mănăstirea, de care pomenește călătorul arab Paul de Alep, sau alt tip de construcție absidală.

În S1, în interiorul absidei la 1,70 m de peretele sudic, la -0,30 m adâncime, în profilul estic a fost găsită o monedă din argint, foarte subțire, cu diametrul de 16 mm. O altă monedă, asemănătoare cu prima, a fost găsită în S2 în profilul estic la 1 m S de colțul dinte turn și zid, la -0,25 m adâncime. Monedele sunt foarte uzate, iar una s-a rupt și nu a putut fi curățată. La o primă analiză par a fi de sec. al XVII-lea. Ambele monede se află la CMIA Bacău.

Continuarea investigațiilor arheologice pentru a vedea adâncimea la care se află talpa zidului și identificarea traseului urmat de zidurile ce pornesc de la obiectivul descoperit. Identificarea relației dintre construcția absidală și ansamblul mănăstiresc.

Propunem paza și protecția de către autoritățile locale a descoperirilor, mai ales de intențiile cetățenilor de a refolosi piatra din sit. Obiectivul trebuie decapat în întregime în vederea identificării precise a utilității sale, apoi restaurat și consolidat. Restaurarea și consolidarea întregului ansamblu mănăstiresc pentru a putea fi vizitat de către public. Realizarea de panouri ale ansamblului cu evidențierea noilor descoperiri.

Bibliografie:

Nicolae Stoicescu, *Repertoriul arheologic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, 1974;
Corneliu Stoica, *Valea Troțușului. Enciclopedie*, Editura Magic Print, Onești, 2006.

Abstract:

Cașin Monastery, located in Cașin Monastery village, Bacău county, was built by the Prince of Moldavia, Gheorghe Ștefan, starting with 1655 and finished by the Jerusalem Patriarchate who "performed" the church, and built the cells at the end of the 17th century. The huge housing contained princely houses, cells, defending wall, the tower of the steeple and the church. Out of these, only the tower of the steeple and the church, although affected by certain transformations, were preserved in their original form. The surrounding wall was demounted upon Prince Mihail Racoviță's order in 1717, as the monastery served as a shelter for the Austrian soldiers, and rebuilt during 1820-1831 by Isaia Țarigădeanul, the Father Superior of the Monastery.

In the archaeological campaign of the summer 2008, we opened two trenches: S.1 and S.2, in the west side of the monastery, outside the inside wall, which revealed the east side of one towers of the inside walls, built by Prince Gheorghe Ștefan in order to protect the monastery, as mentioned by the Arabian traveller Paul of Alep in his writings.

167. Moieciu, com. Moieciu, jud. Brașov

Punct: Peștera Coacăzei

Cod sit: 41480.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 242/2008

Colectiv: Marin Cârциumar - responsabil, Elena Cristina-Nițu, George Murătoareanu, Iulia Neaga (UV Târgoviște), Radu Ștefănescu (MI Brașov)

Peștera Coacăzei este una din numeroasele peșteri (din totalul de 362 de cavități menționate (C. Goran, 1982) care aparțin reliefului endocarstic din culoarul depresionar Bran - Dragoslavele. Aceasta este situată pe stânga văii cu același nume, în amonte de confluența cu Valea Ulmului.

Peștera Coacăzei a fost cercetată în mai multe etape: Alfred Prox (1938), a efectuat în 1934 primele săpături, fiind urmat în 1958 de un colectiv condus de C.S. Nicolăescu-Plopșor (C.S. Nicolăescu-Plopșor, D. Nicolăescu-Plopșor, I. Pop, C. Rîșcuția, 1961), și Alexandru Păunescu în 1984-1985 (Al. Păunescu, 2001). Având în vedere că în urma acestor săpături nu s-a atins patul peșterii, în anul 2008 un colectiv împreună cu studenții UV Târgoviște, sub coordonarea lui Marin Cârциumar, au reluat cercetările în această peșteră.

Din punct de vedere cultural, au fost identificate de-a lungul timpului mai multe niveluri arheologice: musterian și aurignacian

în urma săpăturilor lui C.S. Nicolăescu-Plopșor, D. Nicolăescu-Plopșor, I. Pop, C. Rîșcuția (1961) și musterian, aurignacian și gravetian după săpăturile conduse de Al. Păunescu (2001).

În campania din vara anului 2008 au fost deschise două secțiuni: SVI, cu o suprafață de 6 m², care a fost întreruptă la adâncimea de 1,10 m datorită fragmentelor de calcar de dimensiuni foarte mari și SVII, plasată chiar la intrarea în peșteră, cu o suprafață de 3 m², care a ajuns la adâncimea de 2,90 m, fără să se atingă patul peșterii 1. Trebuie să menționăm că SVII a început cu o suprafață de 6 m², dar, după 0,50 m, s-a constatat că în partea de N, dinspre interiorul peșterii, depozitele erau deranjate datorită secțiunii din 1958, ceea ce a determinat reducerea suprafeței, săpătura noastră fiind continuată numai în carourile din partea de S.

Profilul de E din SVI a oferit următoarea succesiune: 1 - strat lutos-nisipos, aparținând depunerii holocene, de culoare maroniu închis (10 YR 3/3); 2 - strat nisipos, foarte slab lutos, cu pietre de calcar de mărime medie, de culoare maroniu gălbui închis (10 YR 4/4); 3 - strat nisipos micaceu fără pietre, de culoare maroniu gălbui (10 YR 5/4); 4 - strat nisipos cu foarte rare pietre de mici dimensiuni, de culoare maroniu gălbui-închis (10 YR 4/4) și cu lentile subțiri de oxizi fero-manganici; 5 - strat nisipos cu blocuri colțuroase mari de calcar, de culoare maroniu gălbui (10 YR 5/4); 6 - strat nisipos-lutos cu blocuri colțuroase de dimensiuni mai mari decât în stratul de deasupra, de culoare maroniu intens (7,5 YR 5/5) - maroniu închis (7,5 YR 4/3); 7 - strat nisipos cu structură grăunțoasă, cu blocuri mari de calcar, de culoare maroniu gălbui (10 YR 5/8).

SVI s-a dovedit a fi complet sterilă din punct de vedere arheologic.

Mult mai interesantă este succesiunea stratigrafică din SVII, secțiune plasată transversal în zona intrării în peșteră, care a oferit de altfel și singurul strat de cultură definit stratigrafic și cultural.

Succesiunea stratigrafică din SVII este următoarea: 1 - sol actual lutos-nisipos de culoare maroniu (10YR 4/3-5/3); 2 - strat de acumulare de pietriș de dimensiuni mici și mijlocii cu sediment destul de restrâns printre ele, de culoare maroniu-gălbui închis (10 YR 4/4) – maroniu-gălbui (10YR 5/4); 3 - strat lutos-nisipos, cu mici fragmente de calcar, mai numeroase la baza stratului, de culoare maroniu închis (10YR 3/3); 4 - matrice nisipoasă amestecată cu fragmente mici de calcar care îmbracă blocuri medii și mai rar mari, de culoare maroniu-gălbui (10YR 5/6); 5 - strat nisipos, cu foarte rare pietre de dimensiuni mici din calcar, de culoare maroniu-olive deschis (2,5 YR 5/6) – gălbui-olive (2,5 YR 6/6); 6 - nisipos, foarte slab lutos, cu multe fragmente colțuroase de calcar mici și mijlocii, de culoare maroniu-gălbui (10YR 5/6); 7 - strat lutos cu foarte multe fragmente mărunte de calcar în matricea sedimentului care îmbracă pietre colțuroase de calcar de mărime mică și mijlocie, de culoare maroniu închis (10 YR 3/3) – maroniu-gălbui închis (10 YR 4/4), strat cultural din punct de vedere arheologic; 8 - strat lutos, foarte slab nisipos, cu nenumărate fragmente medii și mici de calcar și rare blocuri mari, de culoare maroniu închis (7,5 YR); 9 - lentilă nisipoasă cu nenumărate grăunțoase de calcar, cu aspect limonitic de culoare gălbui-maroniu (10 YR 5/8) – maroniu-gălbui (10YR 6/8).

Adâncimea relativă unde se plasează singurul strat de cultură identificat este cuprinsă între 1,95-2,20 m și corespunde cu nivelul de cultură musterian identificat de C. S. Nicolăescu-Plopșor, D. Nicolăescu-Plopșor, I. Pop, C. Rîșcuția (1961). Utilajul litic recuperat este destul de sărac, însă fauna găsită este destul de numeroasă și dominată de *Ursus Spaeleus*.

Rezultatul principal al campaniei din acest an a fost clarificarea stratigrafiei geologice din această peșteră și amplasarea corectă a stratului de cultură, care a fost prezentată contradictoriu de-a lungul timpului.

Bibliografie:

Goran C., *Catalogul sistematic al peșterilor din România 1981*, București, 1982, 496 p.

Nicolăescu-Plopșor C. S., Nicolăescu-Plopșor D., Pop I., Rișcuța C., *Cercetări paleolitice în peșterile din Țara Bârsei*, Materiale și cercetări arheologice 7, 1961, p. 15-20.

Păunescu Al., *Paleoliticul și mezoliticul din spațiul transilvan*, Studiu monografic, Editura AGIR, București, 2001.

Prox A., *Die Höhle in der Valea Coacăzei bei Törzburg*, *Mitteilungen des Burzenländer Sächsischen Museum*, Brașov 3, 1-2, 1938, p. 73-76.

Résumé:

La position géographique spéciale de la grotte Coacăzei, les études faunistiques multiples, d'un côté, et les données stratigraphiques et la succession culturelle souvent controversées, de l'autre côté, nous ont déterminé de reprendre, en 2008, les recherches dans cette grotte. Par les deux sections ouvertes, nous avons essayé de résoudre une partie de ces aspects.

Abstract

Coacăzei Cave is one of the many caves (of a total of 362 cavities mentioned (C. Goran, 1982) belonging to the endokarstic relief in the Bran – Dragoslavele depression line. It is situated on the left of the valley of the same name, upstream the confluence with Ulmului Valley. From a cultural point of view, we identified over the time several archaeological levels: Musterian and Aurignacian following the excavations of C.S. Nicolăescu Plopșor, D. Nicolăescu-Plopșor, I. Pop, C. Rișcuța (1961) and Musterian, Aurignacian and Gravetian following the excavations led by Al. Păunescu (2001). The relative depth of the only culture layer identified in 2008 is between 1.95-2.20 m and corresponds to the Musterian culture level identified in 1961. The lithic finds recovered is quite few, but the fauna found is quite considerable, as *Ursus Spaeleus* prevails. The main result of the campaign of this year was to clarify the geological stratigraphy of this cave and the correct position of the culture layer, which was presented in a contradictory manner over the time.

168. Negrileşti, com. Negrileşti, jud. Galați

Punct: Curtea Școlii

Cod sit: 75285.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 332/2008.

Colectiv: Mircea Nicu – responsabil, Paul Ciobotaru (MO Tecuci), Costel Ilie, Adrian Adamescu (MI Galați)

Perimetrul cercetat în anul 2008, se află situat la 50 m S de biserică, la circa 200 m de malul stâng al râului Bârlad și la 100 m V de clădirea școlii generale, situată pe DJ 240, Tecuci - Ghidigeni.

Au fost trasate cinci unități de cercetare, patru secțiuni S2 (10 x 2 m), S3 (9 x 2 m), S4 (18 x 2 m), S5 (18 x 2 m) și o

casetă Cs. 3 (1,50 x 1,50 m), pe latura de N a S5. S2 a fost trasată la 30 m spre N de S3, într-o zonă de eroziune puternică, dar din lipsa forței de muncă a fost abandonată, urmând ca cercetarea să fie reluată.

Numerotarea unităților de săpătură și a complexelor s-a făcut în continuarea celor cercetate în anii anteriori (casetele Cs din 1981, Cs 1, Cs 2 și S1 din anul 2007, locuințele L1, L2, L3, vetrele V1, V 2, V3 și gropile Gr 1, Gr 2, Gr 3 cercetate tot în 2007).

S4, orientată E-V, are dimensiunile de 18 x 2 m, adâncime medie -1,95 m, adâncime maximă -2,20 m. Localizare: 100 m V de Școala Generală, în partea de S a sitului, la 200 m de malul râului Bârlad.

În capătul de V al secțiunii a fost surprinsă o groapă cu resturi menajere, notată Gr 4, un fragment de conductă de aducțiune a apei, orientată NNE-SSV (sec. al XIX-lea p.Chr.), prezența unei locuințe (sec. al IV-lea p.Chr.), notată L 2 și o vatră care aparține locuinței, notată V4. Pe toată suprafața secțiunii au fost semnalate fragmente ceramice aparținând culturii Noua, Sântana de Mureș - Cerneahov, sec. VIII-X și sec. al XIX-lea, precum și unele obiecte din piatră, os și metal.

S5, orientată E-V, are dimensiunile de 18 x 2 m, adâncime medie -1,65 m, adâncime maximă -2 m. Localizare: 100 m V de Școala Generală, în partea de S a sitului, la 200 m de malul râului Bârlad.

În capătul de V al secțiunii a fost surprinsă o groapă menajeră, notată Gr 5, un fragment de conductă de aducțiune a apei orientată NNE-SSV. Acest fragment de conductă se află în continuarea celei semnalată în S4. Pe suprafața secțiunii au fost semnalate fragmente ceramice aparținând culturii Noua, Sântana de Mureș-Cerneahov, sec. VIII-X p.Chr și sec. al XIX-lea, precum și unele obiecte din piatră și os.

Caseta Cs 3, dimensiuni 1,50 x 1,50 m, adâncimea maximă: -1,70 m. Localizare: la capătul de E al secțiunii 5, pe latura de N a acesteia, în dreptul c. 1. A fost necesară deschiderea acesteia, deoarece în profilul de N al S5, a apărut la adâncimea de -0,80 m, un vas borcan cu decor specific secolelor VIII-X p.Chr, pus în poziție verticală. Din materialul descoperit amintim prezența unor fragmente ceramice aparținând sec. VIII-X p.Chr. și a unui tipar cu două fețe, din os aparținând aceleiași perioade.

Din punct de vedere stratigrafic, s-a constatat următoarea dispunere: un nivel ce corespunde epocii bronzului fiind reprezentat de un sol dintr-un amestec de negru gălbui, în care s-au descoperit fragmente ceramice aparținând culturii Noua; al doilea nivel, un sol cenușos, ce aparține prin materialul descoperit culturii Sântana de Mureș, sec. IV-V p.Chr.; al treilea nivel având un amestec de pământ negru cenușos aparține sec. VIII-X p.Chr.; iar al patrulea nivel, amestec de pământ negru granulos cu chirpici, corespunde sec. al XIX-lea. Stratul vegetal închide dispunerea stratigrafică a secțiunilor cercetate. Acest strat, nivelul de secol XIX și parțial și nivelul din sec. VIII-X p.Chr au fost deranjate prin excavare în urma lucrărilor neautorizate menționate mai sus.

Ceramica

Ceramica recoltată din unitățile de săpătură aparține epocii bronzului, respectiv Cultura Noua, sec. IV (Cultura Sântana de Mureș Cerneahov), sec. VIII-X și sec. XIX.

Vom descrie succint ceramica pe culturi, după cum urmează:

- Ceramica aparținând Culturii Noua este caracteristică nivelului Noua I, de bună calitate (cești) și grosieră (borcane și castroane). Ca decor se întâlnește brăul în relief precum și butonii de formă tronconică.

- Ceramica aparținând sec. IV p.Chr. (Cultura Sântana de Mureș-Cerneahov) este reprezentată prin trei tipuri provenite de la diferite forme de vase: a) Ceramică grosieră, lucrată cu mâna, în compoziția căreia au intrat și cioburi pisate, arsă incomplet sau la temperaturi joase (borcane); b) Ceramică lucrată la roată, de bună calitate, foarte bine arsă, unele dintre forme sunt lustruite, având ca decor linii în zig-zag, brâie în relief și linii incizate (borcane, castroane, castroane cu trei torți, vase de mari dimensiuni); c) Ceramică de culoare cărămizie, cu angobă roșie, ce provine de la amfore, ulcioare cu gura în formă de pălnie, castroane.

- Ceramica de sec. VIII-X este de bună calitate, lucrată la roată, având în compoziție nisip. Ea provine de la vase borcan, iar ca decor prezintă linii incizate în val și linii incizate paralele. A fost semnalată în toate unitățile de săpătură, o mare concentrare fiind observată în Cs. 3.

Semnalăm în mod deosebit prezența unui vas borcan întreg, descoperit în Cs. 3, așezat în poziție verticală, care a fost umplut cu pietre de râu ce prezentau urme de ardere. Vasul, din pastă zgrunțuroasă cu pietricele în compoziție, este lucrat la roată, are formă tronconică, buza groasă, evazată și prezintă urme de ardere secundară. Decorul este dispus pe două registre; primul registru pornește de sub buză și se termină sub diametrul maxim și are ca decor linii incizate vălurite, iar al doilea registru, cu decor incizat în linii orizontale, pornește de sub diametrul maxim și se continuă spre bază. Presupunem că acesta a fost folosit la încălzirea locuinței sau vase folosite în procesul pregătirii hranei. Nu cunoaștem până în prezent, din bibliografia studiată, apariția în alte stațiuni cercetate¹.

Lângă același vas au fost descoperite fragmente provenind de la alte borcane precum și un tipar din os folosit pentru realizarea unor bijuterii.

Concentrarea ceramicii de sec. VIII-X din Cs. 3 s-ar putea să aparțină unei locuințe distrusă de către intervenția neautorizată umană.

Ceramica aparținând secolului al XIX-lea, e formată din fragmente ceramice ce provin de la borcane, căni, având o culoare cărămizie, cu nisip în compoziție. După forma și structură, se pare că este de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Decorul constă în linii paralele incizate.

Unelte

În suprafața cercetată au fost descoperite un număr considerabil de unelte din os, bronz și fier. În continuare vom prezenta, pe perioade, descoperirile de unelte de la Negriștea.

Epoca bronzului

Printre obiectele datate în această perioadă amintim un pandantiv din piatră, o patină din os precum și un număr de cinci omoplați crestați. Aceștia își au analogii în descoperirile arheologice din stațiunile aparținând culturii Noua.² Au mai fost descoperite și 2 ace din bronz cu analogii la Gârbovăț, Dodești, Vărghiș-Crăciunești.³

Sec. VIII-X

În Cs 3 a fost descoperit un tipar din os, lângă vasul cu pietre menționat mai sus. A fost folosit pentru obținerea unor bijuterii din foiță de metal, prin impresiune. Tiparul prezintă diferite forme pe ambele fețe ale lui. Tipare asemănătoare au fost descoperite la Costești-Iași și sunt datate în sec. VIII-IX⁴.

Sec. XIX

În suprafața cercetată, mai ales în G 4 și G 5, au fost descoperite o serie de obiecte din fier ce au avut diverse întrebuințări: materiale de construcții (cuie, piroane), uz gospodăresc (cuțite fier, foarfece fier).

După cum se poate observa, din prezentarea succintă a descoperirilor, cercetarea arheologică preventivă confirmă existența unor locuiri succesive din epoca bronzului până în sec. XIX.

Note:

1. Pentru această perioadă, această interpretare este acceptată și de către Dan Gh. Teodor; această practică este cunoscută încă din perioada neolitică (la Măgura, Jud. Teleorman, Drama, Bulgaria)- Thissen L., As. A. van, L. Jacobs, Some Thoughts on the appearance of pottery in the Lower Danube plain (Romania), în *Leiden Journal of Pottery Studies*, vol. 23, 2007, p. 114, 116.

2. A. C. Florescu, *Contribuții la cunoașterea Culturii Noua*, *Arheologia Moldovei* 2-3, 1964, p. 160, fig. 11; *Idem, Repertoriul Culturii Noua-Coșlogeni din România. Așezări și necropole*, CCDJ 9, Călărași, 1991, p. 287, fig. 115.

3. A. C. Florescu, *op. Cit.*, p. 186, fig. 23; *Idem, Repertoriul...*, p. 278, 279, 381, fig. 106/1, 107, 209/4.

4. Dan Ghe. Teodor, *Cercei cu pandantiv stelat din sec. VI-VIII d. Hr. În spațiul carpato-dunăreano-pontic*, *Arheologia Moldovei* 18, 1995, p. 204, fig. 107/5; *Idem, Meșteșuguri la nordul Dunării de Jos în sec. IV-XI d. Hr.*, Editura Helios, Iași, 1996, p. 131, fig. 17; *Idem, Tipare din sec. VI-XI d. hr. în regiunile carpato-nistriene*, *Arheologia Moldovei* 28, 2005, pp. 170-171, fig. 5-6.

Abstract:

The ceramics resulted from the investigations belong to Bronze Age and Noua Culture respectively, the 4th century B.C., The Sântana de Mureș-Cerneahov Culture, the 8th-10th centuries, the 19th century. As types of vessels we mention: cups, jars, tureens, large vessels. It is also important to mention that there is a jar belonging to the 8th – 10th centuries, discovered unbroken, full of river stones. These ones presented evidence of burning. It is supposed that they were used to warm the house.

The discovered tools belong to the Bronze Age, the 8th-10th centuries, the 19th century, respectively. As a type, they are specific for each period: The Bronze Age – scapula increasing, pendant stone, bronze needles, the 8th-10th centuries – bone pattern, the 19th century – various objects of iron.

169. Odorheiu Secuiesc, jud. Harghita

Punct: Lok (tarla Kadicsfalvi-rét)

Cod sit: 83295.02

Autorizațiile de cercetare arheologică preventivă nr. 5/2008, 214/2008, 341/2008

Colectiv: András Sófalvi - responsabil, Zsolt Nyárádi (M Odorheiu Secuiesc), Zsolt Körösfői (M Cristuru Secuiesc), István Asztalos

La Odorheiu Secuiesc, în punctul Lok (tarla „Kadicsfalvi rét”) în cursul anului 2007 periegezele efectuate și începutul lucrărilor de amenajare de teren a firmei SC AZCON SRL au evidențiat existența unei așezări întinse din sec. III-IV. Pregătirea cercetării arheologice preventive și săpătura propriuzisă s-au realizat în mai multe etape, ținând cont că firma avea de gând construirea unui parc industrial pe o suprafață de 4 ha. Săpătura arheologică a fost executată de către Muzeul Haáz Rezső din Odorheiu în colaborare cu arheologii altor muzee

(Muzeul Molnár István din Cristuru Secuiesc) și studenți. Materialul arheologic a ajuns la muzeul din Odorhei.

Situl se plasează în partea nord-estică a orașului Odorhei Secuiesc, pe malul drept al râului Târnava Mare, pe marginea luncii, plasat paralel cu râul, pe terenul satului Cădișeni, anexat orașului. Pe suprafața cercetată s-au putut observa depunerile de pietriș în urma inundațiilor a mai multor mii de ani vechime.

Având în vedere volumul muncii și orizontalitatea așezării, cercetarea nu s-a efectuat în secțiuni și carouri obișnuite, ci în suprafețe (având în fine 12), care au urmărit fazele de muncă ale lucrărilor din teren. Pentru complexele cercetate s-au efectuat desene independente, ale căror puncte au fost măsurate geodezic (SC CONUS SRL), iar pe baza desenelor digitalizate topografii au realizat planul total al săpăturii. Pentru descoperiri am realizat o bază de date (fotografie, desen, text). În urma săpăturii arheologice au ieșit la iveală 682 de complexe (și aspecte arheologice), din care 19 bordeie, 2 cuptoare de ars ceramică, un cuptor de redus minereu de fier, o fântână, 2 morminte, celelalte fiind reprezentate de așa-numite cuptoare exterioare, ateliere adâncite în pământ, unități de șanțuri, construcții de suprafață, gropi de provizii, gropi de stâlpi.

90% din unitățile arheologice aparțin așezării din sec. III-IV, de tip Sântana de Mureș-Cerneahov, restul urmelor de locuire fiind databile din epoca bronzului mijlociu, cultura Wietenberg, iar celelalte însemnând mormintele de inhumație ale culturii Noua, de la sfârșitul epocii bronzului, care erau acoperite cu platforme create din pietre de râu.

În timp ce amplasarea urmelor de așezare din epoca bronzului nu arată nici o structură (descoperirile culturii Wietenberg, în mare majoritate, se plasează pe malul râului), așezarea din sec. III-IV are o structură, o imagine de așezare bine gândită. Nu departe de râul Târnava erau construite atelierele (cele 2 cuptoare de ars ceramică și cuptorul de redus minereu) care necesitau multă apă, fiind totodată focare de incendiu. Bordeiele, în marea majoritate, erau plasate în șiruri de-a lungul unor „străzi”. Pe partea sud-estică a sitului erau săpate grămezile gropilor de provizii. Cauza acestor fenomene se poate căuta în straturile de humus destul de adânci în această parte, goții săpau rar adânc în depunerile de pietriș. Vorbind despre bordeie, în 16 cazuri am putut nota urmele unor construcții semiadâncite în pământ, având formă patrulateră, ziduri ridicate din bârne de lemn, țărushi, cu nuiete împletite, care erau apoi căptușiți cu un strat gros de lut. În gropile bordeielor rotunjite se puteau constata 4 urme de stâlpi adâncite în cele patru colțuri, dar totodată avem exemple când s-au găsit 6 gropi de stâlpi (93 Ob.), având și cazuri în care construcția folosea numai 2, în mijloc (655. Ob.). Față de nivelul suprafeței rezultată în urma decopertării, gropile bordeielor erau adâncite în pământ între 0,15-0,50 m, având mărimi în majoritate de 3 x 4 m (cel mai mic fiind de 3,10 x 3,30 m – 410 Ob., cel mai mare având o suprafață de 4,50 x 4,20 m – 625 Ob.). În două cazuri am descoperit numai vetrele caracteristice, urmele bordeielor nu s-a putut observa în urma apropierii lor de suprafața actuală (350, 430. Ob.). Locuința cu numărul 400 a fost una de suprafață, construită din bârne de lemn, fiind incendiată (am găsit pe vatră plasa de pescuit, pusă acolo probabil la uscat, fiind descoperite greutatele cilindrice); am putut face observații privind tehnica și elementele de construcție (totodată fiind cea mai mare locuință cu dimensiunile de 5,20 x 5 m). Bordeiu 625. În a doua fază a avut o fundație din pietre de râu. Am găsit astfel de urme pe cele trei laturi, pe acestea probabil era așezat zidul din bârne de lemn. Pe fundul gropilor bordeielor nu prea am reușit să separăm nivelul de călcare, de umplutura de după distrugerea lor. Urma podelei lutuite nu am reușit să o depistăm în nici un

caz. Bordeiele, în afară de cel incendiat, erau curățate, materialul lor arheologic provenea secundar după distrugerea lor, sub formă de gunoi. Încălzirea acestor locuințe era realizată cu vetre construite din pietre de râu sau conglomerate, în unele cazuri sparte în bucăți. Între aceste pietre era pus humus negru, în majoritatea cazurilor aceste vetre fiind construite în colțul nord-estic al bordeiului. Groapa de foc era puțin adâncită față de nivelul de călcare al bordeiului, fiind lutuită, iar deasupra era construit interiorul vetrei, în formă de „U” întors. Intrarea locuințelor s-a putut observa în puține cazuri (de ex., intrarea bordeiului 22. era situată în colțul sud-estic), dar probabil în majoritatea cazurilor au fost construite vis-à-vis de vetre.

Mai ales în partea vestică a așezării am observat bordeie cu mai multe faze de construcție (625. Ob.) sau refăcute în totalitate (674, 678 Ob.), dar din suprapuneri și din materiale secundare puse în construcția vetrei (bucăți de pietre, fragmente ceramice) au putut distinge bordeiele mai târzii. În separarea fazelor așezării, un ajutor ar fi orientarea bordeielor, totodată prelucrarea și compararea materialului arheologic al acestora. Un loc aparte, însemnat, în cercetarea așezării ocupă cele două cuptoare de ars ceramică. Ob. 1 avea focarul divizat în două părți (grătarul perforat era sprijinit pe pietre fasonate). Am cercetat placa grătarului perforat, prăbușit în interior, și totodată materialul ceramic distrus la ultima ardere (vase deformate, sparte în timpul arderii). Calota cuptorului a fost construită din solul lutos din împrejurime, așa cum a rezultat din analiza geologică. Complexul se compune dintr-o construcție care reprezenta atelierul adâncit în pământ al cuptorului; printre materialele ceramice din același strat (cel din ultima ardere) am găsit vase fine, modelate la roata rapidă, la fel și cele grosiere lucrate cu mâna. Analiza științifică a dovedit că ceramica fină și grosieră a fost arsă la aceeași temperatură, indicând stratigrafia arheologică. Acest cuptor a avut 2 (3) faze de folosință. După ieșirea din funcție a cuptorului, groapa lui de atelier cu dimensiuni însemnate a fost folosită ca groapă de gunoi, iar din umplutura acestuia, în urma restaurării, a rezultat un vas de provizii întregit, de tip Krausengefäss. La celălalt cuptor de ars ceramică (8.ob) au rămas intacte cele două tuburi ale praefurniumului, având o lungime aproximativă de 1 m. Peretele despărțitor în acest caz era realizat din pietriș și lut.

Cuptorul de redus minereu a fost descoperit la partea cea mai sudică a așezării. În groapa atelierului adâncit în pământ am găsit foarte multă zgură de fier, lupe de fier și minereu de fier. Topirea minereului a fost executată într-un cuptor săpat în partea sudică a complexului, având dimensiuni reduse, cu o calotă subțire (255. Ob.), fiind demontate după sfârșitul procesului de reducere. În urma ultimului proces de topire am descoperit o formă de suprafață având un diametru de cca. 0,35 m, compusă din cenușă, pietriș și carbonați.

Pe suprafața așezării din sec. III-IV, sporadic, am găsit cuptoare exterioare cu roluri casnice, construite din lut și pietre (de ex. Ob. 415.). Pe suprafața cercetată am găsit numai o singură fântână sau cisternă de apă. În mijlocul așezării am descoperit mai multe gropi similare în adâncime, formă și caracter (având forme dreptunghiulare cu colțuri rotunjite), al căror funcție nu am putut-o încă determina.

Materialul arheologic ieșit la suprafață constă în mare procentaj din material ceramic, ceramica fiind modelată la roata de olar (înceată și rapidă), având nuanțele de culori ale roșului și cenușului, formele fiind caracteristice epocii. Sunt vase realizate dintr-o pastă mai bine frământată, omogenă. Cuprind o gamă variată de forme, de la imitația paharelor de sticlă până la marile vase de provizii. Oalele, în general, sunt nedecorate sau prezintă un decor simplu, cu linii incizate sau linii în zig-zag

lustruite. Cămile sunt tipuri de vase realizate din pastă fină având marginea îngroșată, pântec bombat și fund profilat. Cele mai semnificative tipuri de vase ale culturii sunt vasele de provizii. Sunt cunoscute în literatura de specialitate sub termenul de „*Krausengefäss*”. Interesant este tipul de ceramică provenită din cuptorul de ars ceramică, având culoare roșiatică, cu două torți, pântec bombat, buză strâmtă, care era folosit probabil la depozitarea lichidelor.

Ceramica făcută cu mâna era realizată dintr-o pastă poroasă, culorile variind între diferitele nuanțe de cenușiu, marșiat. Are două forme destul de des întâlnite: oalele, care au marginea rășfrântă puțin în afară, corpul mai mult sau mai puțin zvelt și fund plat. Se întâlnesc atât variante nedecorate cât și unele decorate pe umăr cu linii incizate, benzi de linii în valuri, sau împunsături alveolare în jurul fundului. Ceștiile sunt vase de mici dimensiuni cu pereți oblici și fund plat. În majoritatea cazurilor decorul este realizat printr-o serie de împunsături alveolare făcute cu degetul, situate de jur împrejurul fundului, dar există și vase nedecorate.

Gunoiul menajer constă în mare parte din oase de animale, din a căror analiză rezultă cunoașterea speciilor domestice și a celor consumate și totodată poate reflecta obiceiurile alimentare.

Pietrele prelucrate (pietrele de moară, rășnițe, ascuțitoare), descoperite în mare număr, sunt măturile vieții de atunci. La fel și obiectele confecționate din oase, care sunt dovada experienței meseriașilor, ca și frumoasele piese ale culturii materiale. Obiectele din fier sunt lame de cuțite, vârfuri de săgeți, vârf de lance, diferite cuie, ac. S-a mai găsit o brățară deschisă din sârmă din argint, cu capete îngroșate.

Pe parcursul săpăturii au ieșit la iveală doi piepteni aproape întregi și încă două fragmente provenite din doi piepteni diferiți: un mâner semicircular, ornamentat cu benzi de linii în val, și o placă cu dinți tăiați vertical. Din patru exemplare am identificat trei tipuri diferite: piepten cu mâner semicircular și marginile plăcilor cu dinți verticali (tip 1), piepten cu mâner semicircular și marginile exterioare ale plăcilor cu dinți tăiați oblic (tip 2), piepten cu mâner semicircular și aripi laterale (tip 3). Pieptenele de tip 1 și tip 2 datează din sec. III-IV p. Chr.: se cunosc în așezarea de tip Chilia-Militari de la Târgușor¹, din cultura Przeworsk datați din sec. III p. Chr. în arealul culturii Sântana de Mureș-Cerneahov (se găsesc de obicei în partea sa vestică).² În Transilvania, pe baza cimitirului de la Fântânele-Raț, se poate data pe la sfârșitul secolului IV d. Chr.³ Pieptenul de tip 2 este folosit mai puțin decât tipul 1.⁴ S-a păstrat mânerul unui piepten cu formă semicirculară și aripi laterale. Pieptenii de acest tip sunt relativ frecvenți în complexele din aria vestică a culturii Sântana de Mureș-Cerneahov, fiind datați de obicei în a doua jumătate a secolului al IV-lea.⁵ Plăcile exterioare ale pieptenilor sunt decorate cu incizii și împunsături.

Cele patru fibule de bronz care au ieșit la iveală reprezintă trei tipuri diferite. Două fibule de bronz cu piciorul întors și înfășurat se datează pe larg în sec. III-IV. La una dintre ele s-a păstrat resortul, de aceea am putut stabili varianta: resort scurt în formă de arbaletă, databilă pe la jumătatea secolului al IV-lea.⁶ Un alt tip de fibulă este cea cu portagrafă fixă, cu corpul în bandă, portagrafă realizată prin îndoirea laterala a piciorului. Fibule de acest tip apar relativ rar în aria culturii Sântana de Mureș-Cerneahov și sunt datate în cursul secolului al IV-lea.⁷ Fibula, realizată dintr-o singură bucată, din bandă de bronz este un tip rar răspândit în cultura Sântana de Mureș-Cerneahov⁸ și este datată pe la sfârșitul secolului al IV-lea.⁹

Pe baza datării fibulelor, respectiv a pieptenilor, încadrarea cronologică a așezării de la Odorheiu Secuiesc-Alsólok se poate plasa în faza C3-C3/D1¹⁰ al culturii.

Prin cunoașterea detaliilor cercetate al așezării se poate realiza reconstituirea expozițională a unor societăți rurale din sec. III-IV, cea ce avem de gând să efectuăm în viitorul apropiat.

Note:

1. Bichir 1984, 52, pl. LV, 4.
2. Spantov, Independența, Alexandru Odobescu (Mitrea-Preda 1966, 96.103, 140, fig. 89, 1; 117, 10, 125; 238, 8-9), Târgșor (Diaconu 1965, 102-104, pl. XCVI, 7; XCVIII, 8; CXXVI, 11), Mihălășeni (Șovan 2005, 155).
3. Marinescu-Gaiu 1989, 141, fig. 2A,1.
4. Fântânele (Marinescu-Gaiu 1989, 141, fig. 6A,2), Târgușor (Diaconu 1965, 102-104).
5. Ioniță 1986, 308.
6. Ioniță 1992, 82.
7. Vornic 2006, 196.
8. Sântana de Mureș (Kovács 1912, 297, fig. 62); Fântânele „Rit” (Gaiu 1995, 152).
9. Kazanski-Legoux 1988, 52.
10. Godlowski 1970, Schukin-Charov 1999, 332.

Bibliografie:

- Bichir, Gh., *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană*. București, 1984.
- Diaconu, Gh., *Târgușor. Necropola din secolele III-IV e.n.*, București, 1965.
- Gaiu, G., *Noi descoperiri și considerații asupra cimitirului de la Fântânele „Rit”. (com. Matei, jud. Bistrița-Năsăud)*, Revista Bistriței 9, 1995, 149-163.
- Godlowski, K., *The Chronology of the Late Roman and Early Migration Periods in Central Europe*. Kraków 1970.
- Ioniță, I., *Chronologie der Sântana de Mureș-Cernjachov-Kultur (I)*, în *Peregrinatio Gothica*, Lodz, 1986, 295-351.
- Ioniță, I., *Die Fibeln mit umgeschlagenem Fuss in der Sântana-de-Mureș-Cernjachov-Kultur*. În E. Straume, E. Skar (ed.), *Peregrinatio Gothica III*, no. 14, Oslo, 1992.
- Kazanski, M.-Legoux, R., *Contribution à l'étude des témoignages archéologiques des Goths en Europe orientale à l'époque des Grandes Migrations: La chronologie de la culture de Cernjachov récente*, *Archéologie Médiévale* 18, 1988, 7-53.
- Kovács I., *A marosszentannai népvándorlaskori temető*, în *Dolgozatok az Erdélyi Múzeum Érem- és Régiség-tárából* 3, 1912.
- Marinescu, G., Gaiu, C., *Das Gräbfeld von Fântânele-Raț (Kreis Bistrița-Năsăud)*, *Dacia NS* 33, 1989, 25-42.
- Schukin, Mark-Charov, Oleg, *A propos de la date de la fin de la civilisation de Tcherniakhov*. În *L'occident romain et l'Europe Centrale à l'époque des grandes migrations*, Brno, 1999., 327-337.
- Mitrea, B., Preda, C., *Necropole din secolul al IV-lea e.n. în Muntenia*. București, 1966.
- Șovan, O. L., *Necropola de tip Sântana de Mureș – Černeachov de la Mihălășeni (jud. Botoșani)*, Târgoviște, 2005.
- Vornic, V., *Așezarea și necropola de tip Sântana de Mureș-Cerneahov de la Budești Chișinău*. Pontos, 2006.

Zusammenfassung:

Der Fundort befindet sich nord-östlich von der Stadt Odorhellen, auf dem rechten Ufer des Gross-Kokelflusses, auf der Wiese neben dem Dorf Kadicsfalva.

Die fundrettende Ausgrabung fang im Monat März des Jahres 2008 an und endete am Anfang des Monats November des Jahres 2008. Während den Ausgrabungen wurde ein Grundstück von 1,1 Ha archeologisch ausgegraben, wir haben 682 archeologische Objekte freigelegt und dokumentiert. Auf dem südlichen Teil der geforschten Oberfläche haben wir die Siedlungsobjekte der bronzezeitalterlichen "Wietenberg"-Kultur, auf der nördlichen Seite wurden zwei steinbedeckte Schrumpfbegrabungen mit beigelegten Töpfen der spät bronzezeitalterlichen "Noua"-Kultur freigelegt.

Etwa 90% der freigelegten Objekten gehören zu der "Marosszentanna-Csernyahov"-Kultur des 3.-4. Jahrhunderts: neunzehn Wohnhäuser, zwei Töpferöfen, sogenannte äussere Tonöfen, ein Schmelzofen, oberflächliche Bauten, Speichgruben, Gräben und kleinere Pfahlgruben bzw. eine Brunne wurden aufs Licht gebracht.

Die Struktur der gotischen Siedlung zeigt ein gut überdachtes Siedlungsbild, am Siedlungsrand, in der Nähe des Wassers, wurden die Töpferöfen, der Schmelzofen aufgebaut, die Häuser wurden beinahe in Reihen aufgestellt. Die Mehrheit der Speichgruben wurden auf dem südlichen Teil der Siedlung freigelegt. Es wurden mehrere Typen der freigelegten Wohnhäuser getrennt: einer der Typen ist das, in jenem Zeitalter gewöhnlich gebaute, halb in die Erde gegrabene, nord-südlich gerichtete Wohnhaus mit Säulenstruktur (2,4 oder 6 Säulen), mit aus Ruten geflechteten, lehmverfüllten Wänden. Neben diesem Typ konnten wir auch eine oberflächliche Struktur mit Balkengerüst beobachten, nachdem wir die Überreste eines abgebrannten Hauses freigelegt hatten. Der dritte Typ wird durch das Wohnhaus vertreten, bei dem die Balgengerüststruktur auf kleinzerbrochene Steine und auf Kieselsteine grundiert wurde, mit Aufbau auf der Eingangsseite einer, aus Ruten geflechteten, lehmverfüllten Wand mit Pfahlgerüst.

Die Feuerräumen der Häuser waren viereckige Steinöfen, aus gebrochenem Stein und aus Kieselstein, meistens in der nordöstlichen Ecke der Häuser unmittelbar auf die Erde gebaut, es gibt aber Beispiele auch für Öfen, die in die südöstliche – östliche Ecke gebaut wurden. Die Eingänge der Häuser konnten nur bei wenigen Häusern beobachtet werden, diese befanden sich vielleicht auf der südlichen Seite, in einem Fall konnten wir einen Treppeneingang dokumentieren.

Der grösste Teil des freigelegten Fundmaterials ist durch Keramik vertreten, dazwischen kann man handgemachte braune und braunrote, schnell und langsam gefertigte, graue und rote, feingeschlammte Töpfe in Form von Töpfen, Platten, Krügen, Speichgefässen usw. finden. Neben diesen kamen viele Bronzfibulen, Knochenkämme, Lehmbeschwerer, Spindelringe, Werkzeuge aus Knochen bzw. Hon- und Mahlsteine aufs Licht.

Die Keramik und die Gebrauchsgegenstände binden die Siedlung zu der gotischen Bevölkerung, die in den 3.-4. Jahrhunderten auf dem Gebiet lebte und deren archeologischen Spuren werden immer öfter im Südost-Siebenbürgen aufgefunden. Auf dem heutigen Niveau der Forschungen ist der geforschte Fundort die bedeutendste Siedlung der "Marosszentanna-Csernyahov"-Kultur.

Abstract

At Odorheiu Secuiesc in the location of Lok (site Kadicsfalvi rét) during 2007 the surveys conducted and the beginning of the town planning works by the company SC AZCON Ltd. revealed the existence of a large settlement from the 3rd – 4th centuries.

The site is located in the north-east part of the city of Odorheiu Secuiesc on the right bank of the river Târnava Mare, on the meadow, parallel to the river, on the land of the village of Cădișeni, annexed to the city. Following the archaeological excavations we uncovered 682 archaeological features, 19 of which are sunken-floored buildings, 2 pottery kilns, 1 iron ore kiln, a fountain, 2 graves, and the others are represented by so-called outdoor kilns, of domestic use, workshops buried in the ground, trench units, above ground constructions, food storage pits, pole pits. 90% of the archaeological units of the 3rd – 4th century settlement, the Sântana de Mureș-Cerneahov type, while all the rest of the occupation traces date to the end of the Middle Bronze Age, Wietenberg culture, and others signify the inhumation graves of the Noua culture from the late Bronze Age which were covered with platforms made of river stone

The 3rd- 4th century settlement has a well organized structure. Not far from the Târnava river workshops were built (2 pottery kilns and ore kilns) which required much water, as they also generated fires. Most sunken-floored buildings formed rows, along some "streets". On the south-east part of the site we excavated the piles of food storage pits. The finds include pottery, 4 bone combs, 4 fibulae, knife blades, arrows tips, lance tip and of iron nails, an open silver wire bracelet, with bold heads.

170. Olteni, com. Bodoc, jud. Covasna

Punct: Cariera de nisip/Tag, Situl B

Cod sit: 63919.01, 63919.03, 63919.04, 63919.05

Autorizațiile de cercetare arheologică preventivă nr. 155/2008, 465/2008

Colectiv: Valerii Kavruk – responsabil, Dan Lucian Buzea, Adela Mateș, Radu Zăgreanu (MNCR)

Satul Olteni aparține comunei Bodoc, județul Covasna și este situat la 10 km N de orașul Sfântu Gheorghe, de ambele părți ale D.N-12, Brașov - Miercurea Ciuc. Situl arheologic (Situl B), este situat pe o terasă înaltă, neinundabilă, aflată pe partea dreaptă a râului Olt¹.

Principalul obiectiv al cercetării arheologice a fost eliberarea terenului de sarcină arheologică în zona exploatarei carierei de nisip.

În anul 2008, a fost cercetată o suprafață de 3.000 m². Au fost cercetate mai multe complexe arheologice ce datează din perioada neo-eneolitică, din epoca bronzului târziu și din a doua epocă a fierului.

Au fost cercetate 8 locuințe (L8-15); 21 gropi „menajere” (Gr.23-29; Gr.31-43 și Gr.45); 6 instalații de foc (5 vetre) și 1 cuptor.

Locuințele

L8 a fost descoperită la -0,6 m, forma relativ ovală (10 x 8 m), fundul relativ plat, orientată pe direcția N-S. Umplutura formată din pământ negru

L9 a fost descoperită la -0,5 m, forma relativ ovală (4,5 x 3,4 m), fundul era relativ plat orientată pe direcția E-V. Umplutura formată din pământ negru.

L10 a fost descoperită la -0,4 m, forma relativ ovală (6,2 x 5,2 m), fundul era relativ plat, orientată pe direcția NE-SV. Umplutura formată din pământ negru.

L11 a fost descoperită la -0,4 m, avea forma relativ ovală (12 x 7,2 m), fundul era relativ plat orientată pe direcția est-vest. Umplutura formată din pământ negru.

L12 a fost descoperită la -0,4 m, avea forma relativ ovală (13 x 10 m), fundul era relativ plat orientată pe direcția E-V. Umplutura formată din pământ negru.

L13 a fost descoperită la -0,5 m, avea forma relativ ovală (11,2 x 10,4 m), fundul era relativ plat, orientată pe direcția E-V. Umplutura formată din pământ brun-gălbui.

L14 a fost descoperită la -0,5 m, avea forma probabil ovală (4 x 2,5 m), orientată pe direcția N-S. Partea estică a acestei locuințe a fost distrusă în timpul amenajărilor DN-12. Umplutura formată din pământ negru.

L15 a fost descoperită la -0,5 m, avea forma probabil ovală (3,4 x 3 m), orientată pe direcția E-V. Umplutura formată din pământ negru.

Gropile „menajere”

Gropile au fost descoperite la -0,5 –0,6 m, au umpluturi asemănătoare (formată din pământ de culoare neagră în care apar fragmente ceramice neolitice), dar au forme diferite:

- forma ovală, cu dimensiuni între 0,7-4,5 m (Gr.23 – 29, Gr.32-34, Gr.36, Gr.38, Gr.40-43 și Gr.45), pereții oblici și fundul relativ sferic.

- formă circulară, cu diametrul între 0,5-1,74 m, (Gr. 31, Gr. 35, Gr. 37, Gr. 39).

Instalațiile de foc

Vetrele (Vatra 1 - 5) au fost descoperite la -0,5 m, diametrul 0,5-1,5 m. Inițial a fost săpată o groapă în solul steril, apoi a fost amenajată lipitura vetrei ce s-a păstrat pe grosimea de 0,03-0,06 m. Lipitura vetrelor a fost distrusă din trecut.

Cuptorul nr. 1. A fost descoperit la -0,5 m, diametrul de cca. 1,1 m. Inițial a fost săpată o groapă în solul steril, apoi pereții gropii au fost lătuți și s-au păstrat pe grosimea de 0,05 m. Bolta cuptorului s-a păstrat foarte bine în partea sa sudică (înălțimea 0, 2 m), iar partea nordică a fost distrusă de mai multe pietre aruncate acolo din trecut.

Gr.44 a fost descoperită la -0,4 m, forma ovală (1,8 x 1,5 m), pereții ușori oblici și fundul relativ plat. Groapa era adâncită cu 1,2 m în solul steril. Umplutura era formată din pământ de culoare brună iar spre fund se aflau mai mulți bolovani de piatră. În umplutură au fost descoperite fragmente ceramice, lemn carbonizat, fragmente de lut ars, oase animaliere și fragmente de rășniță de piatră și o fusaiolă din lut ars. Materialul ceramic este atribuit culturii Noua.

În perioada 2005 – 2007 au fost descoperite și cercetate 7 morminte dacice (M1-M7)². În anul 2008 au fost descoperite alte 4 morminte dacice (M8, M9; M10 și M11).

M8: incinerare în groapă și în urnă

Groapă descoperită la -0,40 m, avea forma rectangulară (2,7 x 0,95 m) săpată pe direcția N-S. Pereții erau oblici, cu fundul plat și adâncită cu 0,30-0,35 m de la nivelul descoperirii.

Amenajări. Pe latura vestică a gropii s-a păstrat, fragmentar, o scândură de lemn carbonizată (1 x 0,1 x 0,03 m), iar pe latura sudică au fost descoperite mai multe fragmente de lemn carbonizat. Umplutura gropii era formată din pământ brun-gălbui, amestecat cu resturi de lemn ars, pietricele.

Ritul: incinerare în groapă și în urnă. Oase umane, puternic arse și fragmentate, s-au descoperit atât împrăștiate pe toată suprafața gropii, cât și în partea ei nordică, depuse într-o urnă cu capac. În mai multe părți ale gropii au fost identificate, până în momentul actual, cel puțin 7 vase.

M9: incinerare în urnă și în groapă.

Groapa descoperită la -0,40 m, avea forma relativ rectangulară (2,75 x 0,95 m) săpată pe direcția N-S. Pereții erau oblici, fundul plat și era adâncită cu 0,40-0,45 m de la nivelul descoperirii.

Umplutura: sediment de culoare brun-gălbui, în amestec cu nisip.

Mobilier funerar: trei vase ceramice și un pumnal de fier.

Ritul: incinerare în urnă și în groapă. Urna era aproape plină cu oase umane puternic arse și acoperită cu o strachină. La N de urmă era un vas spart din vechime. În partea centrală a gropii se afla pumnalul din fier (puternic oxidat), în jurul căruia se aflau multe oase umane arse.

M10: incinerare în groapă.

Groapa, descoperită la -0,50 m, avea forma ovală (0,7 x 0,5 m), orientată pe direcția N-S, cu pereții ușor oblici și fundul relativ plat, săpată până la adâncimea de 0,15 de la nivelul descoperirii. Nu au fost identificate nici un fel de amenajări.

Umplutura: sediment de culoare neagră, format din pământ amestecat cu multă cenușă și resturi de lemn ars.

Ritul: incinerare în groapă, plină de oase umane arse și păstrate fragmentar.

M11: incinerare în trei urne și în groapă

Groapa a fost descoperită la -0,45 m, forma rectangulară (2,35 x 0,75 m), orientată pe direcția NV-SE, pereții fiind verticali și fundul plat.

Amenajări. Pe laturile de SV, S și SE groapa a fost lipită cu lut și, apoi, puternic arsă, până la o anumită adâncime; în zona sudică se observă urme ale unor structuri din lemn.

Umplutura: sediment de culoare brun-gălbui, care este format din argilă galbenă, în care au fost descoperite, spre capătul sudic al gropii, și puține resturi de lemn carbonizat.

Ritul - incinerare în urne și în groapă; deși resturile incinerate au fost depuse în patru locuri diferite, până la analiza antropologică nu știm numărul indivizilor.

S-au identificat trei depuneri în groapă, de vase și oase umane, care au fost denumite: M11A în partea central-nordică, M11B, la N, și M11C, la S.

M11A, în partea centrală a gropii; cele patru vase ceramice unor, toate modelate cu mâna. La adâncimea -0,7 și 1,2 m, au fost descoperite resturi de oase umane arse. Printre oase au fost descoperite două mărgelile de sticlă.

M11B, în partea nordică a gropii, la -0,8 m, era format din două urne, una în poziție normală și a doua culcată pe o parte. În jurul acestor urne au fost descoperite resturi de oase umane arse și mai multe fragmente de scândură carbonizată.

M11C, în partea sudică a gropii mormântului, la adâncimea de -0,90 m, format din cinci vase ceramice, așezate în poziție normală, unul deasupra celui alt. În această depunere a fost descoperită prima cană cu toartă supra-înălțată modelată la roata olarului.

Gr.30. A fost descoperită la -0,30 m, avea forma circulară cu diametrul de 0,8 m, pereții oblici, cu fundul relativ plat. Groapa a perforat un complex eneolitic (L2). Umplutura era afânată și formată din pământ nisipos de culoare galbenă, fără material arheologic.

Locuirea neo-eneolitică

Locuirea din perioada neoliticului dezvoltat aparține Culturii Ceramicii Liniare cu Note Muzicale. Eneoliticului timpuriu aparține locuirea Boian-Giulești și Precucuteni I.

Până în momentul de față nu s-a putut stabili raportul cronologic între vestigiile Boian și Precucuteni I de la Olteni. Remarcăm faptul că materialele arheologice descoperite în unele complexe arheologice sunt amestecate. Este posibil ca din fondul vechi liniar cu note muzicale, cu influențe aparținând culturii Boian, să ia naștere în zona sud-estică a Transilvaniei,

cultura Precucuteni. Situl de la Olteni reprezintă un punct cheie în ceea ce privește începutul eneoliticului din această parte a Transilvaniei.

În campania din 2008 s-au descoperit alte patru morminte, toate de incinerare, din care trei au avut gropi mari, rectangulare, iar unul (M10) a avut o groapă mică, ovală și puțin adâncă; M8 a avut scânduri masive pe laturile lungi, iar M11 a avut trei laturi lutuite și puternic arse. Toate patru sunt morminte de incinerare, cu oasele depuse în groapă (M10) ori în urnă și în groapă (M8, M.9, M11). Mobilierul funerar a fost variat și bogat: în M8 au fost minimum șapte vase ceramice, în M9 trei vase ceramice și un pumnal din fier în teacă, iar M11 minimum 10 vase și două mărgelă din sticlă albastră cu decor „în ochi”; M10 n-a avut inventar, găsindu-se doar oasele incinerate. Menționăm că în M11 s-a aflat o cană modelată cu roata, aceasta fiind primul vas de acest tip găsit până acum, atât în așezare, cât și în necropolă. În urma săpăturilor din 2008 putem aprecia că atât ritualurile, cât și inventarul funerar și ofrandele sunt mult mai bogate și mai variate decât părea după primele descoperiri. Prin rit, ritualuri și inventar aceste morminte pot fi atribuite dacilor intracarpatici din sec. IV-III a.Chr.

Note:

1. Dan Buzea, *Șantierul arheologic de salvare Olteni „Cariera de nisip”*, Angustia 7, Arheologie, p. 183-226, Sfântu Gheorghe, 2002; Dan Buzea, *Sat Olteni Cariera de nisip*, în Noi descoperiri arheologice în S – estul Transilvaniei. Catalog de expoziție, p. 73 – 80, Covasna, 2003.

2. V. Sîrbu, V. Căvruc, D. Buzea, *A 4th-3rd centuries BC Dacian community in Southeastern Transylvania : the findings from Olteni, Covasna County*, p. 229-251, în *Thracians and Celts* (V. Sîrbu, D.L. Vaida eds), Proceedings of the International Colloquium from Bistrița, 18-20 of May, 2006, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2006; V. Sîrbu, V. Căvruc, D. Buzea, *A Dacian Necropolis dated in the 4th – 3rd Centuries B.C. At Olteni (South-Eastern Transylvania)*, în Proceedings of the 9th International Colloquium of Funerary Archaeology with the topic “Funerary Practices of the Bronze and Iron Ages in Central and South-Eastern Europe Bistrița, 9-11 of May 2008.

Abstract:

In 2008 we excavated an area of 3.000 square meters. We found 8 dwellings, 22 “waste” pits, 5 hearths and a kiln belonging to the Neo-Aeneolithic Period, a pit dated to the Late Bronze Age (Pit 44) and 4 Geto-Dacian graves.

The Neo-Aeneolithic settlement

Dwelling no. 8, found at the depth of 0.6 m, had a relatively oval shape (10 x 8 m) and was oriented N–S. Dwelling no. 9, found at the depth of 0.6 m, had a relatively rectangular shape (4.5 x 3.4 m) and was oriented N–S. Dwelling no. 10, found at the depth of 0.4 m, had a relatively rectangular shape (6.2 x 5.2 m) and was oriented NW – SE. Dwelling no. 11, found at the depth of 0.4 m, had a relatively oval shape (12 x 7.2 m) and was oriented E–W. Dwelling no. 12, found at the depth of 0.4 m, had a relatively oval shape (13 x 10 m) and was oriented on an E – W direction. Dwelling no. 13, found at the depth of 0.5 m, had a relatively oval shape (11.2 x 10.4 m) and was oriented E–W. Dwelling no. 14 found at the depth of 0.5 m, had a relatively oval shape (4 x 2.5 m) and was oriented N–S. Dwelling no. 15, found at the depth of 0.5 m, had a relatively oval shape (3.4 x 3 m) and was oriented E–W.

The „waste” pits

The pits were found at the depth of 0.5 – 0.6 metres, they had resembling infill (consisting of black soil in which Neolithic ceramic fragments emerge), but their shapes were different:

- some had oval shape, with dimensions between 0.7 x 4.5 m (Pits 23 – 29, Pits 32 – 34, Pit 36, Pit 38, Pits 40 – 43 and Pit 45) with oblique walls and a relatively spherical bottom.

- some had circular shape, with the diameter between 0,5 – 1,74 metres (Pit 31, Pit 35, Pit 37 and Pit 39)

The fire installations

The hearths (Hearths 1 – 5) were discovered at the depth of - 0.5 metres, they had a diameter of 0.5 – 1.5 metres. First, a pit was dug in the sterile soil, and then the daub of the hearth was arranged. The thickness of the preserved daub was of 0.03 – 0.06 metres. The daub of the hearths was destroyed in the past. Oven 1. It was discovered at the depth of -0.5 metres, it had a diameter of about 1.1 metres. First a pit was dug in the sterile soil, and then the walls of this pit were covered with clay. The thickness of the preserved daub was of 0.05 metres. The arch of the oven was very well preserved on the southern side (on a height of 0.2 metres), while its northern side was destroyed in the past by several rocks that were thrown on it.

Traces of Late Bronze Age occupation

Pit 44 was discovered at the depth of -0.4 metres, it had oval shape (1.8 x 1.5 metres), oblique walls and a relatively flat bottom. The pit was dug on a depth of 1.2 metres in the sterile soil. Its infill consisted of brown soil and towards the bottom it contained several rock boulders. In the infill of the pit we also found pottery fragments, cremated wood, burnt clay fragments, animal bones, stone-made grinder fragments and a spindle-wheel made of burnt clay. The pottery found in this pit seems to belong to the Noua Culture.

The Dacian Necropolis

During 2008, four Geto-Dacian graves were discovered (Grave no. 8, 9, 10, 11).

Grave no. 8 was an in-pit cremation grave. The pit had rectangular shape (2.7 x 0.95 m), excavated at the depth of 0.35 m. Its general orientation was N–S. The walls of the pit were oblique, towards the flat bottom. The infill consisted of black colour sediment. The rite: in-pit and in-urn cremation.

Grave no. 9 had a rectangular pit, with rounded corners (2.75 x 0.95 m), found at the depth of 0.45 m. Its general orientation was N–S. The infill consisted of brownish-yellow colour sediment. The rite: in-pit and in-urn cremation. In the central part of the grave pit the dagger was found. It was very oxidized and around it we found many cremated human bones.

Grave no. 10 was an in-pit cremation grave. The pit had oval shape (0.7 x 0.5 m), found at the depth of 0.15 m. Its general orientation was on an about N – S direction. The infill consisted of black sediment, with a lot of ash and burnt wooden remains.

Grave no. 11 was an in-pit cremation grave. The pit had rectangular shape (2.35 x 0.75 m). The general orientation of the grave was on a NW – SE direction.

Arrangements. On the south-western, southern and south-eastern sides the grave was covered with clay and then it was strongly burnt until a certain depth; in its part one could see the traces of a wooden structure.

The infill: brown-yellow sediment, consisting of yellow clay in which small traces of burnt wood were found, towards the southern end of the grave pit.

The rite. In-urn and in-pit cremation; though the cremated remains were deposited in four different places, until the anthropological analysis is concluded, we cannot know the exact number of the individuals found in this grave.

Three deposits were identified in the pit, consisting of vessels and human bones. They were named: G.11A – found in the central-northern part of the grave, G.11B, in the north and G.11C in the southern part of the grave.

Preliminary considerations

On the basis of the observations that followed the rescue archaeological excavations made so far at the Olteni "Sand Quarry" Site B archaeological site, we can conclude that an occupation belonging to the Developed Neolithic Period, the Linear Pottery Culture with Musical Notes, was found, as well as two complexes belonging to the Early Aeneolithic, the Boian-Giulești and Precucuteni I Cultures.

During the campaign of 2008, we found four other cremation tombs. All the four tombs were of cremation, the bones were deposited in the pit (G.10), or in the urn and the pit (G.8, G.9, G.11). After the excavations of 2008, we could conclude that the rituals as well as the funerary inventory and the offerings are more abundant and more varied than we had after the first discoveries dated to the 4th-3rd centuries B.C.

171. Orăștie, jud. Hunedoara

Punct: ansamblul urban Piața Aurel Vlaicu

Cod sit: 87647.05

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 38/2008

Colectiv: Costin-Daniel Țuțuianu - responsabil (MCDR Deva), Mihai Căstăian (MEAP Orăștie)

Prin acest proiect s-a urmărit descărcarea de sarcină arheologică a terenului afectat de construirea obiectivului „Extindere Primărie Orăștie”, localitatea Orăștie, județul Hunedoara. Datorită faptului că lucrarea de extindere a Primăriei Orăștie se afla în zona de protecție a monumentului istoric Cetatea Orăștie precum și ansamblului urban Piața Aurel Vlaicu, înregistrate în Lista Monumentelor Istorice, s-a impus executarea cercetării arheologice preventive.

Deoarece se cunoștea în urma altor lucrări edilitare (executate în anii '80-'90) că o mare parte a terenului este afectată de lucrări de infrastructură (canalizare, curent, aducțiunea de apă potabilă), s-a considerat că singura posibilitate de a surprinde *in situ* posibile urme arheologice era de a se efectua o cercetare în zona în care a existat vechea construcție. Cercetarea arheologică preventivă a demarat în primul rând prin îndepărtarea resturilor de moloz existente în urma demolării unor construcții degradate și neutilizate, care s-a executat conform proiectului nr. 40/2007. Aceste construcții, dezvoltate pe parter au avut funcțiune de locuință, garaj și anexă. Aria construită a fost de 171,22 m². Pentru a surprinde un profil stratigrafic cât mai edificator au fost trasate în primul rând trei secțiuni S1, S2 și S3 una în prelungirea celeilalte. Martorul stratigrafic între S1 și S2 a fost de 1 m, iar între S2 și S3 de 2 m. Secțiunile au avut următoarele dimensiuni. S1 a avut dimensiunile de 7 x 2 m, S2 de 9 x 2 m, S3 de 6 x 2 m.

Datorită condițiilor obiective care au apărut, în urma cercetării arheologice, s-a hotărât ca martorul dintre S1 și S2 să fie desființat, rezultând astfel o secțiune magistrală S1, cu dimensiunile de 17 x 2 m. În aceste condiții secțiunea S3, a fost redenumită și înregistrată ca secțiunea S2, dimensiunile rămânând aceleași ca la început 6 x 2 m. Cele două secțiuni au fost orientate NNE–SSV, paralele cu clădirea aflată în imediata vecinătate.

Pentru acoperirea cât mai eficientă a zonei, dar și pentru o mai bună înregistrare a datelor arheologice care au apărut în cele două secțiuni, S1 și S2, au mai fost trasate încă patru secțiuni, orientate perpendicular pe magistrală. Aceste noi secțiuni au fost numerotate, în continuare, astfel S3, S4, S5 și S6. S3, orientată ENE–VSV, având lungimea de 4 x 2 m, a fost trasată din colțul S2, între cele două fiind lăsat un martor de 1 m. S4, orientată E–V, având lungimea de 4 x 2 m, a fost trasată la 3 m față de S3 și aproximativ 1 m față de S1. S5, orientată VNV – ESE, având lungimea de 4 x 2 m, a fost trasată la 4,50 m față de S4 și aproximativ 1 m față de S1. S6, orientată NV–SE, având lungimea de 4 x 2 m, a fost trasată la 1 m de S5 și aproximativ 1 m față de S1.

În timpul cercetării arheologice preventive au fost surprinse mai multe elemente de substructii, care se pare aparțin vechii clădiri care a fost demolată. Cu această ocazie s-au descoperit și alte elemente care par să indice resturi de fundație a unor clădiri mai vechi care au fost înglobate în clădirea demolată, care a fost ridicată ținându-se cont de ele.

În S1, între m. 2,20 și 2,85 la o adâncime de aproximativ – 0,40 m a apărut un zid de piatră de râu legat cu mortar de slabă calitate, pe care l-am notat, Zid A. Fundația lui coboară până la –1,20 m. Tot în secțiunea S1, între m. 5,15 și 5,80 la o adâncime de aproximativ –0,30 m, a apărut tot un zid de piatră de râu legat cu mortar de slabă calitate dar care conținea și lut galben, și a cărui fundație coboară tot până la –1,20 m. Acest zid a fost notat pentru o mai bună înregistrare ca, Zid B. Între m. 6,35 și 7,10 la aproximativ –0,30 m, a apărut un zid de piatră de râu legat cu mortar peste care au fost puse probabil pentru o mai bună izolare câteva rânduri de cărămidă. Adâncimea la care a fost surprinsă talpa fundației este de aproximativ –1,20 – 1,30 m. Zidul a fost notat, ca Zid C. Între m. 7,40 și 7,85, apare un nou zid având câteva asize de cărămidă, peste un zid de piatră de râu legat cu mortar. Zidul este notat, Zid D. Datorită condițiilor, legate atât de protecția muncii cât și de spațiul insuficient care exista între Zid C și Zid D, nu s-a putut coborî până la talpa fundației. Între m. 8,85 și 9,30, sub nivelul fundației de cărămidă, la o adâncime de –1,10 m, a fost surprins un zid de piatră de râu legat cu mortar, zid înregistrat ca Zid F. Între m. 11,15 și 11,60, a fost surprins un zid de cărămidă, la – 0,70 m, a cărui talpă de fundare mai coboară aproximativ –0,20 m. Talpa fundației este realizată din câteva asize de piatră de râu legate cu mortar de slabă calitate și lut galben. Acest nou zid pentru identificare a fost notat ca Zid G. Între m. 13,30 și 13,55, ai S1, apare un zid de cărămidă, care coboară până la aproximativ –0,85 m. Cărămida este pusă pe un strat de piatră de râu legat cu lut galben și mortar pentru o mai bună fixare pe sol. Zidul descoperit a fost notat ca Zid H. Între m. 16,50 și 17, a fost surprins același zid de cărămidă, pe care l-am notat ca Zid I. De data aceasta s-a putut observa că talpa fundației, care este la aceeași adâncime –0,85 m, este mai mare decât lățimea zidului ieșind spre interiorul secțiunii cu aproximativ 0,25 m.

Adâncimea maximă la care s-a ajuns în S1 variază între – 1,65 și –1,75 m, acest lucru datorându-se apariției unei pânze de apă care a inundat pur și simplu secțiunea, și care a împiedicat continuarea cercetării arheologice până la sterilul arheologic.

S2 despărțită de S1 de un martor de 2 m, datorită faptului că în timpul cercetării arheologice s-a constatat că nu este afectată de fundațiile unor construcții, atât de epocă contemporană dar și modernă, a fost luată ca sondă stratigrafică. Cu toate că în timpul săpării ei pânza de apă freatică, care apare și în S1, a creat numeroase probleme s-a încercat să se observe evoluția în timp a terenului supus

cercetării arheologice preventive. În S2, între m. 4,45 și 5 a fost surprins un zid de piatră de râu bine legat cu mortar, peste el fiind așezat un nivel de cărămidă cuprins între 0,15-0,20 m. Acesta a fost înregistrat ca fiind Zid AB. De asemenea între m. 5 și 6, în colțul din dreapta al secțiunii a fost identificată o adosare de cărămidă, și care suprapune zidul de piatră AB, pe o lățime de 0,50 m. Această adosare am înregistrat-o ca fiind ca Zid CD. În S3, a fost surprins aceleași zid de piatră, notat de noi ca Zid AB, care are peste un rând e cărămidă. Zidul AB, are o lungime de 1,50 m, pornind din marginea secțiunii, și o lățime de 1,20 m, spre marginea exterioară a ei. Adâncimea până la talpa de fundație a zidului este de -0,85 m. La 3 m de S3, a fost deschisă S4, în care a fost surprins, pe colțul de E al secțiunii, un zid de piatră amestecată cu cărămidă, bine legat cu un mortar de bună calitate având o lungime de 3 m și care iese în interiorul secțiunii aproximativ 0,60 m. Adâncimea până la talpa fundației este de -1 m. Acest zid a fost înregistrat ca fiind Zid FG. La 4,50 m de S4, a fost deschisă S5. Cu acest prilej săpătura arheologică preventivă a surprins prelungirea fundației zidului FG, găsit și în S4. Este vorba de fapt de unul din colțurile clădirii, a cărei destinație nu o putem preciza cu exactitate. Tot în S5 a apărut un zid de piatră, pe care l-am notat ca fiind Zid HB, al cărui traiect merge pe sub zidul FG. Talpa de fundație a zidului HB, coboară cu cel puțin 0,25-0,30 m față de talpa de fundație a zidului FG. Zidul HB, este alcătuit din piatră de râu, legat cu un alt tip de mortar față de zidul de care este suprapus.

Pentru a vedea dacă acest zid are cumva o închidere, s-a trasat S6, la 1 m față de S5. La -0,30 m, a fost surprins zidul HB, a cărei talpa de fundare se află la -1,10 m. Pe o latură a secțiunii, spre S1, s-a putut observa o adosare în adâncime de două asize de cărămidă. De asemenea pe zidul HB, a fost surprinsă o prelungire a zidului E, descoperit în S1.

Profilul sondei stratigrafice, cu adâncimea maximă de 3,04 m, pe care am executat-o în secțiunea S2, este următoarea:

0 -0,10 m – strat de bitum amestecat cu pământ și piatră, care a avut funcțiunea de pavaj.

-0,10 -0,18 m – strat de pământ lutos roșu.

-0,18 -0,78 m – strat de umplutură, nisip, pietriș, pământ (balast).

-0,78 -0,93 m – strat de pământ negru, lutos, cu urme de cărbune, cărămidă, și mici fragmente ceramice.

-0,93 -1,03 m – strat de piatră de mici dimensiuni, amestecat cu pământ.

-1,03 -1,25 m – strat de pământ negru cu urme de cărbune, cărămidă și lut ars.

-1,25 -1,65 m – strat de lut puternic ars, cu urme de arsură și cărbune având o consistență tare.

-1,65 -1,90 m – strat de lut galben-verzui, compact cu resturi de cărbune și lut ars.

-1,90 -1,95 m – strat de pământ negru lutos ce suprapune un nivel de piatră cu urme de mortar.

-1,95 -2,15 m – strat gresie cu urme de mortar și pietriș, tare în consistență, posibil nivelul de construcție al bisericii gotice.

-2,15 -2,22 m - strat de pământ negru lutos.

-2,22 -2,30 m – strat de lutiială arsă cu pietre mici.

-2,30 -2,80 m - strat de pământ negru lutos, compact datorită faptului că se găsește sub pânza freatică.

-2,80 -2,90 m - nivel de piatră de râu amestecat cu pământ. În acest nivel au fost descoperite fragmente ceramice aparținând evului mediu timpuriu, însoțite de fragmente de *tegula* romane aflate în poziție secundară.

-2,90 -3,04 m – strat de pământ negru lutos, datorită prezenței apei având consistența unui strat de pământ mlăștinos.

În urma efectuării săpăturii arheologice preventive au apărut materiale care pot fi datate cu exactitate în epoca contemporană, modernă, evul mediu târziu, evul mediu timpuriu și material fragmentar din *tegulae* romane aflate în poziție secundară. În afară de fundațiile construcției ce a fost demolată, nu au fost surprinse alte urme de construcții. Condițiile de cercetare au fost îngreunate foarte mult de existența pânzei freactice foarte sus, ea apărând la 1,65 – 1,75 m. Ceea ce s-a putut constata în urma investigației arheologice este faptul, că în urmă cu aproximativ 300 de ani, a avut loc o schimbare a cursului apelor ce traversează Orăștia ceea ce a dus la inundarea acestei zone. De aceea, în afară de S2, nu s-a putut merge până la sterilul arheologic.

Abstract:

The preventive archaeological excavation imposed by the extension of the townhall building in Orăștie led to the discovery of some late mediaeval ruins. From the archaeological point of view it is important the stratigraphy, which clarifies the development in time of the settlement.

172. Pasărea, com. Brănești, jud. Ilfov

Punct: La sud de sat, Calea București, f.n., T 73, P 269/20, Lot 2

Cod sit: 101323.01

Autorizația de supraveghere arheologică nr. 117/2008

Colectiv: Gheorghe Mănușu-Adameșteanu -responsabil, Camelia-Mirela Ciocănel, Teodor-Aurelian Ignat (MMB); Andrei Măgureanu (IAB)

Suprafața supravegheată se află la aproximativ 60-70 m de lac (malul nordic al lacului Pasărea), pe o pantă ușoară. Proprietatea era cultivată cu viță de vie, ale cărei rădăcini au afectat nivelul cu materiale arheologice.

Au fost trasate 11 secțiuni de diferite dimensiuni, în toate fiind surprinsă aceeași stratigrafie: 0 -0,15 m, strat vegetal; -0,15 -0,40/0,50 m, strat de pământ brun închis cu materiale arheologice; -0,40/0,50 -1,25 m, strat de pământ galben lutos, solul viu. Adâncimea maximă de săpare atinsă a fost de -1,25 m.

Pe suprafața cercetată au fost descoperite două complexe de locuire și au fost recuperate din strat fragmente ceramice, databile în epoca bronzului final¹, Latèneul getic (sec. II-I a.Chr) și în sec. VI-VII p.Chr.

Locuința 1

A fost surprinsă în SIV și în caseta 2, în grund, la -0,45 m față de nivelul actual de călcare. Ea a fost suprapusă parțial de o groapă de formă ovală cu dimensiunile surprinse în casetă de 1,70 x 1,40 m care conținea pământ negru de umplutură și cu fragmente de chirpici². După demontarea martorului existent între secțiune și casetă, a fost dezvelită, parțial, o locuință de formă rectangulară. Aceasta a fost surprinsă doar pe latura de E, pe o lungime de 2,30 m, restul laturii intrând în profilul sud-vestic. Dimensiunile reconstituite sunt de 3,90 x 3,80 m. Podeaua a fost surprinsă la -1,06 -1,15 m față de nivelul actual. Este simplă, fără amenajări speciale. În colțul de E a fost surprins un calup de lut cruțat, despărțit de pereții locuinței de un spațiu lat de 0,20 m, în care era amenajat un cuptor. Vatra, cu diametrul de 0,50 m, este puternic vitrifiată și are o grosime de 0,01-0,02 m, sub ea pământul fiind înroșit pe 0,05 m, datorită

difuziunii de căldură. Vatra se află la 0,08 m față de nivelul podelei.

Atât pe vatra cuptorului cât și în fața acestuia, dar și în spațiul dintre cuptor și pereții locuinței, au fost găsite mai multe fragmente ceramice și resturi de la vălătucii de lut; acestea erau răspândite și pe podea pe o suprafață de 1 x 1 m. Epoca bronzului

Antrenate în umplutura L1, precum și din stratul arheologic, au fost recuperate câteva fragmente ceramice ce pot fi atribuite epocii bronzului.

Este vorba despre fragmente de vase cu buză dreaptă și pereți ușor arcuiți, mai groși. Un singur fragment de perete prezintă un decor de tip Besenstrich.

Epoca Latène

Câteva fragmente ceramice pot fi atribuite epocii Latène. Ele provin, fiind antrenate, atât din locuința 1, cât și din stratul arheologic.

Este vorba despre ceramică lucrată cu mâna, dintre care se remarcă un fragment decorat incizat cu un motiv în forma literei Φ . Dintre fragmentele ceramice lucrate la roată, putem remarca două fragmente de fructieră și un bol. De asemenea, au fost descoperite patru fragmente de panse de amfore, prea mici pentru a putea fi atribuite unui atelier.

Pe baza caracteristicilor ceramicii, asocierii de forme, credem că putem atribui fragmentele ceramice descoperite unei așezări databile în sec. II-I a.Chr³.

Secolul VII

Ceramica descoperită în L1 este aproape în totalitate modelată cu mâna, lucrate la roată fiind doar trei fragmente ceramice.

De culoare cărămizie, unele fragmente ceramice prezintă urme de ardere secundară la cenușiu, altele, descoperite în apropierea vetrei, fiind vitrificate.

Pasta vaselor lucrate cu mâna conține nisip, pietricele și cioburi pisate. Există și două cazuri de vase lucrate cu mâna din pastă asemănătoare vaselor lucrate la roată (doar cu nisip).

Sunt prezente două forme ceramice lucrate cu mâna: vasul borcan și tîpsia. Nici unul dintre fragmente nu prezintă urme de decorare, în afara a trei fragmente de vase borcan, care prezintă pe buză un decor format din alveole.

Printre fragmentele ceramice, atât pe vatră, cât și în fața acesteia a apărut un număr destul de mare de vălătuci, în general de formă ovală, rotunzi în secțiune. Rari sunt cei cu secțiunea rectangulară.

Din ceramica lucrată la roată nu putem menționa decât vasul borcan realizat dintr-o pastă cu aspect zgrumțuros. Decorul este prezent pe pereții unui vas cărămiziu, pe acesta fiind incizate linii orizontale și linii în val.

Datorită prezenței celor trei fragmente de vase lucrate cu mâna și decorate pe buză cu alveole, putem restrânge datarea complexului doar la nivelul secolului al VII-lea, cu analogii din spațiul bucureștean la Militari-Câmpul lui Boja⁴.

Locuința 2

În SX și în caseta 1, a fost identificată, în partea de S (spre limita de proprietate) o groapă rectangulară, cu colțurile rotunjite (s-a prins în săpătură doar colțul dinspre NE în SIII). Putem presupune că, prin reconstituirea în desen a laturii de N, aceasta are o lungime totală de 3,40 m.

În pereții de V al gropii, la -0,26 m, s-a conturat un cuptor cu dimensiunile de 1 x 0,80 m. Este un cuptor circular. Înălțimea cupolei la interior este de 0,31 m. Pereții sunt puternic vitrificați. Vatra, are dimensiunile de 0,50 x 0,90 m și are o grosime de 0,06 m. Ea iese în afara cuptorului cu 0,40 m, pe o lățime de 0,66 m. La secționarea vetrei, spre mijlocul cuptorului s-a

constatat că aceasta a avut o fază de refacere, peste vatra mai veche fiind pus un strat de aproximativ 0,02 m de lutuală, peste care s-a format o nouă vatră. Crusta vetrei mai recente are 0,01 m grosime.

În dreptul gurii, de o parte și de alta, aceasta era întărită cu două cărămizi fragmentare. Cărămida de pe latura de NE, pusă în picioare, spartă la un capăt are dimensiunile de L = 19 cm, l = 15 cm, gr. = 4 cm; a doua cărămidă, pusă pe lungime, pe latura de SV, are L = 11 cm, l = 15 cm, gr. = 5,5 cm. Cărămizile sunt foarte bine prinse în stratul de zgură identificat în fața cuptorului.

Umplutura cuptorului este formată dintr-un sediment negru, neomogen, cu aspect fărâmișos, în care au fost descoperite 11 fragmente de cărămizi.

Pe baza caracteristicilor cărămizilor, în lipsa inventarului, putem atribui complexul evului mediu⁵.

Note:

1. Mănușu-Adameșteanu Gh., N. Palincaș, CAB 7, 2007, p. 77.
2. Din ea nu au apărut materiale arheologice care să ne permită o încadrare cronologică.
3. Gheorghe Mănușu-Adameșteanu, Cătălin Bijică, Andrei Măgureanu, CCA, 2006, p. 92-93.
4. Vlad Zirra – Gh. Cazimir, 1963, CAB 1, Muzeul de Istorie a Orașului București, 1963, p.67, fig. 15/7-8.
5. Vasilica Sandu-Cuculea, București. MIM 19, 2005, p. 37-rare fragmente ceramice din secolele XVII-XIX.

Abstract:

Archaeological excavation was on a private property, on the north bank of Pasărea Lake. Till recent, on this property was a vineyard, so that the archaeological layer was disturbed. The excavation uncovered artifacts from the Bronze Age (atypical sherds, only one having a decoration with Besenstrich) and from the La Tène Period (hand and fast wheel made pottery, one sherd having a Greek letter, Φ , on it and atypical sherds of amphora).

Only two archaeological features were found. One is a rectangular sunken building, with an oven built in a preserved block of clay in the East corner, which can be dated to the 7th century, based on ceramic fragments (hand made with notches on the rim). Another one is also a rectangular sunken building. This time, the oven was excavated in the west side of the structure. The only artifacts discovered are some bricks. Those were found inside the oven and two of them reinforce the oven's entrance. Based on bricks characteristics, we can date this complex in the Late Mediaeval Age.

173. Ploieștiori, com. Blejoi, jud. Prahova

Punct: Mall Ploiești

Cod sit: 130696.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 211/2008

Colectiv: Dan Lichiardopol - responsabil, Eugen-Cristian Paveleț, Marinela Peneș (MJIA Prahova)

Situl este poziționat lângă municipiului Ploiești, în apropierea Spitalului Județean, pe partea dreaptă a DJ 102. Deși amplasamentul este situat în imediata vecinătate a Ploieștiului, acesta este arondat administrativ satului Ploieștiori, comuna Blejoi, jud. Prahova. Proprietarii terenului sunt S.C. BOREKAS IMPEX S.R.L. și S.C. H.Z.T. INVESTIȚII S.R.L.

Așezarea este situată în lunca inundabilă a râului Dâmbu, în zona de câmpie din apropierea dealurilor subcarpatice. Partea de V-NV a obiectivului se află în zona de protecție a sitului arheologic Ploiești, „Bloc 122”, înscris în Lista Monumentelor Istorice, 2004, Județul Prahova, având codul PH-I-m-B-16113. În zonă au fost descoperite urme arheologice ce datează din epoca bronzului, sec. V-VII și medievale.

Cercetând profilele gropii de fundație a Mall-ului, am descoperit resturile incendiate ale unui complex, o locuință, ce a putut fi datată în sec. V-VII p.Chr.

Menționăm că în autorizația de construire a obiectivului Mall, autoritățile locale nu au specificat constructorului necesitatea executării supravegherii arheologice sau cercetării arheologice preventive și nici obținerea unui aviz din partea DCCPCN Prahova. Cercetările arheologice preventive s-au desfășurat în lunile mai-august ale anului 2008. De asemenea, am verificat profilele rezultate prin săparea de către constructor a gropii de fundație și am urmărit toate lucrările noi ce au afectat solul, în suprafață totală de cca. 5000 m². Groapa de fundație acoperă peste 60% din terenul alocat întregii investiții.

Lungimea totală a profilelor însumează peste 250 m. Este de remarcat faptul că prin cercetarea profilelor am sesizat conturul unui singur complex, pe care l-am cercetat integral prin deschiderea suprafeței C1.

Fragmente ceramice izolate și alte obiecte arheologice (fragmente de fier, o unealtă de silex, ș.a.), au fost descoperite numai în partea de V a gropii de fundație, cea din imediata vecinătate a DJ 102, care se află în extremitatea nord-estică a sitului Ploiești „Bloc 122” (cod PH-I-m-B-16113).

Menționăm că întreaga zonă se află în lunca inundabilă a pârâului Dâmbu. Astăzi albia râului a fost amenajată și îndiguită în vederea derulării unor proiecte imobiliare.

Pe lângă cercetarea profilelor am deschis și șapte secțiuni, notate SI-SVII, în zona rămasă nesăpată de constructor.

SI a fost trasat și cercetat în partea nord-vestică a amplasamentului Mall-ului. Are lungimea de 106 m și lățimea de 1 m. Această secțiune a fost săpată mecanizat. Prin trasarea ei am urmărit să verificăm zona din imediata vecinătate a sitului mai sus menționat, dar și zona din preajma L1, cercetată în C1.

În această secțiune am descoperit doar câteva fragmente ceramice contemporane. Nu am sesizat urmele nici unui complex arheologic sau nivel cultural.

Stratigrafia surprinsă în profilele SI este simplă și unitară. Sub nivelul de pământ vegetal gros de cca. 0,30 m, am sesizat un nivel de pământ galben, gros de cca. 0,60-0,70 m, steril arheologic, iar apoi nivelul de pietriș specific zonei.

SII a fost trasat în aceeași zonă ca și SI, fiind paralel cu acesta, și a avut 30 m lungime și 1 m lățime. A fost trasat pe în partea de V a perimetrului Mall-ului, fiind perpendicular pe DJ 102. În această secțiune am descoperit câteva fragmente ceramice contemporane de dimensiuni mici.

Stratigrafia SII este simplă și unitară, fiind identică cu cea sesizată în SI.

SIII a fost trasat la 8 m S de SII, paralel cu acesta. Lungimea acestui sondaj a fost de 30 m, iar lățimea de 1 m.

În această secțiune nu am descoperit fragmente ceramice sau complexe arheologice. Stratigrafia SIII este identică cu cea sesizată în SI și SII.

SIV a fost trasat la 4 m S de SIII, paralel cu acesta. Lungimea acestui sondaj a fost de 30 m, iar lățimea de 1 m. În această secțiune nu am descoperit fragmente ceramice sau complexe arheologice. Stratigrafia SIII este identică cu cea sesizată în SI, SII și SIII.

SI-IV au fost orientate pe direcția NE-SV, fiind paralele cu DJ 102. Toate secțiunile au fost săpate mecanizat.

SV a fost trasat în partea de SV a proprietății pe care va fi construit Mall-ul, fiind orientat pe direcția NV -SE, aproximativ paralel cu DJ 102. Lungimea acestui sondaj a fost de 30 m, iar lățimea de 1 m.

În această secțiune nu am descoperit fragmente ceramice și nici complexe arheologice. Stratigrafia SIV este identică cu cea sesizată în celelalte secțiuni.

SVI a fost trasat aproximativ paralel cu SV, la 15 m E de acesta. Lungimea acestui sondaj a fost de 30 m, iar lățimea de 1 m.

În această secțiune nu am descoperit fragmente ceramice și nici complexe arheologice, stratigrafia SVI fiind identică cu cea descoperită în celelalte secțiuni.

SVII a fost trasat paralel cu DJ 102, în partea sud-vestică a amplasamentului, la cca. 10 m de limita vestică a proprietății pe care se va construi centrul comercial. A avut lungimea de 20 m și lățimea de 1 m. Nici în această secțiune nu au fost sesizate complexe arheologice. Am descoperit câteva fragmente ceramice contemporane și urme de mase plastice, datorate unor intervenții recente. Stratigrafia înregistrată în această secțiune este identică cu cea sesizată în celelalte zone sondate.

În afara celor șase secțiuni trasate pentru a stabili care este potențialul arheologic al zonei aflate în imediata vecinătate a sitului arheologic Ploiești „Bloc 122” (cod PH-I-m-B-16113), cea pe care se va construi Mall-ul, am trasat și cercetat o casetă (notată C1) cu scopul precis de a descoperi în întregime complexul 1, sesizat pe profilul gropii de fundație săpate cu mijloace mecanizate de către constructori.

C1 a avut dimensiunea de 5 x 5 m, și a fost trasat pe marginea gropii de fundație a Mall-ului. Inițial, între marginea gropii și casetă am cruțat un martor stratigrafic de 1 m, care apoi a fost desființat. În partea sudică a C1, cea aflată în imediata vecinătate a gropii de fundație am descoperit resturile unei locuințe semiîngropate, incendiate. Locuința a fost distrusă parțial de constructorii Mall-ului. S-a păstrat partea nordică a acestui complex ce avea dimensiuni de 2,20 x 1,80 m. Partea inferioară a locuinței a perforat nivelul de pământ galben și astfel conturul ei a putut fi ușor delimitat. Partea de deasupra podelei, a fost vizibilă de la adâncimea de -0,70 m până la -0,80 -0,83 m.

Complexul arheologic se prezenta sub forma unei depuneri de chirpici fărâmițat amestecat cu urme de lemn carbonizat, pietre și ceramică. Pietrele erau concentrate în partea sud-estică a complexului și probabil făceau parte dintr-un pietrar (instalația de foc din locuință). L1 era orientată pe direcția NE-SV și era de formă aproximativ dreptunghiulară.

Remarcăm prezența destul de numeroasă a materialelor ceramice. Acestea au fost descoperite printre resturile pietrarului, dar mai cu seamă în partea sud-vestică a complexului L1. Calitatea ceramicii este în general medie sau grosieră. Majoritatea fragmentelor ceramice au suferit ardere secundară. Fragmentele ceramice descoperite în timpul cercetărilor sunt fie databile în sec. V-VII, fie în sec. XX.

În perimetrul viitorului centru comercial Mall Ploiești am descoperit urmele unui singur complex arheologic, o parte dintr-o locuință semiîngropată de tip Ipotești-Cândești. Fragmentele ceramice descoperite în această locuință au putut fi datate sec. V-VII p.Chr.

Locuirea în acest perimetru a fost de mică amploare și limitată în timp. Acest lucru se poate datora și faptului că în perioadele mai ploioase ale anului această zonă, aflată în lunca pârâului Dâmbu, era inundabilă. Nu am sesizat un nivel

arheologic compact ci numai complexe și materiale ceramice dispersate pe o zonă mai mare ce acoperă partea dinspre DJ 102, a amplasamentului viitorului Mall, în zona din imediata vecinătate a sitului arheologic Ploiești „Bloc 122” (cod PH-Im-B-16113).

Astfel de descoperiri au fost făcute în mai multe localități din Muntenia. Amintim aici cercetările de amploare desfășurate în zona Budureasca și la Sirna, jud. Prahova, ce au scos la lumină mai multe complexe de același tip [Eugen Paveleț].

Abstract

In the perimeter of the future Ploiești Mall we found the traces of a single archaeological feature, part of a Ipotești-Cândești type sunken-floored building. The sherds found in this building could be dated to the 5th – 7th centuries A.D. The occupation in this area was small and limited in time. This may be due to the fact that during rainy periods of the year this area in the Dâmbu stream meadow was flooded. We failed to find a compact archaeological level, and found only features and ceramic materials dispersed over a larger area covering the part to the DJ 102 of the site of the future Mall, in the area near the archaeological site of Ploiești, Block 122 "(code PH-Im-B - 16113).

174. Porț, com. Marca, jud. Sălaj

Punct: Paliș

Cod sit: 141982.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 408/2008

Colectiv: Horea Pop – responsabil, Ioan Bejinariu, Sanda Băcucet-Crișan, Dan Băcucet-Crișan (MJIA Zalău)

În urma cercetărilor preventive desfășurate în punctul „Paliș”, începând cu anul 2006, până în luna noiembrie 2008 au fost cercetate peste 200 de complexe: locuințe, gropi, gropi de stâlpi, resturile unor amenajări defensive, vetre și morminte de incinerare în urnă și în groapă. Pe baza analizei preliminare a materialului arheologic descoperit, cultural, descoperirile sunt similare celor atribuite grupului Sanislău-Nir documentat până acum prin descoperiri în zona Careiului și în NE Ungariei. Descoperirile de la Porț „Paliș” acoperă perioada de timp a finalului primei epoci a fierului (Ha D2). Cronologic, descoperirile de la Porț „Paliș”, cu etape succesive de amenajări, incendieri și refaceri se plasează în intervalul cuprins între a doua jum. a sec. V a.Chr.–respectiv sec. IV a.Chr. Majoritatea covârșitoare a materialului arheologic este reprezentat de ceramică, realizată cu mâna, dar într-o proporție însemnată și la roata olarului. Sunt demne de semnalat câteva fragmente de amforă, apreciate de specialiști ca fiind de proveniență Thasos, deosebit de utile nu doar pentru „ancorarea” cronologică a descoperirilor, ci și pentru evidențierea circulației acestor artefacte grecești.

Situl a fost identificat în urma unor cercetări de teren (2003) și cercetări arheologice preventive (2005) ocazionate de construcția unei mănăstiri la extremitatea sud-vestică a acestuia. Dispersia materialului ceramic, identificat în periegeze, a sugerat inițial o mai mică extindere a sitului. Inițial au fost descoperite materiale doar pe culmea înșeuării care leagă dealul Pleșa de Paliș, unde arăturile moderne au afectat complexe arheologice, favorizând observarea materialelor ceramice la suprafață. Înșeuarea pomenită este lungă de cca.

400 m și lată de cca. 100-150 m. În anul 2005, când au fost efectuate cercetări arheologice preventive pe locul unde urma să fie amplasată mănăstirea, interpretarea situației arheologice a fost relativ dificilă, datorită alunecărilor masive de teren dinspre versantul sudic al dealului. În lumina cercetărilor recente, se pare că singurul complex surprins în acea campanie a fost șanțul fortificației ce înconjură așezarea.

Din punct de vedere stratigrafic, situația sitului este relativ simplă. În toate suprafețele excavate se observă aceeași succesiune: 0 -0,20/0,25 m nivel cenușiu cu maroniu, amestecat cu puține materiale arheologice (humus / nivel arat), sub acesta urmând lutul maroniu-gălbui, steril din punct de vedere arheologic, dar în care s-au conturat complexe arheologice. Doar în anumite tronsoane ale unor secțiuni stratigrafia devine mai complexă în funcție de situația concretă determinată de intersecțiile dintre complexe arheologice. În general, un nivel de cultură se întâlnește doar în preajma complexelor și are o consistență redusă. Cu excepția unui singur complex care poate fi atribuit culturii Coțofeni, toate celelalte complexe aparțin aceleiași perioade (Ha D2). În aceste condiții, pentru a preciza succesiunea etapelor evolutive ale stațiunii de la Porț „Paliș” cele mai importante date au fost furnizate de suprapunerile de complexe întâlnite în unele sectoare și de analiza comparativă a inventarului ceramic.

Descrierea suprafețelor și complexelor investigate

S83 (70 x 1,50 m, 105 m²). Orientare aprox. E-V. Caroiaj liniar de 1 m. În această suprafață au apărut complexe C187 (integral) și C189 (parțial).

S84 (65 x 1,5 m, 97,5 m²). Orientare aprox. E-V. Caroiaj liniar de 1 m. Nu au fost descoperite materiale arheologice. La -0,30-0,40-0,50 m apare sterilul arheologic.

S85 (55 x 1,5 m, 82,5 m²). Orientare aprox. E-V. Caroiaj liniar de 1 m. La -0,30 -0,40 -0,50 m apare sterilul arheologic.

S86 (55 x 1,5 m, 82,5 m²). Orientare aprox. E-V. A fost identificat complexul C188, mormânt de incinerare în urnă. Sterilul apare la -0,30 -0,40 -0,50 m.

S87 (65 x 1,5 m, 97,5 m²). Orientare aprox. E-V. Adâncimea maximă la care s-a ajuns este de -0,30 -0,40 -0,50 m. Nu au apărut complexe. Din humus au fost recoltate rare fragmente ceramice.

S88 (45 x 2 m, 84 m²). Orientare aprox. E-V. Adâncimea maximă la care a apărut sterilul este -0,5 m.

S89 (65 x 2,50 m, 162,5 m²). Orientare aprox. E-V. Nu au apărut complexe. Din humus au fost recoltate rare fragmente ceramice. Adâncimea maximă la care a apărut sterilul este -0,5 m.

S90 (65 x 2,50 m, 162,5 m²) Orientare aprox. E-V. Adâncimea maximă la care a apărut sterilul este -0,5 m. În această suprafață a fost cercetat Complexul C189 între m. 29-41.

Complexul C187. Tip complex: mormânt de incinerare în groapă. Locație: S83, m 45, conturat la -0,35 m. Diametrul gropii circulare de 0,6-0,7 m și adâncimea de 0,35 m. Complexul taie umplutura dispersată a locuinței C189. Umplutura C187 constă în sol negru cu cenușă, lemn mărunț ars, oase umane incinerate. Mormântul apare extrem de periferic față de grupările surprinse în campaniile precedente ceea ce sugerează că avem de a face cu o descoperire izolată.

Complexul C188. Tip complex: mormânt de incinerare în urnă depusă în groapă. Locație: S86, m. 5, conturat la -0,30 m. Groapa nu a putut fi surprinsă. Umplutura C 188 constă în sol negru cu cenușă, lemn mărunț ars, oase umane incinerate. Mormântul ține probabil de grupările surprinse în campaniile precedente fiind totuși periferic față de acestea.

Complexul C189. Tip complex: locuință adâncită. Locație: S83 (m. 38-48), S90 (m. 29-41), Se conturează imediat sub nivelul humusului (-0,20 -0,30 m). Este o construcție adâncită (între 0,3-0,7 m), cu planul probabil poligonal erodat spre E. Inventarul constă din ceramică fragmentară și chirpici. Date: Ha D.

Complexele au un inventar foarte modest alcătuit din fragmente ceramice, chirpici, mai rar oase de animale. Ceramica reprezintă categoria cea mai numeroasă a inventarului arheologic și majoritatea fragmentelor provin locuința cercetată. Este vorba însă mai ales despre fragmente de vase, iar exemplarele care se pot întregi, cel puțin parțial, reprezintă excepții. În cazul mormintelor de incinerare, doar într-un caz (C188) urna s-a păstrat aproape integral.

Ceramica lucrată cu mâna este net superioară, cantitativ, celei lucrată la roata olarului. Repertoriul de forme pare restrâns la vase de dimensiuni medii și mici, cu pereții drepți și cu brâu alveolat ori crestă, dispus pe gâtul recipientului, străchini cu buza invazată.

Materialele ceramice descoperite au analogii foarte apropiate în cele aparținând grupului Sanislău-Nir (sec. V-IV a.Chr.), dar se regăsesc și mai târziu, fiind vorba despre forme conservatoare, în Latène-ul celtic (sec. IV-III a.Chr.). Deoarece este vorba despre orizonturi cronologice mai puțin cunoscute în zonă (doar câteva morminte de incinerare "de tip celtic"), ne este greu, deocamdată, să stabilim o cronologie exactă a descoperirilor, lipsind și piesele speciale de datare. Din complexele cercetate a fost recuperat un material arheologic ce constă preponderent din ceramică. Chiar și puținele artefacte „speciale” descoperite anterior, precum micile cuțite curbe și mai ales fragmentul de mărgea din pastă de sticlă, cu „ochi” nu pot fi restrânse la un cadru cronologic mai îngust și sunt piese caracteristice unui spațiu european mai amplu. Fragmentele de amforă descoperite în locuința C58, deși lipsite de ștampile, ar trebui analizate, în perioada următoare de un specialist în această categorie ceramică de import, pentru a se stabili dacă, tipul respectiv poate fi încadrat într-un perioadă de timp precis delimitată.

În contextul cercetărilor efectuate putem concluziona că la Porț, în punctul *Paliș*, în sec. V a.Chr. (poate doar în a doua jumătate a acestuia) exista o așezare nefortificată. În ajunul fenomenului expansiunii celtice spre răsărit (mijloc sec. IV a.Chr.), așezarea a fost înconjurată cu un șanț dotat cu palisadă, poate dublă, care a distrus total sau parțial complexe mai vechi. Odată cu incendierea acesteia (de către celți?) valul a fost nivelat și șanțul colmatat. Locuirea, din acest al treilea orizont cronologic, caracterizată prin locuințe de suprafață, adâncite doar 0,2-0,3 m, bogate în inventar ceramic, este de asemenea incendiată, fără a mai fi refăcută vreodată. Totodată, săpăturile din campania anului 2007 și 2008 au condus și la cercetarea necropolei aferente acestei așezări. Este vorba despre numeroase morminte de incinerare, majoritatea în groapă simplă, iar câteva și în urnă. Îngropate la mică adâncime, majoritatea complexelor funerare au fost afectate de eroziunea solului și apoi de lucrările agricole.

Complexitatea descoperirilor de la Porț „*Paliș*” este evidentă. Nu doar atât faptul, că este pentru prima dată când acest orizont cronologic, al sfârșitului primei epoci a fierului – începutul perioadei Latène, este atestat prin descoperiri în zona Sălajului și mai ales în această „poartă” de pătrundere spre Transilvania. Mult mai important este faptul că această etapă, puțin cunoscută în Transilvania, poate fi studiată în aceeași stațiune arheologică, care începe anterior pătrunderii celților, este fortificată datorită amenințării venite dinspre această populație, probabil este distrusă de către celți, pentru ca

locuirea să dăinuie și după distrugerea sistemului defensiv. Majoritatea formelor ceramice descoperite dovedesc persistența unor tipuri mai vechi, a căror origine poate fi căutată până la începutul primei epoci a fierului. La fel este și cu dănuirea practicii de ardere a ceramicii pentru a rezulta acel colorit dublu al pereților vaselor.

Până acum, acest orizont cronologic era cunoscut mai ales grație descoperirilor din zona Careiului, atribuite de către J. Némethi grupului Sanislău-Nir. Erau însă cunoscute îndeosebi cimitire ale acestei culturi, însă cercetarea așezării este departe de a fi satisfăcătoare. Multe descoperiri proveneau din periegeze sau salvarea unor complexe afectate mai mult sau mai puțin de lucrări agricole sau de hidroameliorații. Stațiunea de la Porț „*Paliș*” a beneficiat de cele mai ample săpături și în mod sigur va deveni una de referință pentru studierea acestei perioade. [Horea Pop]

Abstract:

The settlement from Porț „*Paliș*” is located to the South-West limit of Sălaj county and was investigated in 2003 and 2006-2007 as a part of rescue excavations related to „Transylvania Motorway” project. Until now, almost 200 features have been excavated (defensive system, dwellings, pits and cremation graves) and it is the only fortified settlement from Late Hallstatt period in North-West Romania. The site from Porț „*Paliș*” was inhabited between the second half of the 5th century and the second half of the 4th century B.C. We found wheel-made pottery in large amount, but other the artefacts are missing. Even the metal pieces are rare (small knives and undetermined fragments). In 2008 we found two cremation graves (urn-grave and pit-grave) and one dwelling.

175. Porț, com. Marca, jud. Sălaj

Punct: Pădurea Jidovului

Cod sit: 141982.06

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 513/2008

Colectiv: Ioan Bejinariu, Horea Pop (MJIA Zalău)

Zona a fost afectată parțial de eroziunea naturală și lucrările de exploatare forestieră și agricolă. Mai sunt prezente rețele de tranșee, probabil din cel de-al doilea război mondial. Campania anului 2008 a constat în trasarea a 26 suprafețe de cercetare distribuite pe suprafața destinată investigării. Secțiunile au fost trasate manual cu excepția S25 și S26, executate mecanic, într-o zonă unde utilajul a avut acces. În baza colaborării cu echipa de topografi, la finalul cercetării s-a realizat planul cercetărilor arheologice.

Zona a fost investigată prin cercetări de teren (2006) și cercetări arheologice preventive (2008) fără a fi identificate urme de locuire umană.

Din punct de vedere stratigrafic, situația este simplă. În toate suprafețele excavate se observă aceeași realitate stratigrafică: 0 -0,20/0,5 m nivel steril din punct de vedere arheologic. Nu s-a săpat mai adânc din aceste motive.

Obiectivul principal al cercetării din punctul „*Pădurea Jidovului*” km 4+900–5+550 l-a constituit verificarea situației din punct de vedere arheologic și predării amplasamentului pentru amenajarea autostrăzii Transilvania.

Localitatea Porț, com. Marca se află la extremitatea vestică a jud. Sălaj, la limita de județ cu Bihorul, pe valea Barcăului. În

această zonă, Barcăul după ce își lărgește zona de luncă între Nușfalău și Marca, întâlnește prelungirea vestică a Munților Plopișului prin care își croiește o trecătoare. Barcăul curge la cca. 500 m S de zona investigată, dar este posibil ca în preistorie albia râului să fi fost mai apropiată de poalele dealului. Terenul pe care se află situl arheologic este înclinat pe direcția S-N. Un tranșeu, probabil amenajare componentă a „*Liniei Carol*” din ajunul celui de-al doilea război mondial, se mai poate observa la baza pantei către liziera pădurii. Poziția strategică a trecătorii creată de Barcău, la Marca este substanțial dovedită prin descoperirea în această zonă și a altor fortificații cu rol de control, care supravegheau zona încă din perioada mijlocie a epocii bronzului (fortificația Wietenberg de pe „*Dealul Pleșa*”, fortificația de la începutul primei epoci a fierului de pe dealul „*Paliș*” și „*Iertașul Petacilor*” și fortificația dacică, respectiv medievală de pe „*Dealul Cetății*”).

Cercetarea tronsonului km 4+900–5+550 de pe traseul viitoarei Autostrăzi *Transilvania* a adus argumente privind absența locuirii umane în acest spațiu, atât din cauza terenului accidentat și frământat din punct de vedere geologic, cât și altitudinii mari și distanței față de cursurile de apă din apropiere, siturile arheologice cunoscute fiind amplasate în preajma acestora. [Horea Pop]

176. Rapoltu Mare, com. Rapoltu Mare, jud. Hunedoara

Punct: Șeghi

Cod sit: 90672.05

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 192/2008

Colectiv: Cristian Constantin Roman - responsabil, Sorin Tincu - responsabil sector (MCC Hunedoara)

Obiectivul cercetării a fost salvarea eventualelor obiecte de patrimoniu arheologic și cunoașterea contextului acestora în condițiile existenței în imediata vecinătate a unor stațiuni aparținând neoliticului, eneoliticului, epocii bronzului, epocii fierului. Materialele ceramice identificate se încadrează epocii bronzului și provin din așezarea/așezările cunoscute situate pe prima terasă neîndabilă a Mureșului. Pentru anul 2009, nu se intenționează efectuarea unor cercetări arheologice preventive în acest punct

Având în vedere particularitățile zonei, măsura care se impune este monitorizarea proiectelor urbanistice ce se desfășoară în perimetrelor ariilor cu potențial arheologic reperat.

Bibliografie:

Luca Sabin Adrian, 2005, Arheologie și istorie (III) Descoperiri din județul Hunedoara, 135;

Abstract:

This rescue archaeological excavation led us to know the hinterland of the nearby settlements from the early Neolithic and Bronze Age. The area must be monitored in the future.

177. Răducăneni, com. Răducăneni, jud. Iași

Punct: Bazga-Cetățuie

Cod sit: 98694.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 313/2008

Colectiv: Vicu Merlan - responsabil, Paul Salomeia (MM Huși)

Obiectivul cercetării arheologice a fost salvarea vestigiilor arheologice din perimetrul alunecărilor de teren. S-a trasat o secțiune de 100 m lungime (SVII/1-100 m) pe direcția E-V, surprinzându-se numeroase complexe ceramice, locuințe și valul de apărare getic din partea de V a așezării. Pentru a salva latura estică a sitului, în curs de prăbușire, a fost realizată o altă secțiune SVIII pe o suprafață de 11 x 11 m = 110 m², prin care s-au surprins locuințe și gropi dacice și locuințe cucuteniene precum și restul de val prin partea de E-NE a sitului. În acest sector a apărut un strat gros de peste 1 m de cultură arheologică și jumătate de tip *tell*, reprezentând mai multe nivele arheologice, din eneolitic până în epoca medievală.

Numerotarea carourilor pentru secțiunea SVII s-a făcut dinspre NE spre SV pe direcția șanțului trasat SVII: L=100 m; I (în așezare)=20 m; I (în valul de apărare)=1,5 m. Pentru SVIII numerotarea s-a făcut dinspre S spre N (1-11 m) cu subcarourile (a-I) (V-E).

Încă de la m. 1 (în colțul sud-estic) la -0,30 m au apărut fragmente ceramice Latène, cu brâu alveolar și buton masiv, de culoare neagră, de calitate bună spre mediocră, iar la m. 7 (-0,40 m) fragmente ceramice hallstattiene cu excizie în forma de S. Un alt complex ceramic cu vase reîntregibile) a fost descoperit în carourile m. 11 – m. 12, având o calitate mediocră, iar la m. 18 (-0,40 m) au apărut fragmentele a două tortițe cilindrice de la o amforă grecească, (L=17cm; d=2,5 cm) de culoare albicioasă cu argilă și nisip fin egeean (analogie cu cele descoperite în SII/2004).

La m. 26 a apărut o altă tortiță grecească de calitate foarte bună care avea aplicat un strat subțire de vopsea neagră, parțial corodată.

Un alt complex ceramic a fost descoperit între m. 26 și m. 34, m. 39 – m. 51 și m. 65. Între acestea, materialul ceramic este rar și sporadic.

Între m. 66 și m. 99 s-a pus în evidență o lipitură de perete de la o locuință dacică nr. 6 și numeroase fragmente ceramice. Locuința dacică a fost surprinsă doar pe latura nordică a SVIII, continuând în afara acesteia spre S (1/3).

În afara locuinței L6 pe latura nord-vestică (m. 67) a apărut de la -0,40 m o groapă cu materiale getice (oase, ceramică fragmentară, cărbuni, pietre) numerotată - G6.

Între m. 72 și m. 75 s-a găsit lipitură de pereți de la o nouă locuință L7, cu amprente de crengi și pari și chiar o amprentă de deget uman.

Ca în cazul L6, L7 se extinde spre S, în afara secțiunii ȘVII, fiind surprinsă doar în proporție de 1/5. Locuința este de factură getică (Latène) fiind pe un aliniament cu L6 pe direcția E-V.

În colțul nordic al caroului m. 1 pe o suprafață de cca. 1 m², a fost descoperit un complex de pietre de mărimi diferite (gresii, calcar oolitic) în număr de 32 din care 5 sunt înroșite de foc. Printre acestea s-au descoperit fragmente ceramice hallstattiene (-0,40 m). Complexul continuă și în afara SVII spre N.

La m. 2 latura nordică între -0,30-0,60 m s-a conturat o noua groapă G5 cu materialul ceramic hallstattan. Groapa

continuă și în afara secțiunii SVII spre S având $d=0,70$ m. În umplutura acesteia s-au găsit resturi de vase ceramice, chirpici ars, cărbuni și pietre.

O alta groapă s-a conturat la m. 5 fiind de factură cucuteniană - G6. A fost surprinsă la $-0,50$ m și se adâncește până la $-1,15$ m. În umplutura gropii s-au descoperit pietre, oase, cărbuni, chirpici și ceramică.

La m. 13 ($-0,50$ m) a fost descoperit un vas reîntregibil de proveniență cucuteniană, fără pictură, de calitate medie.

Între m. 14 – m. 15 a fost descoperit un complex ceramic cucutenian alcătuit din trei vase reîntregibile ($-0,40$ - $-0,50$ m), iar între m. 15 și m. 17 a ieșit la iveală chirpici de perete provenind de la o nouă locuință cucuteniană (L8). Lipitura de perete este de culoare cărămizie spre exterior și neagră spre cenușie la interior. Păstrează urme de nuiete, iar în compoziție, amprente de la pleavă și paie. Locuința (L8) a fost surprinsă pe cca. 3 m^2 în SVII (cam $1/3$), restul prelungindu-se în afara secțiunii spre sud. Pe câteva fragmente ceramice descoperite în L_8 sunt vizibile urme de vopsea roșie, iar calitatea ceramicii este bună spre mediocră.

În caroul m. 15, latura nordică, în apropierea peretelui SVII a fost depistată o mică aglomerație de pietre de dimensiuni mici. Nici una nu prezintă urme de arsură.

La marginea de NE a locuinței L8 se găsea o piatră trapezoidală plată înroșită ($L=18$ cm, $l_{\max}=12$ cm, $l_{\min}=7$ cm), iar în carourile m. 18 – m. 20 latura sudică și caseta A (3×2 m) s-a depistat un ring de pietre cu $d=2$ m, având în centru o piatră-menhir hexagonală masivă, fasonată pe colțuri cu urme de străpungere în zona centrală ($d=1,05$ m; grosime de 20 cm, greutatea=peste 300kg.) (m. 19). Este confecționată dintr-o gresie dură.

Atunci când a fost ridicată în picioare s-a putut observa o alta urmă de străpungere (scobitură circulară stângace) de cca. 5 cm. Prin forma sa și prin urmele de preparare din zona centrală, deducem că aceasta a fost adusă în așezare din amonte (unde au mai fost identificate 4 pietre-menhir de același fel, unele perforate integral), de la cca. 1 km și a fost refolosită ca masă de ritual (avându-se în vedere că era dispusă în centrul cercului (ringului) de pietre.

Prin forma și modul de fasonare piatra are analogii cu menhiri din zonă, descoperiți încă din 2003-2005. Este posibil ca să fi fost un menhir dintr-o epocă anterioară adus și folosit în practicile magice (analogie cu menhirul descoperit într-un mormânt lamnaia de la Chersăcosu, județul Vaslui, care a fost refolosit ca piatră funerară la camera mortuară a tumulului din „Stația de Autobuz”).

La m. 22 ($0,30$ m) a fost găsit un fund prelung de amforă grecească, cu nisip fin de culoare albicioasă în pastă și de calitate foarte bună.

Între m. 21 – m. 22 a fost identificată la $-0,50$ m o nouă groapă G7 menajeră cu material hallstattian care s-a adâncit până la $-0,65$ m.

În umplutura sa s-au descoperit: un vas reîntregibil de provizii cu torți mari și pereți de culoare negru metalizat, câteva oase și o rășniță mică de mână.

La m. 25 ($-0,40$ m) a apărut un bulgăre sferic de culoare galben-auriu având în compoziție un conținut bogat în hidroxizi de fier, materie primă folosită în triburile cucuteniene la vopsirea vaselor ceramice.

În nivelul hallstattian la m. 30 a fost identificată o vatră de foc alcătuită din chirpici poligonal alb-cenușiu la partea superioară și cărămiziu și neuniform la partea inferioară. Vatra este înclinată ușor spre S și bombată în zona centrală, având o formă aproximativ dreptunghiulară. Este întinsă pe circa $0,75\text{m}^2$

în ȘVII, unde a fost identificată în proporție de $1/2$, restul ieșind în afara secțiunii spre S ($L=0,70$ m; $l=0,50$ m).

O nouă groapă cu material Latène a fost identificată la m. 35 ($-0,25$ m și se adâncește până la $-0,60$ m.

Are formă ușor ovală, prelungindu-se spre latura de N a secțiunii ($d=2$ m). La partea superioară s-au descoperit 9 pietre înroșite de diverse mărimi din calcar oolitic, fragmentat ceramic cu brâu alveolar și buton în relief, fragmente de străchini, chirpici de culoare neagră neuniform, oase și cărbuni.

La m. 41 (între $-0,20$ - $0,45$ m) a fost descoperit un complex ceramic alcătuit dintr-un vas fragmentat de provizii și fundul acestuia ($d=10$ cm) cu grosimea de 2 cm.

Între carourile m. 43 – m. 45 a fost identificată o nouă groapă G8 aproximativ ovală cu diam.= $1,6$ m. A fost surprinsă în întregime pe secțiunea ȘVIII la $-0,40$ m, întinzându-se spre latura nordică a acesteia, fără a o depăși însă. Adâncimea maximă la $-0,65$ m. În umplutură s-au descoperit: chirpici de perete de culoare neagră, cenușie și cărămizie, pietre, fragmente ceramice cu brâu alveolar, oase și semințe carbonizate de grâu.

O nouă locuință dacică (Latène) a fost descoperită între m. 47 și m. 51 fiind notată cu L9. Peretele sudic a fost surprins în partea de S a SVII, fără însă a depăși perimetrul acesteia. Restul locuinței L9 iese în afara secțiunii spre S.

Chirpicul apare de la $-0,30$ m, având o grosime de cca. $0,07$ - $0,08$ m. Este ars mediocru, fiind friabil și mărunțit în bucăți mici de culoare neagră-cenușie, rar cărămizie. La demontare s-au observat amprente de nuiete groase și medii și goluri mici de la paie sau pleavă. Chirpicul este neregulat cu interiorul de culoare neagră. La marginea de E a locuinței L9 s-a descoperit o rășniță de mână cvasi-dreptunghiulară din calcar oolitic cu albiere în zona centrală ($L=28$ cm; $l=19$ cm; gr. (max.= 4 cm).

De remarcat că între carourile m. 52 și m. 62 nu s-au descoperit fragmente ceramice cucuteniene (specifice nivelului), ci doar pietre de calcar oolitic de duritate slabă, de dimensiuni relativ mari. De la m. 62 la m. 66 apare sporadic ceramică cucuteniană și abia la m. 66 a fost descoperit un complex ceramic (vas reîntregibil) de la un vas de provizii de dimensiuni medii de factura cucuteniană (la adâncimea de $-0,30$ - $0,40$ m).

La baza valului de apărare, înspre latura de E (m. 81) în nivelul getic (Latène) s-a găsit o strachină reîntregibilă la $-0,40$ m.

Locuința (L10) a fost identificată între m. 81 și m. 83 în zona centrală a SVII, sub valul de apărare (povârnișul estic). Locuința continuă și în afara secțiunii spre E.

SVII a fost redusă în lățime (de la 2 m la 1,5 m) în perimetrul valului de apărare dacic (m. 81-m. 100).

Pe latura NE a L10 (m. 82) s-a descoperit o vatră de foc distrusă parțial din vechime. Este alcătuită din chirpici poligonal spart, cu grosimea de 1,5 cm. În jurul acesteia se distinge lipitura de perete de culoare cenușie și cărămizie cu urme de nuiete și pari ($-0,40$ m). Sub fragmentele ceramice din L10 s-au găsit semințe de grâu carbonizate și semințe dintr-o alta specie de plantă, cu forme rotunde.

Între m. 83 și m. 84, la $-0,45$ m (sub valul de apărare) a apărut o nouă groapă care s-a adâncit la $-0,90$ m. În umplutură s-au găsit materiale ceramice specifice Latène, un strat gros de cenușă și cărbuni, oase de animale și bucăți mici de chirpic. Are o formă cvasi-dreptunghiulară și continuă și în afara secțiunii spre N și S a SVII.

La m. 4 (în aval), s-a conturat încă de la $-0,30$ m, o groapă menajeră cu ceramică Latène (G9) care s-a adâncit până la -1 m ($d=1,2$ m), fiind de formă ovală.

Groapa cucuteniană (G6) surprinsă între m. 5 și m. 6 dar se extinde și în afara secțiunii spre N în mariorul din abruptul nordic al alunecărilor de teren la -0,50 m și are o adâncime maximă de -0,90 m. Forma sa aproximativ ovală se reduce gradat (concentric) spre fund (în trepte) (d= 1,20 m).

În umplutură s-au descoperit fragmente ceramice cucuteniene de culoare cărămizie cu urme vagi de pictură corodată de sol. Alături de ceramică, oase și pietre în umplutură s-a descoperit și o formă (negativ) de tip valvă (țipar) pentru turnat arama. Se păstrează cam jumătate din piesa inițială, fiind ruptă din vechime (-0,87 m). Are formă dreptunghiulară cu o șanțuire la partea superioară de 1 cm² pe o lungime de 11 cm. În șanțuire era turnată arama topită, realizându-se astfel piese necesare culturii cucuteniene (L=12,5 cm; l=5 cm; h=3,5 cm).

În afara locuinței, L6, la m. 67 pe latura de NV s-a conturat o groapa menajeră (G9) getică (Latène timpuriu) la adâncimea de -0,40 până la -0,60 m. În umplutură au apărut două vase reîntregibile:

- o cană reîntregibilă cu 4 tortițe legate între ele printr-un brâu alveolar (d=10 cm; h=9 cm).

- bol tronconic adânc cu buza dreaptă, de culoare alb-cenușie la exterior și de culoare neagră la interior. Se păstrează în proporție de 2/3, fiind descoperită la -0,50 m (d=30 cm la partea superioară (buza), h=19 cm).

Sub locuința L6 între -0,60 -0,75 m a fost identificată o groapă de fundare (G10) în care s-au găsit resturi ceramice cu brâu alveolar și model excizat sub buza vasului, lipitură de perete, chirpici cu amprente de crengi și nuiele, câteva oase și o cutie abrazivă din gresie (L=15 cm; l=4,2 cm), cu urme de tocire, mai ales lateral, 2 fusaiole din lut ars (d=4 cm; h=2 cm (una tronconică de culoare galben-cenușie pe o parte, iar pe cealaltă parte cărămizie: diam.=4,5 cm; h=0,5 cm), chirpici de podea cu pleavă în conținut, de culoare galben-roșiatică, fățuit la partea superioară și cu amprente de crengi și nuiele pe cea inferioară și chirpic masiv ars folosit probabil ca mostră de încercare a temperaturii de ardere dintr-un cuptor de ars ceramică (lipie).

Pentru a salva valul sau tumulul de pământ din partea de E, supus proceselor de alunecare a terenului, am trasat o nouă SVIII pe o suprafață cvasi-pătrată pe direcția NV-SE (carourile m. 11 – m. 11 și subcarourile a-i). Astfel s-a urmărit decaparea întregului areal, pe nivele arheologice, lăsând totodată ca martor zona sudică a tumulului pentru a observa stratigrafia de tip *tell*. De amintit că în acest sit s-au descoperit opt nivele arheologice (Cucuteni A3, Noua, Hallstatt, La Tene, Sântana de Mureș, Dridu, Răducăneni, sec. XVI-XIX).

Stratul de cultură arheologică ajunge în acest sector până la -1,40 m adâncime (la baza movilei spre V, fără a secționa tumulul care are peste 1,50 m înălțime de la nivelul de călcare).

În c. 1-3/a-d s-a descoperit o groapă cu material Latène (G11) cu numeros material arheologic (cerb, mistreț, cal sălbatic, etc.) bucăți de chirpici cu urme de nuiele, fragmente ceramice, pietre înroșite, etc. Pe fundul gropii s-a identificat un strat gros de cca. 1 cm de cărbuni și cenușa, iar sub un fragment ceramic masiv semințe mici carbonizate. Groapa a fost surprinsă între -0,50 m și s-a adâncit până la -0,90 m când ajunge la nivelul cucutenian (chirpici de casă). Are o formă cvasi-dreptunghiulară.

Între carourile m. 2 și m. 3/d-f a fost surprinsă o locuință getică (Latène) (L11), iar în colțul sudic al acesteia o vatră de foc cu chirpici poligonal masiv cu grosimea cuprinsă între 3-5 cm, la adâncimea de -0,40-0,50 m. Vatra era bombată ușor în centru, înclinată spre N. Avea o suprafață de 0,75 m². Starea de conservare: foarte bună.

În carourile m. 1 – m. 4/ a-e, de la -1,10 m și până la -1,40 m s-a descoperit chirpici masiv de la o locuință cucuteniană (L12).

Chirpicul are grosimi mari cuprinse între 10-15 cm. În interiorul locuinței (printre resturile de chirpici) s-a descoperit un complex ceramic alcătuit din câteva vase mari reîntregibile (amfore, boluri, vas binoclu, vas crater) (m. 1-2/ c-d).

Pentru a surprinde restul ringului de pietre (latura sudică) în jurul menhirului hexagonal, s-a realizat o caseta notată cu „A” între carourile m. 17 – m. 20 (SVII). (Caseta A: L=3m; l=1,5 m; -0,60 m adâncimea maximă).

Prin decopertare s-a găsit restul ringului circular dar și alte pietre, unele din ele fasonate sau cu încercări de perforare sau chiar perforate. Una din acestea prin formă și perforare pare o greutate de la războiul de țesut, fiind trapezoidală și aparținând nivelului cucutenian.

O nouă locuință (L13) de factura getică (Latène) a fost descoperită în dreptul caroului m. 7/ b-d. Se extinde spre N și E până în caroul m. 10 (-0,30 -0,45 m). Chirpicul este de culoare neagră și destul de friabil. Din loc în loc apar amprente de la crengi de copaci și nuiele.

În interiorul locuinței (L13) printre fragmentele de chirpici, (între carourile m. 7 și m. 8/ c-d) a apărut un complex ceramic format din fragmente de la două amfore de origine grecească. Astfel s-au găsit: o toartă dublă cilindrică, de culoare albicioasă, având în compoziția pastei nisip și argilă albă.

În caroul m. 9/d, nu departe de locuința L13 a apărut un șir de pietre care marchează baza valului sau a tumulului de pământ, dinspre E. Unele pietre au fost înroșite, fapt care ne demonstrează că au fost aduse, fie dintr-un nivel anterior (Cucuteni sau Noua), fie chiar din așezare.

Un nou complex ceramic a fost descoperit la m. 2/a-b, fiind alcătuit din trei vase reîntregibile (strachină și oale) de factură getică (Latène).

Tot la m. 2/b a apărut o placă plată din gresie dură, aproximativ circulară, fragmente cu d=50cm, grosime=2 cm, folosită probabil la depuneri rituale.

Între m. 2 și m. 5 /a-c, a fost identificată o nouă locuință getică (L14) Latène, cu chirpici de culoare neagră și cărămizie, cu grosimea de 5-7cm. Pe latura estică a acesteia, la m. 3 /b, sub chirpicul locuinței au fost găsite, pe o suprafață de 0,5 m², semințe de ierburi carbonizate și o boabă de 2 cm grosime carbonizată. L14 continuă și în afara SVIII, spre V. La m. 3/a în locuința L14 au fost găsite două turte de lut ars (lipii), de culoare cărămizie, folosite la testarea temperaturii și timpului de ardere și coacere a ceramicii din cuptor (d=10 cm, d=7 cm, cu grosimi cuprinse între 3 și 5 cm). Cu astfel de mostre s-a verificat temperatura din cuptor fiind descoperite și în campaniile anterioare în SIV-SV și anul acesta în groapa de fundare în locuința L6 din SVII.

Ceramica cucuteniană pictată a apărut sub masa compactă de chirpic a locuinței L12, la -1,20-1,40 m.

Din vârful movilei și până la nivelul steril (sub locuința cucuteniană) SVIII /2008 sunt -2,60 m.

Prin descoperirea pe nivele a movilei din SVIII, a fost surprinsă între -0,40- 0,60 m, o manta de pietre de mărimi variabile (mijlocii spre mari), iar sub acestea (în partea centrală a movilei), un strat argilos ars, cu mici fragmente ceramice arse secundar sau vitrificate, contorsionate de factură cucuteniană.

Pare a fi o umplutură sau chiar o nouă locuință cucuteniană (L15) (!).

În afara locuinței L14, la E, (între L14 și L11) a fost surprinsă la -0,50 m o nouă groapă (G12) Latène pe o suprafață de 1,5 m² care s-a adâncit până la -0,75 m.

În umplutura acesteia au apărut cărbuni, oase de animale mari (zimbru și urs), doi dinți mari de peste 10cm de urs (canini), o mărgică din lut ars aproximativ tronconică, o jumătate de mărgică de sticlă de culoare albastră cu cercuri incluse pe partea exterioară, de culoare albă (3 cerculețe) cu $d=1,5$ cm și $0,4$ cm grosime.

Valul de apărare dacic a fost surprins în săpătura noastră de la m. 83 la m. 98, pe o lățime de $1,5$ m. La $-1,50$ m (m. 90 - zona centrală) s-a descoperit o lodbă masivă din lemn carbonizat, care era dispusă oblic (NE-SV), cu capătul gros spre NE. Dimensiuni: $L=1,10$ m; $l(NE)=0,33$ m; $l(SV)=0,23$ m; grosime= $0,06-0,08$ m.

Din stratigrafia surprinsă s-a putut observa că valul de apărare a avut cel puțin 4 faze de construcție (cu refaceri ulterioare succesive).

Faza A (inițială) - prima construcție a valului a fost de dimensiuni mai mici, fiind surprinsă în SVII/2008 între carourile m. 83 continuând spre V până la m.91 ($h_{max.}=1,40$ m; $l=8$ m). Lungimea totală neafectată de alunecările de teren (2008) este de 33 m. La partea superioară a valului se distinge o alveolare de $0,70$ m (deschidere) și $0,30$ m (pe fundul acesteia), mergând până la $0,40$ m adâncime. Alveolarea provine de la palisadă. La baza valului, (faza A) spre V se conturează o lentilă aluvionară care pleacă de la m. 90 (de la baza valului). În umplutura acesteia, cu grosimea cuprinsă între $0,20-0,40$ m, au fost depistați pigmenți de cărbuni de foc, bulgări de humă cenușie spre galben (argilă vânătă), pietre mici, fragmente ceramice sporadice și lemn carbonizat. Acest strat se prelungeste până la m. 95. Partea superioară a lentilei aluvionare este cvasiplană. Pe un plan oblic, înclinat spre vest, puțin mai sus de baza valului la m_{91} a fost depusă (aruncată) un rest de palisadă sau stâlp de poartă carbonizat. Groapa acestuia a fost surprinsă la înălțimea maximă a valului ($1,40$ m). În partea centrală a valului, la $-0,90$ m față de punctul maxim a apărut un strat cenușiu cu grosimea de $1,50$ m (în zona centrală), subțindu-se spre E și V. În umplutura gropii (G13) de sub valul de apărare au mai apărut oase calcinate de animal, zgură de la chirpici vitrificați, fragmente ceramice din sec. IV a.Chr. și pietre de dimensiuni mici arse. La baza gropii, în zona centrală, la contactul cu solul viu (loess) a apărut o gaură de par cu diametrul (la gură) de $0,20$ m, care s-a adâncit la peste $0,5$ m (m. 86). Astfel, de la „creasta” valului de apărare (nivelul de călcare) până la fundul găurii de par din G13 sunt $2,55$ m. Este posibil ca această gaură să provină de la un par gros folosit ca rug funerar.

Faza B. Se adaugă valului inițial spre V ca o fâșie oblică, cu un strat de pământ (lentile de cernoziom în amestec cu loess și pietre, cărbuni arși cu o grosime de $1,10$ m (zona centrală), suprapunând spre V aluvionarul șanțului de apărare din faza A. A fost surprins între m. 88 (suprapunând latura de V a valului inițial), ajungând până la m. 93. În zona centrală (la partea superioară) atinge înălțimea maximă la $1,55$ m (de la solul viu), întâlnindu-se și aici o alveolare adâncă de $0,25$ m și lată de $0,52$ m (la deschidere) și $0,20$ m la fund. Grosimea maximă de aluvionar din faza B depus peste valul inițial este de circa 1 m.

Faza C. În această fază aluvionarul depus este surprins de la m. 90 până la m. 95, cu o grosime variabilă între $0,50$ și $0,90$ m. Panta spre V s-a mai diminuat în comparație cu cele două faze. Dacă pentru faza A și B fosa palisadei a fost depistată pe creasta valului, în faza C alveolarea era la $0,5$ m V față de punctul de maximă înălțime (adâncimea fosei= $0,20$ m; lățimea E-V= $0,60$ m). Stratul de depunere maximă are $0,85$ m peste valul din fazele anterioare. La partea superioară se văd urme de cenușă și cărbuni și câteva pietre mici.

Faza D. Suprapunerea foselor anterioare între m. 95 (la partea superioară se găsește nivelul de călcare contemporan. Grosimea maximă a acestei depuneri o întâlnim la m. 97 de $1,20$ m. În partea de V a valului, între m. 97 și m. 98 a fost identificat, la baza valului, un *postament de pietre*. Placarea bazei peretelui vestic s-a făcut pentru a stopa prăbușirile gravitaționale datorate greutatei aluvionarului și a palisadei de deasupra. Postamentul este alcătuit din pietre de mărime mijlocie și mică (gresii, calcar oolitic). În aceasta ultima fază nu a fost identificată nici o alveolare de palisadă sau de la stâlp de poartă, deoarece solul de călcare a fost deranjat pe cca. $0,20-0,30$ m de lucrările agricole contemporane (anii '70). Adâncimea maximă de la nivelul de călcare contemporan până la solul viu (loess) este de $-2,55$ m.

Plastică, podoabe, arme și unelte

- La m. 18, ($-0,40$ m) s-a descoperit un fragment de statueta păstrată mediocru, fiind deteriorată în mare măsură. Păstrează zona picioarelor și a coapselor până la trunchi. Iese în evidență zona fesieră (steatopigia). Nu se văd urme de pictură. $L=-5,5$ cm; $l(\text{picioare})=1$ cm; $l(\text{max})=3$ cm. Statueta a fost găsită în perimetrul menhirului hexagonal și al ringului de pietre.

- cupă de lingură cu $d=4$ cm din lut ars, cu coada ruptă din vechime, descoperită la m. 1 la $-0,60$ m.

- jumătate de mărgică din sticlă de culoare albastră cu cercuri albe (m. 3/c) la $-0,70$ m, de proveniență getică.

- La m. 64 SVIII a fost descoperit, în nivelul getic ($-0,32$ m) un obiect din bronz (cercel) de $1,8$ cm, cu urme ușoare de oxidare, dar conservat într-o stare bună. Este format din două elemente: un trunchi rombic în secțiune având incizate câte 6 liniuțe oblice pe cele patru laturi despărțite de carene ($6 \times 4 = 24$) d (în secțiune) = 4 mm, subțindu-se ușor de la bază spre centru ($d = 2$ mm). De la această zonă subțiată obiectele se bifurcă în două „brațe” curbate înspre interior (în cerc), fără însă a-l închide (cu o despărțitură de 3 mm). Capetele celor două „brațe” sunt ușor ascuțite fără însă a se pierde foarte mult din grosimea acestora. Diam. (bifurcație) = 6 mm; d (exterior al „brațelor”) = 8 mm.

Baza cercelului este dreaptă, dar în profil rombică. Este posibil să fie un cercel ce a aparținut unei femei getice (am dedus din lărgimea celor două „brațe” care ar permite introducerea cercelului prin partea centrală sau superioară a lobului urechii). Poate fi introdus la ambele urechi.

- fragment de strecurătoare din lut ars (strachină cu toartă aplicată pe buza) prevăzută pe fund și pe pereții laterali cu găuri rare cu $d=0,3$ cm (m. 21, $-0,28$ m, SVII). Este de culoare cenușie și de calitate foarte bună.

- fildeş de mistreț șlefuit purtat probabil ca amuletă (m. 24, $-0,60$ m, S. VII).

- două fusaiole din lut ars (tronconică și plată) (m. 20, $-0,30$ m).

- la m. 11/a, S. VIII s-a descoperit un obiect de fier (în nivelul Latène) la $-0,30$ m (o sulă) cu $L=15$ cm, $C=2-3$ mm, puternic oxidat.

- lângă vatra de foc L_{11} , m.11/d, S. VIII, a apărut un cuțit puternic oxidat cu un fragment de mâner din os și o plăcuță perforată în cele 4 colțuri, din cupru. Are ușoare urme de oxidare. $L=4 \times 3$ cm², fiind de formă aproximativ dreptunghiulară.

- un fragment de os (mâner de cuțit) prelucrat (șlefuit) cu amprente geometrice (cercuri cu un punct la mijloc) descoperit la m. 3/a, S. VIII

- cute din gresie abrazivă, de ascuțit metalele și armele, de formă dreptunghiulară descoperită la m_{14} ($-0,20$ m) în nivelul Sântana de Mureș (sec. II-IV p.Chr.).

- râșniță de mână din calcar oolitic cu albiere centrală găsită la m. 23 ($-0,40$ m).

- nicovală ovală cu d=30 cm descoperită la m. 65 în apropierea unui complex ceramic.

- nicovală din gresie dură, dar arsă într-un incendiu.

La m. 8/j (-0,60 m) a fost descoperit, printre pietrele de placare ale tumulului din ȘVIII, un os ramificat de animal cu 11,5 cm lungime și l= 2 cm. Este prevăzut la capete cu câte o perforație cu d = 2 mm, fără însă a străpunge în întregime grosimea osului. La partea superioară are o crustă de calcit de 0,5 mm.

Bibliografie:

Vasile Chirica, Marcel Tanasachi, *Repertoriul Arheologic al județului Iași*, vol.II, 1985.

Vicu Merlan, *Evoluția habitatului preistoric în sectorul inferior al Jijiei*, Lucrare de Licență, Suceava, 1995.

Vicu Merlan, Florin Burtănescu, Alexandra Comșa, *Un mormânt lamnaja cu lespede de piatră la Chersăcosu, comuna Stăniilești, jud. Vaslui*, *Arheologia Moldovei*, 1998, 209-214.

Vicu Merlan, *Contribuții monografice asupra Văii Bohotinului și Văii Moșnei*, Iași, 2006.

Vicu Merlan, Paul Salomeia, *Răducăneni Bazga-Cețățuie, județul Iași*, CCA, 2005, 2006, 2007, 2008.

Vicu Merlan, *Contribuții monografice asupra Depresiunii Hușilor*, Iași, 2008.

Abstract:

In 2008 we made a trench of 100 feet long by 2 feet wide SVII being cut up the defense Dacian in the west and another 11 meters long and 11 meters wide in the eastern part of the settlement. We identified 9 Dacian and Cucuteni culture dwellings. At m18 we found a ring of stones around a hexagonal menhir carved from a rudimentary stone.

178. Răscruți, com. Bonțida, jud. Cluj

Punct: Râtul boilor/Râtul lui Bánffy

Cod sit: 56247.05

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 178/2008

Colectiv: Ioan Stanciu– responsabil (IAIA Cluj), Doru Gligor Bogdan (Univ. Alba Iulia - IAS), Ioana Marchiș (MJIA Maramureș), Cornel Comorciuc, Dobos Alpár (absolvenți UBB Cluj)

Cercetarea arheologică preventivă s-a datorat construcției unei baze logistice, aflată în imediata vecinătate nordică a perimetrului în care pe durata campaniei 2007 a început investigarea unei așezări medievale timpurii (punctul Jucu de Sus-„Râtul Boilor”, de asemenea cercetare arheologică preventivă, nefinalizată, cu ocazia construcției fabricii „Nokia”). În mod cert, vestigiile din punctul Răscruți-„Râtul boilor”/„Râtul lui Bánffy” aparțin aceleiași așezări, marcând periferia nordică a acesteia (tocmai pe această linie se află și limita de hotar între comunele Jucu și Bonțida, respectiv satele Jucu de Sus și Răscruți).

Situl se află în apropierea râului Someșul Mic (pe malul vestic), între acesta și actuala șosea (respectiv cale ferată) Cluj-Napoca – Gherla. Imaginea de ansamblu a microzonei este dată de terenul parțial înmlăștinat chiar astăzi, străbătut de urmele unor vechi cursuri de apă (Someșul Mic și brațele sale) și grindurile presărate printre acestea. La o adâncime maximă de 0,30-0,40 m sub stratul de pământ arat în decursul vremii

există o depunere constantă (grosime maximă de 0,40 m) de pământ negru, argilos, generat sub influența condițiilor de mlaștină, sub care, la adâncimi diferite, apare nisipul sau pietrișul geologic. Nivelul de călcare corespunzător locuirii medievale timpurii se află în partea superioară a aceluia strat de pământ negru. În legătură cu locuirea atât de intensă a microzonei, în diverse perioade, fenomen oarecum surprinzător în raport cu aspectul său geografic, merită a fi precizată prezența în întreaga regiune a Someșului Mic a unor importante zăcăminte de sare, adeseori cu eflorescențe la suprafața solului. Segmentul de așezare cercetat se afla pe capătul nordic al unui grind, și astăzi ușor reliefat în raport cu terenul din jur.

Pe durata campaniei din anul 2007 au fost cercetate 352 complexe arheologice, adică locuințe parțial adâncite în sol, diverse amenajări gospodărești (multe construite la suprafața vechiului nivel de călcare), printre care și câteva fântâni. Este surprinzătoare utilizarea intensă a pietrei în sistemul constructiv al acestora (inclusiv „temelii” pentru construcțiile de suprafață ori era folosită la consolidarea pereților locuințelor adâncite), inclusiv a materialului adus din ruinele fermei (?) romane aflată în apropiere. De fapt, pe întreaga suprafață a parcului industrial TETAROM III (clădirea fabricii „Nokia” și utilitățile acesteia ocupă o mică porțiune) se afla un foarte important complex de situri. În vecinătatea sud-vestică a așezării din sec. VIII se afla un sat din sec. XI-XII, identificat pe teren, iar în incinta amintitei construcții romane, situată în apropierea celor două așezări, au fost parțial cercetate cimitirele celor două așezări medievale timpurii (cel al așezării din sec. VIII este biritual).

În campania 2008 a fost excavată o suprafață totală de 4056 m², fiind integral cercetat segmentul nordic al așezării. În total, este vorba despre 48 complexe arheologice, adică 5 locuințe parțial adâncite în sol (una dintre ele sigur și atelier pentru prelucrarea fierului), 4 cuptoare în aer liber (două din lut, cu groapă de alimentare, celelalte din piatră) și alte amenajări, la suprafața vechiului nivel de călcare sau adâncite (de remarcat o fântână cu o structura de lemn și piatră la bază, foarte bine păstrată). Este interesant un șanțuleț liniar (cx. 396), surprins pe o lungime de peste 16 m, care, foarte probabil, indică baza ușor adâncită a unei îngrădituri pentru animale.

Locuințele sunt rectangulare, de cele mai multe ori de formă aproape pătrată, cu stâlpi în colțuri, uneori aceștia fiind surprinși și pe mijlocul laturilor. Încercarea de a adapta mediului natural acest model de locuință, adâncită, este ilustrat și de faptul că uneori porțiunea inferioară a gropilor a străpuns ușor chiar și stratul de pietriș nativ. Două dintre aceste complexe nu aveau instalație pentru foc, astfel că rostul lor ca locuințe propriu-zise rămâne sub semnul întrebării. În rest, cuptoarele au fost construite din piatră, în parte reutilizând piatră de carieră, rășnițe sau cărămizi și olane recuperate din construcția romană aflată în apropiere (unde se află și cimitirul așezării).

În imediata vecinătate a fântânii (cx. 379a) se aflau mai multe gropi care au servit la extragerea lutului. După utilizarea acestora întreaga suprafață a fost acoperită cu pietriș, asemenea unui pavaj (terenul trebuie să fi fost umed), peste care ulterior s-a umblat, deasupra acestuia fiind găsite materiale arheologice. Prezența fântânii și exploatarea lutului în imediata sa apropiere ar putea indica un atelier pentru producția ceramicii, dar cuptoare pentru arderea acesteia nu au fost identificate (eventual cele două cuptoare de lut, amenajate în aer liber, însă destinația obișnuită a acestora este una casnică). În orice caz, acest segment de la marginea nordică a așezării pare să fi fost destinat cu precădere unor activități economice (atelier pentru prelucrarea fierului, poate și un altul pentru

producerea ceramicii, o îngrăditură de dimensiuni mai mari, pentru animale), în interiorul căruia existau și locuințe.

Partea majoritară a inventarului o constituie ceramica, modelată la roata înceată, cu decorul specific epocii medievale timpurii (doar câteva fragmente au fost sigur modelate la roata rapidă). Aproape că lipsesc oalele lucrute cu mâna (un singur fragment), în schimb sunt mai numeroase testurile de lut, uneori de dimensiuni mari. Destul de numeroase sunt piesele mărunte de fier, remarcând un fragment de lingou. De altfel, un aspect aparte al așezării în ansamblul său este dat de frecvența mare a obiectelor de fier finite, dar și a zgurii sau a lupelor.

Poziția cronologică a așezării poate fi fixată mai ales cu ajutorul a doi cercei de bronz cu corpul semilunar și pandantiv stelat, databili în sec. VIII, mai probabil în a doua sa jumătate. Dar, este de presupus că locuirea de aici a evoluat pe durata mai multor etape, relațiile de superpoziție între complexe fiind relativ numeroase.

Materialul arheologic recoltat se păstrează la IAIA Cluj, urmând a fi cedat după prelucrare Muzeul Municipal Gherla.

179. Râfov, com. Râfov, jud. Prahova

Punct: Autostrada București-Brașov, km. 53+000-53+600

Cod sit: 135039.02

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 77/2008

Colectiv: Dan Lichiardopol - responsabil, Eugen-Cristian Paveleț, Ionuț Adamescu, Octav Negrea, Alin Anton (MJIA Prahova)

Situl arheologic se află la cca. 400 m nord-est de comuna Râfov, în apropierea drumului județean ce face legătura dintre localitățile Râfov și Goga. Zona este una de câmpie, aflată în apropierea dealurilor subcarpatice.

Cercetările au fost efectuate ca urmare a solicitării venite din partea S.C. Spedition UMB SRL, care a demarat în acel perimetru lucrările de construire a unui tronson al autostrăzii București-Brașov. Situl a fost semnalat între kilometrii de autostradă 53+000 și km. 53+500.

Ca urmare a decopertării solului arabil de pe traseul autostrăzii, am descoperit fragmente ceramice precum și partea superioară a două complexe arheologice ce prezentau urme de incendiere. Fragmentele ceramice descoperite pe tronsonul de autostradă cuprins între km. 53+000-53+500 au putut fi încadrate cultural Chilia-Militari, Sântana de Mureș, epocă romană și medieval târziu. Menționăm că au fost descoperite puține fragmente ceramice, dar deoarece au fost descoperite și urme de arsură ce provin de la complexe parțial incendiate, am stabilit de comun acord cu constructorul că este necesară sistarea temporară a lucrărilor pe acel tronson de autostradă pentru a putea fi făcută o evaluare corectă a situației arheologice.

În acest sit am desfășurat cercetări arheologice pe durata a două campanii arheologice, în anii 2007 și 2008.

În campania arheologică desfășurată în trimestrul trei al anului 2007 am trasat zece secțiuni cu lungimea de 30 m și lățimea de 2 m (SI, SII, SVII și SVIII) sau de 1 m (SIII - SV și SIX, SX). Secțiunile au fost trasate în perimetrul cuprins între km. 53+000 și km. 53+180 în zonele unde densitatea de materiale ceramice a fost mai mare. Au fost trasate și cercetate și două suprafețe notate caseta C1 (la km 53+030 cu lungime

de 6 m și lățime de 4 m) și caseta C2, (la km 53+465 cu lungime de 4 m și lățime de 4 m) aceasta pentru a cerceta integral două complexe sesizate în urma decopertărilor mecanizate făcute de constructor.

În campania arheologică 2008 am trasat și cercetat 18 secțiuni cu lungimi de 30 m, 25 m sau 20 m și lățimi de 1 sau 2 m. Scopul a fost să verificăm întreaga zonă în care am descoperit fragmente ceramice, în urma decopertărilor făcute mecanizat de constructorul autostrăzii. Pe lângă cele 18 secțiuni săpate manual am trasat și 4 secțiuni săpate mecanizat, cu lungimi variabile și lățimea de 1 m, pentru a verifica o suprafață cât mai mare de teren. Secțiunile trasate mecanizat au fost notate SM1, SM2, SM3, SM4.

În campania 2008 am trasat și 6 casete (C3-C8), pentru a dezvelii în totalitate complexele descoperite în timpul săpării secțiunilor.

C3 a fost deschisă în dreptul km. 53+428, pe traiectul SM2. A avut forma unui dreptunghi cu latura longitudinală pe autostradă lungă de 3 m, iar cea perpendiculară pe autostradă de 4 m.

C 3 a fost deschisă deoarece în această zonă am descoperit urmele unui mormânt care suprapunea un complex arheologic îngropat. Din păcate mormântul a fost puternic deranjat de lucrările de decopertare a solului făcute de constructorii autostrăzii și de alte lucrări făcute pentru introducerea unor furtunuri de irigații.

M1, a fost descoperit la aproximativ 0,10 m sub nivelul de pământ rămas în urma decopertărilor mecanizate făcute de constructori. Deși era puternic deranjat, am putut stabili că defunctul a fost depus cu capul orientat spre NNW. Mâna dreaptă era dispusă pe lângă corp. Craniul a fost spart în timpul decapărilor. Am descoperit în poziție secundară vertebrele, falange, o parte din bazin și fragmente de gambă.

Sub mormânt am descoperit un complex îngropat. Acesta putea fi o locuință îngropată sau o groapă menajeră. Complexul era de formă ovală, cu diametrul maxim de cca. 3 m. În groapă am descoperit câteva fragmente ceramice, oase de animale și fragmente fărâmițate de lipitură arsă oxidant. Nu a fost descoperită vatra și nici nu au fost sesizate urme de pari. Din păcate acest complex a fost secționat, aproximativ în zona centrală de un șanț contemporan făcut pentru a fi introdus un furtun de irigații. Groapa a fost sesizată de la adâncimea de -0,50 m față de nivelul solului și s-a adâncit până la -1,10 m, aproape de nivelul actual al pânzei freatice.

Fragmentele ceramice descoperite sunt de calitate medie sau grosieră și pot fi datate în sec. II-III p.Chr.

C4 a fost deschisă pe traiectul S XI, în dreptul c. 10-11, pentru a cerceta integral un alt complex îngropat. C 4 a avut formă dreptunghiulară cu laturile de 3 x 4 m. Complexul descoperit a fost de formă ovală cu diametrul maxim de cca. 2,80 m. Acesta a fost sesizat de la adâncimea de -0,70 m și s-a adâncit până la 1,10 m. În umplutura gropii am descoperit numeroase fragmente ceramice, oase de animale și fragmente de lipitură de lut arsă oxidant (chirpici). Ceramica, deși fragmentară, este diversă. Am descoperit mai multe fragmente de amfore sau amforete, ceramică cenușie fină lucrată la roată, de tip Sântana de Mureș, dar și ceramică de calitate medie sau grosieră. Remarcăm două fragmente ce provin din partea superioară a unui vas globular, ce prezintă gât înalt și buza decorată cu creștături, probabil sarmatic.

Complexul, care a fost probabil o locuință de tip bordei, folosită după abandonare ca zonă menajeră, poate fi datat în sec. II-III p.Chr.

C5 a fost deschisă în capătul nord-estic al S XXII, c. 15 și a tăiat și c. 1, din capătul sud-vestic al S XXIII. Această casetă a avut dimensiunea de 3,5 x 3,5 m. Limitele complexului nu au putut fi sesizate cu exactitate. Se pare că era o groapă de formă aproximativ ovală cu diametrul maxim ce nu depășea 1,5 m. Groapa a fost sesizată de la -0,50 m și s-a adâncit până la -0,90 m. În componența gropii am observat urme puternic fărâmițate de chirpici și câteva fragmente ceramice.

Pe baza fragmentelor ceramice putem data acest complex în sec. II-III p.Chr.

C6 a fost trasată pe traiectul SXIX, în dreptul c. 7-8. Aici am descoperit urmele unei gropi ce se adâncea până la -1,20 m, atingând pânza freatică. Partea superioară a gropii nu a fost sesizată deoarece a fost decapată mecanizat de către constructorii autostrăzii. C6 a avut dimensiunea de 3 x 3 m. Groapa, de formă ovală, avea diametrul maxim de 2,2 m. În pământul negru care intra în umplutura gropii nu am găsit nici un fel de obiecte arheologice astfel încât nu ne putem pronunța cu privire la scopul pentru care a fost făcută și nu avem nici elemente de datare. Baza gropii perfora nivelul pânzei freactice (-1,10 m) și putem presupune că a fost folosită ca puț.

C7 a fost trasată în dreptul km. 53+480, în centrul benzii de drum de pe partea nord-vestică a autostrăzii. Această casetă a fost trasată pentru a cerceta resturile unui cuptor de ars cărămidă, ce probabil datează din a doua parte a sec. XX. Caseta de formă pătrată a avut 4 x 4 m. Partea superioară a complexului a fost decapată mecanizat în timpul decopertărilor făcute de constructori. Am descoperit focarul cuptorului și câteva fragmente de cărămizi. Întregul complex a fost epuizat la adâncimea de -0,40-0,50 m. Cărămizile erau late de 15 cm și groase de 5 cm.

C8 a fost trasată în dreptul km. 53+007, între SXXV și SXXVIII, pe partea nord-estică a autostrăzii. Această casetă a fost trasată pentru a cerceta resturile complexului incendiat c. 8. Caseta de formă dreptunghiulară a avut 2 x 2,5 m. Cpl 8, avea formă dreptunghiulară aproximativ ovală. Am descoperit fragmente ceramice și o masă de lipitură foarte fărâmițată și arsă oxidant. Grosimea depunerii este de maxim 0,10 m. În colțul de SV al complexului am sesizat o groapă cu diametrul ce variază între 0,60 și 0,80 m, ce se lărgea pe măsură ce se adâncea. Adâncimea maximă a gropii este de 1,50 m. Umplutura ei avea aceeași compoziție ca și locuința, multe fragmente de lipitură arsă la roșu și fragmente ceramice de dimensiuni reduse. Groapa a fost surprinsă și pe profilul SXXV. Imediat sub baza gropii, la adâncimea de 1,60 m am descoperit pânza freatică. Materialul arheologic descoperit în acest complex poate fi încadrat culturii Chilia-Militari (sec. II-III p.Chr.).

Așezarea descoperită pe autostrada București – Ploiești, în dreptul km. 53+000 – 53+500 a fost de scurtă durată. Nu a fost descoperit un nivel cultural compact ci numai complexe izolate. Patru dintre aceste complexe, cele cercetate în C1, C2, C3 și C4, par să fie urmele unor locuințe. Locuințele cercetate în C1 și C2 au fost de suprafață, iar cele cercetate în C3 și C4 au fost semiîngropate.

Se constată concentrarea complexelor arheologice în două zone distincte, una în dreptul km. 53+025 – 53+075 și cea dea doua în dreptul km. 53+425 – 53+450.

În dreptul km. 53+025 – 53+075 am descoperit două locuințe de suprafață, în C1 și C8 și o locuință îngropată în C4. Complexele sau fragmentele ceramice au fost descoperite la adâncimi variabile, între 0,30 m și 0,80-1,10 m.

În dreptul km. 53+425 – 53+450 am descoperit o locuință de suprafață, în C2 și o locuință îngropată în C3. Complexele sau fragmentele ceramice au fost descoperite la adâncimi variabile,

între 0,30 m și 0,80-1,10 m. În această zonă am descoperit și urmele unui mormânt, din păcate puternic deranjat.

Pe baza ceramicii am putut stabili că descoperirile făcute în zona km. 53+000 – 53+500, ai autostrăzii București-Ploiești pot fi încadrate în sec. II-III sau cel mai târziu la începutul sec. IV p.Chr. [Eugen Pavelet].

Abstract

The archaeological site is located about 400 m northeast of the village of Râfov, near the county road that connects the localities of Râfov and Goga. The area is a plain, located near the Sub-Carpathian hills. The excavations were conducted following a request from the SC Spedition UMB Ltd., which started works in that area to build a section of the Bucharest-Brașov highway. The settlement discovered on the Bucharest - Ploiești highway, next to km 53+000 – 53+500 was short. We did not discover a compact cultural level, but only isolated features. Four of these features, those investigated in C 1, C 2, C 3 and C 4, appear to be the remains of dwellings. The houses investigated in C 1 and C 2 were above ground and those investigated in C 3 and C 4 were sunken-floored ones. We found the concentration of the archaeological features in two distinct areas, one next to km. 53+025 – 53+075 and the second one next to kilometers. 53+425 – 53+450. We can date them to the 2nd – 3rd centuries or at the latest at the beginning of the 4th century A.D.

180. Recea Mare, com. Vârșolț, jud. Sălaj

Punct: Valea Sulduba

Cod sit:143049.02

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 150/2008

Colectiv: Ioan Bejinariu - responsabil, Horea Pop (MJIA Zalău)

Localitatea Recea Mare este amplasată la V de masivul Meseș, la cca. 7 km SV de municipiul reședință de județ, Zalău. Este vorba despre o zonă de trecere din bazinul depresionar al Șimleului, către Transilvania, prin intermediul trecătorii de la Porolissvm (Moigrad) – *Poarta Meseșană*. Zona se află în bazinul Crasnei, la confluența Văii Sulduba cu un torent minor. Terenul este înclinat către E, iar în decursul timpului a fost afectat pe unele porțiuni de alunecări de teren. Este vorba despre un sit complex, locuit în mai multe perioade istorice: bronz mijlociu și târziu, Latène mijlociu și perioada sec. III-IV p.Chr. Au apărut și câteva fragmente ceramice cu decor de tip Coțofeni. Din zona văii Sulduba se cunoșteau descoperiri efectuate cu ocazia unor periegeze, dar din alte puncte decât cel studiat de noi. Materiale arheologice au apărut aici prima dată cu ocazia supravegherii de specialitate solicitată de către DCCPCN Sălaj.

Cercetarea arheologică preventivă a fost impusă de intenția SC CEMACON SA de a amenaja o carieră de argilă și o fabrică de cărămidă. Inițial s-a solicitat supraveghere de specialitate, iar după apariția primelor materiale arheologice lucrările au fost oprite și s-a trecut la cercetarea arheologică a zonei vizate de investiția menționată.

Inițial, au fost efectuate sondaje pentru delimitarea zonei cu vestigii arheologice și pentru precizarea stratigrafiei sitului, care a fost cercetat apoi în întregime (cca. 2 ha). În paralel au fost efectuate o serie de sondaje în afara zonei delimitate și au fost

supravegheate lucrările de decopertare în alte sectoare ale carierei ce se întinde pe o suprafață de 7,9 ha. Cercetarea zonei delimitate a sitului s-a realizat cu mijloace mecanice, iar complexele conturate au fost fotografiate și desenate în diverse faze ale excavării, întocmindu-se fișe pentru fiecare dintre ele. Au fost descoperite în total 125 complexe arheologice. Trei dintre ele pot fi atribuite cu certitudine perioadei de evoluție a culturii Wietenberg, mai precis fazei a III-a a acestei culturi. Este vorba despre două complexe cu caracter, probabil funerar (C 40 și 114) și o groapă (C88) cu un foarte bogat inventar ceramic, printre care 7 vase întregi și întregibile. Deosebit de importante sunt descoperirile atribuite perioadei târzii a epocii bronzului. Cercetarea preventivă ne-a permis pentru prima dată cercetarea integrală a unei așezări din această perioadă. Au fost descoperite resturile a 8 construcții, dintre care 6 aveau și structuri de combustie, fiecare cu 1-2 faze de refacere. Cele 8 construcții sunt aranjate aproximativ pe două șiruri, paralele cu firul văii, dar pe panta dealului, pe terase amenajate prin nivelarea unor alunecări de teren. În jurul lor se grupează numeroase gropi, majoritatea cu un inventar puțin semnificativ, precum și resturile unor vetre și cuptoare. Toate instalațiile de foc erau amenajate după același tipic, pe un „pat” din cioburi, peste care s-a așternut un strat de lut. Una dintre locuințe are cuptorul amenajat se pare într-un bloc de lut. Din locuințele cercetate provine un bogat material arheologic, ceramica fiind categoria cea mai bine reprezentată (inclusiv „importuri” cu decor de tip Suci de Sus II și Wietenberg IV). Nu puține sunt artefactele confecționate din corn, inclusiv piese semifinite, în timp ce piesele de metal apar în număr redus. În legătură cu prelucrarea metalului din această așezare, un indiciu important îl reprezintă creuzetul cu urme de metal topit, descoperit pe vatra uneia dintre construcțiile cercetate. Perioadei Latène îi aparține o groapă (C65) aproximativ conică în profil cu un inventar compus din ceramică, bucăți din lipitura unei vetre de foc și oase. Se remarcă fragmentele dintr-o situlă celtică, cu grafit în pastă și decorată cu striuri verticale. Dovezile de locuire din perioada sec. III-IV p.Chr. sunt bine reprezentate prin resturile unor construcții, precum și numeroase gropi, cărora li se alătură un cuptor de ars ceramica. Dintre construcțiile acestei perioade, cel mai bine păstrat este cea notată cu indicativul C5, doar foarte puțin adâncită de la nivelul de conturare. Inventarul constă în ceramică lucrată la roată și cu mâna, respectiv piese de bronz și fier. O altă construcție, de astă dată mai greu sesizată, pare să fie cea delimitată de gropile de stâlp notate cu indicativele C25, 31, 43, 44. Se remarcă totodată, gropile cu un plan aproximativ rectangular, de dimensiuni variabile, pline cu cenușă, cărbuni și pietre, dar în care apar mai rar și oase ori fragmente ceramice. În zona unde au apărut acest gen de complexe au fost surprinse și numeroase gropi de stâlp, ceea ce vine în sprijinul ipotezei că acest tip de gropi rectangulare erau adăpostite sub niște construcții mai mari, unde probabil era afumată carnea. Complexele cu indicativul C66-66` reprezintă un cuptor de ars ceramica împreună cu groapa de alimentare a focului. Cuptorul apare aproximativ la marginea unei terase. A fost amenajat în malul de lut, iar spre vale apare groapa de alimentare. După ce am depășit nivelul de conturare a apărut grătarul cuptorului. Pereții bolții s-au păstrat doar până la o înălțime de 0,05-0,10 m. Grosimea pereților este de 0,04-0,05 m. Diametrul grătarului este de 1,06 x 1,20 m. Pe suprafața grătarului au fost descoperite câteva fragmente ceramice, fragmente din boltă și bucăți de calcar. Grătarul se pare că era susținut de un picior care s-a prăbușit determinând ulterior și prăbușirea acestuia. Acest picior nu a mai fost găsit în camera de combustie a cuptorului, dar amprenta lui s-a păstrat

pe grătar. Grătarul avea o grosime de 0,10-0,12 m, iar pe suprafața lui apar găurile ce comunică cu camera de combustie. Camera de combustie avea o înălțime de 0,84 m, iar pe fundul ei a apărut amprenta unei gropi, în care probabil fusese înfipt stâlpul ce susținea grătarul. Această groapă se adâncea circa 0,6 m de la nivelul de conturare și diametrul maxim de 0,3 m. În interiorul ei apar bucăți de lut ars (probabil din piciorul de sprijin al grătarului), cărbune și arsură. Camera de combustie a cuptorului comunica printr-un orificiu cu deschiderea de cca. 0,4 x 0,5 m cu groapa de alimentare. Se pare că după prăbușirea piciorului ce susținea grătarul s-a încercat refacerea acestuia. Camera de combustie a fost lipită cu lut pe unele porțiuni, însă nu a mai fost folosită după această operațiune, dovadă că stratul de lut aplicat nu a mai suferit vreo ardere după lipire.

Materialul arheologic descoperit în stațiunea arheologică de la Recea „Valea Sulduba” este depozitat la MJIA Zalău, iar o parte a ceramicii a fost deja restaurată. Urmează să fie realizată analiza antropologică a resturilor umane din cele două morminte de înhumatie Wietenberg, precum și a unor oase parțial arse și probabil umane, descoperite într-una dintre construcțiile din perioada bronzului târziu. [Ioan Bejinariu]

Abstract:

Between April and June 2008, a large preventive archaeological excavation were performed at Recea (Sălaj county), in the place named „Valea Sulduba / Sulduba valley”. The archaeological site was more than 2 ha and consisted in remains belonging to Middle Bronze Age (Wietenberg culture: a pit and 2 funerary complexes), Late Bronze Age (Cehăluț-Hajdubágos Group: 37 features - 8 dwellings, pits, fireplace/ovens), La Tène period (a single pit) and 3rd - 4th centuries B.C. (2 structures, several pits including rectangular ones and a kiln).

181. Rotăria, com. Ciorțești, jud. Iași

Punct: Pe Runc

Cod sit: 162942.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 464/2008

Colectiv: Vicu Merlan - responsabil, Paul Salomeia (MM Huși);

Obiectivul cercetării a fost salvarea locuinței L1 aflată în perimetrul alunecărilor de teren din sectorul sudic al sitului eneolitic.

Realizări: săparea integrală a SI, identificarea și demontarea locuințelor LI și LII cu anexa acesteia din urmă. Descoperirea unei gropi menajere (G1) și excavarea sistematică a umpluturii acesteia. Identificarea unui nou nivel arheologic din epoca bronzului (Cultura Monteoru).

Situl arheologic Rotăria „Pe Runc” se află la 1 km N de satul Rotăria din comuna Ciorțești, jud. Iași. Satul este amplasat în bazinul superior al pârâului Crasna, iar situl arheologic în apropierea izvoarelor din amonte. Geografic localitatea Rotăria se află pe latura estică a Podișului Central Moldovenesc, secționat în acest sector de pârâul Crasna și afluenții acestuia. Din punct de vedere geografic, situl este amplasat pe un promontoriu (interfluviu), încadrat la V de pârâul Crasna iar la E de un afluent de dreapta al acestuia. Imediat la baza promontoriului pe flancul drept, are loc confluența afluentului de

dreapta cu pârâul Crasna. Promontoriul este impozant, fiind printre cele mai stabile locuri din zonă. Totuși pe versantul vestic, sudic și nord-estic prezintă alunecări, unele reactivitate în vara anului 2008. Față de albia majoră a pârâului Crasna, situată la baza promontoriului, pe latura de V și S, care înregistrează cca. 280 m altitudine, platoul superior al sitului arheologic ajunge la peste 330 m. Habitatul eneolitic a fost identificat cu precădere pe botul dealului (promontoriului) care în amonte urcă până la peste 400 m în Dealul Covasnei. Geologic sub nivelul arheologic se găsește un strat de loess nisipos, iar sub acesta urmează straturi nisipoase sarmațiene cu o vechime mai mare de 10 mil. ani. Expunerea sudică a promontoriului a asigurat populațiilor preistorice, ce au locuit acest habitat, condiții propice pentru închegarea unei comunități stabile, fapt dovedit și de bogăția de artefacte descoperite până acum.

Pentru a salva restul de locuință eneolitică (L1) din perimetrul alunecărilor de teren a fost trasată o SI, pe direcția N-S cu 20 m lungime și 2 m lățime. Pe lungimea SI au apărut chirpici de la două locuințe cucuteniene și de la o anexă, iar în partea de NE o groapă menajeră (G1).

Locuința nr.1 (L1)

A fost surprinsă între m. 1 și m. 4, fiind parțial distrusă pe latura nord-estică, de alunecările de teren și fostul drum de coastă. Locuința continuă și înafara secțiunii spre SV și NNE. Căzăturile de perete sunt bine arse, fiind de culoare cărămizie, uneori de un roșu aprins, dar s-au găsit și resturi de culoare neagră-cenușie, ușor friabil. Unele bucăți erau mari de peste 20 cm, având în compoziție paie și pleavă (pot fi văzute amprentele acestora). Locuința avea o formă aproximativ dreptunghiulară fiind orientată spre direcția NE-SV cu fața spre sud. Față de nivelul general la m. 3 se prezintă ca o ușoară bombare, după care coboară spre S și N. Unii chirpici prezintă urme de fățuială, având amprente de degete, nuiete și pari. În perimetrul L1 s-au găsit puține fragmente ceramice de calitate mediocră, fără pictură.

Locuința nr.2 (L2) și anexa acesteia (tindă)

De la m. 6 la m. 12 se întâlnesc căzături de chirpici fără însă a se prezenta într-o masă destul de Compact, ca la L1. Din materialul descoperit s-a constatat existența unor noi locuințe (L2) cu anexă de tip tindă, pe latura nordică a acesteia. Chirpicul tindei este mai friabil și predominant de culoare neagră, fiind întâlnit pe toată lățimea SI (m.6-m.8). Din locuința L2 a fost surprins doar peretele vestic, restul continuând în afară spre E, între m.8-m.12. În martorul din partea de E se disting chirpici fățuiți cu un strat de argilă fină (cca. 1cm). În general chirpicul de la L2 este predominant de culoare cărămizie mai rar (în interior) de culoare neagră. Ceramica descoperită este rară în comparație cu alte situri din împrejurimi (Bazga, Dolhești, Armășeni). De la m. 12 până la m. 20 s-au descoperit piese sporadice, pietre arse și câteva fragmente de chirpici.

În imediata vecinătate a locuinței (L2) la m.12 (-0,40 m) se conturează o groapă menajeră cucuteniană (G1), având în umplutură carbune, cenușă, chirpici și pietre arse. Are o formă aproximativ ovală și se adâncește de la -0,40 la -0,70 m, dar se continuă spre E în afara SI. La m.20 au fost găsite câteva fragmente ceramice de culoare neagră cu o grosime mică a pereților (0,7cm), dar de calitate foarte bună. În compoziția pastei se disting cioburi pisate foarte mici. În zona mediană a fragmentelor se disting incizii triunghiulare (cu vârful în jos) în șir, aplicate în pasta crudă, înainte de ardere, cu un obiect specific. După compoziție, pastă, culoare și motive aplicate, ceramica aparține culturii Monteoru din epoca bronzului.

Piese deosebite descoperite în sit:

- statueta antropomorfă feminină din lut ars de culoare cărămizie. Se păstrează din trei fragmente, din zona pieptului până la genunchi. Crește progresiv în dimensiune de la piept spre bazin (unde înregistrează lățimea maximă), apoi descrește spre genunchi. În profil prezintă o arcuire gradată spre în spate (zona maximă la fese) cu un unghi aproximativ 30 (poziția șezând) picioarele sunt împreunate de la genunchi la bazin. L=5 cm; l(piept)=1,5 cm; gr.(max)=1 cm; l(bazin)=2,5 cm; l(genunchi)=0,4 cm.

- topor șlefuit dreptunghiular din silicolit descoperit la m.18 (-0,60 m). Este fin șlefuit pe toate părțile cu laturile longitudinale drepte, iar fețele plane. Zona activă a fost îndelung folosită, fiind vizibile urme de tocire până la aplatizarea tășului. Tășul are o formă ușor convexă spre una din laturi. Muchia este curbată, fin șlefuită, fiind mai mică în lățime decât zona tășului. Pe o latură în apropierea muchiei, are o mică neregularitate bombată din timpul desprinderii pentru a fi confecționată ca unealtă. L=13 cm; l(tăș)=4,5 cm; l(muchie)=2,5 cm; gr.=1,5 cm.

- Topor șlefuit cvasidreptunghiular din silicolit, descoperit la m. 18 (-0,60 m). Este șlefuit fin pe ambele fețe și 2/3 dintr-o latură, iar cealaltă latură a suferit deteriorări serioase de la partea activă (tăș) până la muchie, tășul este aplatizat prin tocire (folosirea îndelungată) dar păstrează forma curbă inițială (convexă). Muchia este dreaptă dar preparată grosolan. L=11,5 cm; l(tăș)=5,5 cm; l(muchie)=25 cm; gr.=1,2 cm.

Piese recuperate din ruptura nord-estică afectată de alunecările de teren, prin periegeze din anii anteriori:

- topor perforat din silicolit, rupt din vechime în dreptul găurii de înmănușare (păstrând jumătate până la muchie). Este șlefuit pe toate părțile, iar pe pereți găuri de înmănușare păstrează amprentele perforării prin riduri simetrice. Muchia este ușor curbată (convexă). L=7 cm; l(în dreptul găurii)=5 cm; l(la muchie)=3 cm; gr.=3 cm.

- mojar cvasidreptunghiular din silicolit cu funcționalitate dublă, rupt pe doua laturi din vechime. În zona ruptă, mojarul a fost ars ulterior, fapt care i-a slăbit rezistența, iar în urma unei lovituri primite, a fost posibilă distrugerea în aceasta zonă. Pe ambele părți prezintă concavități, fin șlefuite, mergând cu această șlefuire chiar până pe laturi. În profil are forma unei lentile cu concavitate dublă centrală. În concavitățile mojarului se văd urme de pictură naturală de culoare roșie și maronie. Piesa a fost folosită pe ambele părți, având astfel o funcționalitate dublă. A fost descoperit încă din anul 2002 de familia Bălan Ioan și Stela din satul Rotăria. Dimensiuni: gr(laterală)=10,5 cm; L=22,5 cm; l=18 cm; gr.(mediană)=5,5 cm.

- fragment de fusaiolă din lut ars de culoare cenușie cu diametrul de 3 cm; l 2,5 cm.

Pe ansamblu în secțiunea SI au fost descoperite două locuințe (L1 și L2) și o anexă (tindă) a L2. În latura nord-vestică a L2 a fost identificată o groapă menajeră cucuteniană (G1).

Abstract:

The southern perimeter of the site is affected by the earth flow. We found, so far, two archaeological sites dated to Monteoru and Cucuteni A3 Cultures.

182. Sadoveni, com. Manoleasa, jud. Botoșani**Punct: Lutărie**

Cod sit: 38036.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 264/2008

Colectiv: Marin Cârciumar – responsabil, Cristian Ionuț Tuțu, Florin Cosmin Dumitru, Loredana Cristina Niță-Bălășescu, Monica Vintilă (UV Târgoviște)

Situl Sadoveni-Lutărie este amplasat pe malul drept al Prutului mijlociu, pe terenul aflat în proprietatea comunei Manoleasa din satul Sadoveni, comuna Manoleasa, județul Botoșani.

Comuna Manoleasa este încadrată din punct de vedere administrativ în județul Botoșani, fiind situată în partea de nord-estică a României, în imediata vecinătate cu Republica Moldova, unde râul Prut reprezintă și frontiera de stat. Încă de la începutul anilor 1920, bazinul hidrografic al Prutului mijlociu devine foarte interesant din punct de vedere arheologic prin prisma descoperirilor paleolitice și va fi cercetat intens timp de opt decenii de arheologi, enumerând aici pe N. N. Moroșan, N. Zaharia, C. S. Nicolăescu-Plopșor, M. Bitiri, Al. Păunescu și V. Chirica. Pe teritoriul acestei comune, atât pe malul drept al Prutului mijlociu cât și pe afluentul acestuia, pârâul Volovăț, arheologii români au identificat numeroase piese din silex, majoritatea aparținând paleoliticului superior¹. Cele mai multe dintre aceste puncte semnalate în *Repertoriul Arheologic al județului Botoșani* (1976)², sunt rezultatul unor cercetări efectuate înainte de construirea lacului de acumulare de la Stânca-Costești, care a afectat, prin ridicarea nivelului apei Prutului, numeroase așezări paleolitice, multe dintre ele fiind în prezent inundate.

Obiectivele cercetării preventive din luna iunie 2008 au inclus actualizarea datelor referitoare la geomorfologia zonei și a punctelor paleolitice deja semnalate, precum și identificarea unor noi puncte aparținând paleoliticului superior din zona Prutului mijlociu.

Punctele luate în discuție sunt amplasate pe teritoriul administrativ al comunei Manoleasa, la NV de satul Sadoveni, pe stânga drumului care leagă satul Manoleasa de Sadoveni.

Descoperirea lor a fost favorizată de dezvoltarea în terasa T2 a Prutului, cea pe care sunt amplasate, a unui sistem de alunecări de teren generate de eroziunea laterală exercitată de acesta, eroziunea amplificată în urma ridicării nivelului apei ca urmare a construirii barajului de la Stânca-Costești. Terasa 2, descrisă cu o înălțime relativă de 20-30 m și 100 m înălțime absolută³ are în prezent în sectorul analizat, o altitudine relativă de 8 m, în urma înălțării nivelului apei râului Prut. Altitudinea medie absolută a terasei în acest punct este de 108 m, coborând în altitudine către S, în direcția curgerii Prutului.

Fruntea terasei este afectată de o serie de procese gravitaționale, grupate în patru complexe de alunecări delapsive (numerotate de la 1 la 4, de la N la S), la care se asociază șiiroiri și ravenări, toate având ca punct de declanșare valea Prutului. Suprafața afectată de aceste procese este de aproximativ 0,12 km² și se suprapune podului și frunții de terasă, materialele deplasate fiind ulterior preluate de Prut.

Punctele de analiză au fost reprezentate tocmai de râpele de desprindere ale acestor alunecări, în special ale alunecărilor nr. 3 și nr. 4⁴.

În luna iunie a anului 2008 am efectuat un sondaj de 1,50 m lungime, 0,30 m lățime și 3 m adâncime într-un profil situat pe

terasa Prutului mijlociu. Acesta este amplasat în partea nordică a satului Sadoveni (com. Manoleasa), la intrarea în sat (dinspre satul Manoleasa). Profilul de la Sadoveni-Lutărie⁵ se află în malul stâng, reprezentând o alunecare de teren, numerotată de noi cu cifra 3 (dintr-un grup de patru mari alunecări de teren, numerotate de la intrarea în sat).

Descrierea geologică și arheologică a profilului (de sus în jos) este următoarea:

- orizontul A al solului actual, având o grosime de 0,10 m;
- sol cenușiu închis, situat între 0,10-0,60 m;
- depozit loessoid cenușiu-gălbui, compact, cu concrețiuni calcaroase, situat între 0,60-1 m, în care s-au identificat așchii din silex și fragmente ceramice aparținând probabil epocii bronzului;
- strat cenușiu-albicios-gălbui, compact, dur, având o structură prismatică, amplasat între 1-1,30 m;
- strat de loess gălbui, compact, cu o structură fină, identificat între 1,30-2,10 m, în care s-au observat concrețiuni calcaroase;
- depozit loessoid maroniu-roșcat, caracterizat prin desprinderi prismatice, bogat în intruziuni feromanganice, amplasat între aproximativ 2 și 2,70 m;
- strat de loess nisipos brun-gălbui, cu o structură fină, situat între 2,70-2,85 m, în care s-au găsit numeroase pietricele rulate și concrețiuni calcaroase;
- strat de nisip gălbui, bogat în pietricele rulate și galeți din silex local, identificat între aproximativ 2,85 și 3 m.

În ceea ce privește fragmentele ceramice descoperite la Sadoveni-Lutărie putem spune că acestea aparțin epocii bronzului. Calitatea pastei este relativ bună, ca degresant fiind folosite nisipul, pleava sau cioburile pisate. Arderea a fost făcută în mediu oxidant, ceramica ne reprezentând nici un fel de decorație pe suprafață sau în interior. După aspect este posibil să aparțină culturii Noua⁶, semnalată în zonă la Cinghinea, com. Ripiceni, jud. Botoșani. Aici, la cca. 3 km S de zona noastră de interes a fost depistată o așezare „cenușar”, la 70 de m N de marginea sudică a terasei Prutului, pe locul numit „În ponoară”⁷. Cercetările viitoare vor pune sau nu în evidență existența unei așezări Noua în această zonă.

Prin prisma rezultatelor furnizate de cercetarea preventivă din luna iunie 2008, considerăm ca necesară continuarea și intensificarea pe viitor a cercetărilor din această regiune.

Note:

1. V. Chirica, *Cercetări arheologice de teren în județul Botoșani*, Carpica, extras, Bacău, 1971, p. 299-313; Al. Păunescu, *Paleoliticul și mezoliticul de pe teritoriul Moldovei*, vol. I/2, Editura Satya Sai, București, 1999;
2. Al. Păunescu, P. Șadurschi, V. Chirica, *Repertoriul Arheologic al județului Botoșani*, vol. I, București, 1976, p. 159-169;
3. V. Băcăuanu, *Câmpia Moldovei. Studiu geomorfologic*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968, p. 147-148;
4. George Murătoareanu, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Facultatea de Științe Umaniste, Str. Lt. Stancu Ion, nr. 34-36, Târgoviște, 130105, jud. Dâmbovița, e-mail: muratoreanug@yahoo.com;
5. Denumire dată de noi acestui punct, de unde localnicii exploatează lutul în scopuri gospodărești;
6. Cristian Eduard Ștefan, IAB, cristarh_1978@yahoo.com;
7. Adrian C. Florescu, *Repertoriul culturii Noua-Coslogeni din România. Așezări și necropole*, CCDJ 9, 1991, p. 48, pct. 124.

Bibliografie:

Chirica, V., 1971, *Cercetări arheologice de teren în județul Botoșani*, Carpica, extras, Bacău, p. 299-313;
 Băcăuanu, V., 1968, *Câmpia Moldovei. Studiu geomorfologic*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București;
 Florescu, C. A., 1991, *Repertoriul culturii Noua-Coslogeni din România. Așezări și necropole*, CCDJ 9;
 Păunescu, Al., Șadurschi, P., Chirica, V., 1976, *Repertoriul Arheologic al județului Botoșani*, vol. I, București, p. 159-169;
 Păunescu, Al., 1999, *Paleoliticul și mezoliticul de pe teritoriul Moldovei*, vol. II/2, Editura Satya Sai, București.

Résumé:

Les recherches archéologiques du mois de juin 2008 ont envisagé l'actualisation des dates concernant la géomorphologie du bassin de Prut et les sites paléolithiques signalés auparavant, en proposant aussi l'identification des nouveaux sites appartenant au Paléolithique supérieur. La région couverte par nos recherches enferme le bassin du Prut, dans le Nord de la village de Sadoveni.

Le matériel archéologique découvert en position stratigraphique dans la fouille de Sadoveni-Lutarie peut appartenir d'une habitation spécifique pour l'époque du bronze (la culture Noua).

183. Sibiu, jud. Sibiu

Punct: str. Manejului (zidul Cetății)

Cod sit: 143469.10

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 57/2008
 Colectiv: Petre Beșliu Munteanu (MN Brukenthal)

Reabilitarea străzii Șelarilor, care însoțește pe o bună parte traseul zidului de apărare al orașului Sibiu a început în 2007, dar numai din februarie 2008 am inițiat sondaje arheologice pe traseul zidului. În lipsa unui contract cu constructorii, nu am avut finanțare. Constructorii au oferit muncitori pentru efectuarea unei singure casete. Motivul solicitării cercetării de teren a fost dezvelirea în cursul reabilitării străzii a unor structuri subterane de zidărie. În momentul începerii săpăturii, o bună porțiune din stradă fusese pavată, ceea ce împiedicat trasarea unor secțiuni de dimensiuni rezonabile, ele ajungând astfel la lățimea de 1,20-1,40 m.

Zidul cetății în zona străzii Manejului este mai puțin cunoscut decât Grădina Călugărițelor, amenajată în exteriorul lui, și decât Mănăstirea Ursulinelor, echipată cu un pasaj de trecere boltit la etaj spre amintitul loc de recreere din sec. al XVIII-lea.

Primul sondaj arheologic a vizat zidăria afectată de săpăturile constructorilor. Caseta s-a lărgit mai mult decât zidăria și s-a adâncit până la 2,10 m față de nivelul străzii.

Zidăria dezvelită și cercetată în adâncime era, în fapt, baza scării de acces la drumul de strajă, fiind alcătuită din pietre de râu, pe care au fost așezate două structuri simetrice din cărămizi groase de 5 cm. Cărămizile au fost rânduite îngrijit, pe cant, formând baza unor arce. Partea din mijloc, între cele două structuri cu cărămizi pe cant, se adâncea cu 0,30 m. În plan cu partea centrală a structurii menționate, dar în exterior, mai jos cu 0,20 m, au fost așezate două pietre de râu. Dispoziția planimetrică a zidăriei sugerează baza unor scări (din cărămizi?) cu dimensiunile de 2,60 x 1,25 m, care urcau spre parapet la N și S.

Profilul de N al casetei ne arată depuneri succesive de pământ brun-cenușiu sau verzui, mâlos, urme de arsură în straturi de depunere și un nivel consistent rămas în urma unui incendiu, materiale de construcție depuse într-o groapa săpată în solul viu. În profilul de N se distinge cu claritate un nivel inferior gros de 0,10 m rezultat din depunerea mortarului pe solul viu.

Altă casetă a fost practică în partea de N a segmentului de zid, având ca latură arcul de descărcare al culoarului de trecere spre grădină. Fundația zidului din cărămizi și pietre a zidului de incintă este superficială; sub ea se observă sol viu. Urmele activității constructorilor sunt sesizabile sub talpa arcului. Spre NV au fost amenajată construcții moderne, evidente și în caseta învecinată.

A treia casetă a fost plasată și mai la N, acolo unde planurile din sec. al XVIII-lea arată un turn de incintă. În caseta de 1,20 x 1,20 m am surprins un segment al contrafortului turnului, interior incintei, pe direcția E-V, amenajat din cărămizi de 30 x 15 x 3(4) cm. Pe malul de sud-est a fost vizibil un șanț care cobora până la 0,90 m, tăind stratul natural de pietriș. La SV, în plan cu frontul caselor actuale, au fost evidente fundațiile superficiale ale unei amenajări numite *magazie* în planurile din sec. al XVIII-lea

În capătul de SE al segmentului de zid de incintă a fost săpată o secțiune în spațiul permis de constructori 1,40 x 1,40 m, cu o latură mărginită de piciorul de sprijin al unei bolti, parte a zidului de incintă. Malul de S a lăsat să se vadă la 1 m de fundația zidului de incintă, pe o lățime de 0,50 m, un șanț adâncit cu 0,70 m în stratul natural și nisip pe fund. Groapa a fost nivelată cu un strat cu pigmenți de arsură, suprapus la rândul de strat de construcție. Între talpa zidului care susținea arcul zidului și stratul de construcție se vede un strat de pământ brun-verzui. Profilul opus lasă să se vadă stratul de construcție la nivelul părții inferioare a fundației din piatră, sub care se află patru cărămizi de 25 x 4 cm; 18 x 4 cm; și 12 x 4 cm. O groapă săpată în straturile superioare, conținea urme de lemn ars. Peste groapă și nivelele fără materiale de construcție s-a depus un strat compact de arsură. Și straturile superioare, de nivelare, conțin pigmenți de arsură.

Terenul din afara incintei de apărare a fost sondat printr-o secțiune plasată perpendicular pe direcția zidului. Fundația zidului cetății, alcătuită din pietre și cărămizi, a fost suprapusă după demolarea suprastructurii de un strat de nivelare peste care a fost ridicată o zidărie din cărămizi, ajunsă și ea sub pământ.

Materialul arheologic este sărac: fragmente ceramice moderne și medievale și un medalion din bronz al Sfintei Ursula. Merită menționate fragmentele ceramice recuperate din șanțul săpat în solul viu din caseta de la SE, fiind anterioare momentului construirii zidului de apărare. Ele nu au caracteristici deosebite de cele ale ceramicii medievale.

Datele stratigrafice din casele arheologice de pe strada Manejului sunt de natură a oferi reconstituirea evoluției istorice a fortificației. Nu există urmele unei construcții din lemn anterioare zidului din material durabil. Cea mai veche amenajare este un șanț puțin adâncit în solul viu, surprins în săpătură pe o lățime de 0,70 m. În umplutură șanțului s-au păstrat fragmente ceramice medievale. Nivelul de călcare a crescut cu 0,50 m până la depunerea unu strat de incendiu.

Zidul de apărare a fost ridicat sub buza terasei. A urmat ca și în alte cazuri cunoscute în Sibiu, umplerea spațiului dintre zid și panta terasei. Fața zidului de pietre, cu cărămizi așezate sub talpă este superficial adâncit în solul viu.

Zidul a fost refăcut după incendiul probabil din 1556. Atunci s-au adăugat arcele din cărămizi și s-a construit baza scării de acces. Arcele de sprijin ale zidului se sprijineau la rândul lor pe substrucții din zidărie.

Nu am văzut în săpăturile constructorilor urme ale segmentului de zid demolat odată cu construirea Mănăstirii Ursulinelor. Solul bun de fundație aflându-se în această zonă foarte ridicat, nu a fost nevoie de o fundație solidă care să lase urme consistente. În exteriorul zidului de incintă se afla un teren mlăștinos.

Momentul demolării segmentului de zid cu direcția E-V și al umplerii mlăștinii exterioare este reliefat de medalionul cu Sf. Ursula, descoperit în umplutură.

Segmentul de zid cercetat arheologic este cuprins între cele turnurile numerotate cu 9 și 10 în inventarul din 1751. Planul care însoțește studiul lui L. Reissenberger ne arată un sistem dublu de apărare, cu segmentul de zid I protejat la N E de Turnul Bărbierilor¹ (substrucțiile lui se află actualmente în grădina Liceului Pedagogic- Mănăstirea Ursulinelor) și o incintă exterioară, așa cum am descoperit în fața Turnului Lăcătușierilor.

Pornind de la rezultatele cercetării arheologice, constructorii au marcat în pavaj picioarele arcelor de descărcare ale zidului din cărămizi care l-a căptușit în interior pe cel mai vechi.

Note:

1. L. Reissenberger, *Ueber the ehemaligen Befestigungen von Hermannstadt*, în *Archiv des Verein fuer Siebenbuergische Landeskunde* 29, 2, p.396.

Abstract:

We did some archaeological trenches during the rehabilitation of Manejului Street in Sibiu that is along the North-East precinct of the mediaeval city. The results of the excavations consist in stratigraphic information and the discovery of the bases of the upstairs to the crenel. It was a solid one, made by stone and brick.

The stratigraphic information is richer and detailed. There are not traces of a wooden earth rampart on this place. The precinct wall was built down to the terrace and the hollow place was filled with earth. On the edge of the terrace was a trench filled in that time with earth and ceramics. The evolution of the wall consists in three phases: 1. a simple stone-brick wall; the stone-brick wall was enlarged inner side with brick-arches structure. At that time, after the burning of the wooden structure of the wall, the level of earth bridged up. The third phase, in the post mediaeval time, was connected with the bastion system: a wooden rampart enlarged outside the mediaeval precinct. Outside the defensive wall there was a moor area that was filled in the 18th century. A bronze medallion of Saint Ursula pilgrimage was uncovered.

184. Sibiu, jud. Sibiu

Punct: str. Manejului și Șelarilor (Biserica Franciscanilor)

Cod sit: 143469.10

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 241/2008

Colectiv: Petre Beșliu Munteanu (MN Brukenthal)

Biserica Franciscanilor din Sibiu, cunoscută ca aparținând Mănăstirii Franciscanilor, a fost reconstruită la mijlocul secolului al XVIII-lea. Ea se află astăzi pe strada Șelarilor, stradă supusă reabilitării de către Primărie.

Istoricul de artă Hermann Fabini a datat construcția inițială în secolul al XV-lea și atribuit-o clariselor, asimilând astfel ipoteza că biserica clariselor nu a fost în orașul de jos, lângă Biserica Sfânta Elisabeta.¹

Cercetarea arheologică a avut trei componente: dezvelirea în suprafață a unui zid de incintă la nordul corului; cercetarea sistematică a terenului liber de la V; recuperarea de material arheologic.

Pentru cercetarea arheologică a terenului de la vestul bisericii au fost practicate trei secțiuni de 4 x 1,50 m, cu adâncimi cuprinse între 0,70 - 2,40 m.

Stratigrafia secțiunilor a înregistrat nivele de construcție, de depunere și umplutura unei amenajări subterane. Peste solul viu, format din pământ brun-marونی, s-a depus un strat superficial de pământ negru (solul medieval), mai consistent spre strada Filarmonicii. Au fost evidente nivelele de construcție din Evul Mediu și cel modern. Planimetria mănăstirii din sec. al XV-lea a fost întregită prin descoperirea unui zid din cărămizi construit pe arce, cu menirea de a proteja corul bisericii. Un alt zid al terenului adiacent mănăstirii a fost evident la nord-vest. Oala cu gura în jos, așezată sub nivelul podelei și cărămizile de dimensiuni diferite ilustrează interiorul unei amenajări la V de biserică. Alte substrucții din cărămizi descoperite la -2,60 m față de nivelul actual de călcare, sub fundația fațadei vestice, se află în plan cu construcția a cărei funcționalitate este dificil de lămurit. Se prefigurează planul unei amenajări din cărămizi ale cărui ziduri pe direcția est-vest coborau până la -2,60 m. Construcția din cărămizi ține de perioada ulterioară mijlocului secolului al XVI-lea, când mănăstirea a fost abandonată. Prin refacerea și dezvoltarea spre V a bisericii din sec. al XVIII-lea, vechea amenajare a fost distrusă.

Materialul arheologic este compus din oala din lut menționată, fragmente ceramice medievale și moderne, piese din metal: un cârlig de ușă, un ac de păr din bronz, un sigiliu din plumb. Fragmente de nervură din ceramică au fost descoperite în săpătură. Altele au fost prinse în zidăria secolului al XVIII-lea.

Mănăstirea a fost construită pe un teren lipsit de ansambluri de locuințe, numit de aceea în socotelile orașului Sibiu *Auf den Wiesen*. Biserica de mănăstire era mai mică decât cea modernă.

Amenajarea care a ocupat terenul din fața bisericii după abandonarea ei a fost demolată, umplutura având în componență material ceramic modern, probabil din sec. al XVIII-lea. Singurul obiect important descoperit in situ în interiorul amenajării, în zona de intrare de la E, este o oală cu buza gulerată (kragenrand). Oala a fost îngropată vertical. În interior oalei nu am găsit decât pământ. Una dintre piesele descoperite, sigiliul de plumb, sugerează o utilitate civilă a construcției.

Rezultatele cercetării arheologice se pot corobora cu informațiile planului din 1751 pentru a contura planimetria și chiar elemente din morfologia edificiului religios medieval. Nava bisericii de mănăstire era mai scurtă decât cea actuală. La N și E, ferestrele corului erau protejate de un zid din cărămizi. Din același material de construcție au fost amenajați bolțarii nervurilor bolților. Astfel de bolțari se văd în fundația pridvorului din sec. al XVIII-lea.

Având în vedere importanța istorică a monumentului construit în interiorul incintei orașului medieval în sec. al XV-lea și posibilitățile tehnice actuale, am propus marcarea cu cărămizi în pavajul din pietre a zidului de protecție a corului în strada

Șelarilor și la suprafață, în fața bisericii și a amenajării subterane de la V de biserică. Era nevoie de un panou explicativ și de plăcuțe cu text explicativ.

Din aceste propuneri nu s-a realizat decât marcajul cu piatră al zidului din cărămizi pe o lungime mai mare decât cea surprinsă în săpătură, cu explicația arhitectului proiectant că arheologul nu are autoritate să propună soluții arhitectonice.

Note:

1. H., A., Fabini, Sibiu. *Portretul unui oraș din Transilvania*, Sibiu, 2001, p.76.

Abstract:

The archaeological excavation in Sibiu, Șelarilor Street was a rescue one. It was important because one monastery church (The Franciscan monastery) was there. We uncovered three traces of a wall protecting the choir of the mediaeval church and an underground construction in the western side of the church, built after the Reform.

185. Simeria, jud. Hunedoara

Punct: DN 7, CF 584N, 18N, 964N

Cod sit: 87674.02

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 9/2008

Colectiv: Cristian Constantin Roman - responsabil, Sorin Tincu (MCC Hunedoara)

Scopul proiectului este acela de construire a unui spațiu de depozitare și închiriere utilaje pentru construcții, care urmează să afecteze partea sud-vestică a terenului localizat sub coordonatele CF 18N/a, nr. topo 2613/3/1. În perioada alocată acestei cercetări preventive au fost colectate o serie de materiale arheologice din situri cercetate anterior sau în curs de cercetare.

Stratigrafia S1 și S2/2007 este simplă și se prezintă astfel (de sus în jos):

- nivel de umplutură, pentru uniformizarea curții, format din balast și piatră de carieră, nivel legat de lucrările ce au vizat orizontalizarea curții (nivel 1).
- nivel de culoare cenușie, cu puțină piatră în compoziție, nivel legat și el de lucrările ce au vizat orizontalizarea curții (nivel 2).
- nivel steril de culoare neagră, dens (nivel 3), cu foarte puține fragmente ceramice aparținând perioadei moderne și contemporane.
- nivel brun-negricios, dens, cu lentile nisipoase (nivel 4), steril din punct de vedere arheologic.

Nu au fost identificate complexe arheologice.

Locul de depozitare al materialelor arheologice: MCC Hunedoara.

Pentru anul 2009, nu se intenționează efectuarea unor cercetări arheologice preventive în acest punct

Având în vedere particularitățile sitului și extinderea suprafețelor ocupate de construcții, insistăm asupra monitorizării proiectelor urbanistice ce se desfășoară în perimetrelor ariilor cu potențial arheologic reperat.

Bibliografie:

Luca Sabin Adrian, *Arheologie și istorie (III) Descoperiri din județul Hunedoara*, 2005, 221;

Abstract:

This rescue archaeological excavation never confirmed the presence in this restricted area of some human communities.

186. Snagov, com. Snagov, județul Ilfov

Punct: Coada Chiot

Cod sit: 105179.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 110/2007

Colectiv: Vasilica Sandu-Cuculea - responsabil (MMB)

Pentru obținerea avizului necesar începerii lucrărilor de construcție la obiectivul de investiții „Sat de vacanță Indigo Club - Snagov”, în perioada 11 aprilie-10 mai 2007 au fost continuate cercetările arheologice preventive efectuate în vara și toamna anului 2006¹, urmărindu-se trei obiective: terminarea cercetării a trei complexe de locuire apărute în SXIV-XV/2006; verificarea potențialului arheologic al suprafeței de teren de la periferia vestică a locuirii de scurtă durată din epoca bronzului și a vetrelor așezărilor sec. III și VI p.Chr., cercetate în situl Snagov „Coada Chiot” în campania anului precedent, prin săpătură arheologică efectuată în suprafață, pe 5764,50 m²; stabilirea limitei răsăritene a vetrei sitului.

La primul obiectiv, după evacuarea pământului de umplutură și recuperarea materialelor arheologice mobile, în SXIV s-a precizat groapa unui bordei din sec. III p.Chr. (B6) iar în SXV o locuință de suprafață (L20) și o groapă menajeră (Gr.23), ambele din sec. VI p.Chr.

Pentru atingerea celui de-al doilea obiectiv, în partea vestică a sitului Snagov „Coada Chiot” a fost trasată secțiunea SXXVIII, orientată E-V (perpendiculară pe SI/2006), de 146 m lungime, 0,60 m lățime și adâncime, din care s-au deschis ulterior 3 casete.

Situația arheologică din partea estică a sitului s-a stabilit prin săparea până la 0,50 – 0,60 m adâncime a patru secțiuni: SXXIX, orientată N-S, de 14 x 3 m în jumătatea sudică și de 13,5 x 0,60 m în cea nordică; SXXX, orientată E-V, de 75 x 0,60 m, cu cas. 1-2; SXXXI, orientată N-S, de 10 x 0,60 m și SXXXII, orientată E-V, de 114 x 0,60 m.

Suprafața cercetată a însumat 322,22 m².

Stratigrafia:

În SXXVIII, până la 80 m V de SI/2006, stratul arabil cenușiu-castaniu, gros de 0,25 - 0,30 m, care nu conține nici un fel de resturi arheologice antice antrenate, suprapune direct stratul castaniu, steril arheologic, după care, pe cca. 30 m lungime spre vest, pe o suprafață unde au fost interceptate gropile a trei complexe de locuire din secolul VI p.Chr., între stratul arabil la fel de deschis la culoare și cel castaniu, a apărut un strat cenușiu-negricios pigmentat cu rare granule de chirpic și cărbune, gros de 0,10 m și sub el unul castaniu-negricios cu aceeași grosime.

În treimea nordică a S. XXIX, stratul arabil cenușiu-castaniu suprapune direct stratul castaniu, iar în partea sudică, unde au fost interceptate complexe de locuire, sub stratul arabil este stratul negricios din sec. VI-VII p.Chr. și cel castaniu-negricios din sec. III p.Chr., ambele având câte 0,10 m grosime.

În SXXX, nivelele culturale ale sec. III și VI-VII p.Chr. sunt bine conturate în capătul vestic, unde a fost străpunsă o lentilă din pământ cu mult cărbune aflată în partea superioară a umpluturii gropii unui bordei din sec. VII p.Chr., precum și o groapă menajeră din sec. VI-VII p.Chr., se subțiază din ce în ce

mai mult și dispar la cca. 30 m distanță spre E, de unde până la capătul secțiunii, stratul arabil suprapune direct stratul castaniu.

În SXXXI, trasat la N și perpendicular pe SXXX, pe circa 3 m din capătul nordic, stratul arabil suprapune direct stratul castaniu.

În SXXXII nu s-a constatat prezența nivelelor culturale.

Cu ajutorul celor 5 secțiuni s-a putut stabili stratigrafic limita vetrelor așezărilor care aparțin sitului Snagov „Coadă Chiot”, atât la V cât și la E.

Numai în SXXXVIII-XXXI au fost interceptate și cercetate în suprafață: un bordei din sec. III p.Chr. (B7), o locuință de suprafață (L21), un bordei (B8) și trei gropi menajere (Gr.24-26) din sec. VI-VII p.Chr.

În campania anului 2007 două noi elemente au apărut la așezarea din sec. VI-VII p.Chr.

Primul este bordeiul notat B8, interceptat de SXXX, a fost amenajat în extremitatea răsăriteană a vetrei așezării. Acesta, seamănă în privința arhitecturii interioare (forma gropii, trepte din pământ cruțat și tehnica de amenajare a cuptorului), cu unele bordeie datate în sec. VI și eventual la începutul sec. VII p.Chr. descoperite în anul 2006, la V de el, în aceeași așezare de tip Ipotești-Ciurel-Cândești, însă diferă în privința inventarului găsit în cuptor și în afara lui prin: a. prezența numeroasă a vălătucilor și absența totală a pietrelor arse în foc, pietre care s-au găsit în cantitate foarte mare în cuptoarele și pe vetrele celorlalte locuințe dinspre V; b. prin existența pe podea a câtorva fragmente ceramice dintr-o oală din ceramică fină-aspă, negricioasă, lucrată la roată și decorată îngrijit cu striuri în val spart pe două registre separate de o bandă din striuri, sub care sunt motive din striuri în formă de ochi. Forma și inventarul cuptorului acestui bordei, numai cu vălătuci (de diverse forme și dimensiuni, întregi și fragmentari) și fragmente de tavă, între care s-au găsit puține fragmente de oale, sunt întâlnite la unele locuințe sau chiar așezări întregi din cadrul culturii Ipotești-Ciurel-Cândești, dar prezența fragmentelor de oală decorată cu diferite motive din striuri, conduce către o datare mai târzie a acestui bordei, singular în cadrul așezării, eventual spre sfârșitul sec. VII p.Chr.

Al doilea element, este apariția la V de vatra propriu zisă a așezării, stabilită stratigrafic prin săpăturile efectuate în anul 2006, a unui nou grup de complexe de locuire din sec. VI p.Chr., din care SXXVIII a interceptat două gropi menajere (Gr.25-26) și o locuință de suprafață (L21), fără instalație de foc. Distanța dintre Gr.25, aflată la extremitatea răsăriteană a grupului vestic și L1 (sec. VI p.Chr.) din SII/2006 situată în marginea vestică a așezării Snagov „Coadă Chiot” este de 96 m.

Note:

1. Vasilica Sandu-Cuculea, *Snagov „Coadă Chiot”, CCA, 2007*, p. 343-344.

Résumé:

Pour vérifier le potentiel archéologiques de la périphérie du sit Snagov „Coadă Chiot”, dans la période 11 april - 10 mai 2007 ont été effectuées des fouilles de sondage, à ouest et à l'est de surface cherchée en 2006. Dans la partie occidentale du sit Snagov „Coadă Chiot” a été découvert un nouvel groupe d'habitation de VIe siècle ap. J. Chr., de qui ont été mis au jour une habitation de surface et deux fosses ménagères. Dans la partie orientale du sit Snagov „Coadă Chiot” ont été interceptées: un hutte de IIIe siècle ap. J. Chr. et l'autre de la fin du VIIe siècle ap. J. Chr. et encore une fosse ménagère de VIe-VIIe siècles.

187. Socu, com. Bărbătești, jud. Gorj

Punct: Cioaca Boia

Cod sit: 78868.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 375/2008

Colectiv: Gheorghe Calotoiu – responsabil, Dumitru Hortopan, Elena Firescu (MJ Gorj)

Situl arheologic de la Socu Bărbătești se află amplasat pe DN 67B (DJ675) Târgu-Cărbunești - Filiași, la 1,5 Km N de satul Socu (comuna Bărbătești, Județul Gorj) în punctul „Cioaca Boia”, la 100 m V de râul Gilort.

Cercetări arheologice anterioare au fost efectuate de către Petre Gherghe și Gheorghe Calotoiu în perioada 1976-1980, 1982-1986.

În anii 2006 și 2008 au fost executate lucrări pentru instalarea unor conducte de gaze naturale la sonda Grupului I Socu. Conducta traversează la 50-80 m E situl arheologic de la Socu-Bărbătești.

Canalul unde a fost instalată conducta de aducțiune a gazelor are o lungime de 240 m și o lățime de 0,60 m și este poziționată paralel cu râul Gilort.

Traseul conductei a fost propus de arheologii de la MJ Gorj, astfel ca așezarea dacică să nu fie afectată. Traiectul conductei traversează un teren frământat, datorită eroziunilor Gilortului și alunecărilor de teren.

În 2006 aceeași firmă a efectuat o secțiune unde a fost pusă o altă conductă la 1 m N de actuala secțiune. Șanțul a fost săpat manual.

Secțiunea unde a fost amplasată noua conductă are o lungime de 240 m, o lățime de 0,60 m și o adâncime de 1,40-1,50 m, fiind paralelă cu râul Gilort.

Pe lungimea secțiunii practicate manual de muncitorii de la aceeași firmă au fost descoperite în c. 142 -150 și 202 – 208 două complexe arheologice (Cpl 1 și Cpl 2) unde s-au găsit fragmente ceramice la -0,30 –0,75 m adâncime precum și urmele de la o locuință dacică. În partea de N a secțiunii între c. 202-208 s-a reperat un alt complex arheologic (Cpl 2) la -0,80 - 1,10 m adâncime unde au fost descoperite bucăți de chirpic, fragmente ceramice, o fusaioală, un mâner de caserolă și un pinten de fier fragmentar.

La 15 m S de primul complex arheologic și la adâncimea de -0,55 m a fost descoperită partea superioară de la o râșniță dacică, alături de fragmente ceramice de la un vas mare de provizii care prezenta pe interior urme de arsură secundară.

Ceramica descoperită în cele două complexe arheologice intersectate de traiectul conductei se împarte în trei categorii: fină, semifină și grosieră.

Pe suprafața cercetată au fost surprinse două complexe de locuire. Pe baza materialului arheologic descoperit se pot atribui epocii Latène târziu, mai exact sec. I a. Chr. - I p.Chr.

Primul complex arheologic – Cpl 1 are o lungime de 3,50 m și lățimea sa este cuprinsă între 0,30 - 0,65 m și se compune din umplutură de culoare negricioasă, bucăți mari de chirpic, cărbune, cenușă și multe fragmente ceramice.

Majoritatea fragmentelor ceramice descoperite sunt lucrate la mână din pastă grosieră ce cuprinde ca degresant nisipul granulos și pietricele.

La -0,60 m adâncime a fost descoperit un vas fragmentar de tip borcan cu buza evazată, tăiată drept din pastă zgrunțuroasă având pe diametrul maxim ca ornament motivul șnuruit organic, fundul drept, iar sub buză alveole mici dispuse circular. Fragmentele ceramice prezintă pe interior și pe exterior urme de arsură secundară. În umplutură s-au descoperit pereți de vas din pastă zgrunțuroasă cu fundul drept de culoare castanie, fragmente de castroane cu buza evazată, lată, cu marginea rotundă de culoare neagră din pastă semifină, fragmente de castron din pastă cenușie cu buza evazată lucrate la roată. Tot în Cpl1 la -0,55 m adâncime au fost descoperite fragmente de la o fructieră din pastă cenușie fină cu urme de slip cenușiu lucrată la roată, un fragment de castron cu fundul circular din pastă fină, de culoare cenușie, un fragment de vas de mici dimensiuni din pastă cenușie fină cu buza evazată și marginea rotundă. În același complex arheologic (Cpl1) au fost sesizate fragmente ceramice reprezentând pereți de vase lucrate din pastă grosieră având ca ornament butonul în șa, în cruce sau simplu. În același context arheologic la -0,60 m a fost descoperit un fragment din partea superioară a unui vas bitronconic din pastă semifină lucrat la roată cu buza evazată, marginea dreaptă de culoare castanie.

La -0,65 m a fost descoperit un vas de provizii cu buza evazată, marginea dreaptă iar pe diametrul maxim prezenta un brâu alveolar cu fundul drept. Acest vas fragmentar avea în interior și exterior puternice urme de arsură secundară. În același context arheologic a fost descoperită partea inferioară a unui vas borcan din pastă grosieră de culoare castanie cu fundul drept. Lângă aceste vase la -0,70 m a fost descoperit un chiup fragmentar din pastă semifină de culoare roșie cu fundul de forma unui postament circular la 0,55 m a fost descoperit un perete și buză de fructieră de culoare cenușie lucrată la roată și un fragment ceramic sub forma unui fund inelar de vas din pastă cenușie fină.

În depunerea arheologică din Cpl1 între -0,55 –0,68 m au mai fost găsite un perete de vas cu buza dreaptă din pastă semifină de culoare cenușie cu un brâu șnuruit pe pântec, care se leagă de butoni în șa, baze de vase inelare sau sub formă de postament din pastă grosieră sau fină, fragmente de fructiere lucrate la roată – buze, pereți sau suporturi – de culoare cenușie din pastă fină. Pe câteva buze evazate de vase sunt imprimate alveole ca ornamente. Mare parte din materialul ceramic este lucrat cu mâna din pastă grosieră și în puține cazuri sunt lucrate forme ceramice din pastă fină sau semifină la roată.

Pe traiectul conductei între c. 202 – 208, la -0,80 –1,10 m adâncime a fost descoperită o lentilă de umplutură ce are o lungime de 1,70 m și o lățime de 0,30 –0,35 m care cuprinde bucăți de lipitură (chirpici), cenușie, cărbuni și fragmente ceramice de la mai multe vase. Astfel la -0,95 m adâncime a fost găsit un vas borcan fragmentar lucrat din pastă grosieră cu buza dreaptă, având sub ea un motiv de formă alveolară, iar sub acesta un motiv sub formă de șnur. Pe fragmentele ceramice sunt urme de arsură secundară pe interior și exterior.

În Cpl2 a mai fost descoperit un fragment de vas de culoare castanie din pastă grosieră cu buza ușor evazată și marginea crestată, iar sub aceasta mai multe incizii paralele dispuse orizontal. Materialul ceramic din același complex arheologic mai constă în fragmente ceramice provenind de la vase lucrate cu mâna și, mai rar, la roată. La -0,95 m adâncime s-a descoperit un fragment de la o toartă de culoare cenușie, un perete de vas cu buton din pastă semifină de culoare castanie, un perete de vas cu buza ușor evazată, un fund de vas tăiat drept din pastă grosieră cu urme de arsură secundară, un fragment ceramic cu

buton în formă de șa, un fragment ceramic cu buza evazată de culoare cenușie lucrat la roată.

În același context arheologic la adâncimea de -0,85 m a fost descoperit un capac din pastă grosieră cu urme de arsură secundară, a mai fost găsit un vas bitronconic, fragmentar cu buza evazată, marginea rotundă, cu incizii oblice pe pântec. Au mai fost descoperite fragmente din pereți unui vas de culoare cărămizie în exterior și culoare neagră în interior cu incizii paralele orizontale ca ornamente. Au mai fost descoperite două funduri de vase la -1,05 m adâncime cu pereții din pastă grosieră sub formă de borcan. Pe unul din ele se păstrează impresiunile digitale ale olarului, pe interiorul vasului.

În depunerea arheologică din Cpl2 la -0,95 m a mai fost descoperit un mâner de caserolă romană, o fusaiolă bitronconică și un pinten de fier fragmentar.

În cele două depuneri din complexele Cpl1 și Cpl2 se păstrează bucăți de lipitură, cu amprente materialului lemnos și împletituri de nuiel.

În Cpl1 și Cpl2, au apărut mai multe forme ceramice lucrate de mână și la roata olarului și s-au observat diferite tipuri de vase: cupe și picioare de fructieră lucrate la roată din pastă cenușie, pereți și buze de la vase lucrate cu mâna din pastă grosieră, pereți și funduri de vase lucrate cu mâna, funduri de vase inelare din pastă lucrate la roată.

Caracteristicile materialului arheologic descoperit - categorii de pastă și forme ceramice datează așezarea de la Socu - Bărbătești în sec. I a.Chr.-sec. I p.Chr.

Analogii cu descoperirile arheologice de la Socu-Bărbătești se găsesc în așezările Latene târziu atribuite culturii geto-dacice clasice, special la Ocnița¹, Polovragi², Popești³, Vlădiceasca⁴, Cozla⁵, Răcătău, Tilișca⁶ și altele.

La Socu-Bărbătești a fost descoperită o toartă de caserolă din bronz cu cercul în relief creat. Asemănări cu această descoperire întâlnim în Dacia meridională la Ocnița⁷, Ulmeni jud. Călărași⁸ și aparține tipului Eggers 144 fiind încadrate cronologic în sec. I p. Chr.

Pinteni sunt cunoscuți în Dacia, cu deschiderea la capete circulară. Pinteni s-au semnalat în așezările și fortificațiile de la Bâta Doamnei⁹, Costești, Craiva¹⁰, Grădiștea Muncelului, Poiana, Popești¹¹, Sighișoara, Tilișca¹².

În urma cercetărilor arheologice desfășurate în perioada 25 august – 18 septembrie 2008 în așezarea geto-dacică de la Socu-Bărbătești considerăm că s-a realizat eliberarea terenului de sarcină arheologică.

Note:

1. D. Berciu, 1981
2. FI. Marinescu, SMMIM, II, 1978, p. 336.
3. R. Vulpe, *Așezări getice din Muntenia*, București, 1966, p.32.
4. G. Trohani, *Săpăturile din așezarea geto-dacă de la Vlădiceasca*, CA 2, 1976, p. 87.
5. N. Gostar, *Cetăți dacice din Moldova*
6. N. Lupu, *Tilișca*,
7. D. Berciu, 1981, p. 41, pl.3/3, pl.21/9.
8. Gh. Bichir, *Dacia NS 21*, 1977, p.194, fig. 25/2; R. Harhoiu, *SCIVA 44*, 1, 1993, p. 46.
9. N. Gostar, *op.cit.*, p.21, fig. 11
10. I. Berciu, Al. Popa, în Sesiunea de comunicări a muzeelor de istorie, 1964, II, 1970, p.268, fig.12/1,4.
11. R. Vulpe, *op.cit.*, p. 36
12. N. Lupu, *op.cit.*, p.20

Abstract:

The archaeological excavation from Socu Bărbătești, a Geto-Dacian settlement, was determined by the digging of a gas pipe. It showed two archaeological sites. We discovered a jar, fragments of a fruit bowl, binned birches, a handle of a vessel, a dagger and the upper part of a hand mill. The settlement dates back to the 1st century B.C.

188. Stolna, com. Săvădisla, jud. Cluj

Punct: Podurile Domnești, Autostrada Brașov-Borș, tronson 2B, sector Săvădisla-Gilău, km 46+300-46+650

Cod sit: 59381.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 371/2008

Colectiv: Adrian Ursuțiu - responsabil, Sorin Cociș, Vitalie Bărcă, Aurel Rustoiu, Călin Cosma, Gal Szilard, Roxana Stăncescu, Szabolcs Ferencs (IAIA Cluj)

În cadrul contractului de descărcare de sarcină arheologică asumat de către IAIA Cluj pe tronsonul autostrăzii Transilvania, sectorul Vlah-Gilău, în primăvara anului 2005 au fost efectuate o serie de periegeze pe acest traseu cu ce are o lungime de 7,5 km. În această etapă, în luna aprilie un colectiv format din colegii I. Stanciu, A. Rustoiu, F. Gogâltan, a identificat un număr de trei situri, de dimensiuni diferite, toate inedite, printre care și pe cel de la Stolna, „Podurile Domnești”. Materialul arheologic recoltat atunci din arătură, deosebit de bogat, a fost identificat ca aparținând epocii bronzului târziu și Latène timpurii regăsindu-se și elemente ceramice specific celtice. De menționat că majoritatea materialului recoltat se afla alunecat pe panta nord-estică ce delimitează net o latură a sitului, respectiv a terasei.

În cadrul lucrărilor de descărcare de sarcină arheologică efectuate în anul 2006 pe tronsonul Vlah-Stolna (km 40+300-46+300 al tronsonului 2B de autostrada), colectivul format din Dr. A. Rustoiu și Dr. C. Cosma a identificat și cercetat parțial în profilul secțiunii S 64 primul complex (o groapă menajeră de mici dimensiuni) cu materiale ceramice ce aparțin bronzului târziu, fiind astfel delimitată limita de SV a sitului.

Cu ocazia finalizării în mare măsură a procedurii de expropriere pe tronsonul menționat (mai puțin o parcelă de 2864,1mp ce se află dispusă în mijlocul suprafeței tronsonului) au demarat cercetările arheologice preventive cu un colectiv compus din studenți și masteranzi¹.

Situl se află localizat pe o terasă de mari dimensiuni (cca. 350 x 60 m), pe latura dreaptă a văii și luncii pârâului Racoș, situat la E. Cu o poziție dominantă oferită de o diferență de altitudine relativă de circa 50 m față de luncă, terasa cu toponimul „Podurile Domnești” este traversată pe lungime de ductul autostrăzii a cărui proiect cunoaște, datorită lucrărilor adiacente, o lărgire maximă de până la 98 m. Terasa, este delimitată natural pe trei laturi, spre S, E și N de pante naturale, relativ abrupte, în timp ce spre V se prezintă ca o prelungire lină a pantelor unei mici coame de deal. Pe latura estică, pe toată lungimea terasei se află o zonă mlăștinoasă, cu vegetație specifică, apa scursă de pe pantele dealului fiind colectată de o drenă practică de proprietari.

Datorită suprafeței mari pe care au fost identificate materiale arheologice cu ocazia periegezei din anul 2005, a faptului că terenul a fost cultivat, precum și a relativei urgențe la momentul

respectiv a eliberării de sarcină arheologică a acestui sector, de la început, pe baza datelor stratigrafice oferite de cercetările prin secțiuni practice de colegii noștri, am trecut la decaparea mecanică cu utilaje a sitului. Decaparea s-a efectuat integral, fiind îndepărtat stratul vegetal și arabilul, cu o grosime variabilă pe lungimea tronsonului, de la 0,15 la 0,60 m grosime. Suprafața decopertată totală este de cca. 35000 m², din care au fost identificate complexe arheologice dispuse pe circa 25000 m², practic grupate pe latura de NV a tronsonului, restul arealului fiind nerelevant din punct de vedere arheologic. Zona decapată, reprezentată de panta de E a terasei pe care autostrada se ridică în consolă a oferit doar materiale arheologice rulate, spălate de pe terasă, aflate în poziție secundară. De altfel, după decapare pe arealul respectiv apa din pânza freatică a dealului iese în nivelul de steril.

După efectuarea decapării am caroiat (10 x 10 m) întreaga suprafață a terasei rezultând 309 carouri. După cum reiese din planul topo 1:500 atașat prezentului raport, complexele arheologice se grupează în principal spre latura de NV a suprafeței cercetate și cu siguranță urmele locuirii preistorice continuă spre V și NV, pe linia de contur a terasei. Complexele arheologice (Cx=complex, Cs=complex de suprafață) au fost numerotate consecutiv de la Cx 1 la Cx226, respectiv Cs1 la Cs 25.

Pentru exemplificarea stratigrafiei sitului am folosit trei profile (S1-S3) amplasate pe latura de NV a ductului autostrăzii: S1 - L=25 m; orientare NV-SE; adâncime maximă: 0,25 m; stratigrafie: 0 -0,20 m pământ arabil, -0,20 -0,25 m lut gălbui compact, cu pietricele de mici dimensiuni.

S2 - L = 22 m; orientare NV-SE; adâncime maximă: 0,45 m; stratigrafie: 0 -0,25 m pământ arabil, -0,25 -0,45 m lut roșcat compact.

S3 - L = 22 m; orientare NV-SE; adâncime maximă: -0,75 m; stratigrafie: 0 -0,25 m pământ arabil, -0,25 -0,45 m nivel arheologic, gălbui cenușiu, cu chirpic, fragmente ceramice, -0,45 -0,75 m lut gălbui compact steril arheologic.

După cum reiese din absența cvasitotală a unei coloane de stratigrafie verticală, imediat sub stratul arabil, cu o grosime de circa -0,20 -0,30 m spre limita sud-vestică au fost identificate în carourile C73, 106, 107, 81, 83, 84, 106, 107, 110, 111, 147, 148, 183, 184, 186, 208, 244, 25 de complexe de suprafață. Acestea sunt identificate exclusiv pe baza ceramicii fragmentare, uneori aparținând aceluiași vas ce se află depuse/sparte, direct pe nivelul sterilului arheologic ce constituie cu siguranță baza nivelului de călcare antic. Parte din acestea au fost afectate de plug. Aceste complexe pot fi delimitate exclusiv prin inventar, fără a prezenta urme de pigment sau culoare diferită de sterilul arheologic.

Categoria arheologică cea mai bine reprezentată în cadrul cercetărilor din sit o constituie gropile menajere, 215 la număr, toate aparținând orizontului bronzului târziu. Ele sunt de formă circulară, cu diametrul la gură de la 0,30-1,70 m, și o adâncime maximă de 1,20 m. Ca profil majoritatea sunt cu pereții ușor oblici și fundul ușor alveolat, dar apar și gropi tronconice sau cu pereții cupertiți. Din inventar menționăm: cantități mari de chirpic, fragmente de vetre dezafectate, ceramică fragmentară, cărbone și arareori resturi osteologice, slab conservate datorită solului acid. Gropile aflate în uz la data încetării locuirii de epoca bronzului, ce conțin vase întregibile sunt în număr 4.

Urmele unui singur complex de locuire din epoca bronzului (Cx6) au fost identificate în întreg situl și acesta fiind dispus spre limita extremă de SE.

La acestea se adaugă două locuințe (Cx200, Cx221), ușor adâncite cu vetre și gropi de stâlpi ce aparțin prin inventarul

ceramic, ce alături de marfa dacică aduce și câteva fragmente lucrute la roată de factură celtică, unei etape timpurii a celei de-a doua vârste a fierului. O altă locuință, relativ izolată, (Cx28A) patulateră și cu cuptor pietrar, poate fi încadrată pe baza câtorva fragmente ceramice în sec. VII-VIII p.Chr.

La acestea mai adăugăm două complexe rectangulare, din care unul conține zgură de fier, complexe a căror destinație urmează a fi stabilită.

Singura explicație, pentru absența locuințelor aferente așezării din epoca bronzului poate fi găsită în exploatarea agricolă intensivă a terasei, erodare la care a contribuit cu siguranță și apa scursă de pe panta dealului. Pentru distrugerea complexelor de suprafață pledează și bogăția materialului ceramic, cantitatea mare de chirpic ce a fost recoltată în perieghetă. Pentru distrugerea unei bune părți a nivelului de cultură pledează și adâncimea relativă mică a complexelor menajere, practic în cercetarea noastră fiind identificate partea inferioară a acestor gropi.

Relativ la locuirile din cea de-a doua vârstă a fierului și cea medieval-timpurie este probabil ca ele să se extindă spre V și SV, mai spre interiorul terasei, în arealul aflat în afara contractului de cercetare preventivă.

Note:

1. La cercetări au participat următorii studenți și masteranzi ai Facultății de Istorie din cadrul UBB: Alexandra Cociș, Gelu Copos Kinga Cecs, Daniela Culic, Dan Deac, Alexandra Găvan, Luciana Irimieș, Kumurciuc Cornel, Sorin Nica, Jozsef Nagy, Cătălin Popa, Malvinca Urak

189. Stolniceni, mun. Râmnicu Vâlcea, jud. Vâlcea

Punct: str. Buridava

Cod sit: 167482.10

Autorizațiile de cercetare arheologică preventivă nr. 108/2008, 338/2008.

Colectiv: Mariana Iosifaru - responsabil, Ion Tuțulescu, Claudiu Tulugea, Ovidiu Păraușanu (MJ Vâlcea)

Terenul din intravilanul municipiului Rm. Vâlcea, situat în cartierul Stolniceni, str. Buridava, sit arheologic, a fost cercetat arheologic în perioada 13.05.2008-30.05.2008 și 19.09.2008-30.09.2008.

Prima menționare a acestei așezări este făcută în anul 1894 de către P. Polonic. Acesta identifica în punctul Borăneasca un castru, ruinele acestuia fiind acoperite de mai multe case și curți. Primele cercetări arheologice în sit au fost efectuate între anii 1956 – 1958, 1962, 1965 și 1967 de către D. Tudor. Pentru această perioadă s-au cercetat primele trei sectoare din punctul „La Priză”. În sectorul A al acestui punct s-a descoperit un nivel de locuire geto-dacic, gros de 0,25 m în lutul castaniu rezultat din depunerea mâlului pe malul Oltului. Materialele geto-dacice sunt dispersate de intervențiile din epoca romană. Cu această ocazie s-a descoperit vatra unei locuințe, din care s-a recuperat partea superioară a unui vas de tip sac, lucrat la mână și decorat cu ornament în șnur. Alături de multe fragmente ceramice din sec. II-IV, s-au descoperit și monede emise de Traian, Elabagal, Alexander Severus, Gordian al III-lea. În sectorul B a fost descoperit colțul unei mari clădiri romane cu ziduri din piatră prinse cu mortar de var. În sectorul C s-a dezvelit o suprafață de 15 x 20 m, cu ocazia ridicării unui mare

bazin pentru filtrat apa. S-au dezvelit fragmente de zidărie groase de 0,40-1,10 m, alături de care s-a descoperit urmele unei locuințe. În cadrul acestor ruine au fost descoperite fragmente de țigle ștampilate cu numele unor unități militare romane (cohors II Flavia Bessorum, cohors IX Batavorum, Pedites Singularis, Legio I Italica, Legio V Macedonica), multă ceramică din sec. al II-lea, o piatră gravată cu chip de șarpe, aplice de bronz etc. Cu ocazia cercetărilor efectuate de D. Tudor la adâncimea de 0,45 m, a fost identificat drumul roman de pe Olt. Acesta are o lățime de 6 m și este construit dintr-un strat de pietriș de Olt, gros de 0,40 m, bombat pe mijloc. În punctul Borăneasca D. Tudor semnala ca și P. Polonic urmele unui castru.

Cercetările sunt reluate între anii 1971-1992 de către Gh. Bichir. Cu ocazia acestor cercetări au fost descoperite două edificii termale: termele mari și termele mici. În cadrul termelor mari au fost identificate 6 niveluri de locuire:

Nivelul I - cuprinde perioada Traian-Hadrian, încetarea lui fiind pusă cu probabilitate în prima parte a domniei lui Antoninus Pius.

Nivelul II - cuprinde o parte a domniei lui Antoninus Pius, până la Commodus.

Nivelul III - de la Commodus până la Caracalla.

Nivelul IV - de la Caracalla până la Filip Arabul

Nivelul V - de la Filip Arabul până la retragerea aureliană (275)

Nivelul VI - post 275 - primele decenii ale sec. IV.

În cadrul termelor mari s-au identificat încăperi cu hypocaustum, guri de cuptoare pentru încălzit (praefurnia), căzi (alveus), bazine (piscina), canale de aducțiune și eliminarea apei. Tehnica de construcție - ziduri construite din piatră locală (tuf dacitic) adusă de la Ocnele Mari-Buleta, prinse cu mortar. Temelia este construită din pietre de râu prinse cu mortar. La zidurile târzii din nivelurile III-IV este folosită și cărămida. În nivelurile I-II cărămida este folosită doar la pavaje, pilae, praefurnia, bazine și canale de eliminarea apei. Zidurile din perioada Traian-Septimius Severus sunt construite mai îngrijit. Zidurile din perioada Caracalla-Aurelian sunt construite în grabă. Cele din perioada Filip Arabul sunt construite uneori numai din dărâmături peste resturile anterioare nivelate, fără a avea o bază solidă. Acum, cea mai mare parte din terme își schimbă destinația, încăperile mari sunt redimensionate și împărțite în două sau trei compartimente. Două treimi din terme sunt împrejmuite cu un așa zis zid de incintă, construit în grabă. Zona astfel protejată, poate a devenit fort pentru soldați și loc de refugiu pentru populația înstărită în caz de pericol. În cadrul cercetărilor arheologice, ceramica romană are o pondere de 85-90%, iar cea dacică de 10-15%. Ceramica descoperită este lucrată pe loc sau importată (amfore, mortaria, terra sigillata, cele mai multe aparținând atelierelor din Gallia și mai puțin din Pannonia). Pe unele opaițe sunt imprimate cu majuscule – CASSI, OCTAVI, FORTIS. Alte obiecte descoperite: pietre de râșniță, ustensile casnice (cuțite de fier, chei de fier și de bronz, ace de cusut din os, fier și bronz), accesorii pentru îmbrăcăminte (fibule, catarama, ace de os și de bronz), vase de sticlă, de bronz (fragmentare), și aplice de bronz de forme și mărimi diferite, monede diferite, cărămizi ștampilate etc.

În anul 1980 Gh. Bichir sapă în curtea Mariei Albăstroiu (fostul conac Borăneasca). Aici deschide două secțiuni paralele de 40 x 1,50 m, pe mijlocul presupusului castru. Nu s-au identificat ziduri. S-a constatat doar prezența unui nivel subțire de epocă romană sărac în material arheologic, distrus de un cimitir medieval. Un alt punct cercetat din această așezare este „La Potecă” (s-au trasat două secțiuni) prilej cu care s-au descoperit ziduri de la diferite construcții, o mare cantitate de

„pișcoturi” de teracotă de la pavajul unei locuințe, realizat în *opus spicatum*, distrusă de arături adânci. Tot în acest punct s-a descoperit o instalație de hypocaust a unei locuințe ale cărei ziduri au fost construite din piatră și cărămidă.

În anul 1981 cu ocazia construcției unui canal de scurgere a apei lat de cca. 350 m s-au descoperit termele mici. Cu această ocazie s-au distrus mai multe încăperi ale acestor edificii. Sistemul de cercetare a fost prin casete, acestea fiind dispuse de o parte și de alta a șanțului. Sistemul de construcție este același ca și în cazul termelor mari. S-au dezvelit parțial 2 încăperi cu hypocaust și s-a identificat la E de terme un segment dintr-o conductă de apă, făcută din tuburi de lut ars. Locuirea începe în vremea lui Antoninus Pius și se încheie o dată cu retragerea aureliană.

O cercetare arheologică preventivă a fost efectuată în anii 2005-2006 în cinci puncte, de către arheologii Mariana Iosifaru și Cristinel Fântâneau din cadrul MJ Vâlcea. Aceste cercetări s-au realizat cu ocazia construcțiilor de locuințe la următorii proprietari: SC Habitat SRL, Bondea, Diculoiu, Stroescu, Vlangăr. Cu ocazia acestor cercetări s-a descoperit un nivel de epocă romană slab pigmentat și cu puține fragmente ceramice.

În anul 2007 cu ocazia trasării conductei de apă de pe strada Buridava s-a realizat o nouă cercetare arheologică preventivă, de către arheologii din cadrul MJ Vâlcea, Mariana Iosifaru și Ion Tuțulescu

Strada unde s-a realizat amenajarea, înconjoară artera principală a DN Rm. Vâlcea-Drăgășani în formă de paralelogram, incluzând aproximativ la mijlocul acesteia, pe partea stângă termele romane aflate în proprietatea MJ Vâlcea.

Au fost trasate 3 secțiuni notate S. XII-XIV și o casetă C. 1 (numerotarea s-a făcut în continuarea cercetărilor anterioare), acolo unde potențialul arheologic era mai mare și unde strada prezenta o lățimea acceptabilă, pentru a nu perturba circulația în zonă.

SXII (8 x 1 m):

Pe toată lungimea acestei secțiuni a fost descoperit material arheologic la adâncimea de -0,50 m, deasupra nivelului de epocă romană fiind straturi succesive de umplutură modernă de la amenajarea străzii. Grosimea acestui nivel este de 0,30 m, pe toată lungimea fiind descoperite fragmente ceramice, oase, chirpic și cărbune. Au fost sesizate două nivele de locuire, după stratigrafia lui Gheorghe Bichir, respectiv nivelul III-IV și VI. Grosimea ultimului nivel nu depășește -0,10 m.

Materialul arheologic constă din:

- fragmente de oase (animal de talie mare), amfore de culoare cenușie și gălbuie (acestea fiind fragmente), torți de ulcioare, buze de amforă și oale borcan, fragmente de funduri de vas,
- material de construcții: fragmente de țigle și cărămizi.
- material daco-roman - acesta constă din 4 buze de vas cu marginea răsfrântă în exterior, pasta zgronțuroasă, de culoare cenușie. Alături de aceste piese au mai fost descoperite trei fragmente lucrate la mână, din pasta zgronțuroasă, având ca decor brâu alveolar. Precizăm ca aceste fragmente au apărut la partea superioară a nivelului roman.

SXIII (28 x 1 m):

A fost trasată în fața termelor. Pe lungimea acestei secțiuni s-a constatat existența a două niveluri de epocă romană.

Stratigrafie:

0 – 0,90 m, umplutură de la amenajarea străzii (6 straturi).

-0,90 – 1,20 m, pământ de culoare brun închis cu material de epocă romană amestecat, sec. II-III.

-1,20 – 1,40 m, nivel de culoare brună, cu multe fragmente de construcție (fragmente de țigle și cărămizi, din care trei sunt ștampilate).

-1,40 – 1,80 m, strat masiv de pietriș în amestec cu nisip de la revărsările Oltului.

Nivelul de epocă romană din sec. II-III, conține mult material arheologic, în caroul 10, la adâncimea de -1, 20 m a fost descoperit un zid-fundație (sesizat și în cercetările din anul 2007) care se continuă pe lățimea străzii cât și în interiorul rezervației arheologice având legătură cu Termele Mari. Această fundație este construită din rocă calcaroasă fasonată prinsă cu mortar, având o lățime de 0,60 m și o adâncime de -0,60 m. Pentru că cercetarea arheologică s-a efectuat în stradă nu s-a putut caseta și urmări lungimea acestuia. De o parte și de alta a fundației pe o adâncime de -0,20 m au fost descoperite doar materiale de construcție fragmentare și trei inscripții.

Materialul arheologic constă din:

- ceramică de import: terra sigillata, 12 fragmente de culoare roșie, acestea provenind de la pahare, castron de tip 5, farfurii. Se deosebește un fragment de *terra sigillata* cu ștampila „ADVOCISI” care are prezent un personaj tronând. În stadiul actual al documentării putem afirma că vasul-cupă aparține, probabil unui atelier din Galia (fragmente ceramice asemănătoare au fost descoperite la Lezoux, Lubie, Les Martres-de-Veyre, Vichy datate în perioada anilor 115-180 p.Ch.) și este dedicat probabil unei zeițe. Din categoria ceramicii de import s-a mai descoperit un fragment decorat cu barbotină de tip 4, de culoare gălbuie, pasta fiind bine aleasă fără prea multe impurități. Un fragment de *terra nigra* ștampilat cu motivul rozetei.

- torți-amfore: 4 fragmente de culoare cărămizie, calitate inferioară cu multe pietricele, toartă masivă, cu patru nervuri în relief. Aceste patru fragmente aparțin tipului 4, fiind datate în perioada sec. III.

- oale: fragmente de culoare cărămizie, din pastă semifină, care are în compoziție nisip micaceu, de tip 1; fragmente de culoare cenușie, de factură semifină cu mult nisip micaceu de tip 1.

- amfore: un fragment de culoare cărămizie din pastă grosieră, cu pietricele și mică în compoziție. De pe gâtul acesteia pornește o toartă simplă, marginea acesteia fiind delimitată de două șențuiri, probabil de tip2; amforă de culoare cărămizie, de tip2, prezintă două incizii care pornesc dinspre pântecul vasului și merg spre gâtul acesteia.

- farfurii de tip taler: de tip2, din pastă zgronțuroasă, de culoare cenușie, cu buza răsfrântă în interior; farfurii de tip1 cu buza răsfrântă în exterior din pastă semifină de culoare cărămizie.

- obiecte de uz casnic: ace de cusut din os, unul întreg și trei fragmentare;

- podoabe: un ac de păr din os;

- materiale de construcții: olane, cărămizii.

În zona termelor, de o parte și de alta a fundațiilor menționate, la -1,30 m au fost descoperite trei fragmente de țigle cu inscripții care completează cercetările anterioare (10 ștampile în perioada 1962 și 1965; 130 în perioada 1971-1984; 2 în 2007). Este vorba de o ștampilă care redă prescurtat numele gărzii personale a guvernatorului Moesiei Inferior, prezentă la Buridava în intervalul celor două războaie daco-romane (102-105), când detașamente din această infanterie specială au participat și la construcția termelor mari (nr. 1) și a altor edificii a căror utilizare nu poate fi stabilită, fiind complet distruse: P(edites) S(ingulares). Inscriptia în *tabula ansata* cu dimensiunea de 10 x 4,5 cm, înălțimea literelor 3,4 cm, este datată în perioada Traian-Hadrian, respectiv faza cea mai veche de construcție a termelor.

Celelalte ștampile fragmentare sunt cu inscripția C(o)H(ors) II F(lavia) B(essorum). Înălțimea literelor este de 2,5 cm.

În această așezare au mai fost descoperite 35 de asemenea ștampile, datate tot în faza veche de construcție a termelor, respectiv, în perioada Traian-Hadrian. Această unitate, recrutată sub împăraților Flavi, din tribul tracic al bessilor, aparținea în anul 105, grupului de armate din Moesia Inferior și a participat la cucerirea Daciei, iar după anul 106 se stabilește în Transilvania, construind castrul de la Cincșor, iar în anul 129 și 140 face parte din trupele Daciei Inferior.

SXIV (5 x 1 m):

Pe lungimea acestei secțiuni s-a constatat existența unui singur nivel de epocă romană cu o grosime de aproximativ 0,25 m. Trebuie menționat faptul că această secțiune a fost trasată la limita de N a străzii, în apropiere de fabrica de vătă. S XIV se află la cca 5 m V de Olt și la 18 m de fosta fabrică. La 1,60 m de capătul de S al secțiunii începe o groapă de formă circulară cu diametrul de 1 m. Aceasta merge până la o adâncime de 1 m.

Pentru a putea observa întreaga formă s-a casetat C1 (1,50 x 1,50 m), sesizându-se forma acesteia. Menționăm ca nivelul de epoca romană este foarte sărac, majoritatea materialului arheologic fiind descoperit în această groapă (G1).

Stratigrafie SXIV, taluzul de V:

0 -0,10 m - sol vegetal.

-0,10 -0,30 m - nivel brun deschis, fără urme arheologice.

-0,30 -0,50 m - nivel roman, sărac în material ceramic. Puținul material descoperit constă din mici fragmente de țigle, și ceramică tipică romană.

-0,50 -0,60 m - strat masiv de pietriș.

Materialul arheologic din G1. constă din:

- o monedă de bronz, dar datorită stării proaste de conservare nu a putut fi identificată.

- farfurii de tip taler de tip 3 și 2 din pastă de culoare cenușie, zgrunțuroasă, buză lată adusă atât în interior cât și în exterior, cu trei nervuri.

- fragmente de tip oală borcan, de tip2, de culoare cărămizie, dintr-o pastă bine aleasă cu puține pietricele în compoziție.

- în partea de N a G1, la adâncimea de -0,65 m s-a descoperit un ulcior fragmentar, de tip9, după Gheorghe Popilian.

- fragmente de funduri de vase.

- foarte mult chirpici, cenușă și oase de animale.

Cercetarea arheologică s-a efectuat într-o zonă în care s-a intervenit succesiv prin nivelări și umpluturi astfel că nivelul de epocă romană a fost distrus, noi sesizând probabil faza cea mai veche a așezării. O parte din materiale (cele aparținând sec. III) au fost probabil antrenate în dărâmături. Cele trei inscripții menționate completează numărul mare de ștampile țegulare descoperite la Buridava și demonstrează că aici a existat un puternic centru militar la începutul sec. II, pentru ca în perioada sec. II-III, aceasta să devină și un puternic centru economico-comercial după cum demonstrează și descoperirile arheologice anterioare.

Bibliografie:

Dumitru Tudor, *Oltenia Romană*, București, 1978.

Gheorghe Bichir, *Cercetările arheologice de la Stolniceni-Râmnicu Vâlcea (I)*, Buridava 4, 1982, p.43-54.

Gheorghe Bichir, *Continuitatea dacică în Dacia după retragerea romană. Așezarea din secolele III-IV de la Stolniceni-Rm. Vâlcea (Buridava romană)*, *Thraco-Dacia* 9, 1-2, 1988, p. 101-118.

Gheorghe Pompilian, *Ceramica romană din Oltenia*, Craiova, 1976.

Cristian M. Vlădescu, *Fortificațiile romane din Dacia Inferior*, Craiova, 1986.

Abstract:

The archaeological preventive excavation from Buridava brings new information related to the first level of Roman occupation, from the time of Trajan and Hadrian. The discovery of ceramic fragments shows us the importance of the settlement here, but also its commercial links with the whole Roman Empire.

190. Șimleu Silvaniei, jud. Sălaj

Punct: str. A. Mureșanu nr. 11/b

Cod sit: 139893.07

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 211/2008

Colectiv: Horea Pop - responsabil (MJIA Zalău)

Scopul principal a fost de a stabili dacă sitului arheologic descoperit în punctul strada A. Mureșanu nr. 11/b se întinde și în zona propusă pentru amplasarea extinderii locuinței familiale. În cazul în care ar fi apărut vestigiile arheologice în contexte arheologice pe amplasamentul extinderii, s-ar fi dispus stoparea excavării și obținerea autorizației de săpătură arheologică preventivă pentru salvarea vestigiilor și descărcarea terenului de sarcină arheologică.

Locul destinat supravegherii arheologice se află pe strada A. Mureșanu nr. 11/b, iar la cca. 30 m spre V de acest amplasament, în aceeași gospodărie, au fost descoperite în anii 1998, cu ocazia unor periegeze și sondaje, materiale ceramice din diverse epoci (epoca dacică, epoca medievală timpurie și târzie). Pentru a preciza întinderea sitului la E de zona unde au fost descoperite materiale arheologice s-a solicitat supravegherea de specialitate a lucrărilor. Extinderea proiectată este de mici dimensiuni (suprafața totală de 39,5 m²).

Au fost excavate manual șanțuri late de 0,5 m, conform cu planimetria viitoarelor fundații. S-a săpat până la adâncimea de 0,7 m, la care a apărut pietrișul și nisipul steril din punct de vedere arheologic.

Supravegherea arheologică în punctul strada A. Mureșanu nr. 11/b din orașul Șimleu Silvaniei, din perioada 28 iulie 2008, a fost determinată de decizia fam. Dull Alexandru din localitate de a extinde, cu încă 39,5 m², o locuință familială. Deoarece în punctul menționat, la o distanță de cca. 30 m spre V, fuseseră descoperite fragmente ceramice din diferite perioade istorice (epoca dacică, evul mediu timpuriu) s-a decis supravegherea lucrărilor pentru amenajarea fundației extinderii de către un arheolog de la muzeul din Zalău.

Săparea șanțurilor pentru fundația edificiului s-a realizat manual. În locul respectiv au fost descoperite vestigiile arheologice (ceramică dacică, medievală timpurie și târzie, modernă), fără context. Ca atare, putem conchide că așezările din vechime ale căror urme au fost detectate la cca. 30 m spre V de amplasament, prin cercetări periegetice și sondaje anterioare, nu se întindeau până în acest punct care se suprapune peste vechiul curs al unui torent alimentat de ape scurse de pe versanții dealurilor ce compun Măgura Șimleului.

Situația constatată în urma excavării, indică fără echivoc că situl arheologic din apropiere nu se întinde spre E spre strada betonată A. Mureșanu unde curge și acum ocazional un torent. Interpretarea informației stratigrafice oferite de sondaje, dovedește că nivelul excavat este format dintr-un sol pietros amestecat cu materiale arheologice rulate toate cu ocazia ridicării casei (undeva prin anii 70) care urmează a fi acum extinsă. [Horea Pop]

Abstract:

Known in the historical literature, due to the discovery of a Dacian civilian settlement, the point called *A. Mureșanu Street* is situated to the western part on the *Cetate* hill, placed on the northern part of Șimleu Silvaniei town. After certain field investigations made in 1998, they discovered the traces of the Dacian civilian settlement. The beginning of the archaeological excavation in July 2008, intended to solve the chronological sequence and the character of the site. In this campaign (2008) we discovered just rolling pottery (Dacian, Early and Late Mediaeval).

191. Șimleu Silvaniei, jud. Sălaj**Punct: Castelul Bathory**

Cod sit: 139893.09

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 434/2008

Colectiv: Daniela Marcu Istrate – responsabil, Anca Mățiș (SC Damasus SRL), Horea Pop, Emanoil Pripon (MJIA Zalău), Ioana Marchiș, Marius Ardeleanu (MJIA Maramureș)

Domeniul Șimleului este menționat în documente încă din sec. al XIII-lea, iar din 1341 a intrat în posesia familiei Báthory. Pe baza unor documente s-a presupus că deja în sec. al XV-lea trebuie să fi existat o curie ridicată de Nicolae al II-lea Báthory, care trebuie căutată în compoziția cetății interioare, unde se poate deduce un edificiu modest, compartimentat în două sau trei încăperi, asemănător caselor țărănești de astăzi, înconjurat cu o palisadă pentru apărare. Probabil spre sfârșitul secolului al XV-lea și începutul veacului următor a fost construită o incintă fortificată, prevăzută cu turnuri la colțuri și înglobând clădiri de locuit și administrative (incinta 1). Un document din 1567 se referă foarte probabil la această incintă atunci când menționează o curie fortificată, un castellum. La sfârșitul secolului al XVI-lea s-a construit o a doua incintă, prevăzută cu bastioane patruleter și un turn de poartă. Planimetria poate fi reconstituită pe baza unui releveu din 1687 datorat unui inginer italian anonim care a însoțit în Transilvania un corp expediționar austriac condus de prințul Carol al V-lea de Lorena.

Eșecul principelui Gheorghe al II-lea Rákóczi, în expediția sa poloneză, a fost urmat de evenimente neferice pentru castel, care în 1660 a fost distrus de trupe turco-tătare. Apoi, după căderea cetății de Oradea și transformarea ținutului său în pașalâc turcesc, cetatea Șimleului a fost transformată într-o fortificație de graniță menită să oprească atacurile pornite din Oradea. Castelul a fost astfel înconjurat cu o palisadă, a fost apărat de căpitani numiți de principele Mihail Apafi și a devenit sediul mercenarilor germani ai acestuia.

După eliberarea Oradei, în 1692, rolul militar al castelului începe să dispară treptat. La începutul secolului 18 întregul ansamblu a fost incendiat din ordinul lui Francisc Rákóczi al II-lea, degradarea monumentului continuând apoi neîntrerupt. În 1851, la un nou releveu, nu au mai putut fi reconstituite bastioanele de pe latura de N, iar din incinta 1 nu a mai rămas decât două turnuri circulare. În epoca ce a urmat, șanțul de apărare al cetății a fost parcellat și casele orașului au mistuit încetul cu încetul zidurile de incintă.

Cetatea din Șimleu Silvaniei este în prezent o ruină. Din ansamblul monumental de altă dată se păstrează în elevație turnurile de pe latura estică a incintei 1, turnul de poartă al incintei 2 și parțial bastioanele. Deși în ultimii 15 ani s-au înregistrat mai multe inițiative pentru restaurarea și reabilitarea ansamblului, rezultatele vizibile sunt destul de puține. Au existat însă, în acest interval, și câteva etape de cercetare arheologică parțială:

1993: Studiu privind cercetarea arheologică a cetății, Al.V. Matei (MJIA Zalău)

1994: Raport de cercetare arheologică în zona turnului de poartă, Horea Pop (MJIA Zalău)

1996: Cercetări arheologice la ziduri de incintă II, Ștefan Matei (MNIT).

1999: Sondaje arheologice restrânse în zona turnului de poartă, Daniela Marcu și Ioan Fedor Pascu (SC Damasus SRL).

2006: Sondaje arheologice în bastionul de nord-est, Daniela Marcu Istrate (SC Damasus SRL) și Horea Pop (MJIA Zalău).

2007: Secțiuni magistrale și suprafețe arheologice pentru stabilirea stratigrafiei generale și a planimetriei castelului inițial: Daniela Marcu Istrate (responsabil, SC Damasus SRL), Horea Pop (MJIA Zalău), Delia Roman (MCC Hunedoara), Daniela Tănase (MB Timișoara), Cosmin Roman, Dan Culic.

În această a patra etapă de cercetare a fost finalizată cercetarea suprafeței S23 (începută anul precedent) care a și fost extinsă spre N până la 14,7 m de incinta nordică a cetății mari. Acest sector a fost denumit S23 N, pentru că S23 a fost prelungită cu un tronson sudic de 10,4 m. Acest tronson a fost denumit S23 S și a fost trasat la 2,60 m S de capătul sudic al S23 N. S23 a fost trasată în vederea verificării situației arheologice pe latura de E a cetății vechi. În prelungirea sudică a Suprafeței S18, la 1 m de aceasta, au fost trasate S24, 25, 26, 27. Spațiul investigat prin aceste suprafețe are forma unui trapez dreptunghic, cu baza pe latura estică lungă de 14 m. Latura vestică are lungimea de 13 m, iar cea nordică de 12 m. Între cele 4 suprafețe au fost cruțați doi martori în cruce în vederea obținerii unor profile ideale și pentru ușurarea cercetării unei suprafețe atât de mari. Cele patru suprafețe au fost trasate în vederea investigării colțului de sud-vest al cetății vechi unde se presupunea existența unui turn de colț al castelului de la sfârșitul sec. XV- începutul sec. XVI. S28 a fost trasată pe latura de N a castelului în vederea completării planimetriei zonei. Cercetarea suprafeței nu a fost încheiată în această campanie.

Stratigrafia generală a sitului este relativ simplă. Cetatea fiind amplasată pe un con de dejecție, după cum se știe, structura naturală a terenului constă din straturi succesive de balast, nisip, lut și combinații între acestea. Aceste straturi conțin uneori fragmente ceramice dacice rulate, dar despre o locuire propriu-zisă aparținătoare acestei epoci nu putem vorbi, cel puțin în acest stadiu al cercetărilor. Au mai fost descoperite și materiale preistorice rulate.

Construirea primei cetăți (incinta 1) s-a realizat în general după nivelarea suprafeței cu straturi de lut și balast (provenit din aluviunile care formează conul de dejecție pe care s-a construit castelul), amestecat în diferite proporții cu resturi de materiale de construcție. Pe acestea au fost amenajate în general podelele încăperilor identificate.

Locuirea intensă a sitului s-a derulat în sec. XVI-XVII, de la care au rămas pe suprafață numeroase depuneri, specifice complexelor care au funcționat în diverse puncte ale cetății.

Ultimele depuneri sunt straturi de moloz care acoperă toate structurile demolate, și care aparțin sec. al XVIII-lea și parțial sec. XIX.

După cum s-a presupus, prima cetate trebuie să fi fost construită la finele sec. al XV-lea – începutul sec. al XVI-lea. Acestea îi aparțin o incintă rectangulară prevăzută cu turnuri circulare la colțuri, dintre care două se păstrează în elevație, iar un al treilea a fost descoperit în săpăturile din 2007. Colțul de SV, unde ne așteptam să apară un turn patrulater, prezintă însă două astfel de construcții, dispuse în așa manieră încât să apere atât latura de S cât și pe cea de V. Turnul de V are dimensiunile exterioare de în jur de 8 x 8 m, iar interiorul de 6 x 6 m. Zidul său nordic pare a se țese cu incinta castelului (Z42 cu Z41), dar Z41, care parțial este și latura estică a turnului vestic, prezintă, în S27, o prelungire adosată, ceea ce ne sugerează că planimetria inițială a acestui sector era probabil alta. Turnul sudic este ținut în elevație cu latura sudică a turnului vestic, dar nu și la nivelul fundațiilor, unde fundația Z48 (latura sudică a turnului vestic) se adosează la fundația Z51. Probabil turnul sudic a fost construit inițial la colțul de SV al castelului. Deocamdată cunoaștem deschiderea turnului pe direcția V-E, care este de 5,8 m la interior. Turnul sudic era dotat cu beci cu tavan din lemn. Turnul vestic a avut mai multe faze de amenajare interioară. Inițial parterul său era la nivelul decroșului fundațiilor zidurilor sale. Mai apoi s-au ridicat patru piloni de boltă probabil (Z49-50, Z61, Z63, Z64). Aceste structuri au fost realizate din cărămidă și între ele a fost turnată o șapă de mortar. Ulterior acești piloni au fost demolați și în planul turnului au fost amenajate 6 baze superficiale de piloni? (Z44, Z47, Z52, Z54, Z62, Z71) cu același rol constructiv probabil. Acesta este și momentul (a doua jumătate a sec. al XVII-lea?) în care, pentru evacuarea apelor pluviale din incintă, sunt practicate drenuri și orificii prin zidurile castelului.

Intrarea în incinta castelului se realiza dinspre V printr-o construcție destul de impunătoare, care a fost denumită turn de poartă (cercetat în anul 2007). Într-o fază relativ târzie de funcționare a castelului (a doua jumătate a sec. al XVII-lea?), colțul de SV al acestui turn a fost unit cu colțul de NV al turnului vestic prin Z46. În spațiul închis astfel au fost amenajate două latrine și un loc pentru depozitarea resturilor menajere (C63) care deserveau cele două construcții defensive.

Pe laturile zidului de incintă se pare că funcționau perimetral încăperi. O clădire cu două încăperi a fost dezvelită pe latura de N, o altă încăpere a fost pusă în evidență pe latura de E, un culoar încadra turnul de poartă pe latura de V, iar în S13 a fost descoperit zidul care delimita clădirile de pe latura de S. Curtea propriu-zisă era astfel destul de mică, iar în centrul ei a fost descoperită o fântână în campania 2007. Descoperirea unor construcții cu caracter civil profund și numărul mare de pietre profilate pe latura de E sugerează faptul că latura vestică, cu turnul de poartă și celelalte de la colțuri reprezentau zona mai expusă a castelului care a beneficiat de amenajări defensive suplimentare (turnuri noi, palisada, șanț). Pe latura estică se pare că existau corpuri de clădiri civile cu etaj realizat din lemn și lut bătut.

Cetatea din această etapă a avut încă de la început un sistem exterior de apărare compus dintr-o palisadă relativ complexă, alcătuită din patru șiruri de stâlpi, care a fost identificată în săpături pe laturile de N și V. Pe latura de V a fost cercetat și un șanț de apărare, în care mai târziu a fost amenajată fundația incintei a doua.

Cea de-al doilea zid de incintă a fost așezat în șanțul de apărare din prima etapă, după încheierea construcției acesta fiind umplut. Tot atunci (spre finele sec. al XVI-lea) a fost desființat sistemul de palisadă, între cele două incinte fiind creată o suprafață orizontală.

Cercetarea arheologică a adus dovezi privind distrugerii violente prin incendiere a ansamblului arhitectonic.

În săpături au fost cercetate cca. 37 de complexe, reprezentând sobe, vetre, cuptoare, gropi cu diverse funcțiuni (gropi de par, gropi menajere etc.), podele din lut sau șape din mortar. Inițial s-a plecat de la numerotarea complexelor delimitate de ziduri, mai precis încăperile descoperite, de la care a fost extinsă numerotarea și la nivelul unor detalii sau situații arheologice speciale.

Din săpături a rezultat o cantitate foarte mare de materiale arheologice, depășind cu mult toate așteptările noastre în această privință. Pe primul loc se află ceramica, fiind descoperite numeroase fragmente de vase și cahle, atât în complexe cât și rulate în straturile de umplutură. Aceștia li se adaugă o serie de materiale speciale, peste 2.200 la număr: monede din argint, bronz, zinc și fier (40 la număr), obiecte din metal (fier-874 buc.; bronz, zinc, argint-86 buc.; plumb-108 buc.) și sticlă (fragmente recipiente -191 buc.; podoabe - 6 buc.; fragmente de vitraliu-638 buc.) precum și alte obiecte din ceramică dintre care menționăm în mod special cantitatea mare de pipe (161). De asemenea au fost descoperite 97 fragmente de pietre profilate. Au mai fost descoperite și numeroase oase de animale reprezentând resturi menajere, semințe, sămburi și fructe carbonizate, alimente surprinse de incendiile amintite. Monedele se eșalonează pe parcursul sec. XVI (5), XVII (19), XVIII (8), XIX (2) și XX (5). Acestea au apărut în 8 complexe, dar eșalonarea lor cronologică subliniază încă o dată perioada de maximă funcționare a castelului și anume în sec. XVI-XVII.

Materialul se află în custodia MJIA Zalău, conform protocolului de colaborare în baza căruia s-a desfășurat și șantierul. [Horea Pop]

192. Șimleu Silvaniei, jud. Sălaj

Punct: str. Cetății f.n.

Cod sit: 139893.10

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 444/2008

Colectiv: Horea Pop - responsabil (MJIA Zalău)

Situl se află la baza sudică a dealului Cetate, de o parte și de alta a străzii Cetății, pe o terasă amplasată în prelungirea dealului Cetate, între acesta și terasa I inundabilă a râului Crasna.

În apropiere au mai fost descoperite fortuit urme de locuire dacică începând cu anul 1978 (locuințe, gropi, cuptoare)

Din punct de vedere stratigrafic, situația sitului este relativ simplă. În suprafața excavată se observă următoarea succesiune: 0 -2,5 m nivel amestecat cu numeroase straturi de nisip provenit din viituri de pe pantele superioare, gunoaie moderne și umpluturi din sec. XX. Între -2,5 -3 m un sol nisipos în care s-au conturat cele trei complexe dacice. În urma cercetărilor arheologice a fost descoperită o construcție dacică patrulateră (Complexul C1-4 x 4,5 m) dotată cu un cuptor menajer (Complexul C2-diametrul 1,75 x 1,50 m). A mai fost descoperită o groapă de stâlp (C3 - diametrul de 0,4 m) care aparține foarte probabil complexului C1.

Descoperirile aparțin locuirii civile dacice, masate pe o lungime de 1,5 km, semicircular la baza dealului Cetate unde au fost descoperite urmele unei reședințe aristocratice dacice.

Complexele dacice descoperite pe strada Cetății f.n. nu au fost bogate în materiale arheologice. Au fost descoperite

fragmente ceramice dacice lucrate cu mâna și la roată, o cantitate mare de oase de animale, lipitură de perete provenită de la construcția (C1) incendiată. De semnalat este prezența unei piese din argint în pasta unui fragment de fructieră dacică lucrată la roată, ajunsă acolo accidental probabil. [Horea Pop]

Abstract:

Known in the historical literature, due to the discovery of a Dacian civilian settlement, the point called *Cetății Street* is situated to the southern part on the *Cetate* hill, placed on the northern area of Șimleu Silvaniei town. After certain field investigations made between the years 1978 and 2007, they discovered the traces of the Dacian civilian settlement. The beginning of the rescue excavation in September 2008 solved the chronological problems and the character of the discoveries. On the surface of the terrace we discovered three features. The most important finds were part of a Dacian large dwelling with oven, and few Dacian hand made and wheel made pottery.

193. Tâlmaciu, jud. Sibiu

Punct: *Cetatea Landskrone*

Cod sit: 145836.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 240/2008

Colectiv: Petre Beșliu (MN Brukenthal)

Cetatea medievală numită în documentele medievale *Landskrone* a fost așezată pe o înălțime ce domină regiunea de la ieșirea transilvăneană a Defileului Oltului. Dealul aflat mai aproape de Boița, aparține orașului Tâlmaciu.

În comparație cu ultima cercetare arheologică din 1999, ruinele cetății sunt agreate de trei antene pentru telefonie mobilă; a patra antenă a fost amplasată în exteriorul zidurilor. Proprietarii terenului s-au schimbat. În prezent terenul este în proprietatea Stației de meteorologie, care-și afla baza acolo.

Ruinele cetății medievale de la Tâlmaciu au fost cercetate arheologic în două rânduri. Pe baza cercetărilor arheologice a fost publicat un studiu.¹ Alte două încercări ulterioare de reluare a cercetării arheologice au eșuat din motive financiare. În anul 2008 am obținut fonduri din sponsorizări și am finalizat cercetarea arheologică.

Cercetarea arheologică a avut trei obiective: construcția interioară cu ziduri din piatră vizibile la suprafață, ipotetic identificată cu o capelă;² zona de N, în interior, acolo unde am descoperit în campaniile trecute urme masive de locuire și în exterior, la unde planul zidului de incintă era neclar.

Casa comandantului cetății (SI, SII, SIII, C1)

Cercetarea construcției din piatră s-a realizat cu o secțiune în ax, alte două laterale și o casetă.

Construcția interioară de la S, în imediata apropiere a zidului de incintă, avea dimensiunile în interior de 11,50 x 6 m, zidurile perimetrice late de 0,60 m alcătuite din pietre de râu și puține fragmente de cărămizi între rosturi. Pe latura îngustă de la SV, zidul a fost refăcut, fiind îngroșat. Pe această latură a fost evidentă intrarea în ax, acolo unde s-au folosit cărămizile. Față de nivelul actual, construcția se află la -2,80 m. Încăperea subterană a fost astupată inegal, mai mult pământ în zona laturilor scurte, mai ales la SE, unde s-a măsurat adâncimea maximă. O intrare în ax se afla probabil și la SE, profilul de N al secțiunii neputând pătrunde în adâncime, pe lângă zid.

Urmele celor două gropi înregistrate în solul viu și a treia cu urme de lemn din SIII sunt dovezi că încăperea subterană, necompartimentată cu zid din material durabil, era acoperită cu tavan din lemn sprijinit pe stâlpi din același material.

Îngroșarea laturii de SV cu folosirea cărămizilor, urmele a doua nivele de construcție indică două faze de construcție. Dărâmurile cu cărămizi sugerează că în etapa a doua s-a folosit, la fel ca și la masivul turn de poartă, cărămida.

Terenul cercetat arheologic a fost deranjat de căutătorii de comori, care nu au atins zona de lângă ziduri și nivelurile inferioare de depunere. În aceste locuri am găsit materialul arheologic medieval, arme și unelte.

Planul construcției sugerează că ea nu a fost folosită drept capelă ci, mult mai probabil, a adăposti castelanul și eventual mica garnizoană. Analogii sunt dificil de găsit în Transilvania.³ Zidurile de incintă de pe latura de N, NE (SIV)

În partea de NE a platoului, în exteriorul gardului de sârmă ce împrejmuiește Stația meteo, se află *in situ* structuri de zidărie dispuse în paralel la o distanță de 6 m una de alta, a doua în panta dealului. La N de zidul inferior se văd urmele unui drum ce pleacă de la turnul de S. Ambele ziduri au lățimea de 1,50 m. Secțiunea arheologică a arătat că zidul dispus superior, cu pietrele așezate pe cant, a fost ridicat într-o etapă ulterioară. El a lăsat în zona cercetată o deschidere spre interiorul cetății.

Amenajarea interioară de la NE (SV)

În zona turnului de la S cercetarea arheologică a evidențiat urmele unei construcții de suprafață amenajată din pietre și cărămizi. Din demolarea construcției a rezultat un strat masiv de dărâmături cu material arheologic bogat. La baza stratului este un nivel de arsură, suprapus de unul cu urme de ardere și materiale de construcție; peste aceste depuneri s-a așezat zidul de incintă care se vede astăzi.

Materialul arheologic

Materialul ceramic medieval rezultat din SVI este abundent, el nefiind încă desenat. Tot de acolo provin vârfuri de săgeți și cuie. În casa comandantului cetății s-au descoperit vârfuri de săgeți, o scăriță de șa, o zăbală și un fragment de sabie din fier îndoită.

Este certă refacerea zidului de nord-est a incintei, a turnului din capătul de S, a casei castelanului și a turnului de pe latura de sud-vest. Fără mai multe casete de control ale zidului de incintă este dificilă reconstituirea în detaliu a planului. După cum au arătat săpăturile arheologice deja efectuate, demolarea zidului pe bune porțiuni face dificilă reconstituirea planului. Chiar în aceste condiții nu sunt susținute ipoteze cum sunt cele legate de „capelă” sau de o încăpere anexă în capătul de N a incintei, acolo unde grosimea segmentelor de zidurilor și dispunerea nu susțin o asemenea afirmație.⁴ Oricum, cetatea de la Tâlmaciu merită o ultimă campanie de cercetări arheologice.

Note:

1. P. Beșliu Munteanu, *Fortificațiile medievale de la Tâlmaciu și Turnul Spart*, Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice 1–4, 1999, p. 47–59.

2. Cercetarea a fost stimulată și de speculațiile legate de funcționarea ca și capelă a unei construcții interioare din zidărie (A. A. Rusu, *Castelarea Carpatică. Fortificații și cetăți din Transilvania și teritoriile învecinate (sec. XIII-XIV)*, Cluj-Napoca, 2005, p. 213-214).

3. Vezi de exemplu, cetatea de la Tăuți în: Ghe. Anghel, *Fortificații medievale din piatră din secolele XIII-XVI*, Cluj-Napoca, 1986, p. 187-188.

4. A. A. Rusu, *op.cit.*, p. 537.

Abstract:

The report presents the results of the archaeological excavations in Tâlmăciu, the traces of the fortification called Landskrone: the plan of the house of the nobleman charged with the protection of the fortress and some archaeological evidence. They show that there are two stages in the development of the fortification (the precinct and the inner constructions). Many archaeological finds (iron pieces and fragments of pottery) were uncovered. The fortification has lasted from 1370 until the 15th century.

Santierul arheologic Tâlmăciu (analiza resturilor de oase de animale)

Alexandru Dobrescu

Au fost luate în considerare 538 fragmente de oase de animale fiind identificate:

- 14 porci: 3 masculi foarte bătrâni, 8 adulți, 2 tineri (aproximativ 6 luni), unul foarte tânăr (aproximativ 1,5 luni);
- un ierbivor nerumegător (adult?);
- ierbivori rumegători: doi adulți (oaie), un tânăr (miel);
- păsări: un adult (pasăre), un pui.

Stabilirea speciilor de animale și a numărului s-a făcut după examinarea oaselor relevante de mandibulă, humerus, femur, coxale, dinți, măsele, colți.

194. Tâlmăcel, oraș Tâlmăciu, jud. Sibiu

Punct: La turn

Cod sit: 145890.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 239/2008

Colectiv: Petre Beșliu (MN Brukenthal)

Tâlmăcelul se află la 4 km de mai cunoscutul oraș Tâlmăciu. În Evul Mediu, pe drumuri de plai, satul era legat de Sadu prin cătunul Plopi și de Boița pe un drum folosit și azi de localnici. Drumul trece pe sub o culme de 606 m înălțime, numită Sub Zăpozi, ce domină regiunea și era dominată la rândul ei de vârful Sterpu.

Singurele referințe bibliografice, fără bază documentară, provin dintr-o monografie locală. Potrivit autorului cărții, românii din Tâlmăciu au fost „expulzați” pe la anul 1520 spre munte. Mai apoi, probabil cuprinse de remușcări, autoritățile i-au ajutat pe cei urgișiți să întemeieze satul atestat, după cum spune povestitorul, în 1488 !!! În final este exprimat regretul că nu s-au făcut cercetări arheologice care să lămurească îndrăznețele ipoteze.¹

Banii au fost un motiv pentru care cercetarea arheologică de la Tâlmăcel a rămas mult timp la stadiul de intenție generoasă. Nici urmele de pe teren nu au fost mai ademenitoare.

Interesul a venit din altă parte. Un sistem defensiv de amploare, cum este cel din sudul Transilvaniei în Evul Mediu, trebuia să includă în punctul său central - ieșirea din Defileul Oltului - mai mult decât o cetate de culme (Landskrone) și una de vale (Turnul Roșu). Mai sunt câteva amănunte incitante. Documentele pomenesc la începutul secolului al XVI-lea mai multe „turnuri roșii” (inferior, superior, de mijloc).² Se naște apoi fireasca întrebare dacă cnezii din Mărginime nu au profitat și ei, ca și cei din Țara Hațegului, de luptele antiotomane sau de administrația săsească ca să obțină privilegii.

În memoria colectivității s-a păstrat alterată amintirea fortificației. Numele unui pârâu, *al Turnului*, care izvora de sub culmea fortificată a fost legat însă de localnici de legendara construire în sec. al XVIII-lea a turnului bisericii din sat.

Urmele fortificației au fost cu greu identificate. Locul numit pe o hartă recentă *D. Turnului* are o poziție strategică deosebită. Spre Boița este o pantă greu accesibilă; la fel de greu era de urcat și dinspre Pârâul Turnului. Nici urcușul dinspre Landskrone nu se arăta ușor pentru luptătorii din Evul Mediu. Drumul de acces dinspre Tâlmăciu este în ultima sa porțiune o cărare îngustă, prăpăstioasă spre valea pârâului.

Mica culme marcată pe margini de alunecări de teren și pe întreaga suprafață de tufe de mărăcini era ascunsă celor ce veneau dinspre Valea Oltului. În schimb, locuitorii fortificației cuprindeau cu ochii terenul de la ieșirea din defileu, până dincolo de Tâlmăciu, drumul de plai care putea ocoli vama de la Boița și meandrele Oltului înainte de a intra în munți. Mai aproape se putea controla vizual calea spre Sadu și spre munte.

În faza actuală a cercetărilor arheologice, cu toate că au fost practicate o secțiune magistrală, una secundară și trei casete, nu sunt prea multe de spus despre fortificația medievală de la Tâlmăcel. Pe marginile platoului, sub stratul de nisip adus de curenții Văii Oltului se află structuri de pietre surprinse pe o lățime de 1,50 m și înălțimea de 0,60-0,70 m, prinse cu un mortar cu var. Raportul amestecului este de o parte var și patru părți nisip. Pietrele sunt în majoritate de dimensiuni mijlocii. Am văzut și câteva blocuri tăiate din piatră calcaroasă. În structura zidului au fost evidente fragmente de cărămizi. Alte cărămizi au fost găsite în secțiunea magistrală. Cu îngăduință am putea identifica urmele unui val cu miez din pietre prinse cu mortar.

Zidul din piatră fățuită cu lățimea de 1,50 m, ridicat cu 3,50 m mai jos, spre N, de terasa cu ciudatele valuri aduce însă ansamblul defensiv de la Tâlmăcel într-o arie de cunoaștere accesibilă relațiilor tipologice. Cercetarea arheologică nu este finalizată și nici planul fortificației nu poate fi stabilit decât în linii mari. Urmele construcției, planul și poziția strategică înclină serios balanța în favoarea unei fortificații. Materialul arheologic, sumar cum este de așteptat de la o locuire puțin intensă, aduce dovada unei datări în Evul Mediu, cu rezervele de rigoare, în sec. XV-XVI. Formele ceramice sunt tipice pentru Evul Mediu dezvoltat. Arderea intensă a oalelor al căror pereți, deși subțiri, devin rezistenți îndeamnă la o datare în perioada menționată. Nu este lipsită de valoare descoperirea împreună cu fragmentele ceramice a resturilor de oase de animale (oaie și pui)³.

Există posibilitatea unor raportări tipologice la fortificația de la Racovița-Avrig. De asemenea, este util a aminti că la începutul secolului al XV-lea era consemnat în registrele de socoteli ale Sibiului un cneaz din Tâlmăcel numit Hertze, care strângea impozitul datorat de comunitatea sătească magistratului sibian și era folosit pentru o solie la voievodul Transilvaniei.⁴ Rolul fortificației și al plăeșilor din zona românească a sudului Transilvaniei este ilustrat de atacul acestora asupra bandelor de akângii în 1493.

Ineditul și valoarea istorică a urmelor descoperite ne îndeamnă la propunerea continuării cercetării arheologice.

Note:

1. G.Stroilă, *Cartea satului Tâlmăcel*, București, 1996, p. 38 și urm.
2. *Rechnungen aus dem Archiv der Stadt Hermannstadt und der Sächsischen Nation in Quellen zur Geschichte*

siebenbürgens aus sächsischen Archiven, Sibiu, 1880, p. 416, 429, 476. (mai departe *Rechnungen*)

3. Determinarea a fost făcută de colegul Alexandru Dobrescu, căruia îi mulțumesc și pe această cale.

4. *Rechnungen*, p. 424, 503, 521.

On the top of a hill near Tălmăcel, a village situate in the neighborhood of the Olt Valley, we uncovered the traces of a mediaeval fortification dated to the 16th–17th centuries. The fortification belongs to the defensive border system from the south of Transylvania. The typology (the stone-brick structures protected only the extremity of the platform), the size and the vicinity of a Romanian village are the characteristics of an interesting Romanian village fortification.

195. Târgu Jiu, jud. Gorj

Punct: Catedrala ortodoxă „Sfinții Voievozi Mihail și Gavril”

Cod sit: 77821.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 130/2008

Colectiv: Gheorghe Calotoiu – responsabil, Dumitru Hortopan, Titus Zamfiroiu (MJ Gorj)

Cercetarea arheologică a fost efectuată cu scopul descărcării de sarcină arheologică a suprafeței destinate modernizării urbane, peisagistice, pietonale și arhitecturale a zonei centrale a Municipiului Târgu-Jiu.

Investigațiile arheologice au urmărit cu precădere spațiul din jurul bisericii „Sfinții Mihail și Gavril”, amplasată în Piața Prefecturii unde, până în anul 1870, a existat cimitirul orașului.

Biserica Catedrală „Sfinții Mihail și Gavril” din Târgu-Jiu este ctitoria negustorilor Petru Giurgiu, Dobre Sârbu, Radu Popetu, Constantin Paha, Istrati Grecu, Costandin Roșianu și a fost înălțată în vremea episcopului Gligorie Socoteanu (1748 – 1764) așa cum reiese din inscripția de la ușa principală a monumentului: „Această sfântă și dumnezeiască besiarecă iaste zidită din temelie: de dumniilor negustori: Târgului Jiului: anume Jupanu Petru Giurgiu: și Jupanu Dobre Sârbu: și Jupanu Radu Cupețu și Logofătu Costandină Pahă și Jupanu Costandină Viardeși: Istrate Grecu și Dima Giurgiuianu: și Gheorghe și Achim Rovinariu: și Costandină Roșianu și Pana Bărbiiariu: întru slava și hramu sfinților și mai marilor voievozi Mihail și Gavril și mai mari mucenicii Gheorghe: Dimitrie: cu blagosloviia pria sfinției sale Kirio Kir Gligorie: episcopu Râmnicului. Manea Paharnicu.”

La intrarea în biserică pe partea dreaptă este pictat Dobre Sârbul în antier verde, cu giubea peste scurteică cu blană, brâu, inel de aur cu pietre prețioase la degetul arătător al mâinii drepte, bătrân, ras, cu mustață scurtă, părul rețezat.

În partea stângă avem imaginea lui Radu Cupețu, fondator mult mai tânăr, îmbrăcat în același costum.

Biserica Catedrală a fost construită în perioada anilor 1748-1764, când a fost episcop Grigorie Socoteanu. Sub piedestalul pistolului bisericii se vede scris: „Papa Costandin Popescu, Papa Costandin Runcanu, Papa Grigorie Protopopol, leat 7282 (1774)”.

În 1777 s-a dăruit bisericii catedrale un clopot ce are inscripția „cu toată osârdua s-au învrednicit acest clopot întru pomenire citori: Petru Ursu, Dobre Sârbu, Radu Cupețu, Gheorghe Rovinaru, Costandin Viardeș Pană, Năstase, Achim Rovinaru, Ioan Bălțeanu, Dumitrașco Romanescu, Dumitrașco Tămășescu, Stoian Sârbu, Preda Abagiu, Piahă, la biserica sf(et) Dimitrie sf(et) Gheorghe la Târgu – Jiului”

În Biserica „Sfinții Mihail și Gavril” – menționa Alexandru Ștefulescu în „Istoria Târgu-Jiului” – „se află o candelă din 1781” ce are inscripționate cuvintele: „Gheorghe ș(i) Radu (1781)” și o altă candelă cu inscripționarea „Ștefană. Anastasia 1781”.

La 1806 catedrala a primit un clopot mic cu inscripția „ANNO 1806 IÓJE. TEK. DITSER. JETEK. AZ.U. BAT.”

Tot Alexandru Ștefulescu consemnează în „Istoria Târgu-Jiului” că: „În biserică se află o candelă mare de argint din 1817 cu inscripția de jur împrejur pe trei rânduri: „Eu robul lui Dumnezeu Cost(e)a Dimitriu clisurit aduc înaintea sf(n)telor: această sfântă candelă: spre pomenire în leat 1817 la besearica domneasca din Târgu-Jiului: sud Gorj unde să prăznuiască hramul sfinților îngeri și mari mucenici Gheorghie și Dimitrie.”

La 14 Septembrie 1843 se zugrăvește și se repictează catapeteasma bisericii: „Cu binecuvântarea prea s(fintei) Treimi și rugăciunea s(finților) voievozi s-a zugrăvit și înfrumosețat tâmpla aceștii biserici prin ajutorul ecseleții sale contele Kiselef cu jectiv din partia statului galbeni 75 îm(părătești) și părintelui arhimandrit Spiridon Egumenu s(fintei) mănăstiri Tismana după sârguința zeloase a dum(nealui) marele mdelnicer Gligorie Băltianu unul din cei mai vechi citori al aceștii s(finte) biserici. anul 1843 septembrie 14 în anul cel din I al oblăduirii prea înălțatului nostru domn G.D. Bibescu și în cel din al 3-lea al prea sf(ântului) mitr(opolit) Neofit a căroră slavă fie în veci”

Pictura bisericii a fost executată de către pictorul Mișu Popp (1827-1892) și refăcută de artistul gorjean Iosif Keber.

Cercetările arheologice s-au efectuat în perioada martie-aprilie 2008, în sectorul situat în jurul bisericii trasându-se mai multe secțiuni având dimensiuni și orientări diferite.

Săpătura arheologică până la -0,10/0,30 m s-a efectuat mecanizat sub supraveghere strictă urmărindu-se înlăturarea covorului asfaltic și a stratului de pietriș consistent ce aparțin epocii contemporane. După aceea cercetarea s-a făcut manual, urmărindu-se înregistrarea atentă a complexelor funerare.

Adâncimile maxime la care a ajuns cercetarea variază de la -0,65 m la -2,40 m în funcție de natura lucrărilor întreprinse de către constructor.

Stratigrafia generală a zonei prezintă, în linii mari, următoarea situație:

0 – 0,10 m – asfalt
-0,10 – 0,30/0,40 m – strat de pietriș (nivelare contemporană)
-0,30/0,40 – 0,60/1,05 m – strat arheologic brun închis
-0,60/1,05 – 2,40 m – strat de pietriș geologic
- de la -2,40 m – strat steril.

La 20 m NV de biserică, pe direcția NV-SE a fost trasată o S1 cu dimensiunile de 62 x 1 m mergându-se până la -2,40 m. În C 7 - C 8 a fost descoperit la -0,40 m un defunct (M1) de la care provin fragmente de la membrele inferioare și superioare, iar în C 12 - C13 la -0,60 m s-a găsit un alt înhumat (M2) de la care s-au recuperat fragmente din craniu și de la membrele superioare. În C21 și C23 la -0,58 m a apărut un alt înhumat (M3) (fragmente de coloană vertebrală și membre superioare).

S2 s-a deschis pe direcția E-V cu dimensiunile de 35 x 1,10 m și adâncimea de 1,10 m. Aici au fost descoperite cinci morminte de înhumați: M4 în C2 și C3 la -0,65 m adâncime (fragmente din cutia craniană și oase de la membrele inferioare), M5 în C 4 și C 5 (fragmente de la membrele

superioare și inferioare), M6 în C 7 și C 8 (fragmente din oasele bazinului), M7, la -0,60 m în C12 și C13, (fragmente de la membrele inferioare), M8 la -0,65 m în C15 și C16 (fragmente din craniu și coloana vertebrală).

S3 are dimensiunile de 30 x 1 m săpându-se până la -1,10 m. Au fost descoperiți doi defuncți la -0,60 m: M9 în C9 și C10 și M10 în C15-C16 de la care s-au păstrat fragmente din craniu, cutia toracică și fragmente de la membrele superioare și inferioare.

În zona de N s-a trasat S4 de 12,5 x 1 m, între două fântâni arteziene. Aici, la -1,05 m s-a găsit un alt defunct, M11 în C2 și C3 de la care s-au descoperit fragmente din craniu și de la membrele inferioare.

La 8 m V de biserică a fost deschisă S5 cu dimensiune de 56 x 1 m adâncindu-se până la 1,10 m. Au fost descoperite M12 în C20 și C21 la -0,65 m (fragment de craniu și membre inferioare), M13 în C 26 și C27 la -0,65 m (fragmente de la craniu, bazin și membrele superioare și inferioare), M14 la -0,70 m în C32 și C33 (fragmente de craniu și de la membrele inferioare și superioare), M15 la -0,75 m în C36 și C37 (fragmente de la membrele superioare și inferioare).

Paralel cu S5 s-a trasat secțiunea S6 cu dimensiunea de 49 x 1 m având aceeași adâncime ca și precedentă. Au fost descoperite 3 morminte: M16 în C12 - C 13 care a apărut la -0,65 m, (oase de la membrele superioare și inferioare), M17 în C21 și C22 (oase de la membrele inferioare și superioare) și M18 și C42 și C43 (fragmente de craniu, de la coloana vertebrală și membrele inferioare, bucăți de lemn de la sicriu și cărămizi de la o amenajare funerară). Inventarul funerar este reprezentat de vase ceramice păstrate în stare fragmentară.

S7 orientată N-S are dimensiunile de 42 x 1 m și adâncimea de 1,10 m. Aici s-au descoperit doi defuncți: M19 în C20 și C21 la -0,80 m cu fragmente de oase de la membrele inferioare și de la craniu și M20, în C26 și C27, de la care provin fragmente de la coloana vertebrală recuperate la -0,78 m adâncime.

S8 dispusă paralel cu sediul SNLO are dimensiunile de 64 x 1 m și adâncimea 1,80 m. S-au descoperit opt defuncți: M21 în C14 și C15 la -0,70 m (fragmente de tibie și peroneu), M22 în C 17 și C 19 surprins la -0,76 m (fragmente de coloană vertebrală și de craniu), M23 în C27 și C28 (fragmente de la membrele superioare), M24 în C 30 și C 31 găsit la -0,80 m, M 24 în C 34 și C 35 la -0,75 m, M26 în C 36 - C 37 la -0,70 m, M27 în C 41 și C42 la -0,80 m, M27 în C 45 și C 46 la -0,78 m, M28 în C 48 și C 49 sesizat la -0,85 m.

S9 orientată N-S și perpendiculară pe latura sudică a bisericii are dimensiunile de 15,80 x 0,50 m și adâncimea de 0,80 m. La -0,65 m au fost descoperite trei morminte: M29 în C 4 și C 5 (o mandibulă și fragment de craniu), M30 în C 7 și C 8 (fragmente de la membrele inferioare și coloana vertebrală), M31 în C10 și C11 (fragmente de la craniu, membrele superioare și coaste).

S10 amplasată pe direcția E-V, la 6 m N de biserică are dimensiunile de 20 x 0,50 m și adâncimea de 0,80 m. În această secțiune au fost descoperite cărămizi întregi și vase ceramice fragmentare.

S11 a fost trasată la 14 m E de biserică având dimensiunile 25 x 0,60 m și adâncimea 1 m. Aici au fost descoperite cărămizi întregi și fragmentare la adâncimea de -0,80 m.

Secțiunea S12 a fost trasată E-V la 15 m S de biserică, având dimensiunile de 115 x 1 m și adâncimea de 1,20 m. De aici provin fragmente de cărămizi descoperite la -0,60 m în C28.

S13 orientată N-S paralelă cu gardul casei Barbu Gănescu are dimensiunile de 30 x 0,50 m și adâncimea de 0,80 m. Aceasta nu a furnizat nici un material arheologic.

S14 a fost trasată în curtea casei Barbu Gănescu are dimensiunile de 20 x 0,50 m și adâncimea de 0,80 m. Aici au fost descoperite mai multe fragmente ceramice de la vase de diferite forme și dimensiuni, cărămizi și cahle fragmentare toate specifice sfârșitului de veac XVIII și începutului de sec. XIX.

S15 trasată paralel cu zidul SNLO are dimensiunile de 35 x 1 m și adâncimea de 1,20 m. În C18 s-au descoperit la -0,80 m cărămizi fragmentare.

La 30 m S de biserică s-a deschis o casetă cu dimensiunile de 20 x 8,50 m și adâncimea de 1,50 m. Aici au fost sesizate doua ziduri paralele care aparțin epocii contemporane.

La 6 m S de clădirea Consiliului Județean s-a trasat o casetă cu dimensiunile de 15 x 10 m și adâncimea de 1,60 m. Din C3 s-au recuperat fragmente de cărămizi și fragmente și de la vase ceramice.

Materialul arheologic descoperit cu ocazia lucrărilor de modernizare urbană, pietonală și arhitecturală din zona centrală a Municipiului Târgu-Jiu este reprezentat prin fragmente ceramice care provin de la castroane, străchini, farfurii, cahle și cărămizi care se încadrează cronologic la sfârșitul secolului al XVIII-lea și în cea mai mare parte a secolului al XIX-lea.

Totodată, cercetarea arheologică preventivă a furnizat un număr de 31 de defuncți creștini ale căror rămășițe se aflau într-o fază avansată de fosilizare, aparținând cimitirului orașului din aceea perioadă (sfârșitul veacului al XVIII-lea și în prima parte a veacului al XIX-lea.). Din nefericire, inventarul funerar al acestora este slab reprezentat.

Pe baza cercetărilor arheologice desfășurate în lunile martie - aprilie 2008 în zona de protecție a bisericii „Sf. Mihail și Gavril” considerăm ca s-a realizat eliberarea terenului de sarcină arheologică.

Bibliografie:

Nicolae Stoicescu „*Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România*”: 1. *Țara Românească (Muntenia, Oltenia și Dobrogea)* Vol. I, Editura Mitropoliei Oltenie – Craiova 1970.
Alexandru Ștefulescu „*Gorjul Istoric și pitoresc*”, Târgu-Jiu 1904
Alexandru Ștefulescu „*Istoria Târgu-Jiului*” Târgu-Jiu 1905

196. Urdari, com. Urdari, jud. Gorj

Punct: Biserica „Sfântul Nicolae” și „Sfântul Ioan Botezătorul”

Cod sit: 92742.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 372/2008

Colectiv: Gheorghe Calotoiu, Dumitru Hortopan (MJ Gorj)

Localitatea Urdari, este amplasată în sud-vestul județului Gorj, la peste 50 km de reședința județului, Târgu Jiu. Biserica, monument istoric, ce are hramul „Sf. Nicolae și Ioan Botezătorul” se află pe partea dreaptă a Drumului Județean 674 Turceni-Gârbov-Urdari-Fărcășești-Rovinari, pe malul drept al râului Jiu ce străbate localitatea de la N la S. Lăcașul de cult a fost ctitorit pe proprietatea lui Costache Urdăreanu, pentru nevoile clăcașilor de pe moșia lui, din fondurile acestuia. Debutul lucrărilor a fost în anul 1818, iar finalizarea și sfințirea s-au realizat în 1836 de către Zamfir Urdăreanu, ginerele lui Dumitrache Urdăreanu, care era preot al satului.

În 1891, biserica a fost rigidizată cu tiranți metalici și a fost refăcută învelitoarea de către preotul Zamfir Roman împreună cu Dumitru Morarețu.

La cutremurul din 1938 s-au produs fisuri în zidărie pe direcția E-V, respectiv la pereții altarului, naosului, pronaosului și pridvorului. Pisania din interiorul bisericii ce se află deasupra ușii de la intrare are următorul text: *„Această sfântă și dumnezeiască biserică ce să prăznuiește hramul sfântului Nicolae și sfântului Ioan Botezătorul s-a început din temelie în zilele preainălțatului nostru domn Gheorghe Caragea voievod cu blagoslovenia fostului episcop Galațion începută de răposatul Ion Săut Costache Urdăreanu și cu ajutorul celorlalți urdăreni și s-a săvârșit în zilele preainălțatului nostru domn Dumitru Ghica voievod, episcop fiind părintele nostru Neofit Râmnicul al acestei eparhii și cu cărmuitorul al sfintei Mitropolii cu toată cheltuiala Zamfir zât polcovnicul Dumitrache și Ion zât Stan Eromonah Urdăreanu cu ajutorul și din partea locuitorilor satului Urdari. Anul 1836, octombrie 6 Dobre Zugravul”.*

Lucrările de consolidare și restaurare la biserica „Sf. Nicolae și Sf. Ioan Botezătorul” din satul Urdari jud. Gorj, au impus în anul 2008 efectuarea de investigații arheologice preventive în vederea eliberării monumentului istoric de sarcină arheologică.

Cercetările arheologice s-au întreprins în interiorul bisericii, cât și în exteriorul ei în jurul fundației, cât și sub aceasta, deoarece au fost efectuate lucrări de consolidare a monumentului istoric, prin subzidirea cu beton și fier.

Cercetările arheologice preventive au fost impuse și de constructor în exteriorul bisericii prin efectuarea unor casete cu dimensiunile: L: 3 m; l:1,50 m, h:1,50 m.

Temelia bisericii, realizată din cărămidă legată cu mortar, avea o adâncime cuprinsă între 0,80 și 1,10 m. Sub aceasta pe toate laturile ei s-au efectuat subzidirii cu beton și fier. Pe latura de N a temeliei s-a deschis o casetă CI cu dimensiunile: 3 x 1,50 x 1,50 m. La adâncimea de 1,10 m au fost descoperite oase de la un defunct (fragmente de craniu, fragmente de la membrele inferioare și superioare). În caseta CII, la 0,20 m E de prima are dimensiunile de 6 x 1,50 x 1,50 m. La -0,85 m adâncime au fost descoperite oseminte de la un alt înhumat (coaste, fragmente de la membrele inferioare, fragmente de craniu).

În zona exterioară a altarului, de-a lungul temeliei au fost trasate trei casete cu dimensiunile: C III (3 x 1,50 x 1,50 m), C IV (3 x 1,50 x 1,50 m), C V (3,50 x 1,50 x 1,50 m).

În caseta trei, care a fost deschisă la vârful arcului descris de absida altarului, la -0,85 m și -0,90 m au fost descoperite oase de la un defunct (fragmente de craniu, fragmente de la membrele superioare și inferioare). Din caseta C IV au fost recuperate oseminte fragmentare de la membrele inferioare și superioare ale unui alt defunct, în caseta C V trasată în partea de SE a altarului la -0,80 m au fost descoperite fragmente de la membrele inferioare și fragmente de craniu care au aparținut unui defunct.

Pe latura exterioară de S a temeliei au fost trasate mai multe casete CVI (3 x 1,50 x 1,50 m) în care au fost descoperite la -0,95 m oase umane (fragmente de craniu, fragmente de la membrele superioare și inferioare). La 0,20 m S de temelia pronaosului a fost investigat un mormânt al familiei Urdărenilor, unde au fost descoperite câteva fragmente ceramice și oase umane.

În celelalte casete CVII, CVIII, CIX, CX, cu dimensiunile de 2,50 x 1,50 x 1,50 m de pe latura sudică nu au fost sesizate materiale arheologice.

În zona exterioară a pridvorului s-a deschis caseta CXI cu dimensiunile de 4 x 1,50 x 1,50 m, unde au fost găsite câteva cărămizi din perioada construirii bisericii.

În interiorul bisericii au fost practicate mai multe secțiuni impuse de constructor pentru lucrările de consolidare pe care le-a efectuat. În pridvor, pe axul N-S în apropierea intrării în biserică s-a efectuat SI (L:5,80 x l:0,50 x h:0,60 m) nu au fost descoperite materiale arheologice.

La intrarea în pronaos pe axul N-S a fost practicată o altă secțiune SII (5,80 x 0,50 x 0,60 m) și nu s-au găsit vestigii arheologice. La intrarea în naos pe axul N-S a fost trasată SIII (5,60 x 0,50 x 0,60 m), negăsindu-se materiale arheologice. La intrarea în altar, a fost deschisă SIV (5,60 x 0,50 x 0,60 m) nu au fost reperate materiale arheologice.

În naos au fost trasate SV și SVI, în diagonală cu dimensiunile de 6,20 x 0,50 x 0,60 m nedescoperindu-se urme arheologice.

Totodată, în interiorul bisericii s-a săpat pe toată suprafața până la -0,30 m pentru a se pune pietriș pentru pardoseli, dar nu s-au descoperit materiale arheologice.

Descoperirile arheologice efectuate cu prilejul lucrărilor de consolidare și restaurare a bisericii din satul Urdari, com. Urdari, cu hramul „Sf. Nicolae și Sf. Ioan Botezătorul” ne conduc la concluzia că acest monument suprapune un cimitir pe latura de N și S în zonele exterioare pronaosului, naosului precum și în afara altarului, descoperindu-se oase umane întregi sau fragmentare. Alături de cărămizi s-au recuperat și fragmente de la vasele care au fost utilizate ca inventar funerar.

Inventarul arheologic descoperit la biserica „Sf. Nicolae și Sf. Ioan Botezătorul” din satul Urdari, com. Urdari, jud. Gorj, coroborate cu documentele vremii și pisania de pe monument, se pot încadra cronologic la începutul sec. XIX și în a doua parte a aceluiași veac.

Bibliografie

N. Stoicescu, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România, I Țara Românească (Muntenia, Oltenia și Dobrogea)*, vol. I, Ed. Mitropolia Olteniei – Craiova, 1970.

Alexandru Ștefulescu: *Gorjul istoric și pitoresc*, Tg – Jiu, 1904.

197. Vadu Anei, com. Brănești, jud. Ilfov

Punct: strada Stoiciului, f.n., T 96, p. 376, nr. cadastral 2322/1/11

Cod sit: 101332.03

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 221/2008

Colectiv: Gheorghe Mănușcu-Adameșteanu - responsabil, Camelia-Mirela Ciocănel, Cristian Nestorescu (MMB), Despina Măgureanu (IAB)

Obiectivul cercetării din anul 2008 l-a constituit descărcarea de sarcină arheologică pentru construirea unei locuințe proprietate personală. Acest punct este situat la cca. 500 m N de pădure, 200 m E de drumul comunal, la 60-80 m V de lac și la 10 m S de axul străzii și se află pe un teren în pantă ușoară de la N spre S. Au fost trasate două secțiuni, paralele pe axul drumului, de 18 x 2 m, cu o distanță de 5,50 m între ele.

Stratigrafia generală:

În ambele secțiuni nu s-a putut identifica o stratigrafie clară deoarece solul avea un aspect extrem de neunitar, datorită

numeroaselor intervenții contemporane prezentându-se ca o umplutură. Practic, depunerile din sec. X-XI și din epoca medievală târzie, reprezentate doar de câteva fragmente ceramice izolate, au fost distruse. Adâncimea maximă de săpare atinsă a fost de -1,15 m.

Pe acest teren au fost surprinse doar două complexe adâncite de mari dimensiuni, databile în epoca geto-dacică (sec. II-I a.Chr.).

Complexul 1

În SI, c. 2-3, a fost surprins de la -0,50 m un complex ce se adâncește cu cca. 0,30-0,40 m. Umplutura este formată din pământ brun castaniu, pigmentat cu bucățele mici de lipitură. Acest complex este căpăciuit pe aproape întreaga suprafață de o lentilă de pământ galben. Limitele complexului nu au putut fi stabilite, cercetarea fiind condiționată de dimensiunile proprietății. Complexul (?) - ce intră în profilele de N și de S - a fost surprins, în grund la -0,90 m, având dimensiunile de 2 x 1,96 m.

Inventarul a fost constituit din câteva fragmente ceramice ce aparțin secolelor II-I a.Chr., lucrate la roată, (reținem cinci fragmente dintr-un vas de provizii de mari dimensiuni – pithos, cu diametrul la pântec de 1,12 m). Nu putem preciza destinația acestui complex.

Complexul 2

În SII, c. 6-7, a fost identificată, de la -0,40 m, pe o lungime de 3 m și pe toată lățimea secțiunii, o zonă cu foarte multe fragmente ceramice și bucăți mici de chirpici. Cioburile sunt de la vase modelate cu mâna, sparte *in situ*. Deși întregibile, este evident că la momentul depunerii/aruncării vaselor, acestea nu erau întregi. Alături de fragmentele ceramice se găsea și un vârf de lance din fier.

Aglomerarea de ceramică a apărut între -0,40 -0,90 m, iar nivelul de săpare al Cpl 2 se găsea la -1,15 m față nivelul actual de călcare. Dimensiunile Cpl 2, surprinse în grund la - 0,85 m, sunt de 2,30 x 2 m; se poate considera că acest complex adâncit reprezintă o *locuință*. Și aici, laturile de N și de S intră în profilele aferente, cercetarea fiind parțială, condiționată de dimensiunile proprietății.

Fragmentele ceramice recoltate, extrem de numeroase, se găsesc în umplutura complexului adâncit, Cpl 2. Ceramica descoperită este tipică pentru perioada sfârșitului sec. II a.Chr. și primei jumătăți a sec. I a.Chr. Majoritare sunt fragmentele de borcane modelate cu mâna cu suprafața lustruită sau cu decor în relief din brăie alveolate dispuse în rețea, ghirlandă și sub formă de bastonașe. Alături de acestea au fost găsite fragmente de pithoi și de fructiere lucrate la roată (un picior din pastă cenușie). Bune analogii pot fi găsite în descoperirile similare de la Bordușani – *Popină*¹, Cârlomanești - *Cetățuia*² și Popești³.

Vârfuri de lance asemănătoare din perioada clasică au fost descoperite la București⁴, Cucuiș⁵ precum și în mediul funerar la Radovanu⁶, Hunedoara – *Grădina Castelului*⁷.

Note:

1. G. Trohani, C. A., vol. II, 2006, p. 41-72.
2. M. Babeș, Dacia NS 19, 1975, p. 125-139.
3. A. Vulpe, CA 10, 1997, p. 163-172.
4. M. Turcu, *Geto-Dacii din Câmpia Munteniei*, 1979, p. 203, Pl. X / 4.
5. I. Glodariu, E. Iaroslavschi, *Civilizația fierului la daci (sec. II î.e.n. – I e.n.)*, Cluj, 1979, p. 132 – 133, Fig. 70 / 7.
6. A. Vulpe, *Thraco Dacica* 1, 1976, p. 208, fig. 18/3.
7. V. Sîrbu, S. A. Luca, C. Roman, *Acta Terrae Septemcastrensis* 6, 1, 2007, p. 158, Fig. 7; 10 / 3.

Abstract:

The site was identified during the archaeological excavations conducted by the National History Museum of Romania from 1991 till 1993 as a very large Geto-Dacian settlement, dating to the 4th - 3rd centuries B.C. and 2nd - 1st centuries B.C.

The two trenches opened in 2008 (18.00 x 2.00 m), with a surface of 72 sq. m, revealed the existence of two large archaeological features (dwellings ?), dating to the Geto-Dacian period (2nd - 1st centuries B.C.). The archaeological finds consist in an iron spearhead and some wheel made pottery fragments (pithoi and fruit plates) and hand made pottery (jar). Here were also found some ceramic fragments dating to the 10th-11th and 16th-17th centuries.

198. Voluntari, jud. Ilfov

Punct: Pipera, str. Emil Racoviță nr. 8

Cod sit: 179551.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 296/2008

Colectiv: Cristian Schuster – responsabil, Alexandru Morintz (IAB), Mircea Negru (USH București), Bogdan Popa (student USH București)

Cercetarea preventivă s-a efectuat în vederea eliberării de sarcină arheologică a terenului pentru întocmirea PUZ.

Terenul este situat pe malul stâng al bălții Pipera, într-o zonă componentă a unui sit arheologic, aproape de podul care unește cele două maluri.

De-a lungul anilor, mai cu seamă în a doua jumătate a secolului trecut, în arealul „*lacului*” Pipera au fost efectuate cercetări de suprafață care au permis identificarea unor situri arheologice. Tot atunci, printr-un sondaj întreprins de Dinu V. Rosetti pe malul estic al văii Saulea și la V de str. Gherghiței, pe malul estic al brațului sudic al bălții Pipera, a fost cercetată o așezare aparținând culturii Tei¹. După anul 2000, când dinamica edilitară a cunoscut o curbă ascendentă, s-a trecut la unele săpături de salvare. Astfel, ca să menționăm ultimele cercetări, în anul 2003, pe malul bălții Pipera, în zona str. Vârtejului, s-au făcut investigații arheologice de către Gheorghe Mănuccu-Adameșteanu de la MMB². Prin cele două secțiuni practicate s-au identificat materiale atribuite epocii bronzului. Probabil ceramica recoltată cu acel prilej aparține epocii bronzului timpuriu, culturii Glina³.

Au fost practicate un număr de patru secțiuni cu suprafața totală de 598 mp (S1 = 103 x 2 m; S2A = 42 x 2 m; S2B = 53 x 2 m; S3 = 50 x 2 m; S4 = 50 x 2 m). În partea spre lac stratul vegetal și cele de cultură au fost rase. În rest, sub stratul cenușiu vegetal gros de 0,20-0,25 m, era un strat gros de 0,10-0,15 m, de culoare cenușiu-negricioasă cu fragmente de chirpici. De la adâncimea de 0,35 la 0,45 m este un strat de culoare castaniu-cenușie, ce cuprinde foarte rare fragmente ceramice din epoca bronzului (cultura Glina).

În cele patru secțiuni practicate au fost descoperite patru *gropi* și un *bordei* sau, mai degrabă, o *anexă gospodărească*. Anexa nr. 1 (notat B1). Poziția: S2, c. 22, m. 40,26-43,50;

Complexul a fost surprins în S1 și S2. Lungimea pe profilul nordic al S1 era de 3,24 m, iar lățimea în S1 și S2 era de 3,16 m. Adâncimea podelei era între 0,72 și 0,78 m.

Inventar: au fost descoperite fragmente ceramice din vase modelate cu mâna, o fusiolă la roată, din pastă fină cenușie.

Date: sec. II – începutul sec. III p.Chr.

Gr. 1. Poziția: S1₉, m. 16,60-18,10;

Descriere: Forma cilindrică. Diametrul maxim era de 1,50 m, diametrul minim de surprins în secțiune de 0,54 m, iar adâncimea de 0,71 m. Groapa intra în profilul nordic al S1.

Inventar: au fost descoperite foarte puține fragmente ceramice din vase modelate cu mâna, respectiv la roată din pastă fină cenușie, respectiv cenușie de aspect zgrunțuros.

Date: Pe baza ceramicii cenușii zgrunțuroase, complexul a fost datat în sec. III-IV p.Chr.

Groapa nr. 2. Poziția: S2B, 25-26, m. 50,70-52,30;

Descriere: Forma cilindrică. Diametrul maxim era de 1,60 m, diametrul minim de surprins în secțiune de 0,82 m, iar adâncimea de 0,84 m. Groapa intra în profilul nordic al S2.

Inventar: au fost descoperite foarte puține fragmente ceramice din vase modelate cu mâna, la roată din pastă fină cenușie și un fragment de la un cuțit din fier.

Date: sec. II – începutul sec. III p.Chr.

Gr.3. Poziția: S2B 3, m. 4,80-5,87;

Descriere: Forma cilindrică. Diametrul maxim era de 1,07 m, diametrul minim de surprins în secțiune de 0,80 m, iar adâncimea de 0,88 m.

Inventar: au fost descoperite foarte puține fragmente ceramice din vase modelate cu mâna, respectiv la roată din pastă fină cenușie și chirpici.

Date: sec. II – începutul sec. III p.Chr.

Gr.4. Poziția: S4, 8, m. 7,80-8,65

Descriere: Forma cilindrică. Diametrul maxim era de 0,85 m, diametrul minim de surprins în secțiune de 0,80 m, iar adâncimea de 0,81 m. Groapa a fost surprinsă în mijlocul S4.

Inventar: au fost descoperite fragmente ceramice din vase modelate cu mâna la roată din pastă fină cenușie, respectiv cenușie de aspect zgrunțuros, chirpici și puține oase de animale.

Date: Pe baza ceramicii cenușii zgrunțuroase, complexul a fost datat în sec. III-IV p.Chr.

Epoca bronzului

Fragmente de tip Glina din Bronzul Timpuriu au fost descoperite în strat și în poziție secundară în G4. Numărul lor este mic; dintre acestea cele mai multe au fost lucrate din pastă grosieră, cu impurități de mari dimensiuni (nisip cu bobul mare și pietricele), iar unul, un fund de ceșcuță, din pastă fină, fără impurități majore. Din prima categorie de ceramică menționăm un fund de la un vas de dimensiuni medii și un fragment de buză cu o apucătoare în formă de mosor prinsă de ea. Ca decor amintim găurile-buton, realizate prin presare dinspre interior spre exterior. Acest tip de ornament se găsește sub forma unui șir la un cm sub buză.

Atât categoriile de pastă, cât și formele (ceșcuța) și decorul sunt specifice ceramicii tuturor siturilor culturii Glina de pe teritoriul municipiului București și a împrejurimilor sale (Glina, Militari-Câmpul Boja, Ciurel, Pantelimon etc.)⁴.

Sec. II - începutul sec. III p.Chr. Complexele arheologice (B1, G2 și G3) au fost datate pe baza analogiilor (mai ales din G3) cu vase ceramice similare din cadrul fazei I a culturii Militari-Chilia (descoperirile de la Scornicești, așezarea nr. 1 și Mătăsaru faza III-1)⁵.

Sec. III - IV p.Chr.

Complexele arheologice datate în sec. III-IV au fost datate pe baza analogiilor cu vase din faza târzie a culturii Militari-Chilia, în primul rând a prezenței ceramicii modelate la roată din pastă zgrunțuroasă de culoare cenușie.

Note:

1. S. Morintz, D.V. Rosetti, *Din cele mai vechi timpuri și până la formarea Bucureștilor*, în Bucureștii de odinioară în lumina săpăturilor arheologice, București, 1959, p. 27; V. Leahu, *Cultura Tei*, București, 1966, p. 20; *idem*, *Cultura Tei. Grupul cultural Fundenii Doamnei. Probleme ale epocii bronzului în Muntenia*, Bibliotheca Thracologica 38, 2003, p. 27; C. Schuster, *Die Tei-Kultur*, în C. Schuster, G. Crăciunescu, C. Fântâneau, *Zur Bronzezeit in Südromänien. Drei Kulturen: Glina, Tei und Verbicioara*, Bd. I, Târgoviște, 2005, p. 89.

2. Gh. Mănușu-Adameșteanu, *Cronica cercetărilor arheologice în București (1999-2004)*, Cercetări Arheologice în București 6, p. 303.

3. C. Schuster, C. Fântâneau, *Die Glina Kultur*, în C. Schuster, G. Crăciunescu, C. Fântâneau, *Zur Bronzezeit in Südromänien. Drei Kulturen: Glina, Tei und Verbicioara*, Bd. I, Târgoviște, 2005, p. 34.

4. C. Schuster, *Perioada timpurie a epocii bronzului în bazinele Argeșului și Ialomiței Superioare*, Bibliotheca Thracologica 20, București, 1997; M. Negru, C. Schuster, D. Moise, *Militari-Câmpul Boja. Un sit arheologic pe teritoriul Bucureștilor*, București, 2000; C. Schuster, M. Negru, *Militari-Câmpul Boja. An archaeological site on the territory of Bucharest II. Pre- and Proto-Historic Settlements*, Târgoviște, 2006; C. Schuster, C. Fântâneau, *op. cit.*

5. Gh. Bichir, *Cercetările arheologice de la Mătăsaru*, Valahica 1, 1969, p. 15-21; *idem*, *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană*, București, 1984; *idem*, *Cercetări arheologice la Scornicești*, Thraco-Dacica 7/1-2, p. 112-16; Gh. Bichir, E. Popescu, *Săpăturile arheologice de la Mătăsaru*, MCA 9, p. 271-276; M. Negru, *Militari-Câmpul Boja. Series III. Settlements of 2nd – 4th Centuries A.D.*, Târgoviște, 2008, cu bibliografia.

Zusammenfassung:

Die Rettungsgrabungen führten zur Entdeckung eines Oberflächenbaues (II.-III Jh.n.Chr.) und je zwei Abfallgruben für das II.-III bzw. III.-IV. Jh.n.Chr.

199. Vorniceni, com. Vorniceni, jud. Botoșani

Punct: Pod Ibăneasa

Cod sit: 39845.01

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 365/2008

Colectiv: Maria Diaconescu – responsabil, Eduard Setnic, Daniel Ciucălău (MJ Botoșani), Sergiu Haimovici (UAIC Iași), Aurelia Ungureanu (Grup Școlar „Gh. Asachi” Botoșani)

În anul 2008 au continuat cercetările arheologice în punctul Pod Ibăneasa de la Vorniceni, în vederea eliberării de sarcină arheologică.

Pentru acest an ne-am propus următoarele obiective:

- dezvelirea unei suprafețe cât mai mari și descoperirea unor noi complexe arheologice;
- salvarea a cât mai multe materiale arheologice (ceramică, plastică antropomorfă și zoomorfă, arme, unelte de silex, os, piatră, cupru);
- obținerea unor date referitoare la situația economică a așezării, modul de dispunerea locuințelor;

- stabilirea unor elemente specifice pentru aşezarea de la Vorniceni;
- descoperirea unor elemente de suprastructură;
- continuarea cercetării în vederea delimitării aşezării cucuteniene;
- Recoltarea de cărbuni, seminţe, oase în vederea datării aşezării şi efectuării unor studii arheobotanice şi arheozoologice.

Ca metodă de săpătură am utilizat deschiderea de secţiuni şi, de asemeni, casete, pentru dezvelirea construcţiilor. În luna august 2008 au fost reluate cercetările arheologice pe latura sudică a aşezării. Au fost trasate cinci secţiuni cu dimensiuni între 15 şi 35 m, casete pentru degajarea resturilor a două complexe de locuit şi patru gropi cu material divers.

Rezultatele cercetării din acest an au fost fructuoase, fapt ce confirmă densitatea mare a locuirii acestui punct în diverse epoci istorice: eneolitic - cultura Cucuteni, epoca bronzului - cultura Noua, Hallstatt, sec. IV - cultura Sântana de Mureş. În afara faptului că s-a completat configuraţia aşezării cucuteniene de la Pod Ibăneasa, au fost descoperite un număr important de vase întregibile, vase bitronconice, castroane, vase binoclu, străchini, vase globulare, vase suport, de provizii, pahare, etc., unelte de os şi piatră, silex, statuete antropomorfe, arme, toate conturând viaţa social-economică a comunităţii ce a trăit în această aşezare. Formele şi decorul ceramicii din această aşezare aparţin spectrului binecunoscut pentru faza A-B în care se încadrează aşezarea.

Procentual se observă o scădere a cantităţii ceramicii aparţinând culturii Noua - fenomen explicat cu concentrarea purtătorilor acestei culturi în zona centrală a platoului de aici.

Din stratul de cultură cucutenian, provin şi descoperirile cu caracter special, printre care un topor de piatră lung de 19 cm şi un topor de silex în groapa 38. Remarcăm abundenţa materialului ceramic cucutenian, diversitatea acestuia: ceramică fină, în general de dimensiune mică şi mijlocie, vase mari, cu pereţi groşi, ornamentate bi- şi tricrom. În ideea lămuririi situaţiei stratigrafice a fost deschis S XXI, poziţionat N-S, perpendicular faţă de celelalte secţiuni, într-o zonă în care stratul de sol arabil este foarte gros, de circa 1 m, cu foarte puţine fragmente ceramice cucuteniene, dar din care lipsesc materialele din alte epoci istorice. Investigaţia acestei secţiuni va fi continuată în următorul an.

L8: descoperită în 2003 şi cercetată parţial, a fost dezvelită în totalitate în acest an. Conservată relativ bine, construcţia a fost afectată pe latura de NE de prezenţa purtătorilor de cultura Noua. Platforma locuinţei poartă urme de lemn despicate cu secţiune semiovală, arsă la roşu, latura de S şi de E fiind într-o stare foarte bună. Masa de lipitură este vălurită, neregulată, cu goluri pe latura de N.

Construcţia amintită este construită pe un „pat” de fragmente ceramice, sugerând astfel o locuire anterioară.

L16: tehnica constructivă utilizată este cea bine cunoscută - pereţi din nuiele pe care s-a aplicat lutul cu pleavă, podină realizată din bârne pe care s-a aplicat lutul, ars la roşu, gros de 0,05-0,07 m. Drept amenajare interioară s-a dezvelit o vatră mozaicată, arsă inegal, cu o suprafaţă albicioasă, având o lungime de 1,15 m şi lăţimea de 0,50 -0,60 m. Aceasta suprapune o altă vatră cu aproximativ aceeaşi configuraţie. La demontarea L16, sub podină, în zona centrală, a fost dezvelit un vas bitronconic, cu diametrul de circa 50 cm, strivit sub greutatea podinei, depus ritual.

Tot în această construcţie, pe latura de S au mai fost dezvelite încă trei vase sparte, *in situ*, aflate la o adâncime de -0,30 -0,40 m, strivite de tavanul ce s-a prăbuşit peste ele.

Pe traseul S18 au fost surprinse două gropi cucuteniene:

Gr. 36: între m. 12,60 şi 14, apare la -0,90 m, are o formă neregulată, cu fundul albiat. Pământul de umplură este amestecat, cenuşos cu galben murdar. Conţine doar ceramică fragmentată.

Gr. 37: s-a dezvelit în capătul S18, între m. 1 şi 2,30, are formă ovală, dimensiunea de 1,50/1,10 m, conturul său se micşorează pe măsura adâncirii sale, apare la -0,90 m. Pământul de umplură este brun cafeniu, cu lentile de pământ galben, cărbune, pigmenti de chirpici. Pe lângă fragmentele ceramice diverse s-au găsit un topor de silex, o pioneză, unelte de silex, un vârf de săgeată.

Gr. 38: a fost poziţionată în capătul NV al L16, şi poate fi interpretată ca o groapă de fundare. Pământul de umplură este divers, conţine straturi de cenuşă, cărbune, arsură, pământ galben, caolin, nisip murdar. Inventarul acesteia cuprinde vase întregibile - vase turtite, capac, pahar întreg, vase mici fragmentate, patru răşniţe, un perculator, fiind una dintre cele mai interesante prin conţinut şi poziţionare.

Gr. 39: e poziţionată dincolo de colţul de SE al L16, are o formă în plan oval-alungită, cu profil alveolar. Pământul de umplură al gropii este format mai ales din cenuşă în strat compact. Conţine puţine fragmente ceramice, un nucleu de silex, un toporaş de piatră, un baton de os.

Pentru următorul an ne propunem cercetarea zonei de SV a aşezării în spaţiul aparţinând „Apelor Române”, unul din obiective fiind dezvelirea celei mai mari construcţii din acest sit, aşa cum se prefigurează încă de la suprafaţă, acesta aflându-se la o adâncime destul de mică - fapt semnalat de chirpicul care răzbate deasupra. Urmează să stabilim caracterul acestei construcţii. Vom continua cercetarea stratigrafică din zona centrală a aşezării, care, deşi destul de redusă, prezintă perturbaţii stratigrafice, în sensul existenţei unui strat vegetal foarte gros, de aproape un metru, sub care se găsesc diverse complexe arheologice, de unde cu siguranţă vom recupera ca şi până acum un patrimoniu deosebit.

Materialele recoltate în acest an vor fi restaurate şi conservate în vederea introducerii lor în expoziţia de bază a MJ Botoşani, în funcţie de calitatea lor şi importanţa pe care o prezintă. [Maria Diaconescu]

200. Zalău, jud. Sălaj

Punct: str. Unirii nr. 13

Cod sit: 139713.22

Autorizaţia de cercetare arheologică preventivă nr. 43/2008

Colectiv: Dan Băcuc, Crişan – responsabil, Emanoil Pripon (MJIA Zalău)

Punctul Zalău, „str. Unirii, nr. 13”, se află în centrul oraşului Zalău, lângă Piaţa Centrală Agroalimentară, pe partea dreaptă a văii Zalăului, pe a doua terasă. Cercetările efectuate în perioada 21.02.2008 – 27.02.2008 sunt primele cercetări arheologice efectuate în acest punct. Deoarece investiţia pentru care s-a realizat cercetarea - „Imobil cu spaţii pentru birouri şi comerţ” este plasată în centrul istoric al oraşului, în zona de protecţie a unui monument istoric (sediul MJIA Zalău), am efectuat iniţial o supraveghere arheologică în cursul căruia a fost observată existenţa vestigiilor arheologice. Astfel s-a indus necesitatea efectuării unei cercetări preventive.

La momentul începerii cercetărilor situația zonei pe care urmează beneficiarul/investitorul să construiască imobilul cu spații pentru birouri și comerț era următoarea:

- în partea estică a terenului a existat o veche clădire (acum demolată), clădire ale cărei fundații au afectat parțial o parte din complexele arheologice surprinse cu ocazia acestei cercetări.

- partea vestică a terenului nu a fost ocupată de clădiri mai vechi deoarece în vechime curgea foarte aproape valea Zalăului iar terenul era inundabil. De altfel, în această porțiune nu au apărut complexe arheologice.

Vestigii descoperite cu ocazia acestor cercetări arheologice preventive aduc un plus de informație cu privire la evoluția acestui spațiu în perioada medievală clasică și târzie. Este cunoscut faptul că Zalăul obține în anul 1370 privilegiul de a ține târg anual iar în 1542 obține dreptul la autoguvernare. Documentele din sec. XV-XVII vorbesc despre puternica dezvoltare a meșteșugurilor și a breslelor din acest centru.

Cercetarea a avut drept obiectiv principal salvarea vestigiilor arheologice și eliberarea terenului de sarcină arheologică precum și colectarea datelor privind evoluția orașului Zalău în perioada medievală până în prezent nefiind cunoscută o extindere în acest spațiu a locuirii medievale.

În suprafața cercetată de 511 m² au fost surprinse cinci complexe arheologice notate C1, C1/1, C2, C3 și C4.

Pe suprafața afectată de proiect a existat înainte o altă clădire care a fost demolată. Fundațiile clădirii inițiale au afectat parțial o parte din complexele surprinse cu ocazia cercetărilor efectuate în perioada 21-27.02.2008. Prin urmare, complexele C1, C1/1 și C2 s-au păstrat doar parțial datorită afectării lor din vechime.

Situația stratigrafică surprinsă este următoarea:

- 0 -0,60 m - strat pietriș (umplutură contemporană)
- 0,60 -0,70 m - strat lut galben (umplutură modernă)
- 0,70 -1 m - strat negru (umplutură modernă)
- de la -1 m steril arheologic (lut gălbui-marونی)

Toate cele 5 complexe au fost conturate în sterilul arheologic (lut gălbui-gălbui marونی) la adâncimea de 1 m.

C1 - de formă circulară surprins la adâncimea de 1 m, conturat ca o pată de culoare cenușie-roșcată cu marginile puternic arse la roșu.

Este de fapt un cuptor gospodăresc (pentru copt) săpat în lutul steril. Vatra cuptorului (puternic arsă la roșu) a fost surprinsă la adâncimea de 1,50 m, o mare parte din ea fiind însă distrusă din vechime. La adâncimea de 1 m a fost surprinsă și gura de alimentare a cuptorului, plasată în partea sudică a acestuia.

În urma secționării vetrei am constatat că aceasta a fost amenajată prin întinderea unui strat de lut peste un pat din pietre amestecate cu multe fragmente ceramice. De asemenea, s-a mai putut observa existența a trei faze de utilizare. Cuptorul se datează în sec. XIV-XV.

Inventarul arheologic: ceramică cărămizie (oale) decorată cu linii drepte paralele, ceramică brun-negricioasă (oale) decorată cu linii în val, ceramică cenușie (căni cu gura treflată) decorată prin ștampilare cu motive animaliere (căluți), două piese din tablă de bronz (limbă și aplică de curea).

C1/1, fază a complexului C1. Datorită deteriorării puternice a vetrei și pereților cuptorului C1 a fost necesară construirea unui nou cuptor.

Peste vatra lui C1 a fost întins un strat gros de lut gălbui și pe acest strat de lut a fost amenajat un nou cuptor cu dimensiuni mai mici decât cel anterior. Vatra acestui cuptor se afla la adâncimea de 1,20 m.

Secționarea vetrei cuptorului a reliefat același mod de amenajare ca și în cazul cuptorului C. 1: întinderea unui strat de lut peste un pat din pietre amestecate cu multe fragmente ceramice. Cuptorul se datează în sec. XIV-XV.

Inventarul arheologic: ceramică cărămizie (oale) decorată cu linii drepte paralele.

C2 Complex păstrat parțial (a fost afectat din vechime de fundațiile vechii clădiri), de formă circulară conturat la adâncimea de 1 m. Fundul acestuia era săpat în trepte și se afla la adâncimea de 1,90-2 m. Umplutura consta în pământ cenușiu-negricios și cenușiu-gălbui amestecat cu cărbune și chirpic. Pe fundul acestuia se afla o lentilă subțire de cărbune. Complexul este o groapă menajeră databilă în sec. XIV-XV.

Inventarul arheologic: ceramică cărămizie (oale) decorată cu linii drepte paralele, ceramică cenușie (căni cu gura treflată).

C3. Complex de formă circulară conturat la adâncimea de 1 m. Fundul acestuia (puternic alveolat) se afla la -1,98 m. Umplutura consta în pământ gălbui-cenușiu și cenușiu-negricios amestecat cu cărbune și chirpici. Complexul este o groapă menajeră databilă în sec. XVII-XVIII.

Inventarul arheologic: ceramică cărămizie (oale) decorată cu caneluri fine, ceramică pictată (oale), ceramică smălțuită verde-oliv, capace, străchini și un fragment de cahlă decorată cu motive vegetale.

C4. Complexul este o groapă de stâlp databilă în sec. XIV-XV. Inventarul arheologic: bucăți de chirpici și câteva fragmente ceramice mici atipice de culoare cărămizie.

Cuptoarele gospodărești (C1 și C1/1) au fost amenajate sub un șopron, fapt susținut de prezența gropii de stâlp din apropierea lor (C4). C2 este o groapă menajeră contemporană cu cele două cuptoare gospodărești. Aceste descoperiri vin să completeze în mod fericit puținele date arheologice pe care le deținem despre Zalăul secolelor XIV-XV. Pentru ceramica din complexele C1, C1/1 și C2 am constatat foarte bune analogii în descoperirile făcute pe teritoriul orașului Bistrița.

C3 este de asemenea o groapă menajeră, dar care se datează undeva, pe parcursul sec. XVII-XVIII.

Materialul arheologic recoltat se află depozitat la MJIA Zalău.

Bibliografie:

G. Rădulescu, *Bistrița. O istorie urbană*, Cluj-Napoca, 2004, pl. 1-14.

Abstract:

The rescue excavation was made at Zalău, „Unirii Street, no. 13”. In this place we discovered a settlement which belongs to the mediaeval times. Here we found five features: cooking ovens, post holes, and garbage pits. Features C.1 (cooking oven), C. 1/1 (cooking oven), C.2 (garbage pit) and C. 4 (post hole) can be dated to the 14th - beginning of the 15th centuries. Feature C.3 can be dated to the 17th -18th centuries.

201. Zalău, jud. Sălaj

Punct: Valea Miței- Școala Veche

Cod sit: 139713.23

Autorizația de cercetare arheologică preventivă nr. 200/2008

Colectiv: Sanda Băcueț Crișan – responsabil, Ioan Bejinariu (MJIA Zalău)

Din punct de vedere geografic, orașul Zalău este așezat în depresiunea cu același nume, la poalele de NV ale Culmii Meseșului. Orașul este străbătut de râul Valea Zalăului și pârâul Valea Miței, pe terasele acestora fiind identificate de-a lungul timpului numeroase urme de locuire. Situl de la Zalău „Școala Veche din Valea Miței” (Valea Miței - fost cătun, actualmente cartier al municipiului) se află amplasat pe terasa stângă a văii Miței, la intrarea în cartier.

În anul 1978, odată cu îndreptarea malurilor pârâului Valea Miței, Al. V. Matei a recoltat câteva fragmente ceramice dintre care unele prezintă urme de pictură tipică grupului Pișcolt. Fiind o zonă în care nu au avut loc lucrări agricole din perioada anilor 1950, la suprafața solului nu au apărut fragmente ceramice. Lucrările de forare pentru o fântână din zonă au dus la identificarea unor materiale ceramice databile în neolitic. Aveam astfel două puncte diferite cu descoperiri aparținând perioadei neolitice, Șoseaua Ocolitoare având traseul între cele două. Cum materialul arheologic indica o așezare de tip Pișcolt târziu am fi avut posibilitatea corelării acestei descoperiri cu alte situri mult mai îndepărtate care aparțin acestui grup, așezări aflate pe valea Barcăului la Zăuan „Dâmbul cimitirului”, Marca „Primăria nouă” sau Porț „Corău”. În urma cercetărilor a fost ilustrat faptul că așezarea neolitică nu a fost afectată, fiind în schimb identificată o așezare de sec. X-XI.

Cercetarea a avut drept obiectiv principal salvarea vestigiilor arheologice și eliberarea terenului de sarcină arheologică pe suprafața care va fi afectată de construirea viitoarei șosele, stabilirea stratigrafiei sitului și colectarea cât mai multor informații despre tipul de habitat.

Cercetarea a pornit prin trasarea unor magistrale pentru verificarea stratigrafiei. Secțiunile magistrale au avut următoarele dimensiuni: S1/2008 - 44,5 x 1,5 m, S2/2008 - 50 x 0,70 m; S3/2008 - 50 x 0,70 m. S1/2008 a fost excavată manual iar secțiunile S. 2/2008 și S. 3/2008 au fost excavate mecanic. Pornind din S1/2008 și S. 2/2008 au deschise suprafețele S1a/2008, S. 2a/2008 și S. 2b/2008, pe toată lățimea șoselei.

Nu s-a constatat existența unui nivel de cultură, doar în S1, în nivelul arat au apărut sporadic fragmente ceramice. În perimetrul sudic al ariei de cercetare a fost observată o zonă care în vechime era mlăștinoasă fiind astfel improprie habitatului uman. Mai pregnant, în porțiunea nordică a secțiunii S. 2/2008, precum și în secțiunile S. 3/2008, S. 6/2008 și S. 7/2008 au fost observate urmele unor puternice alunecări de teren. De altfel, în aceste sectoare nu au fost descoperite materiale arheologice.

Având în vedere aceste constatări am deschis suprafețe de cercetare în zonele care au fost propice locuirii în antichitate și care nu au fost afectate atât de puternic de alunecări. Suprafața S. 1a/2008 de 33 x 10 m (incluzând și lățimea secțiunii magistrale S1/2008) a fost deschisă pe latura vestică a șoselei pornind de la axul central. În capătul nordic a suprafeței S1a/2008 a fost deschisă suprafața S. 2a/2008 de 28 x 10 m. Între S1a/2008 și S. 2a/2008 a fost lăsat un martor de 0, 50 m.

Complexele arheologice notate cu C5/2008, C6/2008, C6a/2008 și C7/2008 sunt gropi de scos lut care marchează de fapt limita nordică a așezării identificate aici. Având în vedere prezența complexelor mai sus citate, precum și lipsa urmelor de locuire din partea nordică a acestei suprafețe, pentru a fi siguri că nu mai există vestigii și în partea superioară a terasei am mai deschis suprafața S. 2b/2008 (dimensiuni: 8 x 10 m) la o distanță de 14 m față de capătul nordic al suprafeței S. 2a/2008.

Pe partea estică a axului viitoarei șosele, paralel cu secțiunea S1/2008 a fost deschisă suprafața S4/2008 de 28 x 13 m. Pe marginea de E a șoselei a fost deschisă S5/2008 de

43, 60 x 1, 70 m. Perpendicular pe secțiunea magistrală S3/2008 a fost deschisă S6/2008 de 13 x 1, 70 m. În dreptul bornei care marca km. 13+000 al viitoarei șosele, perpendicular pe capătul nordic al secțiunii magistrale S3/2008 a fost deschisă S7/2008 de 20 x 1, 70 m. În S5, S6 și S7 nu au fost descoperite vestigii arheologice.

În total au fost cercetate 9 complexe arheologice dintre care C3, C8 și C9 – gropi de stâlp care formează un aliniament care sugerează existența unui gard care împrejmua și totodată delimita așezarea medievală. Dintre acestea cele mai interesante din punctul de vedere al funcționalității și materialului recoltat au fost C1 și C2.

C1/2008 - surprins în suprafața S1a/2008, la adâncimea de 0,30 m. Acesta s-a conturat sub forma unei pete oval-alungite, de culoare negricioasă. Fundul complexului a fost identificat la adâncimea de 0,60 m. Din complex a fost recoltată o cantitate destul de mare de ceramică, oase de animale, multe fragmente de greutate de război de țesut și două piese din fier. Pe fundul complexului au fost identificate trei gropi de stâlpi, două fiind plasate în partea nordică iar a treia în partea sudică. Tot pe fundul complexului se mai afla o alveolă de formă alungită a cărei fund se afla la -0,70 m. Inventarul arheologic și caracteristicile complexului sugerează faptul că aici a funcționat un război de țesut. Complexul aparține perioadei medievale timpurii și poate fi datat în sec. X-XI.

C2/2008 - surprins în suprafața S1a/2008, la adâncimea de 0,20/0,30 m. S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă, oval-alungită. Fundul complexului era săpat în trepte, adâncimea maximă de săpare aflându-se la 0,50/0,52 m față de nivelul actual de călcare. Pe fundul complexului a apărut o lentilă compactă de cărbune, iar în zona centrală s-a conturat o groapă de stâlp. Pe laturile de N și S au existat două zone cruțate în lut și a fost observată o posibilă zonă de acces dinspre partea de V. Inventarul arheologic a constatat în câteva fragmente ceramice. Caracteristicile complexului sugerează posibilitatea ca acesta să fi funcționat ca loc de depozitare (asemănător unei pivnițe), protejat cu un acoperiș, fapt susținut de prezența gropii de stâlp. Complexul aparține secolelor X-XI.

Restul complexelor C4, C5, C6, C6a și C7 au fost gropi menajere sau de scos lut aparținând secolelor X-XI.

Materialul arheologic constă în principal în ceramică. A fost identificată o singură formă ceramică, oala fără toarte lucrată la roata înceată sau rapidă.

Ornamentarea ceramicii s-a făcut prin incizare sau presare în pasta moale a vaselor. Decorul realizat prin incizare constă în linii în val simple, linii drepte simple trasate paralel și orizontal. De asemenea, tot prin incizare au fost realizate mici creștături oblice plasate pe umărul vaselor. Decorul prin presare constă în șiruri orizontale paralele de mici impresiuni realizate cu roțița.

Alături de ceramică, în unele complexe și în nivel au fost descoperite câteva piese din fier. Din păcate, acestea nu ajută foarte mult în stabilirea cronologiei vestigiilor. Singura piesă care ar putea oferi elemente de datare mai clare ar putea fi cea descoperită în complexul C.1/2008, piesă care pare să fie spinul rupt al unui pinten.

Încadrarea cronologică a vestigiilor descoperite în situl de la Zalău „Valea Miței – Școala Veche” poate fi făcută (în linii mari) pe baza ceramicii care își găsește analogii în siturile databile pe parcursul sec. X-XI, cum sunt cele de la Zalău „Valea Miței – Baza TCI” și Șimleu Silvaniei „Str. A. Mureșanu, nr. 11”.

Bibliografie:

S. Băcuet-Crișan, D. Băcuet-Crișan, *Cercetări arheologice pe teritoriul orașului Zalău*, Zalău, 2003, p. 13-14, 36-38, 56-60;

D. Băcueț-Crișan, *Descoperiri arheologice la Șimleu Silvaniei (jud. Sălaj)*, EphNap 9-10, 1999-2000, p. 309-314.

Abstract:

The rescue excavation was at Zalău „*Valea Miței-Scoala Veche*” (*Old School*). In this place we discovered a settlement who can be dated to the 10th – 11th centuries A.D. Here we found nine features: households, post holes, and garbage pits.

